

SIGURD STERNVALL

UNDER

REGNBÅGS

FLAGGAN

UNDER
REGNBÅGSFLAGGAN
FÄRDER OCH ESKAPADER I DEN YTTERSTA ÖSTERN
AV
SIGURD STERNVALL
"Wem Gott will rechte Gunst erweisen,
Den schickt er in die weite Welt".

STOCKHOLM

Förord

Sjökapten Oskar Sigurd Sternvall var född i Stockholm 1886 och avlade sjökaptensexamen 1909. Fyra år senare reste han till Kina, och en seglade som styrman och befälhavare under engelsk och amerikansk flagg. Han fick 1916 anställning i kinesiska tullverkets marinstab, befordrades 1923 till flodinspektör och lotskapten vid övre Yangtsekiang, och kvarstod i kinesiska regeringens tjänst tills 1928, då han tog avsked. Efter hemkomsten till Sverige gjorde han sig känd som Kinaföreläsare och ägnade sig vidare åt litterär verksamhet, och har bl. a. givit ut en rad äventyrsböcker (varav denna är en) samt en antologi över gamla sjömansballader, visor och arbetssånger med musik. Han avled 1951.

Sonen till Sam Svensson, Sternvalls bästa vän (som verkade i Kina samtidigt med honom) skriver så här rörande honom:

”Jag har länge tvekat om jag skulle skriva ned det nu som följer eftersom jag saknar belägg. Enligt min mor Elsa var Sigge Sternvall son till Oscar II. Kungen fyllde 57 år 1886-01-21. Min far Sam sade aldrig något om detta till mig, endast min mor. Och hon sade dessutom att hans hustru skulle vara dotter till samma kung, kanske med en annan mor. Namnet Oskar, liksom det faktum att han inte avände detta sitt första namn, kommer mu i en annan dager.”

Min första kontakt med böcker av sjökapten Sigurd Sternvall var via en bok som min far fick i premium år 1929. Jag fascinerades av det friska språket och författarens fördomsfria syn på andra människor och kulturer, vilket är lärorikt för våra egna föreställningar om hur världen såg ut runt förra sekelskiftet. Egentligen var livet inte så annorlunda då som vi gärna tror.

Furusund den 10 februari 2022 Magnus Sterky

*Jag har lagt ner åtskilliga arbetsdagar för att digitalisera flera av Sternvalls böcker för att göra dem fritt tillgängliga. Skulle ni som läsare vilja stöda detta så välkomnas ett litet **SWISH-bidrag till 0708974411***

FÖRSTA KAPITLET. 1911

Dividera med en segelskutskeppare hos en hyrbas, som på samma gång är skeppshandlare, i en atmosfär av sill, snus och tjärat tågvirke, visa fram en mer eller mindre nött sjöfartsbok och så få den vanliga frågan: »Styrman är väl nykter?» - hörde redan till det förgångna. I alla fall hoppades man nu på andra tider. Uppe på Kvarnberget i Göteborg strax intill navigationsskolan, hos gamla fru Eriksson som hade matservering och rum för pluggande navigatörer, hade samlats en kvartett nyexaminerade kaptener. De var så nybakade, att de ännu höllo på med eftersläckningen av examenshippan. Man satt och tummade sina mer eller mindre fina avgångs- betyg och gjorde upp anfallsplaner. En av gänget, som hade en rik mormor skulle in vid flottan och bli officersaspirant. Det var för resten han som fått kosta på pilsnern till eftersläckningen. Han var alltså bra att ha, annars var han ur räkningen. Vi andra hade inte precis så djärva planer, men ändå byggdes det luftslott. Naturligtvis var ingen av oss göteborgare: göteborgarna var hemma hos pappa och mamma vid det här laget eller hade klappat och klart med styrmansbeställningen. Lokalpatriismen i den gamla hamnstaden har alltid varit så stark, att en »sillstrypare» utan hyra är någonting otänkbart.

Erik Johanson från Lilla Edet skulle nog klara sig, han var i alla fall av det slaget som önskade sig dit där man inte kunde se land för albuskar, nämligen i kanalfart. Han och den blivande officersaspiranten hade gjort det bekvämt åt sig i min liggesoffa och rökte min Capstantobak som om de haft beting. På ena kortväggen gapade det egyptiska mörkret från en svart tavla, som tog igen sig efter alla de teorem och formler vilka under terminens lopp klottrats på henne.

Undertecknad satt tillsammans med sin gode vän och landsman »Tjabo» framme vid fönsterbordet och plitade på mer eller mindre väl avfattade ansökningar till diverse ångbåtsbolag, fast vi ideligen stördes av aspirantens lärda inlägg om hur en dylik skrivelse skulle avfattas.

- Nu kommer dom! Det var »Tjabo» som fått syn på en välkänd blommig hatt långt ner i backen. So Long gubbar. Vi stod och trängde ihop oss vid fönstret för att bevittna mötet. Efter en liten stund syntes en annan flickgestalt knoga uppför den branta backen, och, det blev aspirantens tur att försvinna. Till slut hade

hela gänget samlats nere på gatan, där lyktorna just börjat tändas. Det var Kvarnbergsflickorna som kom hem från jobbet i stadens affärskvarter: »Glada Skrattet», »Rasbenet», »Månstrålen» och »Hårfager», käckä töser som redan hunnit med en del terminsförälskelser och sytt åtskilliga kuddöverdrag vilka nu stolt pryddé kojerna i en del styrmanshytter. Så tog var och en sin flicka under armen och paren försvann i olika riktningar. Avskedet var ju inte så långt borta, och tiden måste utnyttjas.

Det var nu på andra veckan efter vår nya tidräkning, examensdagen. De flesta var redan utflugna ur boet; bara Tjabo och jag var kvar. Stark ebb rådde bland sådorna i tobaksskrinet, och för att friska upp våra pessimistiska livsandar smuttade vi på var sitt glas seg och besk Rigabalsam.

Besöket hos Kongoagenten hade slagit slint; det var som förgjort överallt. Och Kongoagenten hade vi ändå ansett som den sista, men säkra resursen. Vi hade till och med i ett par dagar gått och idisslat femtusen franc, sjutusen franc, ibland tiotusen franc, lika lätt och smekande som hjälten i den sista franska »fassen». Det betalades nämligen stora blodspengar i de svartas eldorado.

Tjabo hängde upp kruset med Rigabalsam i ett snöre från taklampen med botten upp: den sista droppen hade graviterat ned i glaset.

- Nej du din sabla östermalmare. Tjabo var nämligen själv södergrabb. Här gäller det att slå på stora trumman, »Ost Asiat» skall anfallas.

- Hm, lika gärna kan du skicka in en ansökan till generalstaben. Det vet du väl själv för resten, att på det kontoret springer både kaptener och löjtnanter från flottan bara för den höga äran att få vara med. »Min son på Galejan», du förstår.

Men Tjabo menade, att försöka duger. - Ser du, en »Geta» - båt¹ blir aldrig annat än en »Geta» - båt om den också har tre kronor på skorstenen. Knacka rost och slänga mönja tröttnar snart ett löjtnantshjärta på, och häri ligger just vår chans. Tjabo tuggade på pennskaftet, skrev och tuggade och slängde slutligen. till mig ett fullklottrat ark papper.

- Nej hör du, det här är ju en hel roman! Och det inbillar du dig, att någon bryr sig om att läsa!

Det var inte så lätt att bromsa in Tjabos skrivklåda. Vi kom överens om att en av oss dagen därpå skulle gå upp till »Marin supern» på »Ost Asiat», lämna in sin ansökan och sondera terrängen. Ett parti draw poker skulle avgöra, vem lotten skulle falla på.

Fem kort per man och fem på bordet, jag gav. Tjabo hade visst fått goda kort, ty han »stod patt». Själv hade jag fått idel »lankor». Bytte med högen på bordet och fick två knektar. Tjabo drog ett kort. I samma veva knackade det på dörren. Fru Svensons spisblomma slängde in ett brev på golvet och smällde igen dörren, ty för oss hade hon en panisk förskräckelse. Den här gången brydde vi oss inte om att raljera med henne. Brevet låg med baksidan upp. Instinktivt kastade vi oss över det.

- Rör det inte! sa Tjabo.

Vi satt på huk på golvet med brevet mellan oss. Han räknade på västknaparna. Rek. Kärleksbrev. Ett jobb. Kärleksbrev, nominerade sista västknapen. Försiktigt tog han brevet i nypan och vände på det. Det var adresserat till Tjabo.

- Hå hå, ja ja! Men så sken han upp. Det är ju från min gamla skeppare, vet ja. Inne i brevet satt fastsatt med en knappnål en check på Handelsbanken för tjugufem kronor.

»Mina bästa välönskningar och hjärtligaste gratulation till väl avlagd examen. Sänder härmed en check på tjugufem kronor som förskott på hyran. Kommer med mitt fartyg till Göteborg i slutet på månaden. Har hållit din plats öppen med vikarie.»

Tjabo tog ansökningen till »Ost Asiat», knycklade ihop den och sparkade boll med papperstussen. - Jag skänker dig hela »Ost Asiat», rubb och stubb som det går och står. Hej Min gamla kol-hoj är god nog åt mig. Nu är det jag som bjuder på en finare middag. Gökklockan ute i matsalen började att surra, så klack det till i verket och likt en sensommargök hostade den fram fem hessa strupljud. Är det inte tusan, när det regnar välling har den fattige ingen sked! Här sitter jag med en perfekt god check på tjugufem blanka och kan inte få ett öre förrän klockan tio i morgon förmiddag. O, du grymma öde!

- Lugna dig, Tjabo, i morgon är också en dag.

- Nej du, den här skall blötas. Hur mycket pengar har du?

- Äsch, två och sjuttiofem, det räcker nätt och jämnt till cigaretter och rockambolen.

Tjabo satt och funderade en stund. -Har du ingenting som vi kan kursa? Vad är det för en fiollåda du har ståendes under skåpet?

- Det är en gammal träsextant som jag köpte en gång för två och sex pence i en lumpbod i Whitechapel.

Tjabo halade fram lådan och lyfte försiktigt upp sextanten,

spottade på fingret och började att gnida graderings- bågens elfenbensskiva, allt under det han halvt mumlade för sig själv: - Jo du är mig en fin kamrat. En sådan här liten guldgruva har du ruvat på hela terminen. Ett riktigt fynd vet ja! Holy St. Patric, det är ju en Jakobsstege.¹ Den säljer vi ögonkrök. Jag känner en jude nere på Sillgatan som förstår sig på sådana här saker.

»Silberman Styckegods affär» stod det att läsa på en smutsig skylt, upplyst av en flämtande fotogenlampa.

- Det är väl bäst att jag går in och klarar av gamle Silberman, ty du är alldeles för hjärtnupen. Tjabo dök in genom det svarta dörrhålet. Efter en liten stund lyftes fotogenlampan in ur fönstret. I det gula skenet såg jag bara ett par krokiga händer, som försiktigt lyfte upp sextanten som om den varit en Stradivarius. Oupphörligt togs den upp och lades ned i sitt fodral. Krokiga fingrar skrapade på den. Jag började att tycka tiden blev lång för en affär om högst en femma.

- Där är du äntligen, nå vad fick du för den?

- Vad tror du? Här har du checken, jag skall endossera den åt dig i morgon. Varpå Tjabo halade upp ur sin västficka några tillknycklade sedlar, hela tjugufem kronor.

I första bästa blomsterhandel gick vi in och beställde var sin bukett för hemskickning till »Rasbenet» och »Glada Skrattet». På Hotell Eggers ordnade så Tjabo en bättre supe, som inleddes med glasmästaresill och iskall Hultskampf. - De sista tonerna av »Valse Triste», på begäran hade just förklingat, klockan var av det simmiga slaget, punschens oljiga nektar blev finalen. Tjabo satt och såg lite fundersam ut. - Att man skall vara en sådan förbannad materialist att man går och säljer sig till en gammal kolhoj för lumpna tjugufem krisch. Men det var i alla fall bättre än tiotusen franc, för den gången hade vi allt en narrow escape, eller hur? Skål bror!

En dörr dit och en dörr hit, dörrar med slipat glas och dörrar med Manager och Privat i guldtryck, och naturligtvis gick man galet. Blev snäst av en finare fröken som satt och knackade skrivmaskin: - Dörren till vänster rakt fram till höger. Äntligen hade jag fått tag

¹ 1 Jakobsstege, ett namn sjöfolk kallade forna tiders sextanter för pågrund av deras omfång och många tvärsläar, ej olika en stega.

i rätt cell i denna bikaka.

Den mäktige satt på sin tron, en sådan där magnifik pjäs som gick på kullager och universalkoppling. Jag stod länge och beundrade den där stolen, ty den som satt i den såg man först inte mycket av, bara en böjd rygg och ett nedlutat huvud som ivrigt studerade en blåkopia av ett fartygsskrov. På väggarna hängde halvmodeller av lastångare och diverse planritningar. »The Swedish East Asiatic Co. of Gothenburg» stod det över en reklamkarta, där bolagets trade var markerad med röda linjer. Jag hade lämnat Göteborg och var redan på väg till Singapore!

»Marin supern» hade väl till slut tyckt att jag väntat länge nog för att känna mig tillräckligt tillplattad, ty det hörde visst till ritualen.

- Vad är det du vill?

Jag räckte fram mitt konvolut med ansökning och betygsavskrifter och rabblade upp den vanliga läxan, som var alltför väl inlärd efter allt kontorsspring. Utan att ta emot konvolutet drog han fram en låda.

- Se ned i den, där ligger minst ett par hundra. Låt se i alla fall. Han tog mina papper.

- Styrmansbrev?

- Jaha.

- Kaptensexamen?

- Jaha.

- Befälhavarbrev? -Nej, men jag har seglationstiden inne. -Jaså, du har bara varit med segelfartyg. Stockholmare, hm. Skeppet »Richelieu» från Strömstad, kapten Knutson. Jaså, du har seglat med »Blyrava», kan det vara möjligt? Gamla »Richelieu»! Jag för själv styrman med Knutson någon gång på åttitalet.

- Blyrava» måste ha varit bra gammal?

- Ja han var över sjuttio år, jag var med på hans sista resa.

Vi fördjupade oss i gemensamma minnen om »Blyrava».

- Dörja ni mycket makrill?

- Ja, en tripp fick vi minst aderton tunnor.

Den mäktige erinrade sig plötsligt vad jag var där för, harklade sig och besknade till. - Vi har ingenting nu för tillfället, men jag skall ta er ansökan. Och så åkte kuvertet ned i lådan tillsammans med de andra tvåhundra.

Intet är som väntans tider. Jag hade utvecklat mig till en veritabel

»trappskuttare», och det fanns inte ett ångbåtsbolag i staden som ej besökts eller hugnats med mina skrivelser. Tjabo hade förenat sig med sin kolhoj, och för mig återstod visst inte annat än att ta hyra med någon gammal likkista till segelskuta.

En dag, just på väg ut, mötte jag brevbäraren i trappan. Instinktivt frågade jag honom efter brev och fick ett brevkort. Det var en kallelse till »Ost Asiat».

Jag stod utanför Marin superns dörr och tog igen mig för att inte låta så andfädd.

- Styrman kan göra sig klar att gå ombord: S/S »Yeddo»; den kommer in i morgon. Det blir tredje styrman med sjuttiofem kronor i månaden.

- För all del, tacka mig inte, gå nu och gör sig klar bara och var ombord i tid - men jobbet fick ni nog för »Blyraya» i alla fall.

ANDRA KAPITLET.

S/S »Yeddo» höll just på att hala in till kajen. Några små bogserbåtar drogo, baxade, puffade på och snärjde omkring det stora svarta skrovet likt arga bulldoggar. Maskintelegrafen på kommandobryggan pinglade. Förtöjningstrossar lades ut, vinscharna rasslade, därpå blev det något så när lugnt i fem minuter, medan den stora landgången riggades till. Under tiden marscherade de elektriska kranarna på kajen ljudlöst och gravitetiskt fram i position. Likt jättestora tranor sträckte de ut sina långa halsar över lastluckorna. De spetsiga näbbarna spydde ut var sin ställina med krok i änden, och allt var fixt och färdigt på fem minuter. Nätt och jämnt så mycket andrum fick S/S »Yeddo» efter en sex månaders rundresa ut och hem från »Fjärran Östern». Ett hundratal hamnarbetare äntrade fartyget, lossningen var i full gång.

En av ledighetskommitten på kajen hjälpte mig ombord med min sjökista och min säck, vilka ställdes i gången på styrbordssidan, där styrmanshytterna var belägna. Jag stod en stund villrådig vart jag skulle vända mig, då gången plötsligt fylldes i akterändan av en jättelik gestalt, som med sten-torsröst gav order åt ett halvt dussin stuvvarbasar.

- Pappersmassan i ettans lucka, tändstickor och turbiner i tvåan, och så vidare. Så fick han syn på mig och mina pinaler. Det var mitt första möte med förste styrman Anders Falk.

- Bra att styrman kom, här har vi fullt upp med arbete. Det är bäst att ni tar på er overallen med detsamma. I samma veva öppnades en av hytt dörrarna, och en figur klädd i hård hatt, damasker och Gladstone bag tog farväl av förste styrman och dök i land. Jag erinrade mig i hast min och Tjabos diskussion om löjtnantshjärtat och min son på galejan och gick så upp till kapten för att avlämna mitt introduktionsbrev. Tyvärr kom jag lite olägligt, ty han höll just på att kyssa sin hustru, omgiven av döttrarna, en skock småflickor i åldern tripp trapp trull. Han tog brevet utan att se på det.

- Det var bra att styrman kom, fullt upp med arbete, och i morgon skall vi ha inspektion, förste styrman skall ge er instruktion.

Jag hade nätt och jämnt hunnit packa upp och fått benen i overallen, då andre styrman, Sam Toll, kom och bekantade sig. Vi såg på varandra med kritiska blickar, ty då man är junior ombord på ett fartyg, vädrar man alltid en medtävlare. Presentation och

igenkännande, vi hade nämligen varit kamrater på Navigations-skolan i Stockholm, där han gått som privatist i styrmansklassen.

-Det var bra att du kom, för jag tänkte försöka få ett dygns ledighet, måste fara till Stockholm i familjeärenden.

Jag kunde inte låta bli att skratta, ty vart man vände sig så hette det: »Bra att styrman kom.» Han skrattade själv:

- Nu när du väl är i Ost Asiat kan du ge upp tanken på att få trampa svensk jord mer än två gånger om året. Så kom försten tillbaka:

- Detta rederi kan göra en gråhårig, mönstra av besättningen i dag och inspektion i morgon på söndagen! Styrman skall göra det, det och det.

Kontentan av alltsammans var att det skulle snyggas upp i hast från för till akter. Skorstenen skall tvättas Och målas, styrman får gå i land och skaffa extra hjälp.

Lastningen fortgick till midnatt. Tidigt i dagningen satte jag i gång med mina extra mannar; spolade rent och och riggade upp ställningen runt skorstenen. Jag hade just slutat att »vaska ved», då försten kom ut på däck klädd i en gammal khakiuniform.

Däcksbefälet på S/S "Yeddo". Kapten Armstedt, Falken, Sam och tredje styrman (författaren).

- Nå, har styrman klart att börja måla? Han vet väl att det skall vara öl till skorstensfärgen? Jaså inte, ja jag kunde just tänka mig det. Styrman har nog mycket att lära; det är för att färgen skall flyta lättare under penseln på den heta skorstenen. Kom med till mässen så skall jag visa styrman. Kalle, hit med två halvor! Jo se öl måste det vara, d. v. s. ölet dricker man ur, och färgen strykes på skorstenen. Skål styrman!

Så äntrade vi bägge upp på ställningen, han tog den ena och jag den andra sidan.

Vid middagstid hade vi något. så när klart över allt. Försten gick och riggade sig för att gå i land.

-Du får ta emot högdjuren, det här är min enda eftermiddag då jag har ledigt.

En rad av bilar kom farande ned till fartyget. Skeppsredaren Dan Broström steg ombord, åtföljd av sin finansiella svit, Ekman och Lamm, och sina generaler fartygsinspektörerna med Lindal i spetsen. Kapten Armstedt, min skeppare, utgjorde eftertruppen. Kavalkaden vandrade ikring och. synade allt, kikade ned i de gapande lastluckorna och fann till slut allt vara ganska gott. Lindal, överinspektören, stannade kvar. Han var alla tredje styrmäns paniska förskräckelse; men det var ändå ett intet mot den heliga vördnad, maskinisterna hyste för denna sin överkucku. Nu började den riktiga överhalingen. Han rände i väg genom alla lastrummen, allt avsynades, och själv fick jag springa i hämlarna som en väl dresserad pudel. Anteckningsbok och planritning av fartyget var flitigt i bruk. För mycket färg här, för litet på ett annat ställe; och naturligtvis upptäckte hans tränade öga en del rost, över vilket hans heliga vrede var rörande att bevittna. Jag ljög och stod i värre, precis som om jag varit ombord på »Yeddo» i all min dar, men till slut måste jag visst ha huggit för mycket i sten, ty Lindal frågade mig hur länge jag varit i bolaget?

- Jag kom ombord i går.

- Det skulle styrman sagt med det samma. Nå ja, det här har han gott av i alla fall.

Så dök. han ned i maskinrummet. Att döma av den kraftiga monolog, som flöt upp genom nedgången, fick visst vederbörande även där sina fiskar varma. Då jag en stund senare skulle gå förut, kolliderade jag med en sotig och nedsölad kollämpare, som kommit upp ur ena kolboxen. Det var Lindal som slutat sin inspektion. Då han gick i land stod jag vid landgången och bugade

så där djupt och vördnadsfullt som endast en svensk styrman kan och alltid bör göra.

Äntligen söndagseftermiddagsfrid. Jag satt i mässen, drack kaffe och kände mig överlyckligt säker om min karriär. Bredvid mig på bordets vaxduk låg min nya mössa med bolagsmärket i. Den lilla emaljerade plåtbiten, flaggan med tre kronor på, var allt bra stilig. På väggen fångades mitt öga av en tavla, »På höjden av Valparaiso». ett stiligt klipperskepp med alla klutar i topp drejande bi för lotsbåten. Jag drömde mig tillbaka ombord i mina gamla segelskutskojer och tänkte då särskilt på skeppet .

Nordensköld av Ahus, ett av de sista fartyg jag farit styrman med och pumpat över Nordsjön minst sex gånger. Bäst. jag satt och visslade »Anna min vän, nu lättar skutan ankar» kom andre maskinisten Nordström, »Liten» som vi kallade honom, in för att titta på den vanvördige unge tredje styrman som förde oljud i mässen. Från första stund blev vi de bästa vänner. Och jag som i min oskuldsfulla segelskutsiver gått och skällt de där herrarna för talg kokare och sotänglar! Ja, där ser man vad man kan misstaga sig.

På tisdagskvällen var vi segelklara, och efter ett par dagars resa lågo vi i Antwerpens hamn, kompletterade vår last och tog in bunkerkol. Antwerpen är gamla världens vackraste hamnstad och alla rättrogna sjömans Mecka - det stora glidplanet till resan ut, eller resan utför. där det finns flera sjömanskrogar än vi ha mjölkmagasin i Stockholm. Och så snälla flickorna äro sedan! Neptunitemplen med sina najader äro ett av Antwerpens största näringsfång, bjärt kontrasterande mot alla de vackra helgonbilderna i gathörnen. Ja se Antwerpen finns väl inte maken till. Vem är som ej vår Betty minns på Cafe Franziskaner?

S/S »Yeddos» styrmän och maskinister fick här andas ut efter alla vedermödor i Göteborg och tilltufsningar från kontorets bläck-suddare, springpojkar i inberäknade. Åter igen kände de sig som nyttiga medlemmar av vårt lands handelsmarin. För mig var ju allt så nytt och överväldigande. Att vara styrman ombord på en stor ångare, om än bara som tredje hjulet under vagnen, smakade i alla fall mumma. En del segelskutsfasoner satt visserligen i; kär i yrket förstås, och det skämdes jag inte för.

Efter det vi lämnat Antwerpen, kom jag in i vaktfördelningen på bryggan och växte därigenom åtskilliga tum på självaktningens längdskala. Den stora rymliga kommandobryggan var väldigt

imponerande, med två maskin- och manövertelegrafer och dito väldiga kompasshus; men miniatyrratten till ångstyrinträttningen kom en att än en gång tänka på segelfartygens primitiva grejor.

»För se ratt eller natthus¹
det har vi aldrig haft,
vi pejla efter himlaljus
på skepparns flosse-hatt.»

Tyst och reserverad som en Dalai Lama härskade kapten Armstedt på bryggan och hithörande område. En stackars tredje styrman gick och kände sig som en korgosse i detta heliga tempel, där han ibland fick äran att tända rökoffer i form av »Ja kapten, »Skall ske kapten, allt enligt hävdvunnen sed och ceremoniformulär.

Kap Trafalgar, Europa Pt., Gibraltarklippan och Atlasbergen söder ut i fjärran. Vi ångade in i Medelhavet, antikens Mare Nostrum. Det går fort att göra geografi ombord på en ångbåt. Solsken och blått hav; pinassernas röda och bruna segel och djärvt stagade riggar komma en att tänka på moriska sjörövare och spanska kapare. En av pinasserna lovar upp i vinden och går över stag tätt under vår akter. Jag står med dragen huggare och ger order om att göra klar den sjutton pundade mässingskanonen. -Seglaren försvinner nästan lika fort akteröver som mina tankar, mässingskanonen är en lång träbom som några mannar surra fast på. akterluckan, och min stolta huggare har helt prosaiskt krympt ihop till en vanlig rosthammare. Mellan ångvinscharna på akterdäck knackas det rost och slänges mönja. Tredje styrman skall vara med och jobba. Han skall gå i täten eller. sitta emellan och tjäna som buffert när så behöves. Ja det skall han. Vara åskledare för skepparns dåliga humör, hålla handbojorna blanka, slåss som en polisman när det kniper. Ja det skall han. Bang, bang, rosthammaren dunkade på och mönjevasten plånade ut spåren. Ångbåtar äro en styggelse inför vår Herre, och att knacka rost har den lede uppfunnit.

Algier: en oändlig massa med vita hus uppsmetade på en bergvägg. Stor hamn med många ångare, mest franska Medelhavs- och kustångare. Fransmännen kan tota till sina fartyg; det är ibland svårt att säga vilket som är för eller akter på dem, och

¹ Nakterhus.

skorstenarna med sina bolagsmärken se ut som upp- och nedvända champagnebuteljer med granna etiketter. Här lossade vi vår däckslast av trä och tog in bunkerkol och vinförrådet till mässen. Algier är Frankrikes vinbod, och varan är både billig, bra och eldfängd. Man kan få lika härliga förnimmelser av ett gott glas Algiervin som av den bästa Bourgogne Côte de Ding Dong Dang. När vi här hemma se en flaska vin där det står Negociant a Bordeaux, så kan vi vara nästan säkra på att det är Algiervin, som vederbörligen utspäts enligt Bergs räknelära.

Så gick solen ned den dagen bakom de nordafrikanska fjällen. Ljusen i staden tindrade och blänkte likt diamantcollrierer på svarta sammetshyenden, och naturligtvis skulle man gå i land och se på härligheten.

I mörkret äro alla katter lika och vid passande belysning alla kvinnor sköna. Allt som vid ljusan dag verkat trasgrant och löjligt fick nu ett romantiskt skimmer. Från de öppna kafeerna strömmade en ljuv, vällustigt parfymerad musik ut på boulevarden. Publiken såg ut som den skulle göra, man kände sig som en staffageartist i en film från Främlingslegionen. Fram på nattkröken kom crescendo i form av borddanser och tvåfrancstyckenas slammer på kafeets estrad, där en hoppetossa från Marseille ålade sig i någon sorts morisk magdans. Innan vi gick ombord, hade vi i alla fall turen att få se några av detta lands infödda sirener som gott kunde ha stått modell åt Egron, Lundgren.

Då jag låg och späkte mina upprörda livsandar på träbritten i hyttens ensamhet rann skaldens ord mig i sinnet, en stanza som passade in på det goda folket i Algier:

»The people take their fill of recreation,
And buy repentance ere they grow devout,
However high their rank or low their station,
With fiddling, feasting, dancing, drinking, masquing
And other things which may be had for asking.

TREDJE KAPITLET.

All sjöfart destinerad till och från österlandet går genom Suezkanalen, och i bortre ändan av Medelhavet ligger Port Said som mellan sina långa tentakellika hamnarmar ömsom suger åt sig eller spyr ut en ständig ström av ång fartyg under alla nationers flaggor. Ute på en av dessa hamnar står en jättestatya av kanalbyggaren Ferdinand de Lesseps. Han har fått en bra plats, står där och liksom hälsar fartygen välkomna, omgiven av Medelhavets friska vindar.

Port Said, »The Gate to the East»¹ som den poetiske globetrottern kallar det -eller kanske det står i Baedeker - gör odisputabelt skäl för sitt namn. Hamnen är nästan ständigt kram full av jättestora ångare, och alla människor man ser hålla antingen på att gå i land eller gå ombord. Nationalitetsbegrepp bortfalla alldeles, alla jordens folk och raser äro här en enda röra. Infödingar kan man väl knappast tala om, då de för länge sedan blivit bagtardiserade. Den lilla staden är söt jolmigt ful och äcklar en lika mycket som när man för första och sista gången stoppar en bit »Turkish Delight»² i munnen. Sjöfolk tycker att det är ett fördömt tjuvhåloch äro glada att få stanna där så kort tid som möjligt.

Då vi väl var inne i Suez-kanalen, började i alla fall mitt lätttrörda sinne få de rätta sensationerna. En palmlund, några utmärklade kamelskrällen, en arab-kvinna som bar en vattenkruka på huvudet och vips var jag hem-ma hos Omar Khayyam.³ »Yeddo» ångade sakta fram mellan kanalbankarna. Då och då stoppade vi, förtöjde för mötande fartyg och kastade loss igen så fort vi var klara av varandra. Vår tem-peramentsfulle franske lots dansade ikring på kommandobryggan, skällde på sina arabiska båtsmän och gav order till rorsman under det armarna gick som kvarnvingar. Det började att skymma innan vi kom till Suez.

- Allumez le projecteur⁴

Och så var: duellen i full gång mellan lotsen på bryggan och hans folk som skötte strålkastaren framme i bogen. Att dessa var

¹ Porten till östern.

² En sorts turkisk marmelad

³ Medeltida persisk skald

⁴ Tänd strålkastaren

italienare ökade bara intensiteten.

- Terracotta caramba, nu slocknade ljuset! Om kapten Armstedt inte bevarat sitt orubbliga lugn och egentligen hela tiden själv manövrerat fartyget, tror jag bestämt att vi kört rätt i land.

Äntligen kom strålkastaren i gång, och faran var överstånden. Allt var nu bra igen och lotsen spann som en katt: -Oh mon capitaine! mon capitaine!

I Suez mötte oss en motorbarkass, vari alla som ej hörde till fartyget embarkerade. Längre sedan båten hade uppslukats av det egyptiska mörkret hördes grälet ombord på den som gläfsset från ett försvinnande koppel jakthundar.

Röda havet mötte oss med oförglömmeliga, stjärnklara nätter och dagar så heta att man blev färgblind. Eller var det havets djupa safirblåa utstrålning som påverkat näthinnan? Ty blått blev till purpur, och längre sedan man från vakten på bryggan kommit ned i kojen och låg och lakade ur sig, dansade röda eldklot uppe i taket.

Detta hav brukar ju ofta figurera i Rospiggs-skepparnas »sjöskrönor» med lånade bibliska motiv. Faraos hjul, som fastnat på ankarstocken, lär enligt deras utsago ingå som kyrkorelik i ett kapell i Östhammartrakten. Men om man korsförhör en dylik viking om de lokala förhållandena och handelsevis namner något om de stora flygfiskarna blir han strax förnärad, ty han är framför allt sanningsenlig i sina historier.

Bab el Mandeb (Tårarnas port) kallas det trånga utloppet från denna varmvattensflaska ut i Indiska Oceanen. När en sjöman från Nordanland hunnit dit, är han dock så pass förtvinad att han inte förmår prestera några tårar i sina svidande ögon, men nog drar han en lättnadens suck i alla fall.

John Bull är känd för att ha sina »imperialistiska» utposter kastade litet varstades på jordklotet. En dylik utpost ligger strax utanför inloppet till Röda havet. Aden består av väldiga klippor, en handfull kritvita hus inkilade i en bergsskrev, en liten fästning och en signalstation, där alla nationers fartyg kan kommunicera med sina rederier och lastmottagare. Vilket naturligtvis var av vikt på den tiden då trådlös telegrafi ej var känd. Det är tur för den sjöfarande mänskligheten att det är någon nation som inte bara tänker på intäkterna utan också ger ut något för det allmänna bästa. Lasarettet i Aden är nog ett av de sjukhus i hela världen, som sjöfolk mest anlita. Fartyg, som komma från Fjärran Östern, Söderhavet och Australien, landsätta här sina sjuka, som alldeles

säkert skulle duka under för en resa genom Röda havet. Förr i tiden var detta sjukhus ofta fullt av sjöfolk. Få var de som återvände hem därifrån, men en sjöman fick i alla fall dö i frid där och fick en kristlig begravning i någon solbränd sandbacke. Nu för tiden förstår man sig bättre på de tropiska sjukdomarna. De där s.k. 606-varieteterna ha visat sig duga till mycket. Många äro de levande lik jag sagt farväl åt i Aden, men sedan fått skaka labb med friska som nötkärnor. De engelska läkarna och sjuk-systrarna, som här svettas, lida och dö för sjömän av alla nationer, äro endast ett, men också det vackraste exemplet på hur John Bull nått sitt världsvälde. Tror ni sedan att sjöfolk bry sig om vem som skriker på »a place in the sun»? Skicka dem till Aden så få de nog tillräckligt av den varan.

Indiska Oceanen är en tummelplats för friska monsuner, där »Yeddo» ibland likt barndomens leksaksbåt i Molins fontän sakta guppade sig fram. Dessemellan kunde elementen ta sig en tankeställare, och då ångade vi fram på oändlighetens parallellinjal, himmel och hav. Vi hade passerat den mystiska ön Sokotra och stälvade för Colombo på Ceylon, den mångbesjungna kryddön.

Förste maskinisten Börjeson satt i sin hytt och räknade ut kolåtgången för någon viss utlöpt distans, i medeltal per dygn, timmar etc., allt sånt där som skulle stå i rapporten till kontoret i Göteborg.

- Förbannat nonsens, sa alltid »Börje». Jag ger mig katten på att dom läser den aldrig.

Den här resan var det ett särdeles huvudbry med rapporten, det hade nämligen tillkommit en extra kolumn på det vidlyftiga papperet. Han sneglade ett slag på skvallermanometern som hängde på hyttväggen och angav ångtrycket nere i pannrummet, lyfte så av proppen till talröret till maskin, tog fram sin digra silverrova och räknade belåten slagantalet som likt ett svagt chuk, chuk klunkade i röret. Klockan i hans hand kröp på 11, förmiddagsvakten. Då visslade »Börje» på Mäss-Kalle för den obligatoriska avkylaren, en immande bärsa. Grabben var väl inkörd, det gavs inga order, två ticks och därefter langades varan in genom dörren. Manövern var känd, det var så säkert som att skepparen tog höjden vid tolvdraget. Sam på bryggan sneglade längtansfullt akter över men erinrade sig att det var på tid att lägga upp middagsarbetet och började ivrigt bläddra i Klints logaritmtabeller. Vår ende passagerare A. Thiel, mr Genteel eller Subtil som han kallades, bägge delarna passade lika bra

allteftersom det föll sig, avbröt sin mycket ensidiga diskussion med skepparen, som stod på underbryggan, och satte kurs på Börjes hytt; i gången mötte han Falken, förste styrman, vars fina väderkorn var väl känt. Själv höll jag till på akterdäck och mixade färg tillsammans med båtsman. Mitt psykologiska ögonblick hade ännu ej inträffat; det skulle först komma då Börje för andra gången visslade på mäss-Kalle och »Liten», andre maskinisten, klev ut ur dörren till maskinrummet. Där stod »Liten» ett tag och kisade i det skarpa dagsljuset. Fötterna beskrev de vanliga cirklarna på torkmattan, i händerna gnuggades en ej alltför ren trasselsudd. Trasselsudden vinkade akteröver signalen för den mycket underordnade att närma sig, och tillsammans klev vi in i Börjes hytt. Här var fullt hus: mr Genteel och Falken i soffan, Börje tronande i sin bekväma skrivbordsstol, »Liten» och jag själv »skvat» på durken - bästa platsen för resten då våra overalls baksitsar ej precis lämpade sig för någon intimare beröring med hyttens möbler.

Förmiddagskonferensen just före 8 glas var redan i full gång. Det var veckans clou, lördagskvällens underhållningsprogram, som dryftades.. Repertoaren hade börjat bli utnött. »Jacksheiten» kunde inte alltid nysta ur sig nya visor, man började att bli trött på Bellman och Fröding. De mindre klassiska visorna t. ex. »Anna min vän, nu lättar skutan ankar» eller »Drängen som spelade på handklaver» sjöngs nu eller visslades av hela fartyget och var stående program på »Litens» badrumskonsert. Sam som var på vakt höll på att komponera en ny revy eller rövy som han kallade den. Något riktigt svassigt skulle det bli och hade påbörjats under förra resan. 8 glas klingade från övre bryggan. Kalle ropade att det var serverat, och vid uppbrottet kom vi överens om att låta slumpen avgöra kvällens program. Falken och Börje hade visst något nytt att komma med, ty de stannade kvar en stund i ivrigt samspråk.

Längst akter över under solseglet på trallet, som omgav reservstyrinrättningen, hade »Yeddos» officerare sin »social gathering» i vått och torrt. Man kunde ju inte hålla till i i mässen under tropikens glödande sol. »Liten» skötte om förplägnaden ur det gemensamma förrådet; mer än en Vino Blanco eller en flaska öl på man bestods sällan, men på lördagskvällen efter »spektaklets» slut kunde ibland ett animerat nachspiel dra ut på- hundvakten. Här diskuterades allt mellan himmel och jord, berättades historier och sjöngs till ackompanjemang av propellerns dunkande och

måsarnas skrän över kölvattnet. Det var synd om den som då fick stolpa ensam på bryggan eller kvaldes nere i maskinrummet, men vi löste ju av varandra lite emellanåt. Den här kvällen var det som sagt Börjes och Falks tur att dra försorg om underhållningen. Det stora dramat som skulle gå av stapeln var en satir över ett i brännande socialt spörsmål, den ombord på ett ångfartyg gängse animositeten mellan maskinister och styrmän. Titeln var också synnerligen vågad och gav ett säkert löfte om spännande detaljer. Pjäsen hette »Vågghalsar och Sotänglar». För att göra det än mer spännande hade Börje åtagit sig att spela rollen av förste styrman, och Falken agerade i förste maskinist. Det sparades inte på fina epiteter, och replikföringen var synnerligen skarp. Det var ett bra tillfälle att ge igen för gammal ost. Spelet började till slut att bli väl realistiskt, och Falks mustasch stod ut som morrhåren på en katt - ett välkänt tecken på att han började bli arg. »Liten» sufflerade sin förman med passande sottiser, och ett tag såg det ut som om Falken måste ge sig. Här passade mr Genteel på och gav de uppträdande sin applåd. Spelets hjältar sneglade ilsket på varandra, men allt upplöstes i upprepade inropningar och applåder. Mr Genteel hade fått vara med om ett verkligt drama till sjöss.

FJÄRDE KAPITLET.

Adams Peak på Ceylon reste sig himmelshögt i soluppgångens hägring, omgiven av skira molnslöjor. En märklig syn - ty strax därpå försvann den, och först efter ett par timmar fick vi vår riktiga landkänning. Colombo är Ceylons enda hamnstad, där oceangående ångfartyg tryggt kan löpa in i en hamn, skyddad av väldiga vågbrytare. Jättestora fyrkantiga cementblock ha lagts på varandra: det behövs solida murar för att få bukt med Indiska Oceanens mäktiga vågor. Av själva staden är ej mycket att se, inhöljd som den är i tropisk växtlighet. Här har ej mycket förändrats sedan Lady Brassey i slutet av 1870-talet gjorde sin berömda världsomsegling på jakten Sunbeam.¹

I små kanoter med utriggare komma landets söner ut till fartyget och ge simuppvisningar, behändigt dykande efter i vattnet utkastade slantar eller någon försätlig byxknapp. Frukthemånglarnas båtar förtöja vid fartyget. Efter de olika årstiderna salubjudas alla landets produkter i den vägen, frukter så vackra som på ett holländskt stilleben. I alla resebeskrivningar få de ett särskilt kapitel, där författaren försöker att få läsarens tänder att »löbe i vnnn». Men ändå gå de alla inte upp mot den härliga doften och smaken av ett fat med skogshallon, och våra torftiga myrars hjortron ta loven av dem allasammans. För oss var Colombo bara ett hett hål till kolhamn, och med sugna blickar såg man in över land. Bortom kullarna låg jordens paradiskandy, det visste man. Dit skulle ju alla £ och \$-turisterna, vilka linje-ångarna här avlastade som kreatur från en »cattleboat»² i Antwerpen. Allt det där fick man en laddad beskrivning på av skeppsmäklarklerken, som satt och pratade för whiskyroggen.

En flottig singales med sköldpaddskam i det plastiskt sirapslena håret stod ett stycke avsides och gjorde mystiska tecken, precis som en kolportör i nuditeter och genomskinliga spelkort. Han strök omkring oss i allt tätare lovar. Skeppshandlarklerkens grogg var »utsöpen», och därmed var det slut med Kandys härligheter. Singalesen tog vid, och nu fick vi till livs historier, underverk i vältalighet, som kom Tusen och en natt att blekna, allt under det

¹ Lady Brassey är den första kvinna som beskrivit en dylik färd. Sjöfolk läser den boken med förtjusning och anser den hittills vara en av de bästa i den branschen.

² Kreatursbåt

han ur mystiska fickor under sarongen¹ drog fram sina varor. På storluckan låg snart utbrett en kollektion à la: Rue de la Paix: pärlor, diamanter, rubiner, kattögon och akvamariner av bästa strassfabrikat. Priserna som först nonchalant varit uppe i lägst fem pund sjönko hastigt, och till slut kunde man få en handfull för sex shilling, antingen per kontant eller på kredit till nästa resa. Naturligtvis köpte man smörjan bara för nöjet att få höra på den underbara mannen. Det hörde till alla de andra dumheterna som man gjorde på sin första resa i österled.

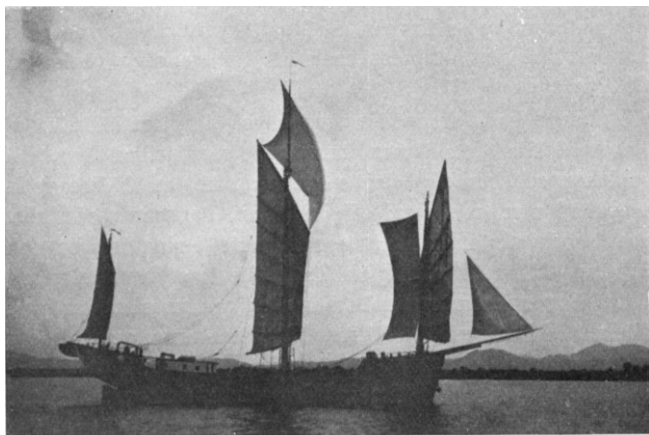
»The Call of the East» kallar engelsmannen Österns magnetiska dragningskraft, denna allt överväldigande tjusning, som likt en förhåxning så småningom binder en sjöman vid dessa farvatten, så fort han kommer in i Malackasundet. Det är en sensation av så oanade mått att den måste upplevas för att rätt uppfattas. Den kommer helt plötsligt en stjärnklar natt med den balsamiska landbrisen eller vid en soluppgång utan skymningsväxling, men med färger så rena att de för alltid inristas i ens minne. En lätt hägring lyfter på land konturerna och låter en ana djungelns prakt. Ett vitt fyr torn reser sig på en holme, kantad av praktfulla palmer. På ett ametistklart vatten segla fartyg, vilkas skrov och rigg fått stå modell till sagans arkaiska fartygstyper - de vackra kinesiska djonkerna.²

Singapore, nyckeln till Fjärran Östern, är centrum för all handel från de australiska ögrupperna och det malajiska, siamesiska och cochinkinesiska fastlandet, en frihamn under protektorat av brittiska kanoner, som här strategiskt knipa till och stänga vägen för den snedögda delen av mänskligheten.

Singapore är »Yeddos» första verkliga hamn. Vi kasta ankar och bli därigenom ett helt med den stora flottiljen av alla länders fartyg. Engelska, tyska och holländska flaggorna dominera, men här och där se vi också en av världens vackraste flaggor, den gula kinesiska duken med draken som är på evig jakt efter ett eldrött klot - »solens flammande juvel».

¹ Sarong = Höftkläde

² Denna djonktyp är numera ej att se i dessa farvatten (Malakasundet), men återfinnes på nedre Yangtsekiang där den än i dag bär sitt portugisiska namn "Lorcha".

En djonk i Malackasundet.¹

»Yeddo» skäms inte för sig bland alla dessa linjebåtar och trampångare. Var helst man ser en av Ostasiatiska kompaniets fartyg, tar hon nästan alltid priset. Det långa förnämt svarta skrovet uppbär resliga master och en gul skorsten med bolagsmärket, tre gyllene kronor i blå cirkel, och akter ut vajar flaggan med guldkorset. Den synen har kommit mången utlandssvensk att än en gång tänka på Old Sweden.

Ankaret hade knappast hunnit gå i botten, förrän vi äntrades av detta lands maritima gårdfarihandlare. På midskeppsdäcket såg det snart ut som en bättre folkmarknad med menageri och clowner. Papegojor visslade, svuro och skrånade, och apor ryckte i sina kedjor och spottade åt en då man gick förbi. Förste styrman försökte driva bort schackrarna från hans heliga tempel midskeppsdäcket. »Liten» stod i dörren till maskinrummet och såg efter sina eldare och smörjare som i hast blivit odisciplinerade. Sjäargängets brokiga larmande skaror, klädda i saronger eller avlagda soldatrockar, spred sig över hela fartyget: lossningen av vår hit destinerade last var i full gång. Det var bara några hundra ton, och redan följande morgon skulle det bära i väg med oss igen.

En sjöman må aldrig så många gånger ha rundat Kapen och fått »lade sitt vann» på de sju haven, vilket ger honom privilegier på att spotta i lovart och ha alla andra dumheter för sig - i Singapore blir han i alla fall lika enfaldigt nyfiken som en däcksgutt på sin första resa. Vi satt i mässen och svettade i oss ärter och fläsk, och

vid ena bordsändan satt en ängsligt darrande tredje styrman och undrade om det skulle bli någon landgång av den kvällen. Falken, blaserad av många singaporiska nattliga glädjefester, dekreterade att han tänkte lägga upp för den här gången.

Gänget var klart: Börje, »Liten», Sam och »Jacksheiten». Vi seglade i land med en sampan. I rickshaws gick sedan kavalkaden runt: »the princely merchant houses of the East» ned trädgårdar skuggade av vördnadsvärda palmer, guvernörens palats, globetrotterhotell och soldatbaracker. Sedan satte vi kurs på Börjes gamla stamloкус och alla gummiplanters paradis, hotell Van Viik. Här inleddes samkvämet ned att slå tärning om en drink över. hotellets bardisk, varefter man gick och satte sig i parken vid småbord.)recis som i alla resebeskrivningar från smärre latituder rar det hett av bara katten, och eldflugorna höllo en hunter dans i alla mörka buskar. Runtomkring vid borden satt eller halvlågo i bekväma stolar Englands »Empire builders». De hade tagit sina »sundowns», ty i Singapore drack man inte förrän solen gått ned. Ett halvt dussin gin and bitters till tiffin (lunchen) ingick aldrig i räkningen, det var ju bara en aperitif. Samspråkets behagliga drön blev allt livligare, och »Kalumpongs», »Kota Buhroe» och alla andra för oss mystiska namn hängde i luften. Sjöfolk var mer eller mindre outsiders, ty allt rörde sig om gummi och plantager. Någon glad gosse som kommit in till Singapore för att »måla stan röd», ropade: - Hej, Mr. mate, kom och ta en drink! Man behövde bara lyfta ett finger för att få vara med i rulljangsen.

Nere i en viss stadsdel på gränsen av infödingskvarteren är det ett rörligt liv, ty där sov man på dagen och vaknade inte förrän solens strålar börjat titta snett på hustaken. Där rådde ett myllrande liv, som gav ljud ifrån sig, så man behövde ej gå galet. Malay Street strålade i full illumination från dramshops och number nines. På gatan trängdes man med alla kulörer och raser. Ambulerande frukt och delikatessaffärer blandade sig i folkmassan; deras rop och bambukastanjetter var ett passande ackompanjemang till en maskerad, som knappast visste av någon avmattning.

Utanför »Tiger Lillys Bar» blev det plötsligt fart på strömmen. Likt en virvelvind som går fram i en sädesåker för människorna i väg åt alla håll. Man skrek och hojtade, och den som inte kunde hålla takten blev nedtrampad. I ensam besittning av detta stormcentrum stod två sikh-polismän i röda turbaner. En spritt naken benig malaj kom springande rätt på polismännen, vilkas karbiner som på ett givet kommando flög till axeln och spottade ut

sitt innehåll, och två skarpa knallar gävo eko. Malajen stöp och åkte ett gott stycke uteslag gatan av farten. Han reste sig igen, snurrade runt och stack omkring sig med en lång kniv som om han kämpat mot en osynlig motståndare. Sikherna stod kvar i färdigställning. Malajen var svårt sårad. Nu föll han ihop för gott. Sikherna marscherade fram, tog honom en i vardera skänken och släpade in honom i en portgång. Utan att ens för ett ögonblick uppge sin givaktställning väntade de nu på polisbefälet. Fem minuter efteråt fortsatte maskeradprocessionen på Malay Street.

Inne på »Tiger Lillys Bar» serverades drinkarna av en donna vars poudre de riz- barm höjde och sänkte sig i svettiga rynkor, under det hon berättade för oss om »running amok»¹ - I Singapores vackra park njöt man på hemvägen i rickshaw nattens ljuvliga svalka. Det är en förunderlig njutning att sitta bekvämt tillbaka-lutad i dessa små vagnar, dragna av en snabbfotad kuli - nota bene om han inte nyss ätit vitlök. Halvsovande lyssnar man till gummihjulens knitter i sanden. Och då och då möter man andra rickshaws, vari en blåjacka eller en khakiarm ömt famnar någon blommig kimono.

¹ Running amok: bärsärkagång, ofta orsakad av hamprökning, opiumätning eller rentav ett psykiskt tillstånd egendomligt just för malajer och filippinos.

FEMTE KAPITLET.

Falken hade köpt en markatta i Singapore, på rent kiv förstås för att reta Börje, som lagt beslag på en av slaktgetterna vi fått ombord i Colombo. »Geta» hade en gång vanvördigt stängt Falken i akterspegeln, vilket givit anledning till att den fått det svassiga namnet »Borin» efter bolagets direktör.

Markattan, »Lilla Monk» som hon senare döptes till, var tjudrad på akterluckan. Borin försökte nafsas åt sig ett par bananskal som lågo där. Ilsket spottande hoppade apan jämfota - den ville åt Borin, men kedjan var för kort. På en av lastbommarna kröp skeppskatten Måns, utstötande små korta jamningar. Hans lilla rosenröda käft stod på vid gavel, ty det satt en fågel i riggen som han gärna ville åt. Allt det där kunde jag se där jag stod på bryggan, men så fick jag annat att uträtta: en mötande båt ville signalera. Vakten visslades upp på bryggan. Kapten Armstedt kom med signalboken. Med fart och precision utbyttes signalflaggorna, fastän jag naturligtvis fick ovetts för att skepparn inte kunde slå fort nog i sitt kära konversationslexikon, den internationella signalboken. Sånt där får ju alltid en tredje styrman stå ut med. Så gick de sista flaggorna i topp, X.O.R. = tack och adjö, och båten var snart ur sikte.

Vi hade haft fint väder över hela Kinasjön och i dag var det rentav strålande med svag dyning från S. O. Om ett dygn skulle vi vara i Hongkong. Skepparn mumlade något om en taifun¹ som var på väg mot Hongkong - det var alltså vad den mötande ångaren haft att förmäla. Barometern stod visserligen högt, men så började den att falla frampå eftermiddagen, sjögången ökades och små vita molntussar kom farande på svindlande, iskalla höjder. Solen gick ned som ett väl polerat eldklot i kopparröda, sönderslitna moln på en indigoblå himmel. Timmerman hade dubbelförsäkrat alla luckor och besättningen stuvat undan allt löst som fanns, och livbåtarna och en del maskingods på däck fick extra surringar. Vi ångade nu på för högsta möjliga fart för att hinna in till Hongkong

¹ Taifun eller tai fong: virvelstormar som på sensommaren och hösten härja i Kinasjön. Namnet är kinesiskt och betyder tai = stor och fong = vind.

före taifunen. Barometern föll stadigt, och de få stjärnor som ännu var synliga gävo ett svagt, darrande sken. Uppe i de högre luftlagren hördes allehanda märkvärdiga ljud, än som ett starkt mummel, än som ett väsande. Så blev det, med ens beckmörkt; Sankt Elmselden lyste på masttopparna, och det såg ibland ut som om vi förde dubbla topplanternor. Den höga dyningen, som först varit ostlig, drog sig nu på nordkanten, och vinden skrotade sig därefter. Ett par svåra hagelbyar smattrade över oss, men så klarnade det igen ett tag. Utkiken varskodde Vaglans fyr rätt för ut. Vi hunno nätt och jämnt få pejling på henne, då ovädet bröt ut på allvar och vi måste ändra kurs och styra stick i stäv mot sjön.

En haj, sjöfolks värsta fiende till lands och vatten. Kapten Armstedt med harpun.

Det blåste som om alla satans furier sluppit lösa, och regnet piskade i solida kaskader. Sjön hade vuxit sig grov, och det 7,000 ton stora fartyget satte, slingrade, dejsade och rullade, allt på en gång. Kapten Armstedt stod vid maskintelegrafen och passade på

de värsta sjöarna, som vrålande bröto sig för över. Marelden lyste på toppen av brotten, och till slut måste vi sakta ned. Taifunen hade nu fått tag i oss. Vi befunno oss i den så kallade farliga kvadranten: att länsa undan var ej rådligt, därtill befunno vi oss för nära land, och stormcentrum låg alldeles säkert i vår väg hur vi än bar oss åt. Men »Yeddo» var på god trim, det vill säga behagligt lastad, sedan vi blivit lättade med några hundra ton i Singaapore. Hon uppförde sig också som den goda sjöbåt hon var, fast nog fick vi dansa den natten. Sjöarna vräkte över fördäcket. Hela fartyget från för till akter begrovs i vattenmassorna, för att därefter på toppen av en skyhög kam skaka av sig allt vattnet, som fosforescerande, grönt och solitt minuten förut kastat sig över oss. Det som verkade mest deprimerande på oss, var det hårda regnet som med många sekundmeters hastighet i den hårda vinden piskade obarmhärtigt och utan uppehåll. Allting var vått, oljekläderna hängde som kittklumpar, ögonen svedo och svällde i sina hålor, skinnet på kroppen skrumpnad e och man hade en känsla av andnöd.

I dagningen var orkanen på sin höjdpunkt. Barometern hade nu sjunkit så pass att kvicksilvret stod och guppade på tjugusju tum. Med ens blev det kav stiltje och regnet upphörde lika plötsligt. Solen förmådde dock ej tränga igenom de stålgrå, slitna molnen, vilka i konvergerande band höjde sig i en kupol över oss. Vi befunno oss i taifunens centrum. »Yeddo» slängdes än hit och än dit av sjöar som tornade sig mot varandra; de slogos om ett uttröttat fartyg vars befäl klamrade sig fast på en »våbblig» brygga. Man hade inte ens vinden att luta sig mot.

Eldarna i pannrummet och maskinisterna i sitt olje- och vatten-dränkta hål hade ett litet helvete. Allt var igen bommat, och vreds det på en av luftventilerna till övre däcket, fick de en störsjö i stället för en nypa luft. I den dallrande hettan framför pannorna, med brinnande slaggstycken på durken raglade eldarna under det »Yeddo» skakade tärning med levande varelser. Någon avlösning, vaktombyte, kunde ej komma i fråga. Man var där man var, i skans, på brygga, i eld- och maskinrum; på däck härskade elementen.

Skepparn och Falken, som hade varit på bryggan långt innan taifunen kom över oss, började allt bli lite knäsvaga. Tillsammans med en matros avlöstes Sam och jag att stå till rors. Dessemellan sökte vi skydd bakom en av livbältsboxarna. Falken hade när det blåste som värst fått sin sydväst sliten av hakbandet. Han stod nu

och lindade en sur handduk om huvudet. Har du nån tobak? Den frågan hade för länge sedan gått ronden. Jag letade i alla fickorna och slevade upp en våt sörja av gammal piptobak. Sötvattnet rann av mellan fingrarna. Falken grep begärligt de kvarblivna sådorna.

-Situationen är räddad.

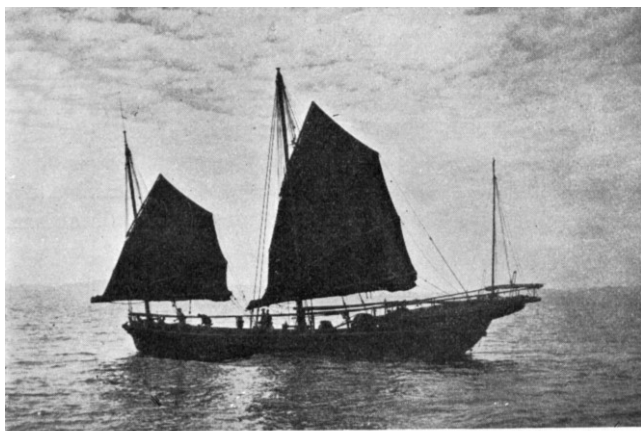
-Ja, nu har vinden tagit av.

-Äsch, förstår du inte att jag menade tobaken. Vänta skall du få se, den här dansen är inte slut än! Falken pekade till väders, där molnen nu med rasande fart drevo i SV riktning. Då jag blickade upp mot riggen, fick jag se en märkvärdig syn. Varje tum av stag, barduner och vant kantades av svalor och andra konstiga fågelkroppar, och den ena uttröttade sjöfågeln efter den andra kom dansande ned på däck. »Yeddo» hade blivit en veritabel fågelö.

Nu sprack den vindlösa bubblan, vi befunno oss i. Likt käftarna på en hovtång slöt sig gläntan på himlavalvet, vind och vatten var åter över oss. Fåglarna hade försvunnit. Här gjorde skepparn en smart manöver och fick i tid Yeddo» upp i vinden. Vi gåvo nu så attan blankt i hur mycket än vinden tjöt och regnet spolade, det värsta var över, i sydlig riktning stävade vi ut ur taifunen.

Humöret steg hastigt i kapp med barometern. Efter några timmar kunde vi ändra kurs och stäva mot Hongkong. Visserligen var sjön något skvalpig, men även den lugnade sig ju mer vi närmade oss land. Kanderad av gnistrande saltkristaller från för till akter, såg »Yeddo» ut som ett mästerverk i ett sockerbagarfönster. Visserligen stördes konstverket något av alla de fillor och klädespersedlar, som på alla möjliga och omöjliga ställen hängts ut till tork. Alla, som hade frivakt, hade törnat in. Jag gick nu ensam på bryggan och försökte halvt springande hålla mig vaken. Om två timmar, en hel evighet tycktes det, skulle min avlösning komma.

Längst för ut i styrbords livbåt satt Måns, tjock och däst, och slickade sig om munnen. Han hade fått sig ett skrovsmål på småfågel, som han kommit över i livbåtens inre. »Lille Monk» hängde i akterriggen och retades med Mäss-Kalle, och i kabyss-dörren stack Geta ut sin akterända. Hennes svanstipp gick i sextondels takt antingen hon fick något eller inte. Gud vad här skall sovas. Äntligen kom avlösningen efter kvälls skaffningen. Väl till kojs, blev man klarvaken av pur ovana att ligga rak lång. Bak huvudkudden halade jag upp min kära »Knagsted» av Gustav Wied och läste om »Verldens gladeste Kone»; längre hann jag inte förrän jag var non compos mentis och sov med en hastighet av fem kvart i timmen.

Fiskedjonk utanför Hongkong.

SJÄTTE KAPITLET.

Genom trånga bergspass förbi öar, vilkas pyramidformiga krön ännu klipptes av på hälften av den tidiga morgondimman, ångade »Yeddo» in till den lilla brittiska kolonien Hongkong, belägen utanför och strax norr om Kanton-flodens mynning. Det syntes tydligt att taifunen här gått in över land. Hela naturen ångade av det nyss genomgångna vattenbadet. Utefter bergssluttningarna strömmade tillfälliga bäckar, vilka under sitt lopp bildade kaskadlika fall och till sist kastade sig i famnen på bränningarna, som med stort dån och sugande rassel bröto sig mot tyärbranta bergväggar, över klippor och skär. De stora fiskeflottorna, som under taifunen sökt skydd i de fjordliknande vikarna, var just på utgående till fiskebankarna. Det är lönlöst att försöka räkna deras antal. I täta fylkingar draga de ut med flottilj ledaren i spetsen, en stor, grann djonk, från vars masttoppar långa vimplar flyta och som i aktern för en stor röd flagga med många sprattlande kinesiska skrivtecken i vitt. Hon går över stag, och med beundransvärd precision följer hela flottiljen exemplet, precis som om man slagit ihop och öppnat tusentals solfjädrar.

En mindre båt, stundtals halvt begravd i den höga dyningen, fäller sin mast, och besättningen tar till åroarna.

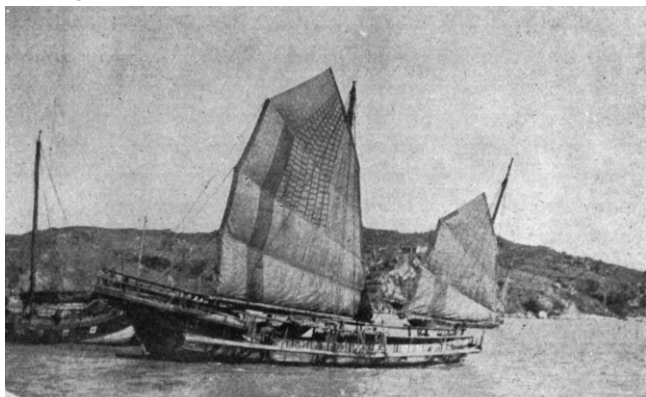
»Yeddo» saktar ned i maskin. Lotstrappan hängdes ut, och lotsen, en fet och frodig kines med ett konstant, förnöjsamt grin, antrar

Fiskedjonk utanför Hongkong.

över relingen. Kapten Armstedt hälsar honom med ett: - Hallå, Wing Wong! Du möter oss längre och längre in, din kanalje, nästa gång kommer du väl ombord sedan vi väl äro förtöjda.

Wing Wong vänder sitt permanenta grin mot solen utan att blinka. -Styrbord a styrbord little te little! Babord a babord! Bredbent mittpå bryggan står han och kommenderar »rätt som te gål». Nu har han fått »Yeddo» som han vill ha henne. I en smattrande ordström kommer ursäkten, som börjar och slutar med den förfärliga taifunen.

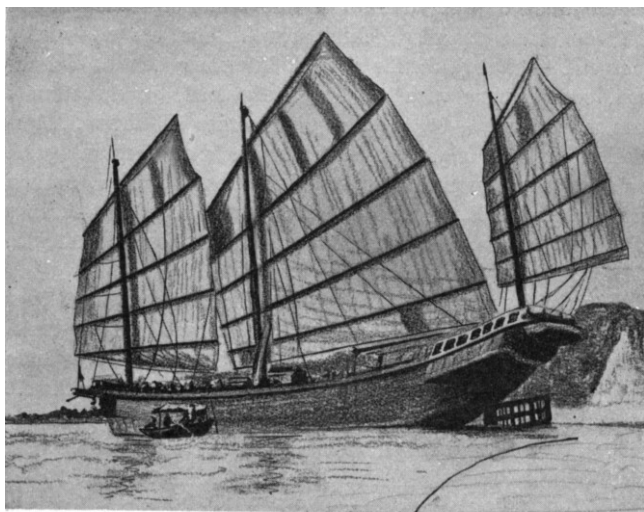
Fiskedjonk utanför Hongkong.

Men så kunde inte Wing Wong hålla sig längre - sin vana trogen måste han också svära lite grann. - Nästa gång, fan anamma, skall jag möta ute vid Vaglans fyr. Wing Wong är numro ett bland Hongkonglotsarna och kan svära på nästan alla språk, men tar aldrig fel på nationalitet. Enligt skepparskrönorna lär han en gång i alla fall hållit på att bli bet. Det var strax efter kriget, då han kom ombord på ett fartyg som förde Nationernas förbunds flagg. Men så fick han se inskriptionen på skepps-klockan som hängde på bryggan och då svor han rätt, på grekiska.

Hongkong, det brittiska imperiets sista utpost i Fjärran Östern, är en pärla som i skönhet och prakt ej har sin like. Man blir minst sagt paff då man för första gången löper in i dess hamn efter att ha passerat de vilda klippiga öarna och bergspassen. På babordssidan lyfter sig en större ö, från vars 1800 fot höga bergstopp ett kanonskott hälsar »Yeddo» välkommen. Diverse signalflaggor gå i topp på den där belägna signalstationen, angivande namn, nationalitet samt att vi denna resa medför post från Singapore. Utefter öns branta sluttningar växer en iögonfallande riklig tropisk växtlighet som vackert kontrasterar mot alla andra kala höjder. Staden breder ut sig kring strandkanten, och då man kommer närmare skymta i den täta skogen palatsliknande byggnader och här och där ett kyrktorn. Det är Victoria eller i dagligt tal Hongkong.

Själva hamnen är stor, och föga anar man, att de där förankrade fartygens tonnage tävlar med London, Antwerpen och Hamburg. På den klarblåa lagunen vimlar det av smärre fartyg, ångslupar och djonker, och en och annan racerbåts vita vingar fräsa förbi fiskarnas bastsegel. Några väldiga kryssare med så många skorstenar, att man måste räkna dem på fingrarna, för att inte tala om ettriga kanoner, utvisa att här är det John Bull som styr och ställer.

Ångfärjor äro ständigt på väg mellan Hongkong och den mittemot belägna staden Kowloon, och det var här »Yeddo» förtöjdes vid en av hamnpirerna. Så fort den sista trossen gjorts fast strömma kinesiska kulis in över fartyget.. Lastbommarna göras klara, och presenningar och luckor rivas av. Återigen lossas några hundra ton papper, maskiner och tändstickor etc. - en dags och en natts hektiskt arbete i tropisk hetta. Ångvinscharna rassla och med svindlande fart hivas slingor av allehanda gods ut ur de olika lastrummen. Så fort de dunsat ned i däck börjar ett gemytligt slagsmål. Hundratals kulis kämpa om att vara de första att få bära

"Långträdare" från Kanton. En numera försvunnen typ.

dem i land. Under hi-håande rop bäras balarna på tjocka bambustörrar, två man till varje, i en oavbruten ström in i godsmagasinen, vilka här som överallt i östern ha det betecknande namnet godowns. Hi hå, hi hå, i hastig takt. går det levande paternosterverket in över kajen. För varje bal betalas bärarlönen kontant och omsättes strax i mat, dryckjom och cigarretter, som här salubjudas i små stånd vilka på ömse sidor kanta bärarnas väg. I avsides hörn, på däck och i gångarna utanför våra hytter ha kuriositets-handlarna brett ut sina varor i frestande små monstrar eller på bara däck. Det är här man gör sina första studier i orientalisk konst, bland krimskrams som får ens surt förvärvade dollars att bränna i fickorna. Man handlar förstås och handlar dumt. Hur dumt man bär sig åt får man först visshet om då mr Genteel kommer tillbaka från staden och i sin hytt har utställning av nyförvärvade märkvärdigheter, men så har han ju också kovans mångfald.

Falken sitter i sin expeditionshytt och svettas över konossement, lastplaner och loggböcker. Han värjer sig så gott han kan, men en förste styrman får inte en minuts ro så länge fartyget ligger i hamn. Nu kommer skepparn tillbaka från mäklarn. Folket skall ha avlöning. Man har redan radat upp sig utanför hyttddörren. Falken

lägger sig till med den faderliga min som tillhör ett så viktigt moment. -Nehej, du får absolut inte mer; och du, Johanson, som brukar vara en förståndig karl, ge du attan i kuriosaskojarna -vänta tills du kommer till Japan. Mäss-Kalle fick nöja sig med en femma och en förmaning att akta sig för lemonaden, som salubjudes på kajen. Falken räknar upp en lång rad av näpna bakterier, från stelkramp till gula febern. Det syns tydligt på Kalles förskräckta, något slaskiga ansikte, att det redan är för sent.

Ännu vid skymningsdags sitter Falken träget lutad över sin loggbok. Han ser inte ens åt sina bäge understyrmän som anmält sig för permission. Pennan gör en avvärjande gest i luften: -Ge er i väg, pojkar, men akta er för Vad det var vi skulle akta oss för hörde vi aldrig; vi kunde ej fort nog försvinna från fartyget, rädda för att han i sista stund skulle komma på andra tankar.

Två glada styrmän, Sam och »Jacksheiten», lubbade i väg till färjan, som låg och blåste avgång, malligt uppsträckta i skinande vita kläder och tropikhjälm, allt sista skriket från Singapore. Det mörknade nu hastigt, och ljusen i Hongkong hade börjat att tändas. Högre och högre klättrade illuminationen upp mot Hongkong Peak, och då färjan kommit halvvägs kom vi överens om att Alger för länge sedan var distanserat. Båten lade till vid prayan,¹ och så fort man satt foten på land förstod man att här härskade ordning och skick, vilket även besannade sig då vi kom längre upp i staden. På prayan myllrade det av människor som tog sig en luftig kvällspromenad. Det var en provkarta på världens alla folkslag; parser, hinduer och malajer dekorerade upp massan av kineser i alla färgnyanser. Granna sikher, huvudet högre än allt folket, banade väg för bärstolar, som i språngmarsch bars av kulis i livréer, clownlikt tilltotade efter ägarens egen fantasi. En beskedlig staty av drottning Viktoria satt och såg ned på ,sina undersåtar med frodigt runt gemyt, precis som kinesernas egen Kwang Yin, barmhärtighetens gudinna.

Hongkong hotell är det centrum, kring vilket hela staden pivoterar vid cocktaildags före middagen. I dess spatiösa hall vräkte vi oss i bekväma rottingstolar och kände oss som riktiga naoober - om man också fick lov att nypa till om slantarna för färjpengarnas skull till hemfärden. Publiken var engelsk och stram som den endast kan vara i en garnisonsstad. Runtomkring oss hade vi

¹ Praya = strandpromenaden

missiga misser och apatiskt stela löjtnantshjärtan med slappa ansikten upphängda på monoklar. Våra svassiga vita kläder, som vi ansett som höjden av elegans, lyste här med sitt waterfront tailorsnitt. Sam, som ju dock var reservofficer i gamla Sweden, försökte att imitera en gammal colonel vid bordet bredvid, vars sätt att nosa i sig en mahognygrogg var en syn för gudar. Självt karvade jag mig en pipa tobak, fick en mördande blick av Sam och blev snäst av förste kinesboyen som här gick omkring som en sorts major domus. Jag hade bara sträckt ut mina långa skänkor över gången, en passande pose för en gentleman i kolonierna.

Vi svepte våra »gin and bitters», ställets billigaste och effektivaste nektar. Sam höll med om, att det här i alla fall gav föga utbyte. Utanför hotellet stod rader av bärstolar. - Om tai pan¹ bara ville vara så god och sitta ned? Flower street hi hi? Sam, som alltid förstod att vända upp och ner på svenskan då det gällde att tala utländska, kunde märkvärdigt nog för en gångs skull göra sig förstådd. I var sin bärstol, svävande på axlarna av fyra kulis, bar det i sakta mak på slingrande vägar uppför trappor och branta backar till Hongkong Peak. I halvliggande ställning satt man och njöt. Jättelika banyanträd, vars luftrötter hängde i festoner, kastade trolska månskuggor över vägen. Klask klask - kuliernas jämna tramp var allt som hördes, stadens larm låg djupt under oss. Då och då passerade vi en liten bro, och i de skarpa krökarna hängde bärstolen för några sekunder över som det tycktes svindlande djup. Ju högre vi kom, desto rikligare blev vegetationen. Iris och liljor, fantastiskt stora, ströko utefter bärstolen. Ormbunkar och slingerväxter inhöljde bergväggarna. En sällsam symfoni med ständigt nya motiv av dofter omgav oss. Stora, tunga vattendroppar smällde mot bärstolens tak; vi passerade ett dimbälte, och man blev behagligt avkyld. Men dimman lättade strax. Omgivna av kameliaträd i full blom lågo upplysta bungalows. Skuggor rörde sig på i moskitnät inhöljda verandor. På en annan veranda var det dukat till middag. Över bordet pendlade punkan,² och just som vi passerade hördes en gäll barnröst: -Mamma, jag vill ha mer sylt!

Bärarna ökade takten: vi närmade oss målet för vår färd, The Peak Hotel. Ivrigt flåsande för cumshaw (dricks- pengarna) satte de ned

¹ Tai pan = manager eller direktör.

² Punka = i taket upphängda skärmar som sätts i pendlande rörelse dragna av kulis. Nu nästan överallt utbytta mot elektriska fläktar.

stolarna i gruset framför det upplysta hotellet. Nu öppnade sig ett panorama som för våra oblaserade sinnen fick de rätta gigantiska måtten. Nedanför och runtom oss låg all världens härlighet. På ett månbelyst silverhav summo öarna, Staden och hamnen serverades som på en bricka av samma metall, där de på redde förankrade oceanjättarna krympt ihop till leksaksbåtar.

Bakom hotellet under en stor tall stod Sam och räknade vår sammanlagda kassa. - Jag tror vi klarar oss. Det räckte också till var sin portion bambuost¹ och en flaska billig claret. Från vårt bord på hotellverandan hade vi god utsikt. »Jacksheiten» kunde inte hålla sig längre, han måste lätta sitt hjärta, och i viskande ton höllo vi tal för varandra. Våra händer möttes över bordet. Vårt Brage-löfte avlades: Östern för oss! Boyen som serverade upplyste oss att det gick en bergbana ned till staden: avgiften var en bråkdel av vad vi fått betala för bärstolarna. - Kaffe med D.O.M.,² kommande Sam. Luftslotten på Hong-Kong Peak fick fantastiska dimensioner. Under vårt fönster sände azaleorna upp sin berusande doft, här var oss gott att vara.

I den sista vagnen åkte vi ned med bergbanan till det heta och kvalmiga Hongkong. På »prayan» var det så gott som folktomt. Drottning Viktoria tycktes ha slumrat in. I ett hörn stod en polisman och sov. Då ingen färja syntes till gick vi bort och väckte honom. Beredvilligt hjälpsam som alla »Bobbies» följde han med oss ned till piren och visslade på en sampan. I den lätta morgonbrisen åkte vi lusteligen. i väg för förlig vind. »Sampankärningen» stod på ett ben akter ut och pladdrade för »cumshaw». Den andra fotens apliknande tår höllo i rorkulten. Med en hand skötte hon skotet till det stora bastseglet, och den andra höll i tömmarna vari en krälade pojkbysing var fastselad. Vid foten av masten satt två småflickor fastsurrade och såg ut som ett par ugglor, ideligen blinkande åt oss.

Ombord var allt tyst och stilla; vaktman syntes inte till, men hans lanternan lyste på storluckan. Borta på trallet akter över blänkte något vitt. Här satt vår vaktman och hade det bra med två skönt

¹ Här i landet odlas ostron på särskilda bankaT vari oräkneliga massor av bambu nedstuckits. Ostronen fästa sig vid käpparna och när man skördar, dragas de upp och de små ostronen avplockas.

² D. O. M. Det står så på munklikörflaskorna. Förkortning av Deo optima maxima = den högste guden.

bemålade kinestöser, en på vardera knäet. Jag ville inte störa honom - vad angick mig hans amourer. Hur var den där gamla sjömansvisan, duetten mellan Jack och hans »Kantonese Girli».

För dinge dinge ding dong
 En kines tös med sing song.
 You like me? You like me?
 Vis dere det behager
 jag har min vän på Amager.
 För dinge dinge ding dong
 She like me.

För dinge dinge ding dong
 vi två skall spille mahjong.
 You like me? You like me?
 Om undskyld, skön och fager,
 jag bort nu från dig drager.
 För dinge dinge ding dong
 I no like You.

Fiskedjonk från Amoy.

SJUNDE KAPITLET

För en laber S. V. monsun ångade »Yeddo» uppför Kinakusten. Det var hett som tusan, och röken stod likt en' pelare rätt upp till väders. På bryggan gick man och hade det tjyvtjockt, sot och aska regnade ned överallt. Vinden var »platt i gatt» eller »rätt i rava», som bohuslänningen kallar det. Då och då stack en ruggig bergstopp upp över horisonten - Kinakustens farliga skärgård, den vi också höllo på vederbörligt avstånd. Nattetid lyste fyrarna i för ett så avlägset land ovanligt rikt antal, Chilang Point¹, Lommocks och Turnabout, med en styrka som tävlade med de bästa i Engelska kanalen. Då vi passerade Formosasundet kunde vi tydligt se högfjällen på denna väldiga ö, som givit sundet dess namn. Fiskeflottorna lågo långt ut till havs och ibland omgåvos vi av tusentals segel. De olika djonktyperna var ett helt studium för sig och en sann fröjd för ett sjömansöga. De fiskade med lina, nät och trawl. Kom vi dem för nära, blåstes det i snäcklurar eller slogs på skrällande gonggonger. Nattetid kom man att tänka på lyktgubbarna i Andersens sagor, ty ute på havet tändes och släcktes ideligen blossen från fiskarbåtarna. Rätt som det var dök ett dylikt ljus

¹ Zhelang Yan

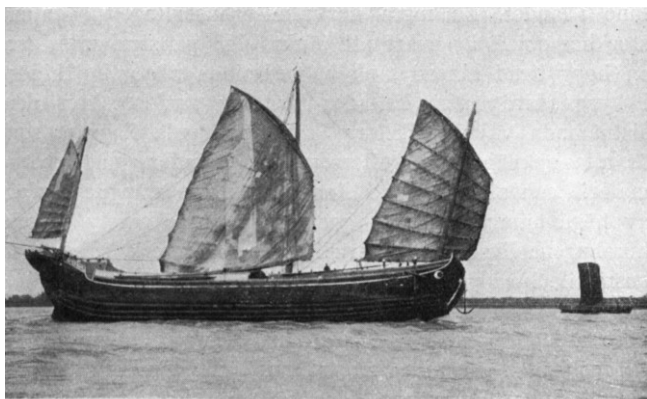

Sampan från Breaker Point.

upp framför fartygets bog: man fick minsann vara på sin vakt, då det var fara för kollision hela tiden. Långt innan vi närmade oss Yangtse-flodens mynning var havet grågult för att sedan övergå i den rätta Yangtse-kulören, någonting mellan ljusbrunt och tegelrött. Här låg ett litet fyrskepp och guppade i ensamheten. Vi drejade bi för en vitmålad lotsångare. Ur jollen, som kom långsides, steg lotsen ombord; som alla europeer i östern var han klädd i lätta tropikkläder, men en så gentil »neptunison» - han kom ju från havet - hade jag aldrig sett förr. Allt var skinande vitt, och det fanns inte ett veck som inte skräddarens pressjärn satt dit.

- Hast du mir gesehen, det fattas inte ens vita handskar, kläckte jag ur mig till Falken, som stod och tog emot vid lotstrappan. Lotsen slängde ett öga åt mitt håll: - Alles bezahlt, Landsmann - en sak som jag inte alls betvivlade sedan jag fått reda på att han hörde till världens bäst betalt a sjömän. Lotsen som tog oss in var nämligen en trevligt meddelsam tysk, som på vägen uppför floden underhöll oss med underbara historier om sjömans-eldoradot Shanghai. Enligt hans uppgift var en Shanghai-lots medelförtjänst ett tusen taels, ungefär två tusen kronor per månad, vilket naturligtvis slog an på oss framåtsträvande ungdomar.

Efter flera timmars färd på en vällingstjock flod närmade vi oss en lågländ kust, vilken gick så helt i samma färgton som vattnet, att det var svårt att se var den började eller slutade. Rätt förut låg en skog av djonkmaster, över vilka en stor signalstång stack till väders. Det var Woosung, inloppet till en liten biflod Whangpoo,

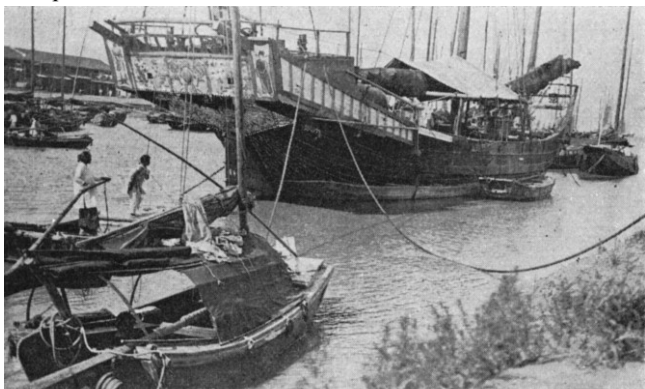
”Långträdare” från Ningpo.

som likt en kanal här står i förbindelse med Shanghai och en del insjöar inne i landet. En mera anskrämlig insegling till en så stor hamnstad är svårt att tänka sig: på styrbordssidan en hopgyttad kinesby, på babordssidan någonting hidöst i byggnadsväg som kallades Karantänstation. Över den sistnämnda vajade »Yellow Jack», den gula flaggan, som är alla sjömäns fasa, eftersom den betyder gula febern, malaria och all annan pestilentia. Utsikten stängdes sedan av höga annonsplank - good for nothing safety razors, humbugens livselixir, pillertrillarnas underverk, salvor och kosmetik, hela provkartan av »Pink pills for pale people».¹ Det enda försonande var att annonserna för det mesta var avfattade på kinesiska; annars är jag säker på att till och med en amerikansk turist här skulle fått igen sin sjösjuka. Whangpoofloden, ett typiskt tidvattensdike. Här höllo svenska ingenjörer på att ordna till under ledning av major v. Heidenstam, så att större oceanångare skulle kan gå ända. upp till Shanghai. »Yeddo» ålade sig fram mellan väldiga mudderverk och fördämningar, allt under det en ständig kavalkad av djonker på ut- och ingående så gott som fyllde upp hela diket.

Då kineserna år 1842 »öppnade» Shanghai för koncessions-hungriga stormakter, var den en obetydlig fiskarby, som påminde om våra förfäders pålbyggnader under stenåldern. Landet är som

¹ Skära piller för bleka människor. Kommersiell slagterm för en välkänd patentmedicin.

en enda gungfly, ogästvänligt och översvämmat flera gånger om året. En delvis raserad ringmur med några få tempel och för resten ingenting var den egentliga byn Shang Hai, vilket namn betyder Vid havet. Namnet stämmer inte längre, ty sedan Shanghais tillkomst har Yangtsekiangs daltaland vuxit så pass. att staden nu ligger 12 engelska mil inne i landet. Koncessionen bestod av gungflyn med påbygg-nader utanför dess murar.. Stormakterna ha för en gångs skull kommit något så när överens, och resultatet har blivit en millionstad och en av världens största sjöfarts- och handelscentra. Ännu en svensk har förknippat sitt namn med Shanghais historia, professor Hörnell, som det så kallade större Shanghai har att tacka för sin vackra och framför allt hygieniska stadsplan.

Flodtrafik på Woosungfloden.

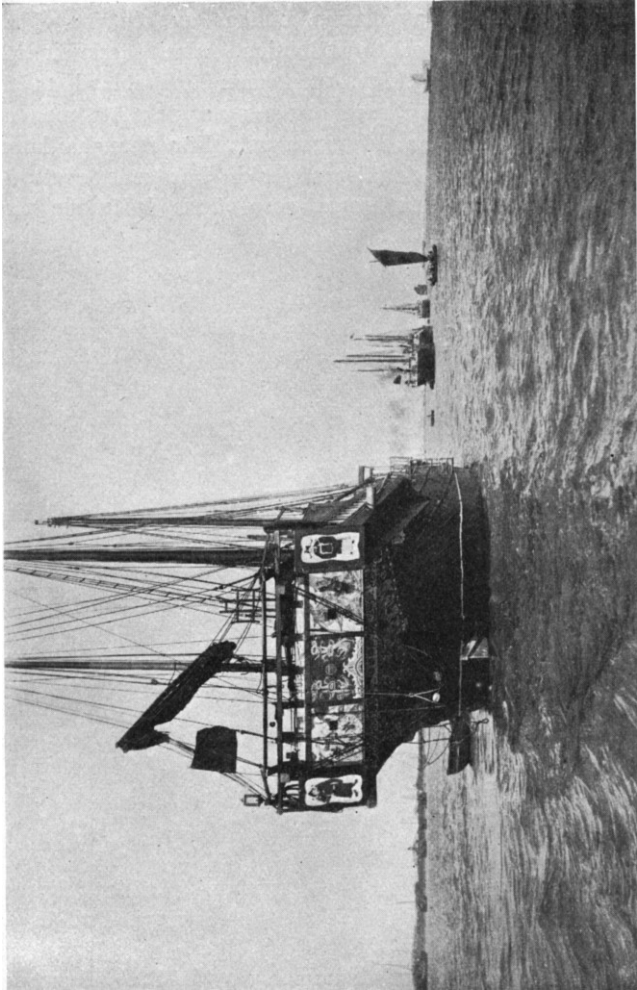
Då vi klarat en skarp krök av Whangpoo, låg staden utbredd framför oss. Dess omgivningar äro minsann ej något att skryta med, och man ser lätt att europeerna här husera som de behaga. Det finns ingenting som påminner om landets egen urgamla förfinade kultur, allting är bara funktionalistiskt och industriellt. Hamnen fäster sig dock ovillkorligen i minnet. Oceanernas »greyhounds»¹ ligga i en enda sammanhängande lång rad utefter kajerna. Förtöjda vid moringar mitt i floden likt kulor uppträdda på ett radband ligga tramp ångare, paketbåtar, flodbåtar och

¹ Vinthundar.

instuckat här och där ett örlogsfartyg -»The Rotten Row of Shanghai» som sjöfolk kallar det. »Yeddo», som i vanliga hamnar kunnat behålla sitt namn av större ångare, åkte här ohjälpligt ned i bantamklassen. Vi hade kommit uppför floden på toppen av högvattnet, och strömmen var rätt stark. Innan vi nådde tilläggsplatsen saktades ned i maskinen, och vi drevo fram med strömmen. Lotsen utförde nu en manöver som aldrig felar att göra ett imponerande intryck på en sjöman. I tid lät han fartygets stäv bilda den rätta vinkeln mot kajen, ankaret gick i botten, och maskinen arbetade för fullt back. »Yeddo» svängde med strömmen. Akterändan av fartyget missade som det tycktes endast på ett par fot ett mitt i strömmen liggande fartyg, och bogen snuddade med en fenders mellanrum vid kajkanten. Flott och elegant gick det, och fem minuter senare lågo vi säkert förtöjda, inkilade i raden av de andra fartygen.

Tid är pengar för ett fartyg i hamn, och inte missade vi många sekunder, förrän »Yeddos» ångvinschar och lastbommar var i full aktion. Precis som i Hongkong krälade kulis överallt och åto ut »Yeddos» innanmäte som mas- karna i en ost. Ankomsten av en bland kompaniets ångare var på den tiden ett evenemang för den svenska kolonien i staden. Kapten Armstedt. hade ett fasligt sjå med att klara av alla landsmän. Hans dagsverke bestod bland annat i att aväta minst två frukostar och tre luncher, och middagen började tidigt och slutade sent. Kompaniet har alltid visat och varit ett exempel på svensk gästfrihet. Våra landsmän var naturligtvis belåtna med mat och dryck och över att få vistas på svensk grund, som ju ett fartyg under svensk flagg rätteligen är. Uppmjukade av punschen till kaffet, brukade de sedan bese fartyget som det hette. Det hände då ibland att de mötte en styrman på däck, presenterade sig och gjorde sig ämabla, med ty åtföljande invitering i land men alltid för säkerhetens skull till nästa resa.

Innan vi lämnat Göteborg hade vi haft besök av många Kinasvenskars släktingar och vänner, tanter, fastrar och förtjusande fästmor. Alla var de lastade med paket och hälsningar vilket naturligtvis mottogs av oss för vidare i fraktfri befordran och distribution. Våra särskilda för- varingsrum räckte sällan, utan man fick ibland ta till sin egen hytt. Att ta emot presenterna gick lätt, men att bli av med dem var en annan sax. När Shanghai-bornas glömde att hämta sina egna grejor fick man ovetta för »för kort last». Missionärerna var värst: de trodde visst att vi ingenting annat hade att göra än att sköta om deras paket och lådor med

Kinas sista örlogsdjonker till ankars utanför Woosung. Sedan omkring år 1910 för alltid borta.

Kinakuriositeter. Jag som var grön på traden råkade särskilt illa ut. Det dröjde flera år innan jag blev bekant med missionärernas kärleks arbete i det inre av landet och kunde försona mig med deras klumpigheter mot oss styrmän i »Östasiat».

Shanghai med dess stolta minnen från tea clipper- skeppens dagar

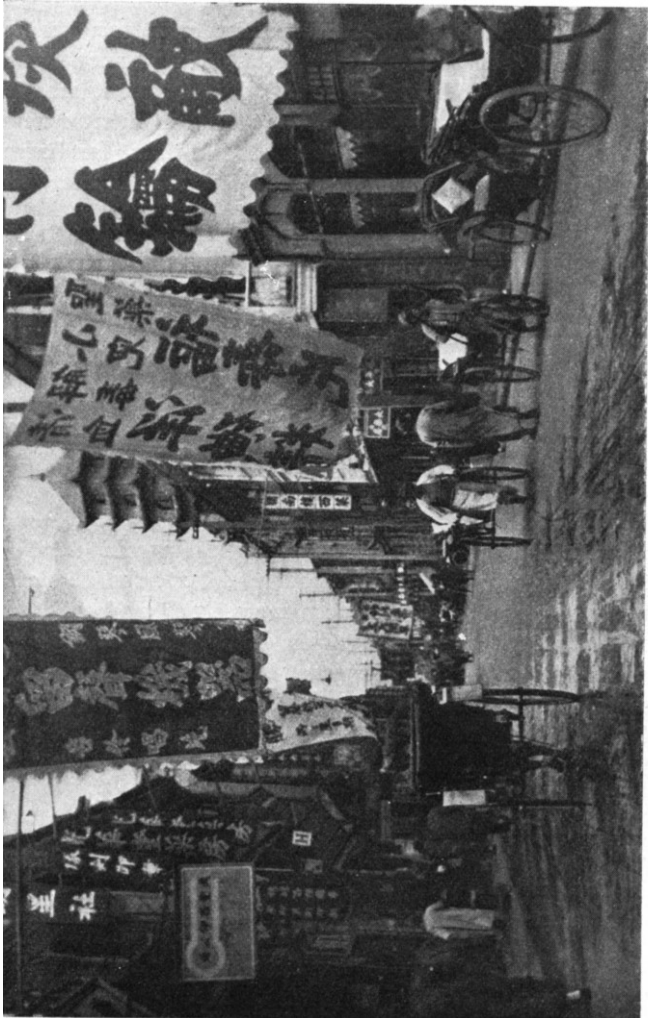
Shanghais redd. "The Rotten Row."

gillade vi i alla fall skarpt. Det är de tre stora S-en Sjöfolk, Skepp och Sjön som främst satt sin prägel på staden. Med undantag av U.S.A. finns det väl knappast något land där skandinaviska sjömän gjort större insats än i Kina. Kapten Carlson var hamnkapten. En av Shanghais största segelskutsrederier med kapten Möller som chef hade haft ett 10-tal fartyg under svensk flagg på kusten. Visserligen hade de försvunnit med de i andra segelfartygen vid sekelskiftet, men många av deras kaptener och styrmän förde nu kinesiska kustångare eller hade arbetat sig upp till framskjutna poster som ämbetsmän i det kinesiska tullverket.

Lossningen av vår last fortgick oavbrutet till en stund efter mörkningen, då en befrielsens regnskur satte stopp för arbetet och luckorna täcktes för natten. Falken drog inte en utan en hel serie av lättadens suckar och kommenderade »Jacksheitem» att ögonkrök hoppa i landgångs riggen. Börje och »Litem» skulle naturligtvis vara med för att stämmorna i kvartetten skulle bli de bästa. Sam stod vid landgången och tog ett surt och saknadens farväl, men någon måste ju stanna ombord och se efter fartyget.

Broadway heter pulsådern i Shanghais East End – en lång smal gata, inträngd mellan godsmagasin, här och där med en bungalow kvarglömd från den tiden då staden ännu var ung och arkitekturen mera i stil med en anglo-indisk koloni utpost. Broadway är skraddarnas och skeppshandlarnas gata, och affärerna bära stolt de namn som forna tiders sjöfarare behagat slänga åt dem, »Jelly Belly». »Cheap Jack» och »Tom Tick» etc., allt i stora guldbokstäver eller på fladdrande standar som sträcka sig mittöver gatan.

Astor House hotell har alltid varit mötesplats för resande och sjöfarande från alla världens kanter, ett mänskligt konglomerat värt att se och höra på. I hörnet låg en öppen public bar, ur vars entre Babels förbistring skorrade som ur en högtalartratt. Här dök vi in och blev ett med all den övriga mänskliga drivveden. Vi

Gatuscen i Shanghai.

armbågade oss fram till disken. Chief bartender, en portugis som var så lik vår egen Soto Mayor att jag nästan hajade till, stod på en stol bakom disken och dirigerade ett dussin kinesboyar. En av boyarna stack en läderbägare med fem tärningar i handen på

Falken utan att säga ett ord. Det var första gången jag skakade »rassel dazzle», ett fascinerande tär- ningsspel så länge man inte förlorade. Börje blev »stuck» för drinkarna. De flesta av oss höllo sig till skysoda, men jag ville ha någonting bättre upp. Boyen räknade upp hela U. S. A:s cocktail-register, en lista som var så ordrikt innehålls mättad att jag ibland har en förnimmelse av att han håller på därmed än i denna dag.

"Garden Bridge", Shanghai. En sikh-polisman i förgrunden.

- A million dollars, nöp jag till ur serien. Det visade sig vara en blaskig söt jolmig dryck med en ananasbit i kanten på glaset. Barboyen såg min missnöjda grimas och grinade upplysande tillbaka: - All the same for ladies.¹ Jo jo, krogvana är ju också ett led i" uppfostran.

En järnbro leder över en kanal, »Soochow Creek», som är Shanghais Norrström. Vi kikade över broräcket där sampaner och lastbåtar lågo så tätt att man inte kunde se någonting annat än båtdäck sida vid sida. Det var ett fasligt »hullabaloo» där nere. En kvinna skrek, skällde och skrek igen i alla upptänkliga feminina tonarter. Ett par sikher hoppade klumpigt från båt till båt. Sikh-polismän äro alltid klumpiga: de äro gjorda att stå och inte att springa. Ingen brydde sig om den skrikande kvinnan, som handgripligt höll på att läsa lagen för sin äkta hälft. Ett par

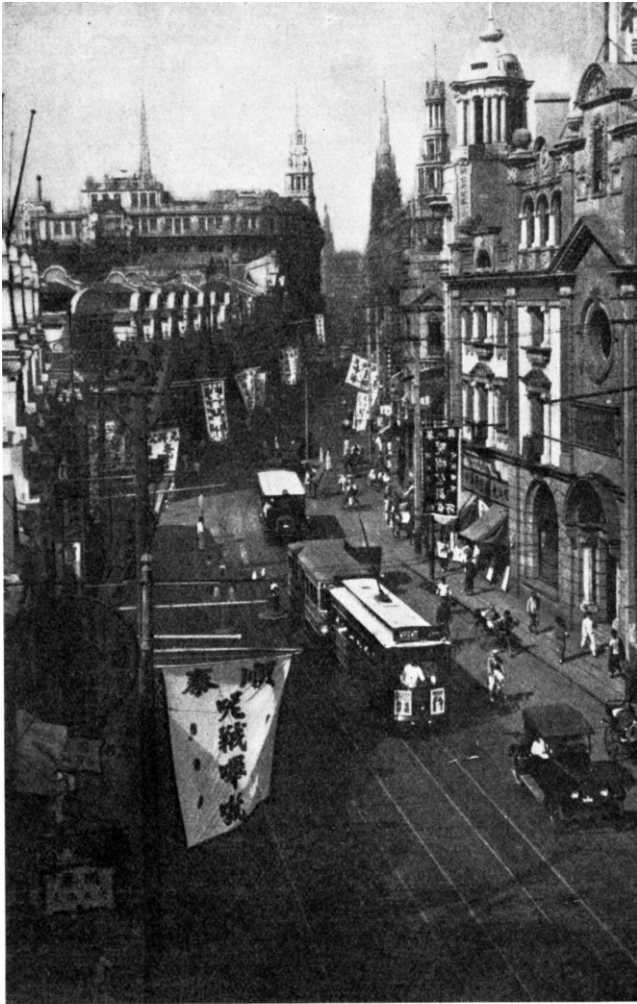
¹ En damcocktail.

yankee-blåjackor, som stod bredvid oss, slogo vad med varandra vilken av polismännen som skulle hinna först fram. Hur det gick där nere i botten på floden vet jag inte, ty det elektriska ljuset från bron räckte inte till, då stridens larm i ett crescendo av polispipor drog in i mörkret. Blåjackorna hade i stället kommit ihop sig på

bron. Det var visst gott om dem i stan den kvällen, och länge sedan vi hoppat i våra rickshaws mötte vi springande flottister på väg till frispektaklet under brons bågglampor. I Shanghai händer det alltid någonting, och man kan ju inte ideligen stanna och se på allt. Det lyste mellan träden i en liten park: det såg fridfullt och lugnt ut där inne. Tonerna från »Anitras dans» blandade sig med larmet på gatan. Vi gick in för att njuta av musiken och parkens stillhet. En fridens lund, reserverad för utlänningar. Här fick inga lokala asiater komma in med undantag av japaner. Precis som i gamla dagars Berzelii park gick man fram och tillbaka på gångarna. Ammor, mammor, barnungar, ömt älskande par och gamlingar satt på bänkarna runt en musikestrad. En tysk anförare drillade sitt band av filippinomusikan-ter. Runtomkring oss surrade språkförbistringen, från engelska och jiddisch hela skalan utför till ett kakofoniskt kvitter från bänken bredvid; där ett par äldre män med patriarkskägg och upp och nedvända blom-krukor på huvudet laddade ur sig på persiska.

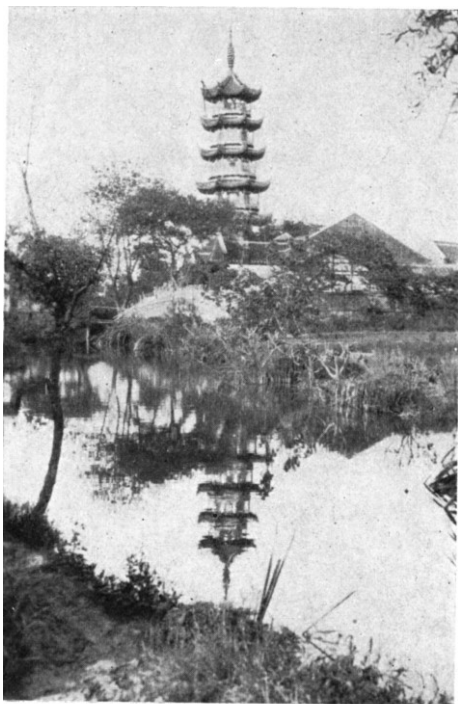
Nanking Road är Shanghais egentliga pulsåder och största affärsgata, kantad av hus med gavlarna utåt. Det hela är vildsint kinesgrant. De rätt låga husen eller bodarna se ut som akterspegeln på ett linjeskepp från 1600-talet. Guldsmedsaffärer, pantbanker, silkes- och te-butiker omväxla. Restauranger och delikatessaffärer ha sin bästa kommers nattetid, och vid en av de senare butikerna stannade vi. Här auktionerade man bort stekta rödmålade höns, som den kinesiske auktionsförrättaren högg i bitar och bjöd ut, en vinge eller ett ben i taget. Ett stycke längre uppför gatan hade teatrarna sina kvarter. Ett bedövande larm av gonggonger, bambukastanjetter och träblåsare rådde här. Under hemska rop: - Hi-hå! I-ya! Hi-hå! I-ya! dansade artisterna på en stor veranda för att pigga upp biljettförsäljningen till nästa föreställning.

Börje lotsade våra rickshawkulis in på något lugnare farvatten. På Carlton Cafe roade sig Shanghaisocieteten i vild dansyra. Ett jazzband som kunde konsten att sätta vind i seglen hamrade på. Trumslagarmästaren och tusenkonstnären på koskällor och eldtänger lät upp sitt stora gap: - »O, she is my little hankey, little hankey-pankey gir!». Det här var kul och high life. Vi smorde

Nanking Road.

kråset med »Chicken a la King» och sköljde ned det med allt möjligt. Det var egentligen synd att Börje skulle ta mig ur fantasien om Shanghais högre societet, där han satt och blinkade

Lungwapagoden utanför Shanghai.

flirtens hela
Morsesystem till en dam som i mitt tycke absolut var balens drottning. - Hon är gudomligt vacker! - Halvkastgrann, sa Falken, och så var även den illusionen förstörd.

Det lyste ännu i Sams hytt då vi kom ombord. Han hade setat uppe och plitad kärleksfulla epistlar hem. Sam kom in i hytten då jag tumlade in i min koj.

-Nå, nu måste du berätta vad ni haft för rackartyg för er i land.

-Ja om du sätter dig på mina ben så dom inte åker upp i taket!

Sam skrattade, och jag somnade in ohjälpligt.

ÅTTONDE KAPITLET.

Jag träffade en gång i Wakamatsu i Japan en stockholmare av gammal god vedsågaradel, stuvvarbas emeritus Anderson från Kobe - eller kanske det var Nagasaki, det kommer jag nu inte så noga ihåg. Han hade varit gift tre gånger och hade många barn, alla nu hundraprocentsjapaner. Han var på tillfälligt besök i staden för att hälsa på sin son gruvingenjören. Vi hade mötts en oförglömlig afton hos mrs Jensen, fyrvaktaränkan, som var »obasan», (vårdinna) på sitt ägandes tehus. Anderson, som varit »säl fångstkrejare» på Kamtschatka och Sakalinkusten och valfångare för japanska regeringen m. m., var värd att lyssna på. Då vi skildes åt på nattkröken hade Anderson lovat att hälsa på mig. Jag seglade nämligen då som andre styrman på en engelsk ångare, som gick på Kinakusten. Anderson kom ombord något surmulen och trumpen som en sjöman är ibland efter ett större sjöslag. Han tinade i alla fall upp efter ett par flaskor »Asahi beer», ett japanskt öl som jag visste var hans livselixir och som är så torrt att strupen blir som en väl hartsad stråke, varför det kan drickas ad infinitum. Det enda jag hade att visa Anderson från gamla Sweden hängde på väggarna i min hytt. Jag försökte att få gubben att fortsätta gårdagens intressanta berättelser, men det var som förgjort. Jo då, han talade om Japan och lite av varje, men avbröt sig ständigt med att stirra på mina tavlor, färgtryck av Zorn, Liljefors och Wilhelmson.

-Vem har målat den där?

-Jaså Liljefors, ja den är bra. Efter en liten stund avbröts berättelsen igen.

-Hör du den där hon är väldigt bra hon, vem har målat den?

-Jaså Zorn.

Återknöt därpå sina skrönors segspunna trådar. Så med ens liksom exploderade han. Lyfte sin bambukäpp vari stiletten skramlade.

-Hör du gosse, gosse, du sitter här och pumpar mig om gamla Japan... Det skall jag säga dig, att den som inte läst Lafcadio Hearn, får heller inte se något av Dai Nippon (Stora Japan), det dra »japparna» själva försorg om. Sedan skall man lära sig att se saker och ting nerifrån och uppåt, precis som han, den där Liljefors, som kan kika mellan grässtrån. För att inte tala om Zorn som har kikar genom nyckelhål. Först då, gosse gosse, lär du dig att förstå things Japanese, gosse gosse.

Jag blev så flat att Anderson fick alla tavlorna. Jag kan ännu se

gubben då han stultade i väg in över varvet med en stor pappersrulle under ena armen och käppen som klirrade för var gång han satte den i marken.

Tills jag gjorde min första resa med »Yeddo» hade Japan för mig varit mors tekanna med geishor och blommande vistarior och krysantemer på det ena halvklotet och en rykande snötäckt vulkan-kägla på det andra. Att gubbarna på den kannan, som så ofta närt min barnfantasi, någonsin skulle omformas i verklighetsbilder anade jag nog inte då.

»Yeddo» hade passerat Quelpartön, där Mount Aucklands 6,500 fots höga fjäll var vår första landkänning sedan vi lämnat Shanghai. I Tsushimasundet blåste det så det fräste om det, havets vita mämmar jagade varandra som på en rännar bana. På styrbordssidan hade vi en del branta klippöar, vilka växlade utseende allt efter det vi ångade fram. Först såg de ut som en stor råseglare länsande för förlig vind, men då vi fått dem tvärs, hade de omformats till ett sjunkande skepp som huvudstupa håller på att gå till botten. Vid Matsuru Shima utanför västra inloppet till japanska »Inlandssjön» fick vi lots ombord: en liten torr »jappegubbe» som var så visen att han blåste upp sig med långa sugande sss-ljud för varje gång han skulle säga något. .

-Sss god morgon, sss tackar så mycket, sss styrbord, tackar så mycket osv., allt under det han bugade sig a la fällkniv. Först trodde jag att det var hans specialitet, men fann snart att alla japaner äro lika varann som äggen i en korg. Det sugs och bugas var man än kommer. Det kvinnliga Japan är en värld för sig med mera grace utan några sugningar.

Landet var här höglänt och vackert skogbeklätt och påminde starkt om våra norrländska skärgårdar. Shimonosekisundet krymper ihop mellan öarna och blir till en älv med »nipor» och »trängslen»; man väntar att få se forsen vid nästa krök. Här ligga städerna Moji och Shimonoseki, kanske de vackrast belägna i hela Japan, med gamla fästen, borgar, tempel och hängande trädgårdar utefter sluttningarna. Sedan följa fabriksskorstenar och skeppsvarv, representanter för det industriella Japan. På vattnet vimlar en mångfald av segel, en ständig ström av större och mindre fartyg mötas på ut- och ingående. På redde mitten mellan de bågiga städerna kastade vi ankar. Vi antrades på den ena sidan av så gott som spritt nakna kulis, en del av dem tatuerade med drakar och vilddjur från hakan till fotknölarna - ett grant folk, sprudlande av hälsa och kraft. Man behövde bara se på dem för ,att förstå hur det gick till då de gjorde

hackmat av ryssarna. Runt huvudet hade de lindat en blå och vit duk, vari pipa och tobakspung var instuckna. Japanska kulis arbetat tyst och värdigt, plastiskt och vikt, och allt tycks gå som ett lekverk. På den andra sidan dök det upp ett snattrande gäng representanter för det kvinnliga Japan - söta flickor, mammor med den sistfödde på ryggen och gamla käringar. Det var svårt att se de senares som det tycktes tandlösa svarta gap. Enligt en gammal japansk sed, som nu lyckligtvis är i försvinnande, skulle den gifta kvinnan nämligen ha tänderna svärtade. Om det var för att den äkta mannen skulle försäkras mot svartsjuka eller lör att hon skulle lära sig att hålla munnen stängd vet jag inte så noga. Nå ja, det betydde ju här föga: »beauty is only skin deep». fem minuter efter det de kommit ombord, var de alla lika sammetslent svarta av koldammet, där de stod hela långa raden och matade våra kolboxar med små korgar.

Uppehållet i Moji varade endast några timmar. En ny lots hade kommit ombord för att följa »Yeddo» på hennes rundtur till de olika hamnarna. Kapten Katsura var en mallig japan av gammal samuraisläkt, vilken i unga dagar stoltserat med två svärd i bältet som det anstod en adelsman på den tiden. Han hade i många år varit kapten i Japans största ångbåtsbolag Nippon Yusen Kabushiki Kaisha och var en av deras första infödda kaptener. Hans läromästare hade varit en svensk, kapten Eriksson, grundaren av Japans första navigationsskola. Det var ett sant nöje att vara på vakt med Katsura på bryggan. Han berättade om gamla tiders Japan. »Inlandssjön» låg som en spegel, och »Yeddo» ångade fram mellan pinjebeklädda öar med förunderligt vackra tempel, där »tori», de lustiga tempelportarna, stod i långa rader, ibland ända ut i vattnet. Kapten Katsura pekade ut för mig de mera. bemärkta platserna, och alltid hade han en eller annan historia att berätta om dem.

-Den ön var helig och alla djur fridlysta, hela ön var full av hjortar och apor. Hit vallfärdade kejsaren minst en gång om året: Där borta i sundet mellan de branta klipporna hade en gång stått ett stort sjöslag mellan hövdingar över olika öprovinser.

En fiskarby med de små husen skuggade av lummiga träd låg vid en stilla vik, kantad av guldsand:

-Där hade en fiskarpojke bortrövats av havets prinsessa. Deras förstfödde, en son, hade återbördats till människorna i en jättestor pärlmussla och sedan blivit landets kejsare.

Den gamle sjöbussen med det svartbrunbrända ansiktet och de kritvita borstiga ögonbrynen kunde le så gott., Men man måste vara en god lyssnare, det var frågornas diskreta formulering och ett visat intresse för hans land som lossade hans tungas band, ty i vanliga fall var han stum som en fisk. Efter mörkningen tindrade ljusen från många städer och byar, och på vattnet tände fiskarna sina bloss.

I daggryningen passerade vi Hyogo, en sagolikt vacker stad av idel villor och trädgårdar mot sjösidan. Strax därefter löpte vi in i Kobes hamn. Kobe är en av Japans största hamnstäder, som i stort sett inte avviker särdeles mycket från en dylik på vår kontinent, där fartyg, godsmagasin, skeppsvarv och allt sånt där lägger beslag på hela staden. Nästa hamn var Yokohama, hamnstaden till Japans huvudstad Tokio eller Yeddo som den i gamla tider kallades.

Jag hade kommit upp på bryggan, avlöst Falken på morgonvakten och fått mina order om kursen och om när skepparn skulle purras. Vädret var klart och fint, och fiskefartygen lågo på kryss ut till havs. Det ljusnade i öster, där Stilla havets horisont var skarp som en kniv. Jag stod vid kompassen och iakttog solen för deviationsbestämning. Hon rann upp lika eldröd och klotrund som på den japanska flaggan; utan tvivel bådande dåligt väder. I väster in över land hängde lätta dimslöjor. Men vad var nu detta? Högt till väders över dimbankar och blåa landkonturer lyste ett blankpolerat koppartorn. Strax därefter skingrades landdimman. Ridån hade gått upp för en av världens vackraste naturdeko-rationer, Fuji Yama (Det ojämförliga berget). Japans allra heligas-te strålade i soluppgångens prakt. Hennes snöhätta, som nyss var kopparröd, blev skär och till slut blåvit. Över hennes topp hängde ett lätt rökmoln: det var det sista som skiftade i prismans alla färgtoner, då det mottog den stigande solens strålar; Fuji var på pricken likadan som på mors tekanna och på alla de andra tusentals nyttiga och onyttiga ting i detta skönhetsträngande land Japan.

Inseglingen till Yokohama föreföll mig något mera prosaisk efter en sådan succes pyramidal som Fuji haft på morgonen. De i bukten liggande öarnas form skvallrade visserligen om vulkanisk härstamning, och då vi kom närmare, höll en av dem som bäst på att dra sina gigantiska halsbloss. Mindre klippöar var väl befästade och så späckade med kanoner, att de liknade leksaksfästningar av plåt. Mäktiga vågbrytare innesluta hamnen, som alltid är fylld till sista plats. Långa pirer sticka ut från land, och här ligga alla

länders linjefartyg förtöjda. Allt i Japan som är av europeiskt ursprung är nytt, solitt och ingenjörsmässigt byggt. Det har inte sparats på varken pengar eller arbete för att få allting i modernt och konkurrenskraftigt skick. Yokohama var första hamnen där jag fick beträda japansk mark. Till lördagskvällen hade Sam och jag gjort upp ett vidlyftigt program. Vi skulle ta oss en tripp med järnvägen till Tokio, stanna där över natten och så komma tillbaka till Yokohama på söndagskvällen. Det blev ett dundrande fiasko: Tokio ligger där det ligger, och vi komma nog aldrig dit.

Tiden går fort då två nyfikna sjömän gå i land, och för resten var det rickshawmännens fel att vi kom för sent till tåget. De envisades nämligen att stanna vid alla möjliga tehus och ville på inga villkor bli av med oss. Byta om rickshaws var ogörligt: här var alla solidariska, och vi var deras legitima villebråd. Att gå och driva på gatorna med dem släpande i hälarna gav man snart upp, så vi satt där och lät oss föras vart tusan det än skulle bära hän. Skaiki eller sukyaki visste vi skulle betyda någon sorts japansk mat. På en skylt lästes »Sukyaki and Beer inside all the same American Bar». Dit behagade våra dragare för oss. -När man går in i ett japanskt hus måste man ta av sig skorna, och naturligtvis hade jag trasiga strumpor, där stortån stack ut. Men jag lyckades dölja det genom att energiskt sätta mig på foten då vi slog oss ner på de fyrkantiga tjocka sävmattorna¹ som betäckte golvet. Att det var en mer eller mindre tredje klass sylta vi kommit in i, det hade ju stått skrivet på skylten. Allting var dock oklanderligt rent och fint. Stora pappersfönster eller skärmar hade dragits åt sidan. Inne på gården låg ett trädgårdslandskap i miniatyr. Dvärgträd, ormbunkar och tio tum höga, vresiga tallar skuggade små broar, berglandskap med pagoder och tempel i dockskåpsformat. I ett slingrande kristallklart vatten summo guld- och silverfiskar med vidlyftiga fenor i någon sorts najadisk serpentindans. Tacksam för all denna härlighet i en behaglig tyst svalka tyckte vi i alla fall att detta inte var så galet. Kärringen som lagade maten, stekt kött med lök och bambuskott, pladdrade på, och vi grinade tillbaka. Kallt öl är gott i värmen, en liten tös kom intrippande med hela famnen full av flaskor. I små porslinsskålar serverades ett vitt, lätt och

¹ Dessa mattor kallas på japanska för tatamis och äro alltid av samma storlek och utseende. Ett hus eller ett rums dimensioner anges alltid i ett visst antal mattor.

puffigt ris. Vi åto med pinnar precis som om vi inte gjort annat i hela vårt liv.

Hade vi nu varit förståndiga skulle vi förstås gått ombord, men två felande ynglingar ville inte erkänna att den förut mycket omdebatterade Tokiofärden hade misslyckats. Då vi kom ut, väntade oss förstås samma rickshawgubbar. Det hade börjat att regna så smått och tog i att blåsa så det visslade utefter gatorna. Det lyste ur fönstren på Eagle Hotel och som lokalen blivit oss rekommenderad av Falken, dök vi in och fick oss en grogg. I baren var fullt hus, ett surr och stim som alltid när maskinister, skeppare och styrmän av ett halvt dussin olika nationer komma tillsammans. En skotte tog upp »Have a wee dock and doras before we gang away»,¹ och alla hans landsmän föll in i sången med många hi och hårop och stegade kring borden som det anstår riktiga högländare. Ute öste regnet ner och stormen dånade så att hela huset runkade och grogglasen klirrade på bordet. Man troppade av för att komma ned till fartygen innan det började bli alltför jäkligt. Madame som stod för hotellet, en berömd skönhetsfrån Boninöarna, stor och grann och med mycket bjäfs på sig, tyckte visst att det skulle bli kusligt att vara ensam. Det var klart att vi kände oss smickrade då hon bad oss stanna. »Varför inte ligga på hotellet i natt - det kanske blåser upp till full taifun?» Men det var ju tur att vi skulle vara en för mycket, och som vinden nu tagit av, beslöt vi att bryta upp. Nu när vi behövde rickshaws, fanns det naturligtvis inga. Inte hade vi kommit långt på väg förrän ovädret bröt ut igen på allvar. Till råga på olyckan släcktes alla ljus i staden som brukligt var då taifunen kom. Där stod vi nu, och min ficklampa var lika dyblöt som jag själv. Vi kryssade ett slag hit och dit, kämpande mot storm och regn, och hade svårt att hålla oss på benen. Om det var ett dike eller en grop vi hamnat i, vete gudarna, men vi stod i vatten till ett gott stycke upp under armarna. Sörjan kändes något så när ljum, ty vind och regn hade gjort oss nästan stelfrusna. Efter en stund, lång som en hel evighet, tog ovädret av något, och vi kunde ta oss ned till hamnen. I ett godsmagasin lyckades vi slinka in. Här satt vi på en låda med ryggarna mot varandra för att åtminstone hålla en kroppsdel varm. Sura både in- och utvärtes, skyllde vi detta grundliga fiasko växelvis på varandra. Äntligen började det ljusna i alla springorna

¹ Tag en liten drink innan vi går.

på godsmagasinet. Ni kanske inte tror att det var så farligt med den där taifunen, men faktum är att man dagen därpå kunde se en rätt stor ångare hänga som en cirkumflex över den ena vågbrytaren.

Sista gången jag besökte Yokohama var ett par år efter den stora jordbävningen 1923. Av hela staden fanns bokstavligen knappast sten på sten: allt var ödelagt och jämnat med jorden. Ett par bankvalv, inte större än vanliga skyllerkurar och byggda av armerad betong, stod ensamma uppräta. Hamnen hade stått sig bäst, och en del av vågbrytaren fanns kvar. De i Yokohamabukten befintliga forten hade rämnat och delvis sjunkit, och kanoner och kanontorn var kastade huller om buller. Jag tänkte tillbaka på mitt första besök och tackade min smala lycka att vi bara råkat ut för en taifun och inte för en jordbävning. Fast taifunen kunde vara rätt obehaglig, den också.

NIONDE KAPITLET.

Det var ju klart att frågvisheten snart skulle få tag i sanningen om vår Tokiofärd, i all synnerhet som det blivit bekant att det tåg vi skulle ha kommit tillbaka med på söndagsmorgonen förolyckats. Regnfloden hade nämligen spolat bort en del av banvallen. Det var alltså bara att bekänna kort och ta emot hångrinet. Kapten Katsura som visat speciellt intresse, givit oss goda råd etc. skrattade inte precis, men vad han tänkte var nog mycket japanskt.

-Vår gamle steward, »Doktorn» som han alltid kallades, var en förfinad sjöman som bland andra upplevelser varit med på en nordpolsexpedition, umgåtts med vetenskapsmän och fått expansiva later. Alltid tokrolig, ägde han ändå stor pondus. Sluring kallade han consomme, och antingen det var kabeljo eller salt kött till middagen stod det a la quelque chose på matsedeln. Hans största hobby var i alla fall att få gå och gälla för att vara en stor teosof och siare. På hans skrivbord tronade madame Blavatskys porträtt i välkänd pose, nageltuggande och fjärrskådande. Doktorn hade drömt om det förolyckade Tokiotåget och kunde dagen efter sedan han läst den lokala »Observern» berätta allt i detalj. Stor triumf för Doktorn och madame Blavatsky!

Vi skulle ha »Bier Abend» och kräftsex i mässen. Kapten Katsura var den som skaffat tilltugget, en jättestor havsspindel eller krabba¹, som mätte minst en och en halv- meter mellan de längsta klopspetsarna. Kocken hade inte fått lov att anrätta den, utan Doktorn själv hade fullbordat mästerverket. Med benen hopvikta runt kroppen hade krabban nätt och jämnt fått rum i fartygets största potatiskokare. Nu stod den uppmonterad, röd och grann mittpå mässbordet, precis som om den varit livs levande. Vi bänkade oss runt bordet, och ölkorkarna knallade. Doktorn laborerade med majonnässåsen, stötte i mortel, strödde, pepprade och saltade ihop en kraftig dekokt efter alla konstens regler. Till krabbans styckande hade Börje släppt till en plåtsax., hammare och tång. Falken skulle just angripa monstret, då markattan »Lille Monk», sin vana trogen, kom insmitande för att jaga kackerlackor. Att en apa skulle ha en sådan panisk förskräckelse för en krabba

¹ Dess latinska namn är M~rocheira Kämpferi och ett praktexemplar finnes på Riksmuseet.

var något nytt. Lille Monk for omkring i mässen som om den varit besatt, hoppade jämfota, spottade, fräste och smackade. Till slut gjorde den ett hopp och satte sig på eldsläckningsapparaten som hängde i ett hörn. Den bet omkring sig, och ingen vågade komma när den. -Låt'en hållas, sa Falken och angrep krabban med plåtsaxen. Allteftersom det röda odjuret decimerades snattrade Lille Monk ett allt högre och mer belåtet: död åt besten!

Vi smorde kråset med majonnäs och stadiga bitar av krabban, slängde skal, drack öl och hade trevligt värre. Klockan blev tio, och då släcktes alltid det elektriska ljuset ombord. Ett par stearinljus sattes fram. På Falkens uppmaning gick Doktorn och hämtade »Blavatskan». Hon sattes mittemellan de fladdrande ljusen för att vi skulle undfå den rätta »psykiska invasionen». Det blev ett väldigt högstämt föredrag, och när Doktorn kom in på reinkarnationen vände han sig direkt till kapten Katsura som satt och nickade god mening. Att han talat svenska hela tiden störde inte lagfarten, ty frågor och svar tog Doktorn själv hand om. Som slutkläm läste Doktorn ett kapitel om andeuppenbarelser ur Maeterlincks »Döden». Halvvägs i detta uppskakande kapitel stördes vi plötsligt av svaga knackningar, åtföljda av som det tycktes sakta stönanden. Var kom nu dessa hemska ljud ifrån? Som vanligt är i dylika fall var meningarna mycket delade. Det syntes tydligt på Doktorn att han förstod stundens allvar. -Förenen edra händer I befallde han med gravlik stämma. Falken protesterade: -Förbannat nonsens! Kapten Katsura satt och sov, så han var ur leken. Där satt vi andäktigt hand i hand och glodde på den nageltuggande, nu vilt stirrande Blavatskan. Det gick som en elektrisk stöt genom oss, ty nu dunkade det i skåpet, och tallrikar och glas klirrade. Dörren flög upp och ut hoppade Lille Monk, belåtet grinande och stönande, ty hennes kindpåsar var till bristningsgränsen fyllda av russin. Och i krampaktigt knutna händer höll hon det som nog enligt hennes mening var det bästa av allt, stora brunröda kackerlackor.

I Yokohama gjorde »Yeddo» helomvändning, och vi stävade på nytt in i »Inlandssjön», nu destinerade till Japans Karlskrona, örlogshamnen Kure. Där skulle vi lossa det sista av vår last, prima svenskt stål, ty endast det bästa är gott nog för den kejsrerliga japanska marinen. Redan vid inloppet till hamnen fick man en försmak av den sekretess som omger allt militärt i detta land. Vi stoppades av en ångbarkass, ett par officerare äntrade ombord och av dem blev vi inlotsade till vår ankarplats. Hur strategiskt Kure är

beläget intresserade vi oss inte för, huvudsaken var att man här med en viss säkerhet kunde påstå att man var i det riktiga Japan. I hamnen var förankrad en ståtlig provkollektion av detta lands armada, fartyg med snabb- gående linjer och byggda för gång i hög sjö. De strykjärnsmodeller som förföljt de europeiska marinkonstruktörerna alltsedan John Eriksons monitor, saknades här alldeles. I detta hänseende har Japan varit föregångslandet och andra stormakter ha först långt senare följt med i galloppen. Medan vi höllo på att lossa vår last, besöktes »Yeddo» dagligen av en skara kadetter från sjökrigsskolan. Hela fartyget bekikades från för till akter, i maskin och pannrum. De fyllde sida efter sida i sina medhavda anteckningsböcker. Det var präktiga pojkar allihop, livade och vetgiriga, och vad de inte såg eller förstod var ej heller värt att ta notis om. Men nog blev man lite avkyld i entusiasmen för det visade intresset, då vi i samma veva fick under-skriva ett tryckt formulär vari man förband sig att under vistelsen i Kure ej göra bruk av kameror och att vid landstigning medför varken papper eller penna.

I fulltaligt gäng med kapten Katsura i spetsen gick »Yeddos» befäl i land för att bese staden. Men i stället var det de nordiska barbarerna som blev bekikade. Vart man än gick följde en solid folkmassa efter. En zulukaffer på Strandvägen skulle ej rönt större uppmärksamhet. Till slut flydde vi upp i en av de små elektriska spårvagnarna som skramlade i väg med oss till stadens utkanter. Den resan blev ej heller utan äventyr. Ty spårvagnsföraren, som emellanåt stannade för att ta in passagerare och samla upp kollekten, kom alldeles av sig då han fick se oss. Framför Falken stannade han och såg beundrande på den väldiga bohuslänska vikingen. Under tiden fylldes spår- vagnen av nyfikna. De skockade sig runt vagnen, och när äntligen vagnföraren sett sig mätt och skulle sätta i gång fick han inte vagnen att röra sig, ty folket utanför hade bildat dragkedja och höll igen. Situationen räddades av en marinofficer som myndigt kommenderade »lägg av». Vagnen

tog formligen ett skutt framåt: att vi inte körde över ett dussin var i alla fall det mest märkliga. Under tiden satt kapten Katsura och camouflerade visligen obekantskap med oss, ty annars hade han blivit kvävd av överhöljande frågor. Marinofficeren som befriat oss presenterade sig, och det utbyttes visitkort enligt landets sed. Sedan vi tömt ut vårt kortförråd till vagnens övriga passagerare blev det något lugnare. Officeren började nu ett inkvisitoriskt

förhör, vars frågor var av en sådan intim natur att om vi besvarat dem skulle vi för varandra, det vill säga vårt eget gäng, blottat vår själs innersta gömslen. -Gud sig förbarme, vad de japparna ä frågvisa, sa »Liten» som fått plats mellan ett par gubbar vilka oblygt gnuggade sina håriga och tatuerade ben mot hans egna fortkomstledamöter. -O yes, I can speak Swedish to, kläckte officern ur sig. Vi hajade till, vår inbördes konversation hade inte precis varit av det diplomatiska slaget. Hans svenska inskränkte sig emellertid till det man är van att höra från Otaheiti till Timbuktu: »Min skål, din skål, och alla vackra flickors skål». Eftersom han inte visste vad det betydde, översatte jag det till »Länge leve gamla Sverige». Så hade han i alla fall haft någon nytta av vårt sällskap.

Nu gick inte vagnen längre, och för säkerhetens skull stuvade Katsura in oss i bärstolar, där man var något. så när skyddad för nyfikna blickar. På slingrande stigar bar det uppför bergen som omgävo staden. Kapten Katsura kunde inte ha valt en vackrare färd för att på en efter- middag visa sitt land. Från den ena sidan av bärstolen såg man ut över den omgivande skärgården där öarna summo i det av den nedgående solen kopparfärgade havet. Den andra hälften av bärstolen hängde nästan ständigt ut över branten. Nedanför oss lågo stadens tak kant i kant som fjällen på en fisk. Här och där, på som det tycktes oåt- komliga avsatser, hängde dockskåpsliknande hus, smärre tempel och vilopaviljonger. Vi passerade en del tehus och maisons de joie. Under pergolor med blommande vistarior paraderade flickorna. De vinkade åt oss. Där hade jag den andra bilden på mors klotrunda tekanna, men i sin naturliga miljö. Alltsammans var som en av sagans feslotsfantasier i de skiraste pastellfärger. Det mörknade nu hastigt, ljusen i staden tindrade upp mot oss, och restauranger och tehus började sin nattliga illumination. Framför oss hade vi en hel by av dem. Vi klevo ur våra bärstolar; här var alltså Kures Yoshivara.¹ Tätt sida vid sida lågo husen, vilkas lätta och luftiga konstruktion av idel rutiga pappersfönster gjorde att människorna blev till flugor som svärmade och krälade runt jättestora papperslanternor. I bottenvåningen bakom skyddande galler satt flickorna på huk, väntande som det tycktes på allt och ingenting.

¹ Yoshivara, stadsdel i Tokio, ett sorts nöjesfält med tehus, geishor och dylikt.

Det glada kvarteret. Efter en antik japansk målning D
 eras ansikten var för det mesta stelt inbakade i rispuder,
 ögonbrynen var två svarta penseldrag, och en liten röd färgklick
 över läpparna gjorde att alla såg ut som om de sögo på ett körsbär.

Deras kimonos och obis, mästerverk i färgprakt och formfulländade mönsterlinjer, växlade i färgschatteringar alltefter de olika husen. I ett var det blått, i ett annat rött, silver, krysantemum, iris eller guld. Till slut såg man bara dräkterna och glömde bort att de inneslöt människliga varelser. I en av de större restaurangerna gick vi in. Det var tydligt att kapten Katsura på förhand ordnat med allt, ty utom de vanliga utropen, springet och exklamationerna blev vi mottagna efter japansk sed med knäfall och bugningar.

Efter skoavtagningen, som gjorde att man kände sig som riktiga barbariska klumpedunsar, fördes vi in i ett stort mottagningsrum (tokonoma). Ett rum så underbart, att det skulle ta ett helt kapitel att beskriva, fastän det bedömt efter vår möbleringskonsts horror vacui endast var en såpbubbla. Vi knöto oss på de mjuka sävmattorna, ty att sitta på hälarna graciöst som vår tjocka och belåtet skinande värdinna gick naturligtvis inte alls. Medan kapten Katsura studerade de olika matsedlarna och gav sina order, fotograferade mina näthinor. Allt var idel skönhetsintryck, oana-
de för en europe.

Rummet uppbars av rustikt avskalade trädstammar. Väggarna bestod av skjutbara pappersskärmar i sobra färger. Taket var ett underverk i snickeriväg, där den spröda cedern fått behålla sin naturligt sammetslena färg. Kakemonos i ej för stort antal prydde väggarna. De föreställde egentligen ingenting, en liten knotig körsbärskvist eller en häger som står och stirrar på en flytande måne. I ett hörn en brontiger och på en liten avsats en flat grön skål på tre fötter. Ur den vita sanden i botten på den gröna skålen reste sig ett par blommande iris, det var allt. Jag har sett många dylika rum sedan dess och alltid erfarit samma känsla av harmonisk förfining som endast ett japanskt konstverk i den stilen kan skänka. Den gröna skålen brände sig in i min åtrå. Det var först många år därefter som jag i Kina lyckades upptäcka en dylik klenod och först då förstod jag dess egentliga värde.

Värdinnan ledde oss in till ett av de mindre rummen, och kvinnliga tjänsteandar kom in, bugade och föll framstupa för att sedan åter försvinna. Här satt man nu och väntade medan kapten Katsura översatte en del tänkespråk som hängde på väggarna. Ute från bygatan trängde gatuförsäljarnas rop upp till oss. En del pappersskärmar eller fönster öppnades ut till en veranda, ty det var ganska varmt. Här kunde man stå och se ner på gatan där det vimlade av rickshaws; lanternor rörde sig överallt, ty alla fotvandrare bar lyktor som vippade på korta spöhandtag. Nu kom

flickorna in med matgrejerna. På bord, låga som pallar, radades upp små koppar och fat, och vid varje kopp låg ett par ätpinnar inlindade i silkespapper. På träkolsugnen (furo) spottade och fräste stekpannan. Värddinnan själv skötte om matlagningen. Huvudrätten var »torinabe», stekt kyckling skuren i små bitar. Så lassade hon på lök, grönsaker, äggulor och de allra läckraste stenmurklor i tunna skivor. Under tiden satt vi och snaskade på torkad fisk, inlagd som konfekt i stanniolpapper. Ur små porslinskrukor halade man med ätpinnarna upp allehanda mystiska läckerheter i pickelsås. Allting var minutiöst rent och serverades med sådan grandezza, att det som Falken uttryckte sig, var en måltid för kungar. Anrättningen i stekpannan, som nu länge nog kittlat våra näsborrar, närmade sig sin fulländning, och såsen späddes ut med soya och en kopp te. En väldig mässingsbeslagen träbytta bars in, ur vilken snö vitt, ångande ris östes upp i kopparna. Ur små behändiga porslinsflaskor serverades varm sake (risbrännvin), en oskyldigt blaskig våtvara som vi prompt bytte ut mot det något kraftigare japanska ölet. Katsura viskade något i örat på en av serveringsflickorna. Strax därefter hördes en del fnitter bakom väggen i ändan av rummet. Skärmar drog os åt sidan. På en estradliknande upphöjning satt de allra näpnaste geishor nickande och bugande. Bakom de bägge flickorna skymtade en duennafigur, som blängde pepparkorn åt de utländska barbarerna. När nickningarna hade pågått en stund, halade duennan upp en banjo, stor som en försvarlig klubba, ur en tygpåse. I sin högra hand höll hon ett plektron i form av en kakspade. Pling, pling. Flickorna skvatt upp i stående. Pling, plång. Ur barmen tog de upp sina solfjädrar och skruvade upp sig i en förväntansfull pose. Nu smattrade banjon på i klirrande synkoper, och plektron smällde mot banjons trumskinn. Flickorna vände och vred på sig, nickade och nego. Solfjädrarna irrade omkring som fjärilar. Allt det där var nog rätt näpet, men så kom sången och trasade sönder alltsammans. De skreko värre än griskultingar, som fastnat i en gärdesgård. Sedan följde en del andra danser, pantomimiskt utförda skildringar av något helt prosaiskt som plantering och skördande av ris. Sluttablån föreställde sömnad och var mera i den komiska genren: det gällde nämligen att träda på en imaginär nål en lika imaginär tråd i alla möjliga ställningar. Så kom sömnaden, där tyget var i stil med kejsarens nya kläder. Vi gävo dem en smattrande applåd, som höll på att sätta hela kvarteret i uppror, och till och med kapten Katsura tycktes blekna för de möjliga

följderna. Tro inte att flickorna kom in och tackade för vår uppmärksamhet. De försvann lika hastigt som om de ramlat direkt genom pappersväggen, och deras små solfjädrar lågo kvar på estraden och blänkte.

Inspirerade av den vackra dansen eller kanske var det av något annat, skulle Sam och jag nödvändigt upp och härma geishornas dans. Klump, klumpslogo strump-sockorna mot golvet och hela huset runkade: rop och skrik ljud från alla kanter. Att det blev fiasko var rätt åt oss, men tyvärr insåg vi för sent att vi burit oss dumt åt: sådant händer ju ibland i översvallande ungdomsyra. Vår präktiga värdinna lugnade sig snart: hon tänkte i alla fall alldeles säkert ge oss igen när den väl saltade räkningen skulle presenteras. Hon steg upp och vinkade åt Sam och mig att följa sig. I ett angränsande rum sköt hon undan fönstren. Vi tittade ut: så där en tvåusen fot ned i en mörk avgrund tindrade stadens ljus, och på den sidan stöttades huset endast av en del snett stående bambupålar. Hela den kvällen gick vi vackert och snällt på täpsetsarna.

De bägge geishorna kom nu in för att delta i måltiden, som vi först trodde, men egentligen var de bara med för att konversera gästerna. De var alldeles för belevade unga damer för att begå ett sådant brott mot etiketten som att intaga någon föda i vårt sällskap. Försiktigt och blygt smuttade de på var sin fingerborgsliknande porslinsskål risbrännvin. Duennan eller hon som trakterade banjon (samisan) satt på. behörigt avstånd och bevakade både oss och flickorna. På uppmaning av kapten Katsura toga de upp ur vänstra kimonoärmen var sitt med puder försedda rispapper och torkade sina läppar rena för att få bort det retsamma körsbäret som satt där, och nu såg de riktigt förföriska ut. Den minsta av dem hade slagit sig ned bredvid mig eller så där lite snett bakom som etiketten fordrade. Så skulle vi byta visitkort. Ur kimonoärmen, alla japanskors pompadour, halade hon fram en ask av sköld- padd och överräckte det allra näpnaste lilla kort. Under en handmålad mimosakvist stod det Ki-Ky-I-Mai, men som vi blivit länsade på kort redan i spårvagnen hade jag inget att ge igen. Vi flirtade med varandra på bästa sätt och gävo katten i både duennan och hela sällskapet. Ki-Ky var så bedårande vacker som endast en japanska kan vara. Kapten Katsura, den gamle vargen, vädrade en hel liten roman, och vad han omtolkade på sitt belevade språk var nog ett strå vassare än mina fumliga komplimanger. Ki- Kys ögon blänkte av belåtenhet, i alla fall inbillade jag mig det. En liten geisha förordade nog inte ens med en darrning av ögonlocken vad hon i

själva verket tänkte om oss klumpiga nordbor. Pling, plång, duennans samisan knäppte irriterat, flickorna skulle upp och dansa igen. Det satte sig hela vårt gäng emot, de hade minsann arbetat tillräckligt, och för resten skulle vi snart bryta upp. Ki-Ky och jag hade blivit riktigt goda vänner och jag fick kalla henne för »näsan», vilket betyder syster. Trots att jag ej var riktigt säker om jag skulle kunna infria mitt löfte lovade jag att komma och besöka henne någon annan dag. Med pannan mot golvet bugade sig flickorna för alla de närvarande, trippade så långsamt baklänges ut genom dörren och försvann. Räkningen med värdinnan skulle göras upp, och då var det inte passande för dem att vara närvarande.

På hemvägen intervjuade jag kapten Katsura om allt som han kände till om den förtjusande Ki-Ky-I-Mai. Inte för att han visste något om hennes speciella historia, men som han uttryckte sig, »den är nog lik så många andra japanskors. Det händer ibland att en familj även ur de allra bästa samhällslagren råkar i finansiella svårigheter av något slag. Det är många barn i familjen av vilka ett par av sönerna äro inskrivna i militärtjänst eller hålla på att studera. Döttrarna äro då de första att uppoffra sig. De sälja sig frivilligt till någon restauranginnehavare som danserskor. Så fort de kontrakterade åren äro slut, återvända de hem med en sparad slant till hemgiften. Vi anse dem lika ärbära för det, ty så skall en patriotisk japanska veta att uppoffra sig.»

Jag hade ännu en ledig kväll innan vi skulle lämna Kure. Sam var med på en liten upptäcktsfärd. För mig hägrade ett rendez-vous med »näsan» Ki-ky, och på nytt tog o vi oss upp till tehusen bland bergen. Men nu var det inte så skojigt som första gången. Likt katten som spankulerar kring het gröt vandrade vi lite varstans och bekikade härligheten. Till slut blev Sam arg och boxade mig i ryggen. -Din dumsnut, ge dig i väg bara så kanske du får träffa den där underbara »Kickan». Vi var just utanför hennes restaurang, men modet svek i sista stund, och jag fick mig en ny box i ryggen. För säkerhetens skull tittade jag först in i »hönsburen» i bottenvåningen. Hast du mir gesehen, där satt ju Ki-ky-I-Mai livs levande. Hon kunde inte se mig där jag stod ute i mörkret. Jag tog upp mitt visitkort och kastade in det i buren. Det föll rätt i hennes knä. I samma ögonblick drogs ett av tygstyckena i fonden åt sidan, en lång senig fulltatuerad arm sträckte sig in, och en hand lades på hennes axel. Mitt visitkort försvann blixtnabbt i kimonoärmen, hon reste sig upp och så var Ki-Ky-I-Mai borta för alltid.

TIONDE KAPITLET.

Nu bar det i väg med oss rätt syd över. Vi passerade de ensamt liggande vulkaniska öarna i japanska Stilla havet, Borodinoöarna och allt vad de nu heta: fjälltoppar som stucko upp ur vattenbrynet från ett havsdjup på så där en sex- å sjutusen meter. Över flera av dessa hängde fantastiska moln, mättade med aska och svavelångor ur jordens innandöme. På sydligare latituder växla natt och dag nästan utan någon märkbar gryning. Solen, som ännu inte runnit upp, så att den kunde uppfångas av en snävt tilltagen mänsklig synvinkel, återspeglades i molnen. De blev nu med ens koppar-röda, gröna eller sprakande stålblå i hastiga övergångar, som en fontaine lumineuse. Mot en ännu mörk och stjärnbeströdd himmel såg dessa moln ut som eldsprutande drakar i ursinnigt härnadståg mot varandra. Illusionen blev än mer realistisk då de kastade ljudlösa men bländande åskvigar av övermättad elektrisk kraft, ackumulerad från än högre rymder. Det var ett sällsynt och mäktigt, fast kortvarigt skådespel som utspelades innan drakarna flydde för den allseende solens öga.

Efter ännu några dagars resa navigerade vi med försiktighet in mellan de Filippinska öarna. Ofta »manades lod och lina», ty farvattnen äro ej så säkra för korallbankar och undervattensskär. Som väl är kan man se botten på stort djup. Att under gång med ett stort fartyg plötsligt få se den vitfläckiga havsbotten i det starka solskenet är just som lite kusligt. Lodet anger visserligen tjugu a tjugu- fem famnar. Det behövs bara att en kollämpare tappar sin skyffel eller att det skramlar i kabyssen för att skepparn skall hänga näsan över räcket på bryggan och ge order om att nya lodskott skall tagas. Vår destinationsort hette Cebu och låg i södra F'ilippinggruppen norr om Mindanao, mellari. Bohol- och Negros-öarna. I Cebu skulle vi lasta kopra, det vill säga torkade kokosnötter, på någon hamn i Europa - en dyrbar last, råvara till finare tvålsorter och skönhetssinet i pomadburkar. De Filippinska öarna äro för det mesta höglänta, och ända upp på krönet av bergen står djungeln tät. Där inte mangroveträden helt dominera, kantas stränderna av kokospalmernas mångfald, och den vita koralls anden lyser intensivt mot ett blått och klart vatten. Bland dessa öar ha skandinaviska vikingar av årgång 1900 fört kulturens härnadståg, och många äro de sjömätnings- och bevakningsfartyg som seglat under befäl av svenska sjökaptener men med stars and stripes vajande under gaffeln.

Cebu är en liten, men efter landets förhållanden ej obetydlig hamnstad. Den har stolta anor från de portugisiska och spanska äventyrarnas tid: Magalhaes, ögruppens upp- täckare, kastade ankar här 1521, kort innan han dödades av infödingarna, och 1565 grundade Miguel de Legaspi här den första spanska kolonien på Filippinerna.

Med »Yeddo» åkte vi nu in i den forngrå medeltiden; de enda störande elementen var det nere vid kajen liggande tullhuset och en del upplagsskjul av korrugerad järnplåt. Ett så stort fartyg som »Yeddo» var väl ett evenemang i Cebu, eller kanske hade det varit någon sorts granda festa, ty kajen var smockfull av folk som hälsade oss välkomna. En operaregissör kunde inte ha totat till det bättre, ty maken till färgprakt i dräkter och variation av mänskliga kulörer är svårt att tänka sig. Sida vid sida med inflyttade kineser och malajer trängdes urinvånarna från olika öar, sönderskurna, tatuerade och behängda. Så funnos där stadens egna borgare, så kallade äkta filippinos, en blandras av spansk härkomst. De räknade sig för landets patricier och höllo sig lite mer för sig själva. Damerna var iförda lätta och luftiga klänningar, förfärdigade av ananasbladets fibrer, i snitt och stil påminnande om en gammal seriös hovdräkt. Den yngre manliga befolkningen, som gärna ville gå och gälla för fullblodsamerikaner, hade riggat upp sig därefter och såg precis ut som våra egna bravos i »hagaluns med stuns».

»Yeddo» förtöjde, och luften fylldes av klangen från många kyrkklockor. Publiken troppade av, och det blev helgdagsfrid på kajen och ombord på »Yeddo». »Doktorn», som haft en del sjå med tul-len och med lastningsagenten, vilken var skepparns gäst till mid-dagen, satt nu och pustade ut på akterluckan. Han hade varit på Filippinerna förut och höll föredrag för dem som ville lyssna om spansk- amerikanska kriget, filippinska frihetshjältar och inkvisi-tionen. Medan han höll på som bäst hördes en sonor kvinno-stämman från kajen ropa: -Steward! Steward! Det där lät ju som ett behagligt avbrott. Doktorn gick ner på kajen, där en dam, klädd i filippinskornas prydliga dräkt, gestikulerade och härjade med ett par kulis, som bar stora spånkorgar. Hennes röst var lika stor och grann som hon själv, och hela »Yeddos» besättning hängde snart över räcket, från eldare och matroser för ut till styrmän och maskinister akter över.

-Vad är det hon härjar över? ropade Falken till Doktorn.

-Hon säger att hon är washi washi (tvätterska) och hade hon bara

anat att båten var så stor, hade hon tagit med sig än större tvättkorgar. Hennes förvåning över fartygets storlek var både rörande och upprörande, men hon lugnade sig något sedan hon pryglat upp en liten pojke, som gråtande sprang efter flera korgar. Komma ombord ville hon rakt inte. Nehej, det gick inte an, därtill var båten fortfarande för stor, påstod hon. Hon stod på kajen och bara neg och neg. Doktorn var i alla fall den som visste råd. Med en chevaleresk sväng strök han mössan, bugade sig som en grand av Spanien och bjöd armen, och nu följde madame med. Hon var svart som spader ess, men för övrigt skön som Juno själv. Hennes vackra filippinska dräkt och blänkande guldörhängen, delvis dolda av ett svallande mörkt hår, förhöjde bara detta konstverk i ebenholts. Hon strök över oss med sammetslena blickar, och då hon skrattade skimrade det pärlemor mellan förföriska läppar, där inte ett spår kunde skönjas av den negroida rasen. Undra sedan inte på att hela »Yeddo» blev blyxt kär i henne. Att till henne överrätta sina hopradsade smutskläder var som att frambära en present till drottningen av Saba. Dumheter! Jo visst var det dumheter, men vi hade gjort en lång resa och var nu på Filippinerna, där ingenting är omöjligt - inte ens att bli blyxt kär i en negress.

I träskan lågo vattenbufflarna och vältrade sig i dyn för att skydda sig mot flygfäna. De såg ut som antediluvianska monster, då de klev upp ur leran, blängde ilsket åt oss och fnyste skräckinjugande. Tämjda vildsvin släpade sina hängmagar utefter marken. Nakna ungar sprungit bland snatrande gäss och kacklande höns. Stråhyddor, där frun i huset satt och gav di åt den sist anlända telningen, reste sig på höga pålar. Allt detta skyddades och, skuggades av en bambuskog, som jag inte sett maken till. Ja, så såg det ut i Cebus omgivning. Inne i staden kom något gammalspanskt över det hela. Vitmenade hus med verandor stodo och lutade sig mot varandra. Katedralen, vilken på avstånd påminde om ett jätteduvslag, såg nu rätt imponerande ut med alla sina klockor, som hängde på utsidorna i nischer. I affärskvarteret satt John Chinaman i de öppna butikerna och ruvade över sina skatter. Det var han som skötte nästan all större kommers. Landets egna barn hade amerikanerna ännu inte hunnit dra upp ur den spanska indolensen med ty åtföljande sång, dans och tuppfäktningar. Här salubjöd os emaljerade handfat, väskor, klockor, tvålar, parfymer och spanska schalar tillverkade i Kina.

"Drottningen av Saba."

I skymningen blev det ett rörligt liv på det stora torget. Fotogenblossen tändes över frukt- och fjäderfämarknaden. Härliga saftiga mangos, granatäpplen, bananer och hela berg av vattenmeloner lyste frestande. Men allt sådant där är skådebröd för en europe, som är aktsam om sin hälsa. Med frukter som bananer och mangostiner kunde man i alla fall smörja kråset med en viss säkerhet. Ville man ha en färsk cigarr, fick man den tillverkad på stället. En chokladfärgad ungmö plockade i sitt lager och valde ut

inner- och ytterblad. Det hela rullades på det nakna skinnet av hennes eget lår och gummades med saliv och en nypa risklister i ändarna. En mera äkta filippinocigarr kan man ju inte tänka sig. Det blev en försvarlig rök, som räckte en hel kväll, ty den var stor som en mindre knölpåk.

-Hi, you scandinavians; out rubbernecking?¹ I något överför-friskad feststämning och arm i arm med förtjusande senioritas dansade ett gäng yankee marines över torget på väg till dansbanan. De omringade oss och svängde runt. -Come along och var med att slå klackarna i taket så sjustjärnorna ramla! Svenskar äro nog lite tröga av sig, då det gäller karnevalsstämning, och så drog det glada gänget bort till parken, där kulörta lyktor glimmade bland träden. Vi visste ju så väl att det inte dugde att söka konkurrera med amerikanska blåjackor, det går så lätt att bli inblandad i ett allt för ensidigt slagsmål. Sam och jag kunde naturligtvis inte hålla oss: vi måste ta en titt på hundfröjden. Det finns väl ingen sjöman som har det så bra som en U.S.A. - flottist, pengar som gräs och tobak som långa ormar. När de äro ute för att »måla stan röd», få alla civila brackor hålla sig på mattan. Ackompanjerad av minst ett dussin banjos, gitarrer och harpor tråddes en vildsint dans på det upphöjda trägolvet i parken, med ett dån som om man släppt lös en massa unghingstar. Runt dansbanan gick marinsoldater med skräckinjagande coltrevolvrar i bältet och gummibatonger i händerna och höllo landets egna söner på vederbörligt avstånd. Här dansades, dracks öl, svettades och kysstes. Det var grabbar som kunde konsten. Foxtrot, Bunny Hug och Pigtröt om. växlade; men när det stämdes upp till sirlig tango, ja då kom balettmästaren fram. En av filippinomusikanterna slängde sin gitarr, tog en av de vackraste flickorna vid handen och anförde tangon. Blåjackorna följde uppmärksamt med i de olika turerna, ledda av och ledande sina damer. Musiken flöt trånfullt ur harpor och gitarrer, än lät det som snyftningar, än övergick det i pärlande crescendo och slutade med ett allt försonande kärleksrus. Filippinopojkarna runt om i buskarna, som stått och knutit händerna i byxfickorna, kunde nu inte hålla sig längre. Ut ur mörkret smattrade applåder. Men så ångrade man sig, det visslades och tjöts och några försökte storma dansbanan. Smack! Bang! Gummi-batongerna var i farten, och då passade vi på och smeto in på lugnare vatten.

¹ Slang: Hej på er skandinaver, ute för att se på. staden?

En kines kom hi-håande med ett par bambukorgar på en stör över axeln. Han knegade i väg med brådslande men sviktande steg som om han burit på något riktigt tungt. I sin iver att komma fram i den smala gränden kolliderade han med mig och tappade korgarna ur vilka hördes vingslag och ett fasligt kackel. -O master! snälla master! Låt mig gå. John Chinaman var tydligen rädd för något, och vad det var fick vi snart klart för oss.

-O, master är inte amerikanos? Kom då med och se på tuppfäkting. Vänta, jag gå ni komma strax efter.

John såg sig försiktigt omkring medan han ordnade skynkena som täckte bördorna, lyfte de bokstavligen fjäderlätta korgarna, vände på huvudet och grinade åt oss. Så började pantomimen igen, en spannmålsbärande kuli hi-håade fram sin tunga börda. Vi lät honom gå ett stycke, men släppte honom ej ur sikte. »Doktorn» ombord hade berättat om tuppfäktingen i Manilla under den spanska tiden, och vi visste att amerikanerna hade strängt förbjudit det. Här gällde att passa på tillfället, det blev minsann något att tala om i mässen när vi kommo ombord. Vi satte kurs på en svartmålad port, där han med korgarna försvunnit, och bankade på dörren. En liten lucka sköts åt sidan och stängdes igen med ett klick. Vi kunde höra en del röster överlägga, en tung regel drogs ifrån och man smet in, I portvalvet spred en fotogenlanterna ett svagt ljus. Här stod vaktaren, en väldig neger, och bredvid honom vår kuli. Men nu var han klädd i en ljusblå sidenrock, och hårpiskan, som förut varit virad runt huvudet, låg som ett svart streck utefter ryggen. Först en liten bakgård, så ännu en port, och så ledde kinesen oss in på en väl upplyst gård. Här. var det fullt av folk, mest kineser, men till min förvåning också en del amerikanska sjöofficerare. Tuppfäktingen var i full gång. Det var två granna djur, som slogos så att fjädrarna röko. Den ena av dem for högt till väders och hamnade på ryggen av sin antagonist, och så var det slut på den affären. Det hela hade gått så fort att vi ännu ej hunnit slå oss ned. Alla var så upptagna av spelet att man inte såg åt oss. Blanka silverdollars klirrade i porslinsskålar, när vadhållarna satsade på nytt.

Croupieren, om man kan kalla honom så, tronade på en upphöjning vid ringen. Han var en tjock och frodig kines, klädd uteslutande i ett par korta simbyxor. Magen låg i veck, och därifrån jag satt såg den ut som en skottavla där naveln utgjorde pricken. Han räknade dollarhögarna och klingade med varje mynt för att kontrollera silverhalten. Så förnäma kineshänder hade jag

aldrig sett förr: de tycktes vara idel naglar, och ett par gröna jaderingar förhöjde inte skönhetsintrycket. Nu sade han något, som kunde betyda: rien ne va plus. Medan jag beundrat croupieren hade en ny tupp halats fram. En filippino stod och höll den högt i luften med benen vända uppåt. Den sparkade vilt, och nu först såg jag att långa blanka knivar var fästade på sporrarna. Så släpptes den in på den lilla arenan i gårdens mitt. En stund stodo tupparna och såg på varandra, och en handfull ris kastades in för att reta upp dem. Fjäderkragarna på deras hals hade vidgats. Pang! nu åkte de ihop, rikoschetterade från varandra av farten och stodo ett tag och bugade som tuppmatadorer bruka. Så några sekunders strid, som var så häftig, att fjädrarna flög som på en piskad bolster och man inte kunde urskilja vem som var vem. En av dem stöp; den andra lät sig inte bekomma, utan började strax att picka upp riskornen på arenan. Croupieren slängde en porslinsskål med dollars i knäet på den vinnande tuppens ägare och torkade sig så om skottavlan på vilken blodet hade stänkt. Så var det klart till nästa strid och nästa vadhållning.

ELFTE KAPITLET.

I innandömet på »Yeddo» tömdes dagarna i ända koprasäckarnas mångfald, och i alla lastrummen gick infödingarna och trampade upp och ner och fram och tillbaka, för att mer skulle få rum. Ventilationstrummor inleddes, ty kopra är en farlig vara, benägen för självantändning. Drottningen av Saba, tvätterskan som var så svart och vacker, hade tvättat slut åt oss. I stället hade hon blivit stewardens, Doktors, proviantanskafferska. Varje morgon kom hon ned till fartyget med fjäderfä, ägg, frukt och grönsaker. Alla tävlade vi lika intensivt om hennes bedårande blickar. Doktorn hade förstås övertaget, antingen det nu var för proviantens eller teosofiens, skull, ty madame, satt ofta i hans hytt och tittade på Blavatskans porträtt. Sam, som var full i sjutton, hade i förtroende sagt madame att det var Doktors fru. Krigslisten lyckades så till vida, att Sam för tillfället blev den mest gynnade kurtisören. I hans hytt stod nämligen varje dag en stor korg frukt, som kommit dit på mystiska vägar.

Kapten Armstedt och mr Genteel. hade återkommit från en biltur till det inre av landet. Mr Genteels beskrivning på den färden var så frestande att vi beslöto oss för att göra om den. Danska ostasiatiska kompaniets agent på platsen ägde en Ford-hoppa, och en söndagsmorgon bar det i väg med oss. Ford-lådan var lastad till bristningsgränsen, ty vi var inte precis serafer någon av oss. Sam, Börje, »Liten» och jag satt i baksätet, Falken hade tingat på platsen bredvid föraren. Det högre befälet alltså i täten. Amerikana förstå sig på att anlägga fina bilvägar, och det var också bland de första kulturgärningarna de utfört nästan överallt på Filippinerna. Vi susade fram genom kokosnöt-, banan- och sockerrörs-plantager. Vägen gick i sakta stigning, och snart åkte vi in i djupa dalgångar. Falken satt och vred sig på framsätet och tycktes inte riktigt njuta av färden. Det var hett som katten och på förarsätet var det visst än varmare. Jag visste nog var skon klämde och böt plats med honom, så att han fick kyla av sina liktornar. Efter att ha klarat en liten flod kommo vi så upp i högländet, där vägen var smal och branterna djupa. En sådan utsikt sedan: det riktigt kittlade i magen då föraren med rasande fart svängde i väg runt ett bergshörn, men livat var det i alla fall. Här uppe i bergen var luften sval och fri från insekter. Så rastade vi vid ett litet hus enkom uppfört för vägfarare. Man såg ned i en djup ravin och beundrade klippformationer och den rikliga växtligheten. De

högre luftlagren gåvo god aptit. Bärsans mångfald och den härligaste kalla kyckling smakade jum jum. Till efterrätt hade vi vattenmeloner så stora att man kunde borra in hela ansiktet och få munnen full av svarta kärnor, som vi sedan sprutade över varandra. Efter att ha sprungit i bergen och plockat blommor som små snälla barn, anträdde vi återfärden. Nu, bar det utför med lösa bromsar som det visst heter på motorspråket. Hade uppfärden varit nervkittlande, var nedfärden det ej mindre, och man kände sig rätt nöjd då man kommit ned på låglandet. Men vid en krök av vägen hände det. Vi åkte in i ett solitt moln av gräshoppor. Det var värre än den värsta hagelsvärm, och på några sekunder var vi gröna från topp till tå och från motorhuven till suffletten på Ford-skramlan. Föraren körde på: det skulle väl snart ta slut. Men så började motorn att hosta, och vattnet i kylaren kokade så att locket höll på att lyfta sig. Det var nu nästan beckmörkt för bara gräshoppor. Vi stego ur vagnen och försökte skyffla bort dem. Framme på vagnens kylare hade gräshopporna klumpat sig som en bisvärm. Så med ens blev det ljust igen: gräshopporna hade slagit ned och täckte både mark och vägar. I ett bredvidliggande majsält dignade och knakade stänglarna under gräshoppornas tyngd. Ett egendomligt, obeskrivbart ljud förmärktes, då insekternas miljarder käftar lade landet öde. Äntligen blev det slut med avlusningen, och Ford-vraket kom i gång igen, fastän bara på tre cylindrar förklarade Börje som var förstasigpåare. Det gick så där ett par mil framåt. Så blev det stopp igen, och den här gången gick den inte mer. -Fördömda tin can¹, sa Falken, då vi förgäves löste av varandra vid startveven. Vi sköto bilen klar av vägen in under ett buskage, och så började hemfärden till fots. Det gick utmärkt, och vi sjöngo svenska gånglåtar, som alldeles säkert var primörer för den här världsandan. Falken gick sist och småsvor för sig själv; över axeln dinglade ett par bastanta pjäxor. -Ja, nu är det väl inte så långt kvar? sa »Liten»; han hade fått sikte på några hus. På en av gavlarna stod det Best Tuborg Beer. Falken fick fart på pedalerna. Vi stormade in och blev mottagna av ett par mer än väl bedagade japanskor. Ölet var både danskt och gott, men vi stannade inte länge; ty en av japanskorna fångade gräshoppor på väggarna, slet av vingarna och åt dem med samma förtjusning som om de varit räkor.

¹ Konservburk.

Doktorn, som varit rätt snäv för att han inte fått vara med oss på utfärden, tog emot oss vid landgången. Att vi haft motorstopp syntes nog på oss, och Doktors ansikte sken av den enda sanna mänskliga förnöjelsen, en uppriktig och välgörande skadeglädje.

»Yeddos» avseglingsdag låg nu inom tjugufyratimmarsgränsen. Svarta Juno, Drottningen av Saba eller Neger- glädjen, som vi, hennes adoratörer, fortfarande sinsemellan käbblade om, hade ett fasligt sjå. »Yeddo» skulle provianteras för en långresa. Höns kacklade, getter bräkte och griskultingar gnällde, ris och potatis i säckar och hela långa rader av grönsakskorgar togs ombord. Madame sken som en sol och räknade på fingrarna, och när de inte räckte till, halade hon upp sitt radband ur barmen. Så gick hon till kapten Armstedt och fick sin betalning, neg djupt, blygt och förföriskt, trippade i väg över landgången och försvann. Där stodo vi lite snopna och filosoferade över fal kvinnogunst. Ty det var mig en attan att ha brått: vi hade ju inte fått säga adjö en gång. Vi satt församlade i mässen vid kaffedags på efter-middagen. Falken höll just på att fördela ett förråd av Manillacigarrer, vi fått som present av lastavsändaren, då det knackade på dörren. Här hade vi ändå Drottningen av Saba - nu i full krigsrustning. Det frasade av siden och hon blänkte av ringar och bjäfs, så att Mäss-Kalle kom av sig vid anmälningen. Hon var nu så vältalig, att det mest blev spanska hela tiden. Men en knippa kort, hon fördelade bland oss, förklarade situationen. Vi var alla bjudna på dans med supe till hennes Casa de POVO, och i vänstra hörnet på korten stod det R. S. V. P. Men det gjorde ju detsamma - ingen av oss visste vad det betydde, men fint var det i alla fall. Så sprang »Drottningen av Saba» genom hela hyttgången på styrbordssidan. Falken stod bara och andades, ty gången var full av mysk, »Floridavattem» och andra finare essenser. Först nere på kajen stannade hon, neg, vinkade åt oss och försvann.

Må tro att vi sträckte upp oss i nya fina vita uniformer, putsade knapparna och satte bästa märket i mössan: den emaljerade plåtbiten med tre kronor på. Sam hade svarta blankskinnsskor, den enda av oss som var så beväpnad. Till vägvisare hade vi fått en pojkbysing som sprang före en bit, stannade och sög på fingrarna. Så sprang han ett stycke framåt igen, lekte kurra gömma med oss och hade alldeles fasligt roligt. Madamens hus Casa de Povo var beläget strax utanför staden men ej längre än att man skymtade katedralens tornspira över trädtopparna. Det hade börjat skymma, men här och där utefter stigen hängde kulörta lyktor. Några

Filippinospelmän kommo oss till mötes, och under musikens toner tågade vi i gåsmarsch in under jättelika träd. Casa de Povo var ett gammalt ruckligt, vitmenat tvåvåningshus, vars övre del låg så gott som i ruiner. Till skydd mot regn och solsken var det täckt av ett väldigt palmbladstak, uppburet av fristående pålar. Mellan dessa Ohängde papperslanternor i långa festoner. Färgglädjen förhöjdes av minst ett dussin unga senioritas, vilka likt en blomsterrabatt och med energiskt fladdrande solfjädrar satt i fonden. Drottningen av Saba, som var högsta hönset i denna blomsterkorg, förmedlade bekantskapen. Det var många, långa och fina namn, så att presentationen drog ut på tiden. När den väl var överstökad, var man ändå lika vis på vad de egentligen hette. Vi undrade var stewarden höll hus; Doktorn hade nämligen gått. i land tidigt. på eftermiddagen. Jag stod just och höll seniorita Juanita Solo Mio Casa de Something i handen och såg in i ett ansikte så väl pudrat att det nästan var blått. Just då kom Doktorn ut ur Casa de Povo följd av ett par pojkar, vilka bar bord dignande av alla möjliga läckerheter. På ett av dem var det ett helt berg med frukter, jättemangos och papayas, sköna för ögat och läckra för gommen, på ett annat flaskor, kalebasser och krukor. Karotter och fat, som Doktorn lånat från vår egen mäss., var fyllda med otaliga hönsrätter, och det ångade av vitlök och spansk peppar. Doktorn tycktes styra och ställa med allt: skinande av beskäftig belåtenhet kommenderade han sina boyar till höger och vänster. När han så till sist uppenbarade sig med »Yeddos» största stekfat, varpå låg en helstekt spädgris, högt lyftat över huvudet, fick han applåd. Under tiden hade Filippinoorkestern spelat upp. Vi tog våra damer en under vardera armen och satte oss till bords. Stewarden hade hjälpt Drottningen av Saba att arrangera festen, men vi åto på palmblad och drucko ur kokosnötskal. Pionrött varma av all välfägnaden, befläktades vi av våra bordsdamer. Något så rustikt lukulliskt hade jag inte varit med om förr. Så bars borden bort och dansen tog sin början. Vi svängde om på den hårt tilltrampade marken runt huset. Inte var det precis sådana danser som vi var vana vid, men hade man rytm i kroppen var det lätt att följa med den eldiga musiken. Drottningen av Saba dansade härligt, och så funnos där lilla Juanita, Pepita och Carmencita, alla undersköna flickor som både kunde sjunga, dansa och kokettera, allt med naturbarnets naiva ursprunglighet och charm, som gjorde att man höll sig på mattan. Vi svängde om värre. Sam stod i, och »Liten» var inte den sämsta. Sams blankskinnsskor hade lossnat i fogarna

och bottnarna föll av, så att skorna hängde kring smalbenen som ett par damasker. Kragar, slipsar, allt civilisationens krimskrams hängde i svettiga trasor, och våra vita uniformer klubbade som tapeter både här och där. Det var bara att stampa takten ändå och stå i för fäderneslandet. Under en paus tog vår värdinna ut sin harpa, sjöng och spelade för oss. Hon satt på en matta med harpan framför sig och slog an med ett plektron av trä som liknade en klädnypa. Det lät melodiskt, och hon sjöng förvånansvärt väl. Sedan följde en duett mellan henne och en av banjospelarna. Jag såg på Sam, som satt och snörde fast resterna av sina skor, och han nickade åt mig; för oss bägge var Drottningen av Sabas sång »the Call of the East». Till slut måste vi bryta upp; det blev ju ändå endast ett par timmars sömn, till »Yeddo» skulle kasta loss i daggryningen. Vi hurrade för Drottningen av Saba och Cebu och marscherade sedan av med våra damer, som följde oss ett stycke på väg. I täten klingade och klirrade banjos och gitarrer. I kanten av skogslunden stannade vi, kysste på hand och gjorde våra bästa reverenser; sedan marscherade vi på, men nu ensamma och trötta. Jag kände i alla fall på mig att det varit en kväll, värdig att inregistrera, och var stolt över att än en gång fått vara med i Arkadien. Sam traskade på: så tog han av sig skoresterna och slängde dem i ett kärr. S/S »Yeddo» var »homeward bound»¹ - destinerad till Hamburg. Det var som att vända upp och ner på ett timglas, där sandkornen, de tusentals milen, nu återigen sakta runno ned i omvänd riktning. Efter att ha klarat filippinerna, korallbankarna utanför Palawan-kanalen och Sydkinesiska sjön satte vi kurs på Singapore, gick genom Malackasundet, den inre dörren, till Österns härlighet, och kolade i Sabang på Sumatra. Indiska oceanen' nöttes ut under dagar och nätter med monsunen stick i stäv. Framåt gick fartyget, det förtalte nog observationerna då man på morgonen och vid meridianpassagen lagt solens skiva att rulla på horisonten, blå eller grön, alltefter färgen på sextantens skyddsglas. Vår dyrbara och farliga last. vaktades med omsorg, varje morgon öppnades lastluckorna för ventilation och flera gånger dagligen mättes temperaturen i fartygets inre. En fluga gör ingen sommar, och några gredelinblåa skalbaggar, stora som risgryn, på kanten av storluckan, dem båtsman viskade ned med

¹ På hemväg.

kvasten, var väl ingenting att bry sig om. Så tog han en i nypan. -
 Fy fan, han luktar vägglus, ropade han upp till bryggan. En sådan
 där liten blå lus kom flygande och satte sig på min hand: nu kände
 jag igen den, det var en koprabagge. Det var nu många år sedan
 jag gjorde dess bekantskap. Jag seglade då med briggen
 »Familjens Haab» av Fanö; vi var på väg till Sydney med en last
 av trehundra ton kopra, hopsamlad på Fidji- och Tongaöarna. De
 sabla djuren hade varit överallt, i margarinet, lappskojsen och
 skeppsskorporna. Tidigt en morgon hade de svärmat riktigt. Alla
 seglen på »Familjens Haab» blänkte i solen, liksom påsmetade av
 oräkneliga stålblåa paljetter. Vi länsade undan för god vind.
 Skepparn kom upp på däck för att se på fenomenet, men så
 kommenderade han: -Lova upp i vinden! Seglen piskade sig snart
 fria, och efter att samma manöver upprepats ett par morgnar blev
 vi av med på hänget. »Yeddo» hade sjutusen ton kopra, »så det här
 blir väl ljusblått», tänkte jag. Det blev det också efter endast ett
 par dagar. Koprabaggarna runno formligen i strömmar ut genom
 luftventiler och lastluckor. Nu hjälpte inte längre någon kvast. Vi
 satte spolslangen på dem och vattnet flöt blått ur alla spygatten.
 Det knastrade som sand, da man gick på däck, och innan man
 törnade in måste kojen sopas ren. Bitas kunde de rackarna också,
 och alle man från skepparn till Mäss-Kalle och »Lille Monk» gick
 och skrubgade sig dagen i ända. Först i norra delen av Röda havet,
 där det blåste en frisk nordan, blev vi något så när befriade från
 plågan.

En månljus natt löpte vi in till La Valette på Malta, vår sista
 kolningshamn. Ingenstans i hela världen får man så starka
 sensationer av gången tid som i La Valette. Att se stadens tinnar,
 torn och krenelerade vallar belysta av månskenet, då allt blir till
 gammalpatinerat silver, det är en syn som en sjöfarare får vara
 tacksam för. Det är här som sjömän måste ha ett vykort av
 benrangelskapellet och bli tatuerade av gamle Jacobi, som kan alla
 världens språk. Vännen i hemviken skall ha en spetskrage eller en
 virkad påse. Man måste ha något som bevis för att man varit i La
 Valette, detta forna tiders sjömans Mecka med vallfart till en viss
 kanon som står utanför guvernörens palats. Ty den kanonen är
 magnetisk och det var här en finnskeppare en natt vid nytändning
 skavde av metall till den första kompassnålen. Vad vet jag? Så
 heter det i alla fall i en gammal sjöskräna. Dagen därpå fick vi vårt

kol ombord, och sedan styrde »Yeddo» mot Nordanland. Med den skald¹ som vi sjömän beundra mest av alla, kunde vi instämma i hans »Farewell to Malta»:

»Adieu ye joys of La Valette!

I go, but God knows when or why
to smoky towns and cloudy sky.»

¹ Lord Byron.

TOLFTE KAPITLET.

Nära tre år i Ostasiatiska kompaniets tjänst och sex rundresor med »Yeddo» var mer än tillräckligt för att Sam och jag skulle bli impregnerade av »the Call of the East». Vi sade adjö till våra värderade och trogna vänner, kapten Armstedt, Falken, Börje och »Liten», som nu blivit stor och förste maskinist. Så for vi bägge till Stockholm för att ta farväl av Sverige. Sam hade råkat kära ner sig och kom därför något på efterkälken. Själv hade jag fått korgen för niohundranittiononde gången. Vad var att vänta på? Surrade alltså min trogna sjökista och tog första bästa båt till Antwerpen. Här tog jag in på ett litet hotell som till granne hade stadens största katedral och därför alldeles säkert måste vara respektabelt. Det kändes lite konstigt att vara löshäst igen. Jag satt i fönstret och försökte se upp till toppen av det väldiga templet, där kajorna kretsade och duvorna kuttrade bland gotiska kapitäl och allt vad de där utväxterna hette. Nedanför fönstret hade jag en brunn som nog var lika ålderdomlig som kyrkan, ty över den reste sig ett smidesverk värt att studera. I min fantasi tyckte jag mig se forna tiders kvinnor i Antwerpen samlade för att hämta vatten, kurtiserade av herrar med snabelskor och en och annan munkkåpa. Nu satte klockspelet i med en melodi som var både sångbar och vacker. På nedre botten låg en typisk Bier-Kneipe, den här tiden på dagen livligt besökt av åkardrängar. Det var lustigt att se hur brått man hade att komma in och få sig en sejdel av det sura Antwerpenölet. När de kommo ut igen, stodo de en stund på trappan, torkade sig om munnen och kikade upp mot tornuret. Klockspelet pinglade var femtonde minut: här saknades minsann inte musik. Jag gick ner på kontoret för Nord-Deutscher Lloyd, radade upp mina guld pund och fick mig en tredje klassens biljett till Shanghai på Reichspostdampfer »Prinz Eitel Friedrich», som skulle avgå om ett par dagar.

Nej, här kunde inte attan sova! Jag låg och kastade mig i mahognylådan på hotellet, nedsjunken i en mjuk bolster och med en likadan ovanpå mig, borrade in huvudet och väntade på att klockspelet skulle börja. Nere på kafeet och bierstugan på nedre botten slamrade ett spelskåp fram »An der schönen blauen Donau», omväxlande med »Puppchen, du bist mein Augensteiru», tills jag höll på att bli tokig. Nej, upp med fönstret - då var klockspelet bättre! Sabla ejderdunsbolstrar, det här var ju hett som i en bastu.

Så tog jag på mig och gick ut på stan, drev nere på sydkajen och satte mig på en bomullsbaloch filosoferade. Då kom jag att tänka på Betty på kafe Franziskaner: hon skulle allt bli förvånad om hon fick se mig. Varför hade jag inte tänkt på det förut? Så sprang jag för att hinna dit innan det stängdes. Jo då, Betty blev nog förvånad; men sedan blev hon arg för att jag lämnat det där fina ångbåtsbolaget. Över en flaska Johannis-berger satt vi sedan och språkade, hon om sin Jan, som var pråmskeppare, och jag om mina framtidsplaner i Kina. -Du är dum, sa Betty; vad har du att göra hos de där människoätarna? Mamman på kafeet blev irriterad av att Betty språkade för mycket med mig; det satt nämligen några tyska styrmän vid ett annat bord som hon tyckte skulle underhållas. Betty gick därför bort och startade grammfonen, och ur tratten kom det hest och utnött »Puppechen, du bist.. » Då kände jag på mig att det skulle bli skönt att få vända Europa ryggen. - Vänta! sa Betty när jag stod i dörren och ville fly bort, jag visste själv inte vart. Nu är du så god och väntar på mej; för i den sinnesstämningen du nu är går du bara och gör dumheter. Arm i arm promenerade vi sydkajen fram. Jag fick till livs Bettys stora lycka, som var Jan pråms-keppare. -Om en månad är det jag som är gift. Ja, jag har allaredan, i somras var det, varit med honom en resa. Fin båt har han och jag har målat rosor, hjärtan och ankaren på både kajuttaket, vattenpytsarna och. fönsterluckorna. Betty hade gett sig katten på att se mig till kojs och i säkerhet för det farliga Antwerpen. Jag fick mig en kyss i porten: vad gjorde det, Jan var ju så långt borta. Hon stod nere vid den gamla brunnen och väntade. Jag fick brått att komma i mina pyjamas, öppnade så fönstret och viftade åt Betty. Nu var hon nöjd. Hon gick uppåt gatan, vände sig om och vinkade. Klockspelet i katedralen klinkade en kvart på fyra.

Det bolmade ur de bågge skorstenarna, »Prinz» Eitel svängde ut från kajen, och mot det inkommande högvattnet stävade vi ned för Schelde. Hon var en av de finaste båtarna på traden, och fastän jag för tredje klass hade man det utmärkt. Till hyttkamrater hade jag ett par norska styrmän på väg till sina fartyg på Kinakusten. För första gången i mitt liv för jag som passagerare över de stora haven. En härlig känsla var det att höra det slå åtta glas vid vaktombytena nattetid, törna runt i kojen och få säga till sig själv: -Slå ni på bara, det ger jag så blankt attan i ! Det där som jag förut sagt, att vi hade utmärkt, skall jag be att få öka på ännu en poäng:

"Här bor jag."

vi hade det faktiskt bäst, vi tredjeklassare. Hela det stora fördäcket för oss själva där det alltid blåste friskt, det var minsann något att sätta värde på då vi kommo ner i tropikerna. Trevliga medpassagerare: sjömän, planters, som skulle till sina gummiplantager i malajstaterna, och engelska kolonitjänstemän med resvana, som därför helst for med tyska fartyg. Det var naturligtvis engelsmännen som satte stil på det hela, och en internationell sportklubb bildades ögonkrök så fort vi, lämnat Southampton. I Genua fick vi en del nya passagerare, bland dem en herre som till att börja med höll sig strängt för sig själv. Han talade nämligen inte engelska, och först trodde vi att han var fransman; snittet på hans klyvare skvallrade nämligen om Montmartre. Ombord på ett

fartyg kolliderar man alltid någon gång och då vi bäge talade lika dålig tyska upptäcktes frändskapen: vi var ju så gott som landsmän, då han var finländare. Världen är liten, och snart grävdes en del gemensamma bekanta upp. Min reskamrat var Gallen-Kallela, Finlands store målare, och reste på franskt stipendium ut till Östern för att studera konst. Många kvällar satt vi framme vid ankarspelet på backen och språkade, medan vattnet forsade om bogen på »Prinz Eitev» och zodiaken. rullade upp nya stjärnbilder. Det var under dessa nattliga samtal jag började få lite ordning på mina dimmiga föreställningar om konsten och dess historia. Gallen lade upp för mig palettens färgmysterier och skönhetslinjer och fogade samman bilder som för mig ännu ha kvar sin fågring. För varje timme ropade utkiken ut sitt: - Lanternorna klara! och slog glas på skeppsklockan. Ibland förrrade sig något trånfullt par till vårt sanctuarium för att svalka sig, sedan dansens böljor lagt sig på första klass. De unga tu, någon mr Ha Ha och miss Hi Hi, så skygga som fåglar! Vi var dock diskreta nog att störa dem i tid. Då svor alltid mr Ha Ha, Och miss Hi Hi flydde.

-Var det Vera Violette? -Nej, den här gången fick vi New mown Hay. Men ibland var det bara Eau de Portugal. Då fnös Gallen och tände sin cigarett.

Den internationella sportklubben anordnade »a whist drive», och det spelades med beundransvärd intensitet. Det gällde ju att vinna pris. Alla måste vara med, antingen de kunde spelet eller ej. Gallen hade infångats av en skotsk tös med blåa ögon och långa flätor. Man visste nog vad som behövdes för att övervinna hans reservation. »The whist drive» räckte flera dagar, och Gallen led djupare och innerligare för varje dag. Naturligtvis blev han sista man i spelet och fick »Baby»-priset, som det hette. I detta fallet bestod det i den höga äran att få tillfredsställa den unga damens nyck med en liten present. Gallen var chevaleresk: på en släthyvlat brädlapp trollade han fram en tavla som föreställde ett marockanskt ökenlandskap. Den lilla missen blev överlycklig och blyxt kär i konstnären, men det fick aldrig Gallen reda på. Det hände sig emellertid, att jag flera år därefter träffade den lilla skotska missen, nu en lady som satt flera pinnar högt på den engelska societetens jakobsstege, Gallens plankstump hängde då i en bungalow på Honkong Peak - en mycket originell dekoration bland en hel del andra konstverk. Synd bara, att han ej själv fick höra lady X berätta historien om brädlappen, ty under årens lopp

hade den blivit en hel roman.

I Colombo skildes vi åt. Jag hade eskorterat min reskamrat till ett av de bästa hotellen, och vi satt och pratade i det längsta, nedsjunkna i ett par oförskämt bekväma tältstolar. Men till sist måste jag ändå skubba i väg, ty »Prinz Eitel» blåste avgång. Nere vid piren var det ett fasligt hallå på båtmännen. Den sista ångslupen hade just lagt ut för att gå till »Prinz Eitel». Jo, det här var just fint: skulle jag nu missa min båt? En äldre gentleman med en ymnigt gråtande ung dam var i samma dilemma, och båtmännen slogos om oss. Under tiden lättade »Prinz Eitel» sina ankare. Till slut lyckades jag få ned mina olyckskamrater och mig själv i en uttriggarkanot, och dyblöta halades vi ombord på passagerarbåten just då den svängde ut mellan hamnpirerna. De bägge passagerarna, som jag så våldsamt enleverat, var en holländsk sockerplantör och hans förtjusande dotter, som hette Klaasje. För henne glödde mitt hjärta tills vi komma till Singapore. Där skildes vi åt med många löften om att skriva och allt sånt där som hör till första kapitlet i en roman. Men Klaasje glömde visst snart sitt äventyr i Colombo och sin nya beundrare då hon kom hem till Medan på Sumatra. Vad vet jag: i alla fall fick jag aldrig något svar på mina första blygsamma vykort.

Efter Honkong tunnade passagerarna av. I tredje klass fanns det nu bara en irländsk sjuksyster kvar av det kvinnliga elementet. Det är då för märkvärdigt att människor nödvändigt måste kära ned sig därför att de äro ombord på ett fartyg. Den här gången var turen kommen till mina hyttkamrater, de bägge norska styrmännen. Som väl var höllo de varandra i schack; men det var i alla fall rörande att se hur de bägge liksom klevo i luften så fort »syster» kom på däck.

TRETTONDE KAPITLET. 1914

Regnet smattrade som trumvirvlar på plåttaket över passagerarpontonerna utanför tullhuset i Shanghai. Jag hade nyss landat från »Prinz Eitel Friedrich», och man kände sig nog lite undrande och skakis hur saker och ting skulle te sig. Bara det fördömda regnet ville ta slut, för nu gällde det att hugga i och sätta i gång. Jag langade in mina grejor på Palace Hotel som låg närmast, växlade min medhavda kova, som nätt och jämnt blev 50 kinesiska dollars, och gav mig så i väg till svenska konsu-latet för inskrivning och översättning av mina papper. En del goda råd fick jag av konsuln; sedan gällde det att jaga efter ett billigt boardinghouse. På väg ner från den franska stadsdelen, där konsulatet var beläget, passerade jag »China Navigation Companys» kontor. Jag visste förut att det var det största engelska ångbåts-bolaget i landet. Varför inte gå till anfall med detsamma, femtio dollar var ju ingen livstidspension? Alltså dök jag in i det stora tegelhuset, där det låg kontor ända upp inunder takstolarna. Inför alla skrivmaskiner och allt sånt där kände man sig som en jösse framför ett dussin harskramlor; men till slut fick jag tag i »Marin superns» kontor uppe i Sjätte våningen. »The Shore Captain» hette Nelson och var en riktig gammal vikingatyp med skepparkrans och blåa ankaren tatuerade på händerna. Mitt i ett rum, som en bankmatador kunde varit stolt över, hade han sin kommandobrygga, ett skrivbord med telefoner och talrör till husets alla ändar. Medan jag framförde mitt ärende mätte han mig med sina stålblå djupvattensögon och knep ihop läpparna så att skepparkransen stod rätt ut på spänn. –Papper! var det första kommandoordet. Som väl var hade jag på mig mitt befälhavarbrev:

–Resten av mina papper äro på konsulatet, upplyste jag.

Som om han slagit full fart i en maskintelegraf på en fartygsbrygga lyfte han av luren till telefon, och på rösten förstod jag att han var nöjd med konsulns upplysningar.

–Är ni klar att gå ombord i kväll?

–Klar på minuten, kapten, om så skulle påfordras, svarade jag. Och så var den saken uppgjord. Då han överräckte mitt introduktionsbrev pekade han ut genom fönstret.

–Hon ligger där nere; det är i S/S »Hsin Peking» (Nya Peking) du skall gå ombord som andre styrman.

Genom fönstret kunde jag se flera av bolagets ångare. »Hsin

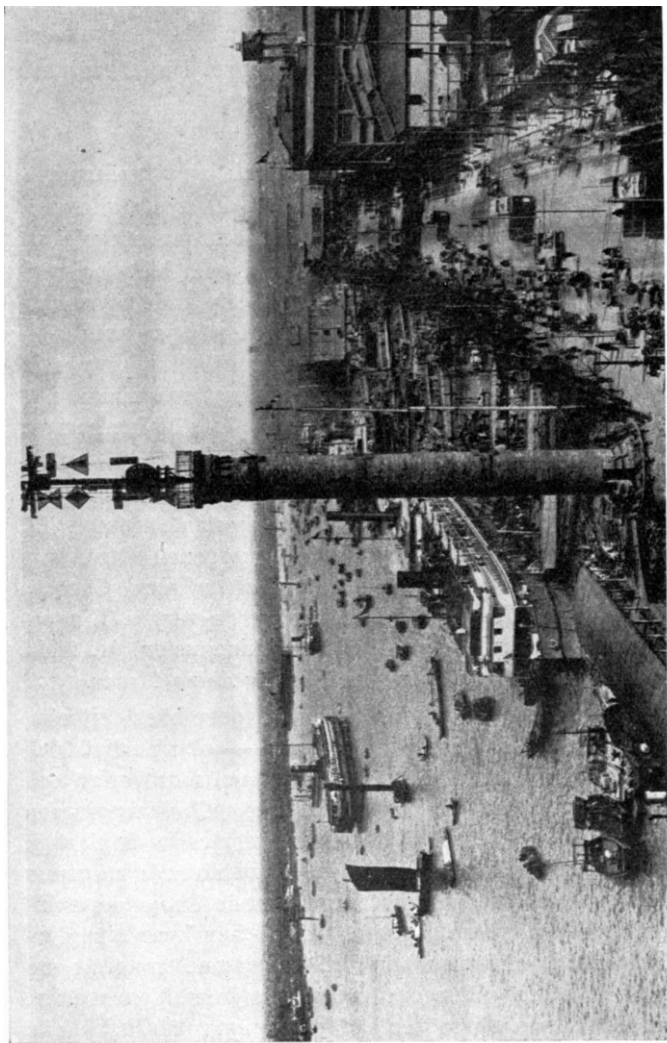
Peking» var inte precis någon skönhet, utan såg snarare ut som ett flytande hus -den vanliga flodångar- typen här i Kina. Hjärtinnerligt glad över min grüngölingstur stod jag på trappan utanför kontoret. Solen sken nu åter, och Shanghai var mitt, som finn sa, då han första gången fick se Stockholm. Shanghais skeppsbrokaj är flera engelska mil lång, och där den går genom de utländska settlementen kallas den »The Bund», eller kort och gott Bund. Där jag nu stod på trappan kunde jag se ned över hela Bund. Utefter kajen låg tätt inkilade ång- fartyg av alla de slag och flaggor, engelska, tyska, franska och så kinesiska båtar med regnbågsflaggan; i och för sig är det inte någon ful flagga, men inte är den så vacker som den gamla kejserliga drakflaggan. Det myllrade av folk, och ut och in från de stora godsmaga-sinen rann en ständig ström av kulis som alla bar tunga bördor. I luften dallrade allahanda ljud, rop från gatuförsäljare och hi-håande från kulis och bärare. Nedanför kontorets trappa ställde rickshawdragarna till ett fullkomligt pandemonium. De slogos, sparkades, skreko och klevo på varandra. Om de bara orkat hade de nog dashat varandra i skallen med sina vagnar. I sin iver att få mig med hade en av dem så när dragit av mig byxorna.

Det bar i väg nedför Bund. först nu upptäckte jag en gnagande hunger, jag hade ju inte ätit en bit sedan kvällen förut. –Stopp! Stopp! Vi passerade Palace Rotel, men kulin sprang bara fortare. Innan jag fattat, hur det gått till låg han pladask i gatan och jag ovanpå honom. Jag måste ha rest mig upp, en dumhet man aldrig gör om. Nåja, ingen skada var skedd, och kulin fick sig en extra tjugucenare.

I Palace.Hotels stora matsal hade tiffingästerna just samlat sig, och bland dessa människor, ett helt studium i rasbiologi, sprang med lätta fjät kinesboyar i långa vita rockar.

Så fort jag slog mig ned gled en dylik figur fram bakom stolen, och en vitbehandskad hand räckte mig menun, ett långt ode på engelskt kökslatin. Som väl var var stroferna försedda med nummer, ty jag kom snart underfund med att boyen och jag var lika obildade. Trots min obändiga aptit hann jag inte längre än till n:r 4, då jag hoppade på frukten som hade n:r 16. »Det var ena förfärliga apelsiner de ha i det här landet», tänkte jag, som aldrig sett en pomlo¹ förr, men jag skämdes att lämna något halvätet.

¹ Pomlo: en sorts grapefruit.

"The Bund", Shanghai. Meteorologiska stationens signalmast i förgrunden.

Det blev en bitter erfarenhet med flera dagars påföljd. Till kaffet måste jag ta en blygsam konjak att stärka mig med. Jag satt just och njöt dess bouquet, då kapten Nelson kom in genom dörren till matsalen. Han gav mig ett öga, och skepparkransen vippade indignerat. »Nu tar väl tusan vid bofinken», tänkte jag och fick visioner av ett kommande fiasko ovanpå denna min utmärkta Shanghaidebut. Jag gjorde omedelbart upp med hotellet och for bums ombord. På »Hsin Peking» blev jag mottagen av förste styrman. Skepparn, kapten Stott, kom nämligen aldrig ombord förrän fartyget skulle gå.

Styrman stoppade mitt introduktionsbrev i byxfickan och ropade sedan in i en av hyttgångarna:

-Mac Donald, här har vi fjärde man i bridge!

Medan vi dunkade korten i mässen och jag var »dummy», passade en skräddare på att ta mått till nya uniformer. Ideligen anlände flera andre styrmän, och jag började att undra på befälets stora numerär. Småningom blev jag upplyst om att »Hsin Peking» var bolagets flytande styrmanshotell och att det bara var en tidsfråga när jag skulle bli sänd till ett annat fartyg. Efter hemmaförhållanden var ju detta ett extravagant system, men rederiet var mäktigt och kunde kosta på sig att även på detta sätt konkurrera med andra bolag.

S/S »Hsin Peking» gick på traden Shanghai - Ningpo i provinsen Chekiang, en av bolagets kortaste router. På kvällen lämnade man Shanghai, och morgonen därpå var man framme. Den utanför belägna skärgården Chusan-öarna är Kinas Roslagen. Dess fartyg, de vackra Ningpo-djonkerna, kan man få se över hela Kinakusten, ja, ända till Borneo och Filippinerna sträcka sig deras färder.

Från dessa trakter komma också landets bästa sjömän, alla skolade i segelfartygens tjänst - ett hårdigt och duktigt folk, som sällan befattar sig med sjöröverier och dylikt. På grund av dessa egenskaper är Chekiangkinesen den som mest användes på alla kustgående ångfartyg. Ningpo, en stad på omkring 300,000 invånare, är på grund av konkurrensen från det allt uppslukande Shang-hai stadd i tillbakagång. Men så länge en kines har kvar sina förfäders gravar vallfärdar han dit åtminstone en gång om året. Fyra stora passagerarångare trafikera den traden. Aldrig förut hade jag sett en sådan passagerar-trafik. Vi hade fullt upp varje resa, och till någon av de ofta återkommande helgdagarna vid det kinesiska nyåret var det värre än om en skock får skulle ha rusat ombord. Då riggades det

upp träställningar, där passagerarna låg tre man högt, och de som inte fick rum inombords surrade fast sig på utsidan av fartyget. Att försöka hålla antalet inom de tillåtna gränserna var hart när omöjligt. Det skulle bara ha missförstått, och på en liten stund kan en kinesmobb bryta sönder ett helt fartyg i småbitar, så att bara skrovet och ångpannorna finnas kvar.

Med »Hsin Peking» gjorde jag en resa till den heliga ön Puto i Chusan-arkipelagen utanför Ningpo. Puto är buddisternas förnämsta vallfartsort i denna del av landet, och här har barmhärtighetens gudinna Kvang Yin sitt hem. Varför hon just hamnat här bland klippor och skär är svårt att förstå; men sagan förtäljer att då hon en gång seglade på en lotusblomma blev hon vinddriven ut bland öarna. En så förnäm dam som Kvang Yin kan naturligt-vis inte leva ensam, utan hon har ett helt hov omkring sig. I grottor och tempel över hela ön vimlar det av gudomligheter, alla märkvärdigt nog vaktade av munkar. Kvinnor lära ej få landa på denna ö, men nog tyckte jag att jag såg flera av dem. Det kan dock hända att jag tog miste, ty en buddistisk munk ser ut att vara varken det ena eller det andra. Den gudomlighet som sjömän intres-serar sig mest för är Ma Chu. En Ningpo-sjöman bär alltid en liten röd trekantig påse i ett snöre på bröstet. I den påsen förvarar han en nypa av askan från rökelse-karet på hemmets altare. Till Ma Chu anförtror han sig då stormen ryter och han är i sjönöd. Annars bryr han sig ej så mycket om de s.k. snälla gudarna, de anlitas bara vid speciella tillfällen. Betydligt mer intresserar han sig för de legioner av smådjävlar, som skall blidkas, och till deras ära och nöje består han månatligen en riklig måltid. Det är det ju också någon mening med, tycker han, ty sedan besvärjelserna äro slut, smörjer han själv kråset. Skälet till att jag bland alla dessa hundratals gudomligheter på Puto särskilt kommer ihåg Ma Chu är att jag varit med om att offra till henne vid mitt första besök på platsen. I ett tehus stötte jag ihop med mr Ling, »Hsin Pekings» båtsman. Det var en fin gammal man, med långt stripigt skägg, farfars far, förmögen karl och hotellägare i Ningpo. Att han fortfarande seglade båtsman berodde enbart på att han ville hålla uppsikt över sin avkomma, vilka till stor del utgjorde »Hsin Pekings» besättning. Då jag gått och förälskat mig i ett av votivskeppen som hängde i långa rader under ett av templens takstolar, bad jag mr Ling att hjälpa mig med underhandlandet av priset. Men det gick inte alls, eftersom det var mitt på ljusa dagen. I ett annat tempel köpte mr Ling i stället en stor djonk, förfärdigad

av bara papper. Det var ett stiligt fartyg, komplett i minsta detalj: besättningen var små dockor. Det kostade hela 50 cents, och jag var mycket stolt över mitt förvärv. Men på hemvägen blev mr Ling plötsligen ängslig. Han anförtrrodde mig, att en del präster som vi just mött låtit honom förstå att det inie passade sig att jag tog fartyget med mig.

En stund senare stodo vi i Ma Chus tempel. Henne fick jag aldrig se, ty en av prästerna drog hastigt för ett skynke. Det var rätt mörkt här inne, och rökelsen stod tjock och tät. Röda talgljus lyste som gula prickar framme på altaret. Över mig hade jag en av Ma Chus väktare, en bister, minst 1.4 fot hög herre; i sina händer höll han ett svärd som om han tänkt klyva, mig i stycken. Ur Lings hand tog prästen mitt stiliga fartyg, lyfte det högt över sitt huvud

Gudinnan Ma Chus tempel. Från en liten fiskarby på kusten.

och sänkte det så ned i ett stort fyrfat av gjutjärn. Det flammade till, en rökslöja steg mot taket, och i den kunde jag tydligt se bilden av det redan på ögonblicket till falnad aska vordna originalet. Det var en pyroteknisk effekt, som den gången gjorde stort intryck på mig. Bägge kastade vi så en handfull kopparslantar i offerkistan. En annan präst lösgjorde den rammlik-nande kläppen som hängde utanpå en stor bronsklocka, lät den svänga fritt och slog tre dånande slag. Ling låg nu på knä, och för varje slag på klockan bugade han sig med pannan mot det stenlagda golvet.

Många gånger fick jag tillfälle att tänka på gudinnan Ma Chu: hon har alltid varit mig gunstig på alla de vatten jag befarit i »Mittens rike».

Då vi kommo tillbaka till Shanghai fick jag order att gå ombord på en av bolagets kustångare. Jag höll just på att packa upp mina grejor då Sam klev in i min hytt. Återseendets glädje firades på Astor House. Sam var inte så litet mallig över att han fått anställning i kinesiska tullverket med rang och värdighet av »Second officer C.» på ett av sjömättningsfartygen. Vi satt naturligtvis och skröt för varandra hur bra vi hade det, och nästa morgon seglade jag i väg med mitt nya fartyg som hette »Shantung». S/S »Shantung» var en mindre kustångare, som gick på japanska och nordkinesiska hamnar med kol till Shanghai och soyabönor till Sydchina.

Den 4 aug. 1914 lågo vi i Shanghai och väntade på order. Jag hade gått i land för att försöka få tag i Sam, men han var ute med sitt fartyg. Det var en besvikelse, ty vi hade gjort upp om en del rackartyg; bland annat skulle vi besöka en spelhåla som låg någonstades i franska stadsdelen. Man hade ju aptit på livet och allting skulle försökas, det var inte tu tal om den saken. Jag tror knappast att jag hunnit med att läsa en tidning sedan jag kom till Kina. Politik och allt sånt där bryr sig ju inte en fribytare om.

Det blåste friskt på Bund, och papperslappar flög i luften som stora snöflingor. Jag fiskade upp en ur luften där jag satt i rickshaw på väg in till staden. »War! Diplomatic Relations broken! War!» Äsch, de där tidningarna! Något nytt knep förstås för att få sälja extranummer! På Astor House och Palace Hotels bar sjöngs det så rutorna skallrade, utanför Shanghai Club, som var engelsk, liksom utanför tyska klubben var det svart med folk. På Neymans kafe dånade »Heil dir im Siegescrantz». Jo, det här var fint: hade hela världen blivit tokig? Neyman, som var hela Shanghais favorit och inte minst engelsmännens, var gråtfärdig. Då han fick se mig, klappade han mig på axeln och sa: -Hallå landsman! som han alltid gjorde med oss svenskar.

Överallt dracks det i bitter ilska; här i Shanghai tänkte man allra minst på krig, och om diplomaterna hemma i Europa kunde lyssnat till vad man sade om dem i kolonierna hade det stora kriget nog torkat in. Engelsmän och tyskar skakade labb med varandra; det sjöngs och dracks och hölls tal i oändlighet. Nervöst försäkrade man varandra att den politiska stormen snart skulle vara över.

Elementen hade visst också förklarat krig den kvällen: blåst och regn sopade gatorna. S/S »Shantung», som då jag gick i land hade legat förtöjd vid Shanghaisidan, var försvunnen. En polisman upplyste mig om att den nu låg på andra sidan floden. I en liten sampan hade jag hunnit ungefär halvvägs, då stormen tog i och tvang oss att söka skydd i lä av några prämar, där vi lågo ett par timmar.

Till slut blev vi räddade, sampanen och jag, av en liten japansk ångslup. Det var just i sista stund, ty sampanen var redan trekvarts fylld med vatten. Dyblöt satte jag mig upp i en rickshaw för att fara till något hotell. I hörnet av Canton Road tog en stormby tag i vagnen, och det bar pladask i gatan. Rickshawmannen hjälpte mig in på ett litet kineshotell i' närheten. Mrs Yi var kantonesiska och hade stora jadeörhängen. Stultande på sina små liljefötter gick hon före och anvisade mig ett rum i andra våningen. Vad den kärringen kunde prata, hon skulle nödvändigt hjälpa mig att vrida ur mina kläder. Så gav hon mig ett par fina silkespyjamas, men min kostym ville jag ha upphängd på rummet. Som dörren inte gick att låsa var det omöjligt att få en blund i ögonen. Jag var rädd att man skulle stjäla kläderna. Nere på gården slamrade mahjongbrickorna. Där satt några flickor runt ett bord, och som det var varmt hade de inte mycket på sig. Hon som bankade värst med spelbrickorna hade Fat Yat tatuerat på överarmen. Det var ångande hett och jag låg och kastade mig i sängen, fantiserande om kriget, Fat Yat och mina sura kläder.

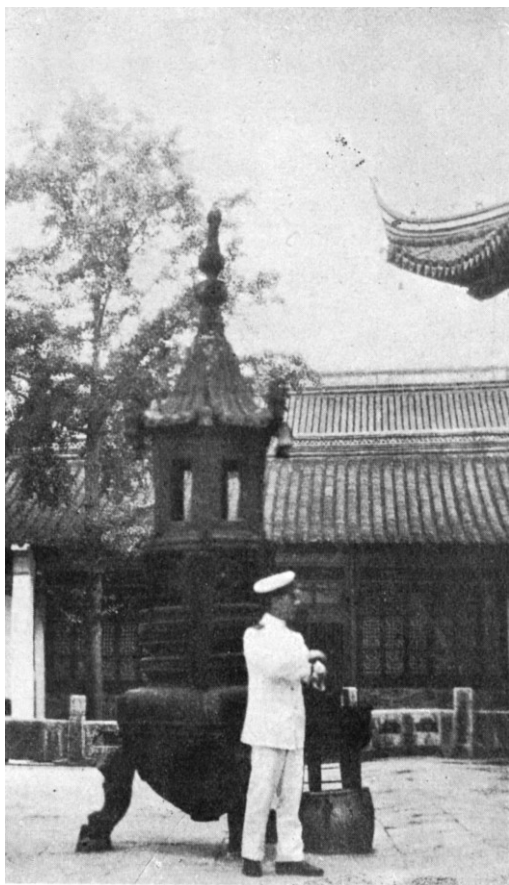
FJORTONDE KAPITLET. (Februari 1915)

Sex månader efter krigsutbrottet bytte jag om flagg och for nu skeppare på en amerikansk motorbåt som gick på Yangtse-kiangfloden. Mitt fartyg hette »Mei-kiang», vilket kan översättas med den vackra floden. Hon var ett litet fartyg på så där en 300 ton och tillhörde den stora världsfirman Standard Oil Co. of N. Y.

Jag och min besättning på motorfartyget "Mei-kiang".

Sam var arg, ty nu hade han blivit distanserad. Jag höll styvt på »Stars and stripes» och han på sin »regnbågs-flagga», och bagge skröt o vi naturligtvis över våra res-pektive jobb. Sam blev värst, ty om jag också hade fyra ränder på armarna och breda mohairkrusiduller utefter sömmarna på kavajen, a la American Navy, kunde han visa upp ett foto där han stod med värja i bältet och såg ut som en riktig kapare. Nu lågo vi i alla fall »neck and neck», som det heter på kapplöp-ningsspråket. Till att börja med gick jag mellan Shanghai och Nanking, och minst en gång i veckan var jag tillbaka i metropolen. Vi började att känna oss som riktiga shanghaiiter och hade träffat en del landsmän, men det var klenst beställt med den allsvenska samlingen. Felet var egentligen att Sverige hade för få exportvaror, och när alla handla i papper, maskiner och tändstickor, blir det aldrig riktig fred. Som väl var fanns det i alla fall en svensk som inte hade dessa varor på sin

Tempelgården på "Silverön".

»Bill of fare»¹. Erik Andren gjorde i Lux- och Aladdinlampor och hade eget kontor där man inte blev uttittad. I hans hem på avenue Joffre bildades en liten svensk koloni. Fru Lisa Andren, vår värdinna, förstod sig på att ställa det så att man kände sig som i

¹ Bill of Fare = menu.

gamla Sweden. Till dessa våra glädjefester skulle det naturligtvis vara hemmamät; tänk er ärtor och fläsk med pannkaka när det var 35 grader varmt i skuggan.

Ibland då någon av Ostasiatiska kompaniets fartyg var i Shanghai, gjordes proviantinköp: anjovis, knäckebröd och stångkorv, och hade lyckan varit god blev det en pärla rent svenskt och en »knatting» Cederlunds till kaffet. Då sjöngs »Vila vid denna källa» och »Mandom mod och morske män». Ty vägen till mannens hjärta går genom hans mage, säger kvinnan. Själv håller jag styvt på den erfarenheten, att patriotismen förhåller sig som kvadraten på avståndet, vilket inte vill säga litet då man är i Kina.

»Mei-kiang» stånkade sig sakta fram uppför den mäktiga Yangtsekiang på ett gulrött vatten, utefter stränder, ständigt kantade av samma böljande vass. Vi var på väg till Hankow¹ ungefär 600 mil från Shanghai. Då det gällde att angöra nästan alla hamnar på vår väg hade vi minst en 14 dagars resa framför oss. Första etappen var Chinkiang², en liten stad som floden har behandlat mycket omilt, i det den gräver sig en väg bort från staden, så att hamnen grundats upp så gott som till obrukbarhet. Vi hade en fin motorsampan med oss, och med den for vi till »Silverön», en holme som ligger mitt i floden. Underbart vackra tempel blickade fram under stora, lummiga träd. Här bjöd översteprästen, en rar och jovialisk gammal man, på te och frukt. Sedan visade han oss omkring överallt. Mr Clarc, en engelsman som var maskinist på »Mei-kiang», var lika intresserad som jag; men som han led av souvenirkleptomani höll det på att gå galet. Clarc försökte i ett obehagligt ögonblick stoppa på sig ett bamburör, försett med inskription, som stod på ett altare.

För att blidka den gamle prästen, vars indignation var fullständigt berättigad, gav jag honom min reservoarpenna, det första bästa jag kunde få tag på i en hast, och situationen var räddad. Med gåvor och gengåvor kommer man längst: eller kanske det var för att varna Clarc, som prästen innan vi sade farväl förde oss in i ett rum, som föreställde ett taoistiskt helvete. Här fick man se hur arma syndare knepos med tänger, brändes på bål, stryptes eller sågades i två delar, fastsurrade mellan tvenne bräder. Alla

¹ Numera har Wuhan 'svalt' Hankow (2006)

² Numera Zhenjiang (2006)

"Den gyllene ön."

figurerna var i miniatyr, men så realistiskt utförda, att man var glad åt att komma ut i friska luften igen. Vad jag var mest nyfiken på att få se var en bronstripod, berömd över hela Kina. Den daterar sig från Chou-dynastien, 8 á 9 hundra år f. Kr., och dess inskription är en av de äldsta i landet. Då jag försökte att förklara vad det var som låg mig om hjärtat, skakade bara prästen på huvudet och ville inte alls förstå. Det var förstås malören med Clarc som gjort gubben försiktig. På hemvägen i motorbåten fick jag se en stor korg full med trasiga tegelpannor.

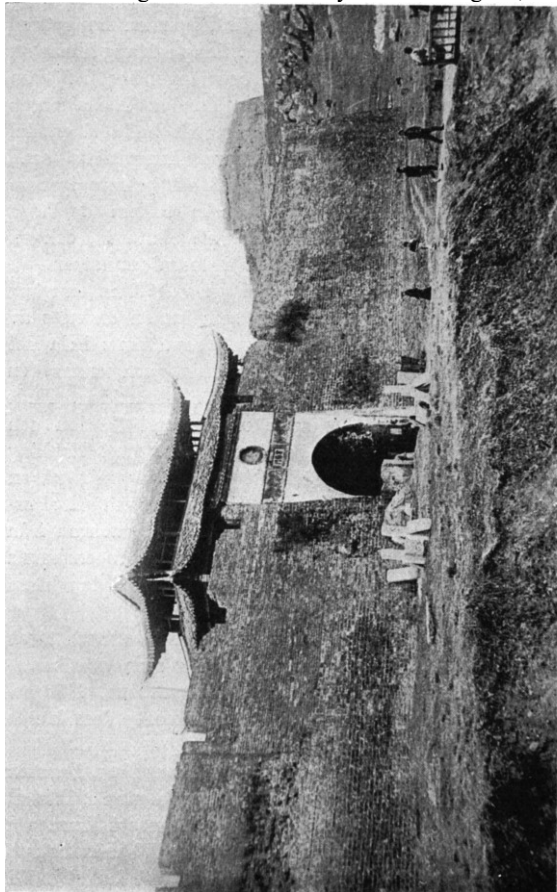

Entrén till templet med "Gyllene öns" pagod i bakgrunden.

-Allt det där köpte jag av en pojke för en dollar, förklarade Clarc.

Då vi kommo ombord halade han bland skärorna upp en statyett av grågrönt, glaserat tegel, en sådan där figur som brukar sitta på tempeltaken. Tegelskärorna plockade Clarc i högar och sorterade med stor omsorg. Det blev en hel kollektion av taktegel med många lustiga gubbar på i relief.

På eftermiddagen besöktes den »Gyllene Öns Pagod», ett. nio

Nankings stadsmur.

våningar högt torn i konventionell stil, men ovanligt smäckert och vackert byggt. Från dess topp har man en härlig utsikt. I bakgrunden reser sig de höga Wu Tai Shan-bergen, och nedanför

ligger en hopgyttrad massa byggnader, staden Chinkiang. Yangtsekiang liknar ett i grön jade infattat gyllene band, och längst bort i fjärran skymtar »Silveröns» lummiga tempellundar. Nästa etapp var den gamla kejsarstaden Nanking¹. Hit hade vi en del last av olja, stearinljus och lampor, kompaniets egna produkter. Jag fick order av bolaget att ta mig igenom en smal kanal som ledde ett stycke bakom de höga stadsmurarna. Det gick ganska lätt att smita in, och en del prämdragare hjälpte oss in till lossningsplatsen.

Nanking är ett sorgligt exempel på vad Kina en gång har varit. Innanför stadsmurarna, som ha en omkrets av nära 35 engelska mil, är det så gott som tomt: hela det gamla Nanking är jämnat med marken, och endast en del gigantiska fragment vittna om storhetstiden. Hade just läst en bok som handlade om general Gordon och hans alltid segerrika armé samt striderna runt Nanking under Tai Ping-upproret 1853-64 och begav mig på en intressant vallfärd genom staden. Skyttegravarna på »Purpur-berget» funnos ännu lämningar av. Kejsargravarna från Ming-dynastiens tid på slutet av 1300-talet var ensamma så intressanta, att både Clarc och jag kommo i den bästa stämning.

Det kliade nog i kuriositetsjägaren och souvenirsnattaren Clarcs fingrar, då han fick se stenelefanterna och kamelerna som vakta vägen upp till kejsargravarna. Här behövde jag dock inte hålla ögonen på honom, ty dem kunde han åtminstone inte stoppa i fickan.

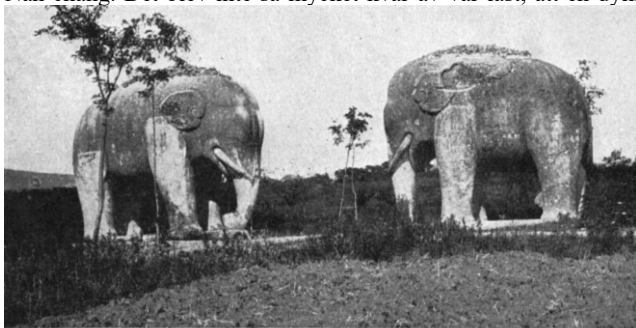
Tidigt följande morgon var vi klara för avgång. Kanalen var så smal att »Mei-kiang» ej kunde vända utan måste gå med aktern före. Under natten hade de smarta kineserna passat på och stängt vägen för oss med allahanda fisknät och stora sänkhävar. Det blev naturligtvis ett fasligt hallå. Här kunde vi i alla fall inte stanna. För full maskin körde vi sönder både nät och hävar. Hade mina instruktioner. Bolaget betalade alltid generöst för dylika skador, en sak som var väl känd. Jag var lite ängslig till att börja med hur folket skulle ta det, men man bara skrattade åt alltsammans. De hade så säkert på förhand räknat ut hur stor förtjänsten skulle bli. Standard Oil är ett märkligt bolag, och här i Kina ger Rockefeller bort nästan lika mycket som han förtjänar. Efter att ha passerat flera större städer som Anking och Wuhu kommo vi till

¹ Numera Nanjing (2006)

”Väktare” på vägen till kejsargravarna utanför Nanking.

Kiukiang¹, som ligger vid inloppet till en sjö vid namn Poyang. Yangtsekiang var nu i sommarhögvatten², Här fick vi order att låta fartyget så mycket, att dess djupgående ej var mer än 5 fot och 6 tum. Det gällde nämligen att göra en försökstripp över Poyang-sjön och sedan uppför en liten flod till en stad som heter Nan-chang. Det blev inte så mycket kvar av vår last, att en dylik

”Väktare” på vägen till kejsargravarna utanför Nanking.

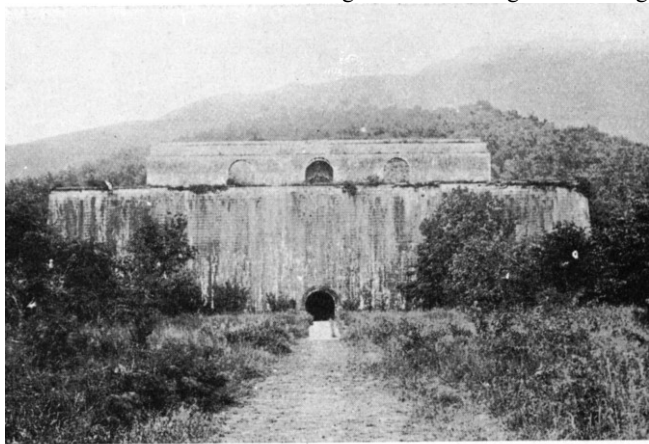
f
ärd skulle betala sig, men som sagt, det var en försökstripp, och

¹ Numera Jiujiang (2006)

² Sommaren 1915

för mig blev det en upplevelse, ty nu skulle vi vika av från allfarvägen. Nan-chang är ej någon traktatshamn och därför stängd för utländska fartyg, varför vi seglade under s. k. special permit.

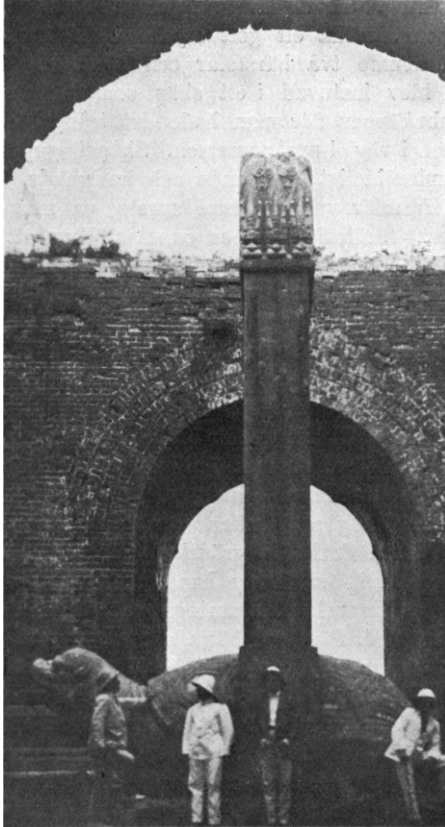
Förbi höga branta berg genom ett trångt pass kommer man in på Poyangsjön. Vi hade ett par lotsar med oss, väldigt duktiga karlar, fastän de turades om att röka opium dagen i ända. Med sakta fart stakade vi oss fram med långa bambupålar. Färden över sjön tycktes gå utmärkt: vi styrde fram som genom en kanal av djupt vatten, men faran låg just i att dess bankar nu var översvämmade. De som svingade lodningsbambun ropade ideligen: -Ichang i, ichang erh, ichang san, alltså 11 till 13 fots vatten. Det var en härlig morgon och alldeles blekstill. Bergen i fjärran som kantade sjön lyste röja i soluppgången. Ur vattnet stego branta klippöar med tempel. och pagoder hängande likt svalbon utefter sidorna. Vi mötte oräkneliga djonker av olika slag och fasoner; de vrickade sig fram med långa åror, och besättningen sjöng och hojtade, visslade och slog på trumma för att locka på vinden. Stora timmer- och bambuflottor med besättning och hus stora som hela byar stakade sig fram. Så kom den efterlängtdade brisen; tusentals segel gick i topp och en lång stund fick. vi ligga stilla medan den värsta svärmen passerade. Vid inloppet till Kan Kiang ankrade vi för natten. Vattnet var fortfarande i stigande: Kan Kiang vräkte ur sig

Kejsargrav från Mingdynastien.

väldiga vattenmassor, strömmen var stark, och hela natten fick vi hålla vakt för djonker och flottor som kommit i drift. Resan uppför

floden gick med snigelfart. »Mei-kiangs» maskiner var alltför svaga, och vid flera krökar av floden stod fartyget så gott som stilla. Lotsarnas lokalkännedom och vana att hantera djonkerna kommo här väl till pass. Vi måste smyga tätt utefter stränderna, och ibland satt vi fast för en timme eller så; men alltid skar den starka strömmen till sist bort sandbanken under fartyget, så att vi kommo loss igen.

Ett av de få monument som återstår sedan "Mingtiden". Det bäres av en jättelik sköldpadda.

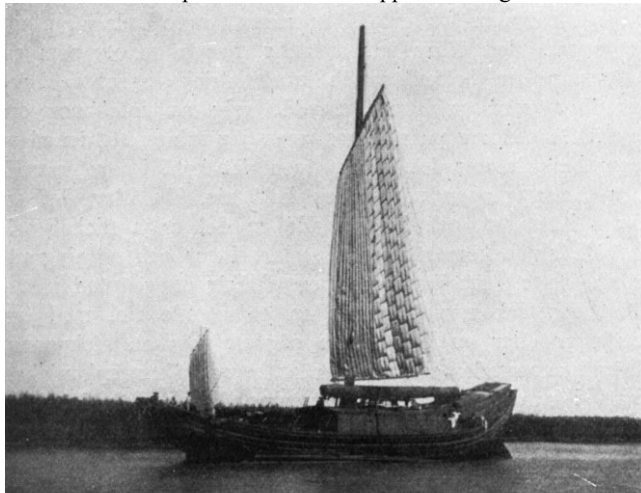
Nan-chang är en imponerande storstad; men jag fick inte se mycket av den, ty vår last var snart hyvad i land och det gällde att

komma tillbaka innan vattnet börjat falla. Standard Oil kompaniets agent var en förmögen kines, och som jag för första gången var i hans distrikt, bjöd han på en hejdundrande festmiddag kvällen innan vi skulle avgå. Agenten hette Wong och hade en sommarvilla ett gott stycke utanför staden. På utsatt tid kommo två bärstolar och hämtade Clarc och mig. Man blev instuvad i ett skåp som hängde på två långa bambukäppar där man hade det trångt och varmt. Så bar det i väg i språngmarsch. Skåpet guppade upp och ner under ideligt gnisslande och knarrande. Två man bar, och framför varje bärstol sprang en man med en stor lantern, förfärdigad av en oxblåsa. Utan att vi stannade för en sekund, bytte lanterngubbarna ibland plats med bärarna. Med en jonglörs färdighet hissade man stolen i höjden på sträckta armar, och med en duns vilade den så på de avlösande människens axlar. Man kände sig som en oförmig massa, vars enda egenskap var dess vikt på nära 100 kilo, och undrade när det skulle bära pladask i vägsörjan. Hi hå! Hi hå! uppför branta backar. En behaglig svalka slog emot en, då man äntligen blev utsläppt.

Genom en cirkelrund glugg i en mur kom man in i en stor trädgård. Luften var ovanligt fuktig och livgivande bland den täta grönskan. Mr Wong tog emot oss, och en kuli överräckte handdukar blötta i kokhett vatten, ett av de många njutningsmedel kineserna förstå att omge sig med. Gästerna började nu troppa in i en stor sal, vars väggar pryddes med delikata smidesverk av järn, föreställande träd, buskar, bambu och vass, vilkas silhuetter mot de vitrappade väggarna ingåvo en förnimmelse av att vistas ute i fria luften. Man blev föreställd för mr Tong, Chang, Wu och Ling. Mr Wong var den enda som behärskade engelska, men det är förunderligt vad det går bra ibland att göra sig förstådd. Det är med kineserna som med fransmännen. De ha fantasi och äro mästare i mimik. Ett stort runt bord stod dukat mitt i rummet med skålar, ätpinnar och porslins-skedar. Middagen började med att man drack Hennesykonjak i stora glas. Så serverades en sorts smörgåsbord: massor av smårätter, svarta hönsägg¹, skinka, maskäten som väl

¹ Svarta hönsägg, "Tusenåriga ägg" som de kallas av europeer, är en stor läckerhet, och ett konserveringssätt värt att taga vara på av oss. Det går så till att äggen nedläggas i krukor, varvats väl täckta av en blandning aska, osläckt kalk och en liten tillsats av pottaska. Av den alstrade värmen stelna äggen och antaga efter en 40 a 60

lagrad ost, alla de sorter av fågel, fisk och eldröda räkor med långa smala klor som en bönsyrta. Allt var utsökt smakfullt serverat och fullt av för mig nya kulinariska sensationer. Löksoppa med klimp följde sedan, till vilken bjöds 'halvljum champagne. Nu skulle det förstås skålas, och då visade sig Clarc på styva linan. Han kunde konsten att räkna på kinesiska och klippa med fingrarna. Det var

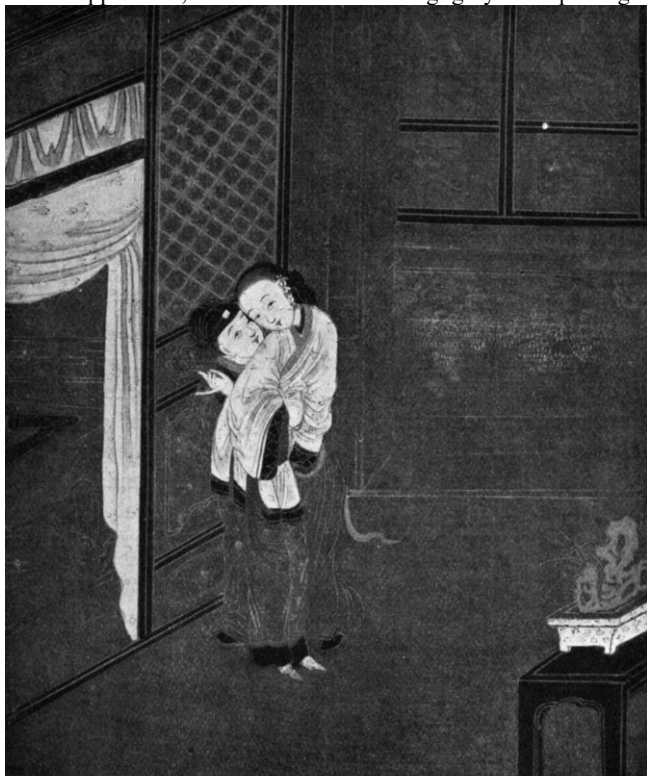

Djonk på Poyangsjön.

ett sorts spel med udda och jämnt, där alla skreko i öronen på varandra. Den som förlorade fick lov att säga »ganbei», vilket betyder botten upp, och så vända upp och ner på det tomma glaset för att visa, att det var ordentligt urdrucket. Middagens clou var en jätteporslinsskål full av de läckraste gröna krabbor kokta i soya, vilka här i Yangtsedalen äro lika berömd som våra Erkenkräftor. Härtill användes »kaoliang yu» (kinesiskt brännvin), 90%-ig alkohol som brände likt en lavaström i halsen. Nu var det jag som rapade och harklade mig enligt god sedvänja, ty om jag fortsatt en minut längre hade jag blivit dödssjuk. Men Clarc var omättlig. Fastän mager som en stör var han bottenlös och kunde dricka

dagar en 'mörkgrå eller svart kulör. De äro nu färdiga att konsumeras.

»ganbei» i det oändliga med gubbarna. Brydde mig nu inte mer om att hålla ordning på rätterna, men jag minns att det sista som bars in var fett fläsk, även det kokt i soya, vartill för första gången serverades kokt ris. Nu blev det en paus i ätandet, och in trippade en del unga flickor och ställde sig bakom gästernas stolar. I tur och ordning utförde de ett musikuttryck, en skrikig sång tutad rätt i örat och ackompanjerad av en gnisssande fiol med två strängar eller en banjo som såg ut som en stekpanna. Därpå serverades skållhett grönt te och Hennesykonjaken kom i farten igen. Flickorna troppade av, och det blev en behaglig tystnad på några

Titelplansch till Mr Wongs bilderbok "för stora barn".

minuter, varunder man satt och fläktade sig med solfjädrarna och torkade sig med de kokheta handdukarna. Vi flyttade så ut på

verandan; den nattliga svalkan räddade mig den gången, ty kallsvetten hade börjat porla, och jag hade fått uppbjuda alla mina andliga och kroppsliga krafter för att stå ut in i det sista. Värst hade det varit då den där »Sing Song»- flickan stod bakom stolen och tjöt i mitt öra.

Innan vi tog avsked, visade oss mr Wong en värdefull samling av gammalt porslin och rådde mig till att vid första bästa tillfälle bese det berömda Chén té Chén-distriktet, som ligger på östra sidan 'om Poyangsjön. Det är från Chén té Chén Kina får sitt finaste porslin. Wong höll i sin hand en skål i vitt och blått, tunn som, ett äggskal och med färger så utsökta att jag aldrig sett dess like. Det var i synnerhet en liten smal vas som han värderade mest. Den var i nötrbrun färg med fläckar i smultron och smaragd. Inte tyckte jag den var så märkvärdig, jag hade hållit mer på den blå skålen.

-Den har jag köpt för 1,500 tael (över 3,000 kr.) sade Wong.

Trodde naturligtvis att det var bara skryt, men jag har endast en gång senare sett en dylik tingest. Det var hos en konsthandlare i Shanghai, och den värderades där av förstasigpåare till 5,000 taeis. Mr Wong och jag hade så trevligt i hans porslinskabinett, att han rakt glömde bort sina gäster: Han ville nödvändigt ge mig en present:

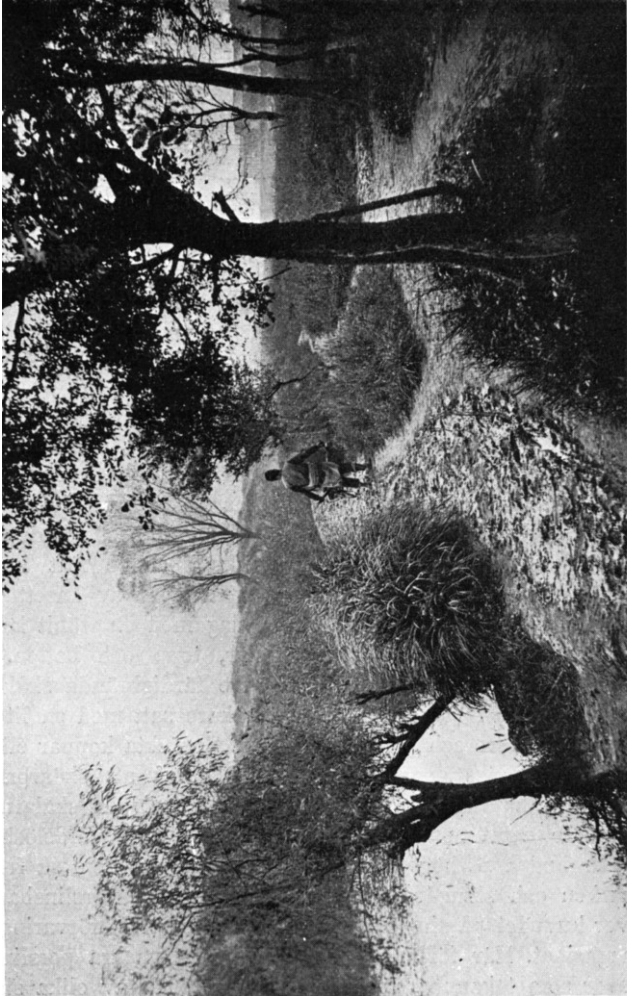
-Du får ta en sak vad du vill i detta rummet, Det vågade inte katten peka på något porslin eftersom det var sådana dyrgripar; men på ett litet bord låg en till synes oansenlig bok, den valde jag ut. Wong skrattade. Medan han slog in den i ett papper bad han att i fall den inte föll mig i smaken, skulle jag returnera den. Det var en bilderbok för stora barn och ett mycket gammalt fint konstverk, Med många bugningar skakade vi så hand med oss själva till höger och vänster ute på vägen, där gästernas bärstolar trängdes utanför det runda hålet i väggen: Sedan var det att krypa in i skåpet igen, och under knarr och hi-håande sving for vi hem till »Mei-kiang»!

FEMTONDE KAPITLET

I daggryningen var vi på väg. »Mei-kiang» dansade med fart nedför floden: Clarc svettades och svor i maskinrummet, ty styrbordsmaskinen krånglade, och till slut blev det ohjälpligt stopp; det var något som gått varmt. Vi lyckades i alla fall klara oss ut till den plats, där vi hade ankrat den första natten. Här blev vi liggande, ty det visade sig att fel uppstått på bägge motorerna; vi hade kört för hårt på uppresan. Att ligga sysslolös var inte roligt. Lät därför fira motorsampanen i sjön och studerade mitt sjökort. Tänk om jag skulle ta mig en tripp till Chén té Chén? Men det skulle nog bli för långt; jag kunde omöjligt vara tillbaka till nästa morgon., då Clarc skulle vara färdig med sina maskiner. På kartan stod angiven en flod som hette Chan eller Chang River, jag kommer nu inte så säkert ihåg vilket I min seglingsbeskrivning fick jag visshet om att Chang River ledde rätt in i porslins-distrikten. Distansen var ej omöjlig att klara av; motor-sampanen gjorde styva 8 knop, och som bägge mina lotsar var villiga att följa med satte vi i gång med detsamma. På ett par timmar hade vi sneddlat över Poyangsjön och kommo till en stor stad. Här hade man visst aldrig sett en motorbåt förr, ty stränderna var svarta av folk. Så bar det i väg uppför Changfloden. Det gick inte så fort, ty strömmen var även här i stigande; men en liten sampan klarar sig alltid, och ibland gick det med väldig fart utefter strändernas bakvatten. Över det låglänta landskapet hängde tjock rök, och bikupsliknande tegelugnar kantade stränderna. Vid en liten by lade vi till, och en av lotsarna stannade kvar för att vakta båten. Efter en styv marsch närmade vi oss högläntare landskap med glest skogbeklädda berg i bakgrunden. Det var här porslins-distriktet började; överallt lågo övergivna ugnar med högar av porslinsbitar omkring och husen i byarna var förfärdigade av kas-serade bränningsdeglar eller »kasettlar», som den svenska facktermen lyder.

I flera bäckar hade man gjort fördämningar. Här plaskade vattenhjul, vilka drevo rader av trähammare som rastlöst slog i stora stenmortlar och pulvriserade de olika bergarter som användas till glasering och målning av porslin. Under ett rankigt skjul satt krukmakarna i en lång rad framför sina, roterande bord, formade ungefär söm en vanlig trådrulle. De hade inte en klädtrasa på sig, och då materialet de hanterade hade samma färg som deras egen hud, såg de ut som en rad sprattlande lergubbar. Händer och fötter rörde sig oavbrutet så hastigt att man inte kunde urskilja de olika

greppen; men för att jag skulle bli i tillfälle att se hur man svarvar till en skål, saktade en av krukmakarna ned till så där 4/4 takt. Jag skall nu försöka att i samma tempo beskriva hur det gick till.

Landskapsbild.

Vänstra handen tar lerklumpen och doppar den för ett ögonblick i en pyts vatten, så smack med den på toppen av bordet. Vänstra

foten ger trådrullen (bordet) en spark, och mellan högra handens tumme och pekfinger växer så skålen fram, medan benen hålla bordet i rotation.. Den vänstra handen kontrollerar måtten med hjälp av en mätsticka, och avputsningen sker medelst en liten plåtbit. En hantlangare tar nu skålen och flyttar den på en lång bräda ut i solen att torka. Den har nu en färg som en vanlig biskvi. I ett annat skjul sitter ett tjugotal flickor kring ett långt bord. En hantlangare skjuter in en lång bräda med soltorkade skålar. Med en raskhet, nedärvd sedan hundratals år, arbeta flickornas små händer febrilt men säkert. På några ögonblick. trolle de fram det enkla, men vackra mönstret: en bambu- eller plummonkvist, en man i en båt eller en drake, som försöker att .fånga solen, himmelens flammande juvel. För särskilt invecklade mönster går skålen från hand till hand. Varje flicka gör sin del av mönstret vartill hon blivit speciellt tränad. På en del skålar målas bårder av olika typ, ibland så invecklade att de ser ut som schablontryck i sin minutiösa regelbundenhet; men allt göres ändå på fri hand. Den färdigmålade varan doppas nu i glasyrmassan, vilken ser ut som havrevälling, och sättes så ut på soltork igen. Över hela landskapet ligga ugnarna utströdda. De eldas med en blandning av kol, vass och risknippen, ty ved är det ont om i Kina.

Till formen påminna de om bikupor. De ligga oftast tätt bredvid varandra utefter någon sluttning, sinsemellan förbundna i »set» om 5 a 6 stycken, så att värmen från den understa ugnen kan tillgodogöras successivt i dem alla ända till den allra högst belägna. Vid vårt besök hade en ugn nyss öppnats, och nakna kulis sprungit rätt in i den ännu heta ugnen och drogo ut staplar av kasettlar, formade som stiltonostar. Ett lätt slag med en träbit kom kasetteln att öppna sig i två delar, topp och botten. I somliga av dem funnos ända till tre färdigbrända skålar, den ena inne i den andra. En granskare satt med en liten metallhammare och prövade klangen. Spräckta koppar eller skålar kastades genast bort i en hög, så att skärvorna röko. En hantlangare tog hand om de prövade skålarna, staplade dem med förvånande färdighet och vårdslöshet på varandra så högt han kunde famna, lyfte dem så från marken och slängde dem som ett homogent porslinsband över huvudet på sin rygg och bar dem bort till förvarings- magasinet. Här förfärdigades även andra vackra porslins- varor som tekannor, vaser, prydnadsföremål av olika slag och mindre figurer av de olika husgudarna Kvang Yin, Pu Tai etc. Till dem användes en bättre klass av lera, äkta porslinslera eller kaolin, vilken kommer

från bergen s.om omgiva Poyangsjön. Innan den är brukbar får den dock genomgå flera rensningsprocesser, och till det allra finaste porslinet användes kaolin som i många år fått förvittra och blekas i solen. Det är häpnadsväckande mängder porslin som härifrån utskeppas över hela landet. Varje provins eller större stad i Kina ha här sina egna porslinsugnar och arbetare; den jag besåg tillhörde Tientsin, alltså Nordkina. I provinsen Fokien besökte jag en gång ett porslinsdistrikt vid en plats som hette Santuao. Från ungefär ett tiotal ugnar exporterades där enligt uppgifter från tullverket årligen 25 millioner av den över hela landet vanliga ris-skålen. Hur mycket porslin Chén té Chén -distriktet tillverkar och utskeppar finns det nog inte någon bestämd statistik över, men kvantiteten måste vara enorm.

Det hade redan mörknat, då jag åter kom ut på Poyang- sjön. Motorn spann som en belåten katta när vi åkte fram över den blanka vattenspegeln, och månen rullade sitt klot över bergstopparna. När vi vid midnatt kommo fram till »Mei-kiang», gick Clarc och spankulerade på däck. Han hade hållit ängslig utkik efter oss: han trodde förstås att jag inte kunnat sköta motorn och nu låg och drev någonstades mitt i sjön. Vad jag hade fått se intresserade honom inte det ringaste. Då han såg att jag var tomhänt, förklarade han trippen misslyckad. Nej, då hade han haft bättre tur. För en spottstyver hade han i ett tempel köpt tre lergubbar, mycket bra gjorda och med humoristiska ansikten. De var säkert väldigt gamla ty ursprungligen hade de haft granna kläder, vilka nu hängde i förmultnade trasor.

-De där gubbarna får jag säkert minst femtio dollar för, då jag tar dem till Shanghai. Det finns väl alltid någon amerikan som nappar på kroken.

Efter resan till Kiu-kiang bar det i väg med oss till Hankow vilket blev vårt huvudkvarter för ett helt år. Hankow är den förnämsta traktatshamnen utmed hela Yangtsekiang och ligger 600 miles¹ från Shanghai, just nedanför Hanflodens inflöde med staden Han Yang på Hankiangs andra strand. Mittöver Yangtsekiang och flankerande dessa städer ha vi Wu-chang; tillsammans ha de tre städerna omkring 1,5 millioner inbyggare. Hankow, där de engelska, franska, japanska och ryska koncessionerna tävla med varandra i skrytsamma affärspalatsoch vräkiga privatbyggnader, är

¹ Miles, nautisk mil. =1,854 meter.

verkligen imponerande då man betänker att staden ligger så långt inne i landet. Den är också ett kommersiellt centrum för hela övre Yangtsedalen. Dess flera mil långa Bund är garnerad med flodångare, och på floden ligga förankrade oceangående lastångare sida vid sida med stormakternas kanonbåtar. I staden rådde frid och fröjd, världskriget var nog det minsta man brydde sina hjärnor med, om man inte rentav glädde sig åt den ökade exporten. Hankow är mest känd för sitt te, som här utskeppas över hela världen, dock mest till Ryssland och norra Asien. I stora faktorier tillverkas tegelte, d.v.s. teet pressas i kakform med många olika skrivtecken och figurer alltefter de olika landsändarna i norr, där det går och gäller för reda mynt. Många gånger är en dylik kaka ett verkligt numismatiskt konstverk, som skulle ta sig bra ut i ett myntkabinett. Resten av exporten består av silke, soyabönor och antimon; det sistnämnda var just nu särskilt begärligt, då det är en metall som användes vid ammunitionsfabrikationen.

Här bytte jag om fartyg.¹ Min nya båt hette »Mei Hu» (Den vackra sjön). Jag gjorde resor över Tungtingsjön och upp genom Siangfloden till staden Changsha i provinseil Hunan och uppför Yangtsekiang till staden Ichang i provirisen Hupeh, nära ett tusen miles från Yangtsekiangs mynning. Resorna till Changsha var ur sjömannssynpunkt ytterst intressanta, då Siangfloden slingrar sig som en orm genom landskapet, och när man skall gå nedför floden med den starka strömmen är det som att åka vattenrutschbana. Tung-ting är minst dubbelt så stor som Poyangsjön; landskapet är låglänt och bjuder endast få angenäma vilopunkter för ögat.

Mellersta Yangtsekiang, som den 396 miles långa sträckan mellan Hankow och Ichang kallas, går också i en massa slingerbultar. Strömmen kan här ibland under sommaren vara rätt stark, men överstiger sällan 5 a 6 knop.

Clarc och jag var mycket nöjda med vårt nya fartyg; det gjorde bättre fart än »Mei-kiang» och var modernt för att inte säga snobbigt inrett. I min, hytt låg en brysselmatta, vilket Clarc ondgjorde sig över ty hans matta var bara kork. Kopparnät funnos för alla fönster och elektriska fläktar i alla rum. Om det skulle bli kallt var det bara att vrida på en knapp, och radiatorer gävo en behaglig värme. Det var lata dagar, då man gick uppför floden. Våra lotsar skötte för det mesta navigeringen, men man måste i alla fall vara

¹ Sommar 1916

på däck och i beredskap.

Clarc satt och filosoferade i en bekväm stol på övre däck och granskade stränderna i sin kikare. Vi gjorde inte någon svindlande fart mot den starka strömmen. Småpojarna i byarna kunde långa sträckor hålla sig i jämbredd med oss där de sprungit utefter flodbanken. Kärningar som lågo och tvättade kläder förbannade våra svallvågor och ropade yang kwei tsai vilket betyder utländsk djävul. Clarc blev dem sällan svaret skyldig utan bjäbbade igen med några väl valda glosor. Ibland hade vi sällskap med några beridna äldre gentleman som skulle till en marknad i nästa by. Yangtsekiang var nu på sin högsta sommar nivå, och på långa sträckor låg dess yta högre än det omgivande landskapet, som skyddades mot översvämning av väldiga fördämningar. En ständigt ny tavla rullades upp för oss; städer och byar lågo tätt i landskapet, som var under intensiv odling. På kullarna syntes pittoreska tempel och pagoder, och ju högre uppför floden vi kommo, desto mer tilltog djonktrafiken. Hela armador länsade för god vind eller halades av pråmdragare utefter stränderna.

Efter en fyra dagars resa närmade vi oss Ichang. Redan på avstånd kan man se de blå bergen, provinsen Szechuans högfjäll. I Ichangs hamn rådde liv och rörelse. Hundratals djonker kantade stränderna och från master och stänger vajade flaggor. Solen sken på väldiga djonker, vilkas blankpolerade sidor kastade gula reflexer. Här lågo också en del flodångare, som just höllo på att intaga sin last. Strömmen var mycket stark, nära 7 knop, och båtsmännen, som kommo och gick med sina sampaner, rodde med piskande årslag under sång, skrik och kommandorop. Det var ett panorama som ständigt växlade form och färg.

Ichang är transitohamn för Kinas rikaste provins Szechuan. Exporten består av silke, från det finaste crepe de chine till den tjockaste brokad, av vilket det mesta går till Amerika och Frankrike. En stor exportvara är även s. k. »woodoil», vilken användes till finare lackeringar och dylikt. Tusentals ton av medicinalväxter utskippas också. Dessa, som till stor del äro okända för vår farmakopé, stå högt i pris hos kineserna. Till medicinerna hör även mysk, draktänder och hjorthorn. Draktänder äro helt enkelt benknotor av förhistoriska djur, som grävas upp i grottor och uttorkade flodbäddar. Importen består av allt som västerlandet kan bjuda på, svenska tändstickor ej att förglömma. Införseln är betydande, då dessa varor spridas över hela provinsen Szechuan ända till Tibets gränser.

Solen började att dala bakom de blå bergen som vuxit till fjäll i skymningen. Då hördes en ångsirens fanfarer ge tusenfaldigt eko. Likt fabelns råtta som föddes ur berget syntes ett ångfartyg ha trollats fram. Ur dess bågge skorstenar vajade eld plymer, det forsade om bogen och med en elegant sväng som glädde ett sjömansöga gled den in i hamnen och kastade ankar. Det var kapten Plant ombord på sitt fartyg S/S »Shu Hun», som anlant från staden Chungking¹ vid Övre Yangtsekiang. Kapten Plant var känd över hela Kina, och av sjöfarare har han blivit adlad till »the grand old man of Yangtsekiang.» Ty det är tack vare hans mod och dådkraft som en ny handelsväg för ångfartyg till Kinas inland, ja nästan till Tibets gränser möjliggjorts.

En djonktyp från Ichang.

Clarc hade ofta talat om kapten Plant, då han farit maskinist med honom under den första pionjärtiden. Senare på kvällen träffade vi också den gamle sjöbjörnen, och som han var i berättartagen, fick jag till livs historien om hans stora bragd, »betvingandet av floddraken på Övre Yangtsekiang». Föga anade jag då att jag 8 år senare² skulle bli en av hans efterträdare och få uppleva många av de äventyr jag den kvällen så girigt lyssnade till. Just nedanför staden låg Standard Oil Companys oljeupplag, dess »installation» som det kallades. Här pumpades vår last av olja in i stora cisterner,

¹ Skrivs numera Chongqing

² 1923

ett jobb som var slutfört på några timmar. Men som vi anlänt på en lördagskväll kunde vi inte få ut våra klareringspapper från tullen utan fick stanna kvar över söndagen.

Mittöver på den motsatta stranden reste sig fantastiska bergformationer. Över ett pass sträckte sig en naturlig bro, som förband tvenne brant stupande klippor, och toppen av de högsta stupen var enligt kartan över 2,000 fot hög. Just på dess krön låg ett litet tempel - en lockande tavla, någonting i stil med Dorés eller Thomas fantastiska landskap. Clarc var inte vidare livad för någon i bergbestigning, men då jag sade till stewarden att laga till en finare tiffin, som tillsammans med ett par flaskor öl packades ned i en korg, lät han övertala sig att vara med om galenskapen.. I vår motorsampan »krossade» vi yangtsekiang på mindre än en kvart. Clarc hade nog rätt: det här var inte långt från rena rama flugan, ty det var hett så att luften stod och dallrade under en temperatur av så där 40 grader Celsius. I en by köpte vi oss ett par oljade pappersparaplyer och sedan kändes det bättre. Stigar och vägar i Kina bara aldrig rakt på målet, och hur vi än gick, tycktes man aldrig komma till någon stig som bar uppför. Att ge sig ut i terrängen och attackera bergen på någon godtycklig genväg lät man vackert bli. Ty det torra gräset med sina nålvassa frön har en enastående förmåga att fastna i kläderna; äta sig igenom och sticka som sylar. Äntligen fick vi tag i den rätta uppfartsstigen. och som den låg något i skuggan gav jag inte upp, fastän det hamrade i tinningarna och kläderna klibbade vid kroppen.

Halvvägs uppför berget blev det något bättre, ty nu skuggades vi alldeles av den rikliga vegetationen. Helt plötsligt kommo vi upp på krönet vid templet, och här' öppnade sig ett panorama, väl värt våra vedermödor. Nedanför oss låg floden med staden Ichang i fågelperspektiv. Fartygen på reddan hade förvandlats till leksaksbåtar, och den stora pagoden i Ichang såg ut som tornet på en schackbräda, vars rutor var risfälten i bakgrunden. Under det 2,000 fot branta stupet slingrade sig en bäck som ett smalt silverband. Luften var så stilla att man kunde höra hönsen kackla nere i byn, där vi köpt paraplyerna. Det lilla templet låg alldeles tätt intill branten. Det vaktades av ett monstruöst odjur, som stirrade på oss ur templets halvdunkel, och av en gammal man, som lafsade omkring och verkade oberörd av ett så ovanligt besök. Clarc hade dukat till tiffin i en sval vrå, innan jag sett mig mått på omgivningarna. Jag stod just och såg in över höglandet där bergen toppade sig som ett hav i storm.

-Skynda dig och kom för jag har allaredan gjort slut på den första flaskan öl, ropade Clarc.

Först då kom jag att tänka på att i min strupe också fanns en torr fläck.

En tät solrök hade stigit upp från de nedre regionerna och skynde delvis utsikten. Jag klättrade uppför ett par höga stenblock för att kunna se bättre. Clarc stod ett gott stycke nedanför mig, manande på att nu var det bäst att tänka på återfärden. Under tiden steg solröken än högre. Känslan av att sväva fritt i en allt uppslukande rymd var egendomlig, men ej obehaglig. Helt oväntat såg jag då inne i den skira dimman, diffust men tydligt som i någon sorts lanternas magica, först den gamla tempelvaktaren och så just ovanför honom den hemska avgudabilden. Jag ropade på Clarc, ända till dess jag hörde honom flåsandt komma klättrande upp till toppen. Clarc hann inte ens fråga vad det var fatt, förrän också han observerat fenomenet.

-Ruskigt, sa Clarc. Kom så går vi! Då vi kommo ned för klippavsatsen, sken solen skarpt rätt in i templet, där den gamle satt framför altaret och stirrade. Nu först upptäckte vi att han var stenblind. Aldrig förr hade jag sett ett dylikt fata morgana. Sedan fick vi höra att klippan och templet av kineserna kallades »Kärlekssprånget». Namnet hängde ihop just med hägringar, sådana som vi sett. Ursprungligen var templet helgat åt barmhärtighetens gudinna Kwang Yin och därför besökt av älskande par. Men som just kärlek i Kina är något så sällsynt, att den nästan anses vara de övriga gudarna misshaglig, hade här ett par kastat sig utför branten i famn på Kwang Yin, som de sett hägra i solröken. Sedan hade man placerat ett vidrigt monster i Kwang Yins ställe för att synen skulle verka avskräckande, om någon bleve överraskad av den. Det var Chang Pin Yuen, min gamle lots, som anförträdde mig denna historia. Till yttermera visso rädde han mig att sätta upp en spegel över min hytt dörr för att avvärja följderna av den ohyggliga uppenbarelse. Jag hängde också dit min rakspegel och den fick bli där så länge jag var ombord på »Mei Hu».

SEXTONDE KAPITLET. 1915

Även i Hankow låg bolagets »installation» just nedanför staden, den säkraste platsen för så eldfångda varor som fotogen och bensin med alla dess biprodukter. Här var man på rena rama bondvischan med risfält och åkertegar, där man odlade jordnötter, vattenmeloner och massor av den saftiga kinesiska kålen, vars make intet annat land kan uppvisa. Det var ett typiskt farmardistrikt med ett virrvarr av kanaler, som tvingade en att oupphörligt öva sig i längdhopp, många gånger enda sättet att klara sig ur dessa labyrinter av diken. Clarc var som de flesta engelsmän livad för att jaga, en sport som alltid smittar av sig. Medan kontoret tog sig en tankeställare över problemet vart »Mei Hu» skulle sändas nästa resa, hade vi god tid att göra vad vi behagade. Vi strövade omkring och sköto beckasinerna och harpaltar. Clarc kunde ta beckasinerna »right and left», då jag till att börja med bara bommade. Hararna hade jag bättre tur med, fast den tredje i ordningen var en katt: gräset var högt, och harar och katter här i landet ha samma format. Det där var bara en blygsam början; sedan blev vi väldiga jägare på både änder, gäss, rådjur och vildsvin. Det senare slaget jagades väldeliga, men det var tur för oss att de aldrig kommo inom skotthåll. Vi hade säkert stått oss slätt, då vi bara hade hagelgevär, och ett sårat vildsvin är nästan lika farligt som en arg noshörning. För att komma åt de där vildsvinen, som vi aldrig fick tag i, brukade vi ge oss i väg vid tre-å fyratiden på morgnarna, först med motorsampanen uppför en kanal och sedan till fots en dryg väg, innan vi nådde en del bergiga kullar, tätt beväxta med dvärgek- och hagtörnssnår. Här travade vi omkring, tills vi var dödströtta, sönderrivna och blödande. Grisarna höllo sig alltid på minst 50 meters avstånd i de täta snåren, och lät endast höra av sig med retsamt gäckande grymtningar; i bästa fall såg vi dem skymta under en fri galopp över ett risfält till nästa bergskedja. Väl ombord igen efter en dylik expedition och en uppfriskande dusch. både in- och utvärtes, hade man en härlig aptit till tiffen. Klockan mellan fyra och fem bankade Clarc i sitt tak som var mitt hyttgolv. Spela tennis på en cementbana, där man inte kunde använda gummiskor därför att de brändes upp var motion som hette duga; fastan så skinntorr som vännen Clarc kunde jag nog aldrig bli. Middagen äts mellan sex och sju vid solnedgången, och sedan skulle vi gå ut och se på stan, d. v. s. gå krog- och klubb ronden, vilket här i Hankow är precis samma sak.

Bränna sitt ljus i bägge ändar kallas i Kina för att man inte tål klimatet, och det är endast den sega anglosachsiska rasen som kan stå ut med det. Jag klarade mig rätt bra, då min självbevarelsedrift snart lärde mig att fuska i alla branscherna, och på resorna tog vi igen oss. En klubb i Hankow är ett kooperativt »gin palace», där en väluppfostrad europé tar sina drinkar i ett antal som står i matematiskt förhållande till borddiskens längd, d. v. s. gästernas antal. Ty här står man uppträdd som pärlorna på ett halsband, alla överbjudande varandra att ta in över lag. En riktig klubbhabitué är inte belåten förrän soppan gör grimaser åt honom som termen lyder. Detta före middagen. Senare på kvällen vid kortspelet går det i saktare tempo, men supandet tar upp sig så där en timme före stängningsdags. Då förenas alla vid en »dock and doras», vilket närmast kan översättas med det gammal-svenska ordet loppsup. Man säger så farväl och skiljes vid porten där rickshaws ta hand om de vita männen. »Master» slumrar in i nattsvalkan och blir dragen gata upp och gata ner, en härlig nåldyna för Moskiter med åt- följande malaria och andra trevliga saker; och allt är klimatets fel i detta »förfärliga land» Kina.

Bessy var skön som Cleopatra själv, och till professionen var hon dragnagel och teaser på Cafe de Paris, ett av de många »dramshoppen» just på gränsen till infödingsstaden. Hela Hankow talade bara om Bessy och Cafe de Paris, och Clarc prisade hennes fägring i alla de tonarter, han behärskade. Det var dit vi satte kurs, då vi skulle se på stan. Cafe de Paris var ett litet ruckel och såg minsann inte ut att kunna hysa en sådan pärla. Själva baren var ett vitrappat rum med nakna träbjälkar i taket, golvet täcktes av sur sågspån, en hylla stod full med flaskor i jolmiga färger, och disken bestod av ett par packlårar med en stor zinkplåt hafsigt fastspikad. Här tronade Bessys moder mrs Ski eller kanske det var Sky, en oxygenolblondin av väldiga dimensioner. Mr Ski var en liten torr gubbe, som irrade ikring mellan borden och ett inre rum där det också var servering. Gästerna bestodo för det mesta av amerikanska blåjackor, som förde ett infernaliskt oväsen med sitt »Ra! Ra! Ra!» eller »Hoch der Kaiser» som just då var på modet. Mrs Skis fingrar löpte på manualen till kassaapparaten, vars klocka klirrade, och lådan for ut och in och manglade frasande sedlar. Bessy satt på ett bord och rökte cigarrett mitt i en krets av »marines» som slängde käft. Mellan rökringar och halsbloss gav hon svar på tal -en slags knivkastning, egen för yankees. Hon var ju också ställets charmös.

-Fullblodsjudinna, sweet seventeen, never kissed, sa Clarc.

Ja då - det visste han alldeles säkert, och det var därför som hon firades av stadens fullblod i saga och sång.

Den här kvällen på Cafe de Paris gick allt tydiligen i amerikannernas tecken, ty det låg en nyanländ kanonbåt på red den. För att inte bli trampade på tårna gick vi till Sam Grossmans danssalong ett stycke upp för gatan. »El Dorado» stod det med flammande skrift över ingången. Här gnuggades jazz efter tonerna av ett piano, en fiol och trumma. Man fick tränga sig fram bland de dansande paren, som stodo och stampade på en fläck ty det var trångt mellan de uppradade borden. Sam Grossman var en plattfotad jätte, som i pauserna släpade sina trampdynor i från bord till bord och tog upp order. Första gången jag såg honom tänkte jag för mig själv, att sådana djur finns i inte; men han var nog så genuin. - Bowery¹ boy av blandras och gammal slavjägare, upplyste Clarc. Charlie Chaplin var för mig på den tiden en okänd storhet, men just så såg han ut, fastän i större format.

Vi slog oss ned vid ett bord där det satt ett par bleka och utmärglade flickor.

-Schmall bottle of vine, var deras inlärdas fras, ty den ryska invasionen hade nyss börjat, och alla danserskor var nyanlända från Vladivostok eller Harbin. Sam Grossman gick rond en, väste och visade tänderna då vi tog in öl och smörgåsar, och lafsade så bort till musikanterna, svängande sina gorillaarmar.

-Nå, professor, spela. nu upp, håll 'et i gång och ge oss något rafflande!

Så började det infernalisksa gnuggandet på nytt. Det var sent på natten; Grossman var full, viskades det från bord till bord. Stället saknade varje skynt av försonande humor, men som det var stadens enda offentliga dans- lokal var det fullsmockat varje kväll. Att av pur välmening sitta och stjälp a en massa vin i uthungrade ryska flickor, som redan fått för mycket, passade oss inte, och vi dröpo av i tid. För mig var i alla fall kvällen fördärvad. Det var i synnerhet en av flickorna jag tänkte på. Hon hade sett så svensk ut, fastän hennes blå ögon var inramade av mörka ringar, och hon hade knappast kunnat tala av svält och vin. Ännu en gång återsåg jag Sam Grossmans lokal, fast jag svurit att aldrig sätta min fot där

¹ The Bowery, ett av slumkvarteren i New York.

igen. Det var tidigt en eftermiddag, då Clarc och jag hade varit på jakt. Törstiga och trötta slunko vi in för att få ett glas öl. Mittpå golvet i danssalen höllo Grossman, två amerikansk, sailors och ett par kvinnor på att spela »crap», ett sorts niggerspel från sydstaterna. Det spelas med två tärningar och det hör till att man kryper på alla fyra. Spelet hade säkert hållit på i flera timmar ty alla spelarna var svettiga och smutsiga. Den ena kvinnans silkesstrumpor var utnötta på knäna. Den som för tillfället skötte spelet talade ömma ord till de rullande tärningarna. -Seven come eleven! O you beautiful dice! Read them bones! Etc.¹ Runt de spelande stod ställets kinesiska tjänarskara, som ivrigt blandade sig i spelet och med giriga blickar följde sedelbuntarna, då de bytte ägare för varje kast.

Rysk invasion och amerikansk negerkultur - vad skall kineserna tänka om oss vita män som brösta oss så inför den gula rasen? Om jag säger det först nu, så tänkte jag det i alla fall då för första gången.

På Bund mötte vi Bessy som kom åkande i en elegant dogcart. Häst och vagn skeno som en nyputsad hög hatt, och Bessy satt käpprak och saluterade med piskan. Promenadens damer knyckte nog på nacken, men alla herrar lyfte artigt på hatten. Hon skötte också sitt ekipage till allas ögonfröjd. Rickshawkulierna ropade: - Hej-a! och hela Bund hyllade henne alla dagar vid femtiden på eftermiddagen. Vi såg just då för bedrövliga ut i våra leriga khakikläder, men Bessy höll in hästen så fort hon fick se oss. Clarc slängde en knippa beckasiner upp i baksätet och kysste så den behandskade handen, som nådigt sträcktes fram.

Vi var på återväg med »Mei Hu» från staden Changsha i och hade hunnit halvvägs ut, på Tong-tingsjön, då en i av motorerna exploderade. I alla fall lät det så, och nu låg den som en oformlig skrothög på maskindurken. Vi fick halta tillbaka till Hankow med en maskin, och ett par dagar därefter bar det i väg till Shanghai för reparation. En kväll ankrade vi vid en by, som hette Kiang Yin, ungefär 70 å 80 mil från Shanghai. Det var i augusti 1915, då Shanghai överraskades av den svåra taifunen, den värsta som varit i mannaminne. Dagen hade varit klar som kristall, och vi hade inte haft några förkänningar. Strax innan vi ankrade började några lätta cirrusmoln slänga i väg uppe i det blå som lösryckta ulltappar.

¹ 1 Sju kommer elva! O du vackra tärnig! Läs på dessa ben!

Kvicksilverbarometern stod och pumpade, som sjöfolk kallar det; sedan föll den hastigt. Jag stuvade in »Mei. Hu» så nära som möjligt till mynningen av en liten å och sände en av besättningsmännen runt till de i närheten förankrade djonkerna, med stormvarning. De lättade genast ankar och halade sig uppför ån och i säkerhet. Men en av dem, en Shantungdjonk, envisades att ligga kvar. Själv lågo vi allt annat än skyddade, men det var för sent att hinna till en bättre ankarplats, havererade som vi var förut med bara en maskin brukbar. Vaktande barometern och vindriktningen, lade jag upp ett diagram och insåg snart att vi nog skulle få känning av taifunens centrum. Vid solnedgången såg himlen ut som en hamrad kopparplåt; sedan blev allt utsuddat av stormen och regnet. Clarc var hela natten på sin post i maskinrummet, och då byarna tog i som värst gick vi för full maskin för att inte fresta på ankarna. Sjön gick hög, och »Mei Hu» satte, slingrade och dejsade, allt på en gång. Strax intill oss låg nu Shantungdjonken som börjat gå i drift. Framåt midnatt tog stormen i med full kraft. En del soltältstänger och kapell kommo farande som projektiler och slog sönder både fönster och dörrar på övre däck. Jag kände på fartygets vibration, att ankarna börjat dragga. Vi kunde ingenting se men då toppen av ett stort pilträd höll på att sopa mig över bord och några kraftiga dunsar följde, förstod jag att nu bar det in över land. Strax därpå blev det stopp: vi stodo där »för gott». Det blev några ängsliga timmar, innan det började att dagas, då också stormen plötsligt bedarrade och solen tittade fram. Vi lågo mitt i en klunga av träd; ankarna höllo nu, och fartyget hade ett par fot vatten under kölen.. Akter om oss låg Shantungdjonken halvkantrad, och inte en man syntes till. Vi hade tyckt oss höra en del skrik under natten. Som väl var fick Clarc maskinen i gång på ett par minuter. Floden måste ha stigit oerhört, ty landet runtomkring var alldeles översvämmat. Vi klarade oss ut på djupt vatten, då taifunen på nytt tog i; stormcentret med sin neutrala zon var vår räddning, ty nu hade vi lä av land och gåvo katten i hur mycket elementen rasade. Att stormcentret passerat oss bevisade barometern som nu steg hastigt och vinden som kantrat om hela 180 grader. Vid tolvtiden på dagen var allt över och vi stävade åter nedför Yangtsekiang. Ebben i förening med det av stormen indrivna vattnet gjorde, att vi åkte med god fart utför strömmen. Överallt såg man vrakspillror, flytande likkistor, rester av hus, stolar och bord och döda fjäderfän, ty stormen och översvämningen hade sopat totalt rent på en del låglänta öar. På ett

ställe passerade vi taket av ett hus; en flock tama gäss, som höll sig i dess närhet, var de enda som räddat sig. Uppför Whangpoo-floden stävade vi in till Shanghai. Där såg det än värre ut. 300 ton stora segeldjonker och en del smärre ångare hade kastats upp på land - en syn, som jag skäms för att erkänna gjorde en gott efter alla vedermödor vi själva fått utstå. Ty om inte Shanghai hade haft någon känning av stormen, hade väl ingen trott på mina skepparskrönor.

På kontoret hade man redan gett upp oss som borta med »man och mus» och gått i författning om att sända ett fartyg för att leta reda på oss. Kontoret i Chinkiang hade rapporterat att vi passerat staden, och då var det lätt att förstå vi skulle råka ut för taifunen. Mina diagram och observationer sände jag in till jesuiternas meteorologiska station »Observatoire de Zi-ka-wei» i Shanghai. Père Louis Froc, S. J., världsberömd stormprofessor, var belåten med mitt arbete, då just mina observationer visade sig ha stort värde. Père Froc är en av sjöfolk på Kinakusten märkta omtyckt och värderad man, och hans visitkort »With compliments and thanks» är mig ett kärt minne.

SJUTTONDE KAPITLET. 1915

Sam och jag hade varit skilda åt nästan ett helt år, då vi träffades på »Carlton Café», Shanghais förnämsta och av det kvinnliga elementet mest gouterade nöjesetablissemnet. Här jazzades efter tonerna av Per Gynt, förvrängt så att man kunde få tandvärk, och på ett av notställen kunde jag avläsa att mästerverket gick under namn av »Peder Gink». Det där hade nog gått oss spårlöst förbi om inte en högst förtjusande ung dam vid bordet bredvid låtit sin kavaljer förstå att det var »too sweet for words». Publiken vaggade nu saligt fram »Aases död», medan trumslagaren klämtade på en koskälla.

Vi satt och ljögo väldeliga för varandra om vad vi sett och upplevt sedan sist och pratade vårt lystmäte om saker och ting som inte tangerade någon landkrabba. Sam kunde nu också måla ut det, och som jag inte på över ett år fått se Guds fria horisont eller blått vatten blev han efter vanligheten värst. Då föddes tanken inom mig, att det där skulle han inte få vara ensam om.

Dagern därpå stegade jag upp till chefen för kinesiska tullverkets marinstab, kapten W. F. Tylor, presenterade mina papper och var strax därefter enrollerad som »Second officer C» ombord på en av kryssarna.

Sam satt i sin hytt och grejade med några papper. Han blev lite konstnerad då jag så där plötsligt överraskade honom och hade vänt på ett pappersark så jag inte skulle få se vad han hade haft för sig. Men pappersarket var inte tjockare än att vem som helst tydligt kunde läsa att där stod »To the Managing Director Standard Oil C:o of N. Y.

-Hör du Sam, du har väl inte gått och sagt upp din plats?

-Nej, men jag tänkte lägga in min ansökan till ditt bolag. Det där du berättade om Yangtsekiang lät så bra, och om man kan få ett skepparjobb är man i alla fall sin egen.

Sam. ville först inte tro. mig, då jag talade om min nyhet. Men så slet han sönder ansökningen till Standard Oil-bolaget, varpå vi dansade en indiandans och dunkade på varandra med bara knytnävarna i pur vild yra.

-Asch, varför sa du inte till mig förut?

-Ja, varför sa du ingenting själv? Det här höll på att bli en fin historia, två skepp som mötas i natten eller någonting i den stilen.

Varpå vi skakade labb och Sam önskade mig välkommen i tjänsten. Samma dag fick han sin första befordran till »Second officer B.»: alltjämt ett strå vassare, men det var ju så han ville ha det. Återigen seglade vi under samma färger, men nu »under the flag of the Rainbow»¹

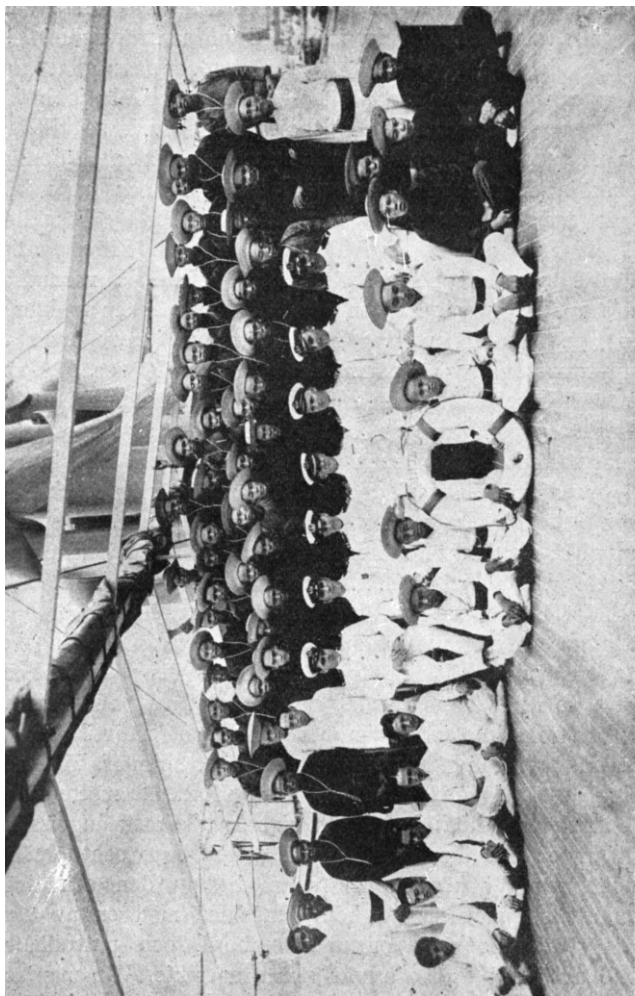
Mitt första fartyg hette »Liu Hsing», befälhavare commander Williams. Han var en gammal man och styv i nacken som en amiral. Nu gällde det att gnugga upp alla gamla minnen från beväringstiden, signalering, drill och kanonexercis; men som allt här gick efter brittiska flottans metoder var det bara att sätta sig själv på skolbänken och plugga reglementen, vilket är en allt annat än trevlig lektyr.

-Ta det inte så hett, rådde Sam. Allt det där kommer »pö om pö»: här finns ingen som kan slå oss svenskar på fingrarna, det har jag kommit underfund med allaredan. Det gick väl an för honom att malla sig som varit skeppsgosse och gått igenom alla graderna till reservlöjtnant i vår marin. Han var ju också den första som på detta sätt arbetat sig fram till officersvärdighet.

»Liu Hsing» låg alltid med eld under pannorna, klar att ge sig i väg på kortaste notis. Vårt speciella jobb var att övervaka fyrarna i Shanghaidistriktet och se till att alla flytande sjömärken höllo sig på rätt plats enligt sjökorten. Dessemellan låg o vi i Shanghai och hade lata dagar, men i händelse av strandningar eller dylikt gällde det att vara den första vid undsättningen. Efter vanligheten lågo norra och södra Kina i luven på varandra: det var Peking och Kanton som rivaliserade om makten i den nya republiken Kina. Från Tientsin i norr hade en trupptransport avgått på en expedition syd över. Det var ett par kinesiska handels ångare under utländskt befäl, fullastade med trupper och eskorterade av krigsfartyg under samma flagg. Denna flottilj hade på sin resa hunnit till öarna söder om Shanghai, då en förfärlig olyckshändelse inrapporterades per trådlös. En av de eskorterande kanonbåtarna hade kolliderat med ett av transportfartygen och det befarades att flera hundra man omkommit..

Under högsta möjliga fart rusade »Liu Hsing» till undsättning. Då någon bestämd positjon ej avgivits fick vi leta oss fram. Vid en fyr

¹ Under "regnbågsflaggan".

Officerare och manskap på tullkryssaren "Liu Hsing".

som hette Tung Yung hade några soldater ilandförts av fiskare, det var allt. Kanonbåtarna eller de andra truppfartygen syntes ej till. De få som räddats kunde ej ge oss några upplysningar. Vi letade kring de närliggande öarna utan resultat.. Då mötte vi en liten fiskepatrullbåt som ivrigt signalerade med ångvisslan, allt under det den samtidigt höll full fart och försökte undkomma. Vi körde

dock snart i kapp den och fick den att stoppa. Då jag kom långsides med en av våra låringsbåtar hoppade en man ombord, och patrullbåten satte av i full fart och var snart ur sikte. Vår man, en europé, var klädd i några sura paltor och så andligen uppriven, att han grät och skrattade om vartannat. Väl ombord på »Lin Hsing» lugnade han sig, och vi fick reda på att han var dansk och hade varit .förste styrman på det förolyckade fartyget, som, om jag nu. minnes rätt, hette »Hsin Ming». Då han berättade för oss sin historia var det svårt att lyssna på honom, ty han avbröt sig ideligen med att säga:

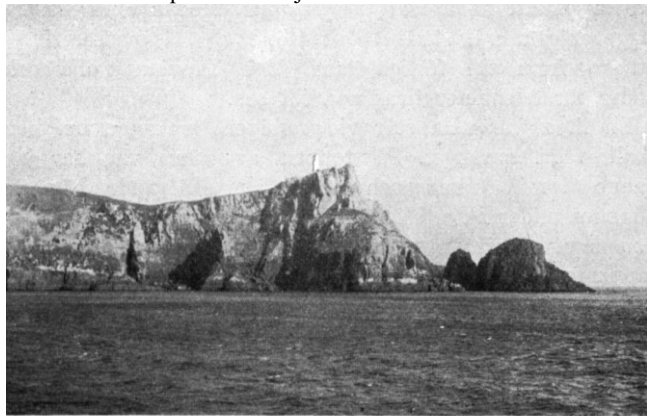
Författaren i det kinesiska tullverkets uniform.

-Femhundra man till botten, jag är den enda räddade.

Det gällde för oss att få reda på hur saker och ting förhöllo sig, då det ju kunde tänkas att flera stodo att rädda. SIS »Hsin Ming» hade utom sin besättning av ett 50-tal man haft ombord en truppstyrka på femhundra soldater. Under resan från Tientsin hade en av kanonbåtarna flera gånger försökt att ramma (kollidera med)

»Hsin Ming». Då spred sig ett rykte att krigskassan, 200,000 dollars inte befann sig ombord på deras fartyg, som först uppgivits, och för vilket en del lådor konossement i veder- börlig ordning tecknats i Tientsin, utan att den i själva verket i hemlighet överförts till just den kanonbåt som upprepade gånger försökt att sänka deras fartyg. Det höll på att bli panik ombord, och befälhavaren på »Hsin Ming», en engelsman, hade överenskommit med förste styrman att så mycket som möjligt hålla kanonbåten på avstånd, i synnerhet som det börjat bli disigt; men utanför Tung Yung måste de sakta ned för en del fiskefartyg. Helt plötsligt hade då kanonbåten satt full fart och kört rätt på »Hsin Ming», som nästan kluvits mitt itu. Utan att sätta ut en båt eller på annat sätt försöka bistå hade kanonbåten så försvunnit i tjockan. Styrmannen hade kommit i vattnet tillsammans med den engelska kaptenen, en äldre man, och de båda kämpade nu en förtvivlad kamp för livet. Styrmannen försökte hålla den andre flytande, men så måste han ge upp, och snart var han ensam på vattnet. I över 20 timmar sam han omkring med ett par små brädbitar under armarna, då en fiskebåt äntligen kom i sikte och han på så sätt blev räddad. Från fiske- båten blev han senare överförd i patrullbåten. Det var han själv som hängt sig fast i linan till patrullbåtens ångvissla då han förstod att den sökte undkomma: rädd för att ett ännu ohyggligare öde skulle drabba honom.

Vad jag nu berättat är ej ämnat som något *Ex uno disce omnes*: det är bara en episod ur tjänsten under min första resa.

En fyrstation på Kinakusten.¹

Att manövrera och hantera skeppsbåtar är en konst som, hur paradoxalt -det än låter, sjömän nu för tiden i allmänhet föga känna till. I tullkryssarna var nästan allt arbete just båttjänst. Ett 30-tal lysbojar, visselbojar och andra sjömärken hörde till vårt distrikt, och att i stark ström eller hög sjö angöra en dylik som dansar upp och ner på höga vågor är ingen lätt sak. Kinakustens klippiga skärgård med fyrarna i de yttersta skären var ett intressant område att stifta bekantskap med.

Över skär och smärre holmar bryta sig kaskader, mellan vilka »Liu Hsing» ormar sig fram i den höga sjön, sökande lä bland branta röda eller svarta klippor medan havsskummet yr som lintottar. När nordostpassaden blåser är Kinakusten en enda kokande häxkittel. Ibland är ankargrunden god, men lika ofta händer det att »Liu Hsing» får ligga och hålla, ideligen manövrerande sig i position. Båtsman, en gammal sjöman, grånad i tjänsten och svartbränd av vind och väder, blåser i sin pipa. - Klart vid låringsbåtarna!

Åter skär pipans skarpa drillar hål i den tryckande blåsten, taljorna rassla och båtarna ta sjön. Fyra åror arbeta på att hålla klart av fartyget. Medan »Liu Hsing» lägger sig upp i vinden för att ge oss lä, passa vi på att ro fram till förliga lastluckan. Proviant, olja och andra förnödenheter firas ned till oss.

En liten japanska står vid relingen, tvekande om hon skall våga språnget. På toppen av nästa våg har jag henne i min famn och stuvur en skälvande hög av kimonos under aktertoften. Med bägge sina händer försöker hon skydda sitt nyss uppsatta hår som står som en tuppkam i nacken. Med långa drivande årslag bär det in mot land, mellan ett par undervattensklippor lurar ett sugande vatten. -Hej-a! Hej-a! det ros för brinnande livet. Längst ute på en klippa, halvt översköld av rullande dyningar stå Jenkins och Karlson, förste och andre fyrvaktare, med sina mannar klara med linor och fenders. Två matrosar ta den lilla japanskan lätt som en fjäder; hon är den första som hyvas i land, så allt gepäck och därpå oljelådorna, och vi kan semaforera ut till fartyget: »allt väl!»! Resa efter resa gå båtarna mellan »Liu Hsing» och land, tills de 3 å 400 oljelådorna blivit landade. Fiskare och matrosar bilda langningskedja till toppen av klippan 300 fot över vattnet, där lådorna stuvats in i magasinet.

Kring det höga fyrtornet, som är byggt av solida granitblock, ligga personalens näpna och propra logement, allt skinande vitt så det gör ont i ögonen. I bergsskrevorna gömma sig små

köksträdgårdar, där meloner och gurkor ligga och sola sig på berghällarna. Vinden har tagit i, och bränningarnas dån och rassel följer en överallt. »Liu Hsing» signalerar »återvänder i morgon»; så ångar hon bort till en säker ankarplats för natten.

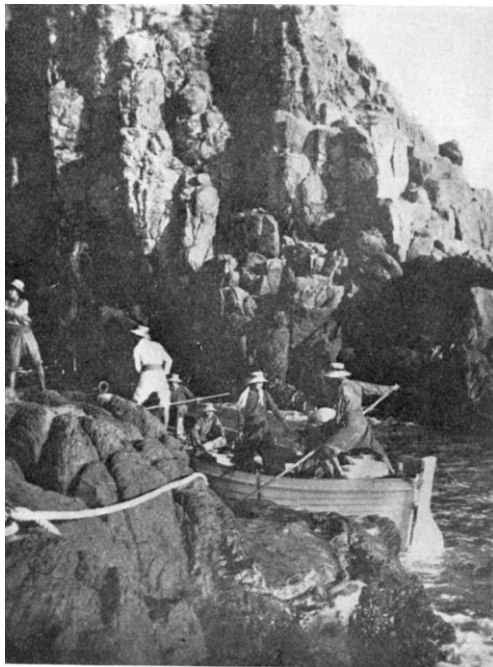
Fyrtornet.

Karlson är uppe i lanterninen och gör klart för natten. Trasselsudden sveper över skinande prismor; han skruvar på kranar, och medan han pumpar upp luftcylindrarna som skall trycka oljan till brännarna gnolar han på »Elvsborgsvisan». Nu hade jag inte hjärta att längre undanhålla honom nöjet att få prata svenska: presentation och lång handskakning. Karlson var

smålänning, hade seglat »the seven seas»¹ och haft sjömanskrog i Shanghai innan han, dragit sig tillbaka från världens larm som fyrvaktare på Kinakusten.

-Som jag är en äkta smålänning, Döderhultare till på köpet, och grisen är med på klippan, så klarar jag mig i alla väder.

Här stod o vi och pratade medan fyren gjordes klar för natten. förgasaren till brännaren (Bunsentuben) värmdes upp med alkohol, och det fräste då oljan släpptes på de vitglödande

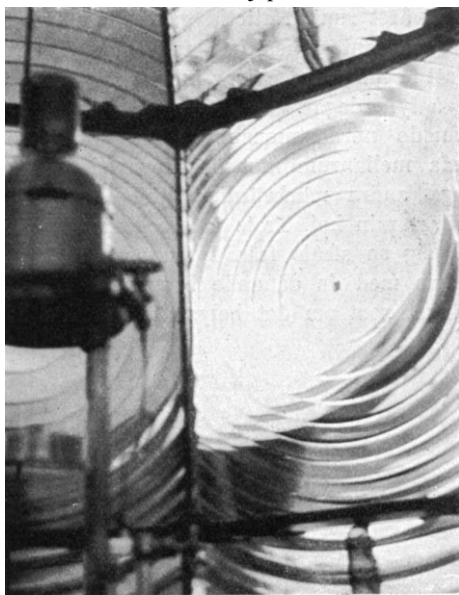
Båtarna landa.

mantlarna. Ett skarpt sken blossade upp, reflekterat av prismor och linser. De tunga loden som drevo maskineriet för lanterninens

¹ De sju haven.

rotering frigjordes. Strålkastarliknande ljusknippen om flera hundra tusen normalljus styrka svepa ut över havet, knivskarpa och illusoriskt väsande.

-Nu går vi och får oss en bit mat, sa så Karlson, med en menande blinkning att det nog också skulle vankas en dram. Och därmed gick vi nedför tornets vindeltrappa. Jenkins, förste fyrvaktaren, hade haft sjå med att se om de nya förnödenheterna och installera sin nya fru - hushållerska, den lilla japanskan vi haft med oss.

Det inre av lanterninen.

O Hana San presenterade sig själv för oss med många bugningar, nu iklädd en bedårande läcker kimono av crepe de chine. Att hon fått fara så illa i båten syntes inte ett spår, det kolsvarta håret blänkte och den nymålade munnen lyste körsbärsröd. Hon trippade runt bordet och skötte serveringen med grace och precision. Kokt fisk, grönsaker i soyasås, stekta vaktlar och som efterrätt en burk konserverade bigarråar - det var ju en middag som hette duga. På min fråga, varifrån vaktlarna härstammade upplyste Karlson att han plockat en hel pyts full nedanför fyrtornet vid daggryningen.

-Alla fåglar som sträcka, följa de olika fyrljusen på kusten. Varje fågel har sin säsong. Först på våren ha vi änder och gäss, så beckasiner och morkullor och till slut vaktlarna. Andra mindre fåglar komma i olika svärmar nästan hela året runt. Nattetid gå de mot ljuset, slå mot ytterglaset på lanterninen och falla ned döda. I morgon vänta vi att få minst tre pytsar fulla, ty vaktelns sträckning varar tre till fyra dagar.

Ute dånade nordostmonsunen, och brottsjöarna slog med jämna mellanrum mot öns lovartsida. Allt det där och många andra märkvärdiga ljud trängde in genom ventilen över min koj. Trots att luckorna dragits för fönstren stal sig en stråle från fyren genom någon springa, och växelvis med de dånande brotten flammade det vitmenade taket som om det belysts av ideliga kornblixtar.

ADERTONDE KAPITLET.

År 1917 reste jag från Shanghai till Hongkong då jag blivit beordrad att vara navigationsofficer på en av våra kryssare där. Mitt nya fartyg hette »Kaipan» en liten tremastad skonertiggad ångare, byggd någon gång på 1870-talet. Trots sin höga ålder var hon väl bibehållen och såg riktigt uppkäftig ut, där hon låg förankrad bland linjeångare och väldiga engelska kryssare. Den resliga akterstagade riggen höjde sig över ett vitmålat skrov, vars smäckra linjer slutade i ett långt och malligt bogspröt: hon var en sann ögonfägnad för sakförståndiga sjömän. Hennes bestyckning bestod av en »Hotchiss»-sexpundare (amerikansk modell) framme på fördäcket och två fjorton- pundare av Nordenfeltyp på stordäcket. På halvdäcket funnos två sexpipiga maskingeyär, även de av Nordenfeltyp. Det mesta var alltså av svensk härkomst. »Kaipan» var vida berömd inom vår flotta av revenykryssare, som de kallades, därför att den egentligen aldrig hade uträttat någonting. Malicen påstod till och med att hon varit totalt bortglömd i hela 10 år. Så återupptäcktes hon och skickades till Shanghai på ett år, innan hon åter blev nedsänd till Hongkong och glömskan. »Kaipans» egentliga uppgift var att avpatrullera Hongkongdistriktet, hålla sjörövarna i schack och förse en del fyrrar med proviant och olja. Resten av året låg hon i Hongkong och såg bra ut. Nu hade smugglarna och piraterna börjat att bli väl näsvisa i sitt beryktade tillhåll Bias Bay norr om Hongkong. Utanför Macao, den Portugisiska kolonien i Kantonflodens delta, hade flera mindre fartyg blivit kapade. »Kaipan» gjorde nog sitt bästa, men hon var så välkänd av alla fiskare och öbor på kusten, att piraterna alltid i tid blev varnade och »Kaipan» ständigt kom för sent. Ett exempel skulle nu statueras: vi hade fått våra speciella ord'er. Allt det där fick jag reda på av mina mässkamrater, så fort jag kom ombord.

Vår gamle skeppare, commander Powell, var inte vidare belåten att ge sig ut på några äventyr. Han hade varit i tjänster. i nära 35 år och gick och fantiserade om sin pension och en farm på Cornwallkusten. Hans »Kaipan» hade gjort sina reglementerade 4 resor om året så länge han kunde minnas. Powell svor och domderade så det hördes från för till akter då jag presenterade mig och överräckte mina depescher. Boyen, som kom med whisky and soda, grinade gott. Snart skulle hela Hongkongs »water front» få reda på vår hemliga mission, och man skulle få sig ett gott skratt

på klubben, ty i östern leva alla utlänningar i glashus. Innan han gick i land fick vi order att vara segelklara om två dagar; det var alltså ingen brådska.

Om det var något som var perfekt ombord på »Kaipan» så var det dess besättning, som uppgick till ett 60-tal man - gamla beprövade sjömän de flesta av dem och resten deras barn och barnbarn, ty i Kina är det brukligt att allt går i arv, även om far inte avancerat längre än till trumpetarpojke. Båtsman Chang, en typisk »Lao Tse»¹ med långt vitt stripigt skägg, var commander Powells allt i allo. För fridens och vår egen bekvämlighets skull fick Chang styra och ställa med allt och härskade autokratiskt över sina mannar. Förste officern Terry behövde knappast bry sig om exercisreglemente eller drill: allt det där skötte båtsman Chang så bra om själv. Terry stod vid fallrepet med racketen under armen, ty på minuten klockan 4 på eftermiddagen gick han i land och tog sina fyra set tennis.

Chang blåste i båtsmanspipan. Trumpetaren på halvdäcket svarade. Dagens övning, »klart skepp till drabbning», skulle gå av stapeln, och alle man rusade till sina ställningar. Huggare, änterpikar, gevär och skeppsbilar utdelades. Kapellen på kanonerna togs av, och de fjortonpundade Nordenfeltskanonerna svängdes ut. Allt gick blixtnabbt, - tyst och stilla med nedärvd precision. Chang rapporterade alle man på sin post. Matroserna stodo uppställda på stordäcket med gevär för fot, gamla blankpolerade Snyder- och Martini Henry-gevär med långa skräckinjagande S-formiga bajonetter. Förut stod eldarepersonalen med huggare och äntringspikar. Boyar och kockar hade yxor. Chang blåste i sin pipa och trumpetaren svarade på halvdäcket. Nästa reglementerade övning var »repel borders» (avslå äntringsanfall). Nu först blev det riktigt trevligt. Under rop och hojtande sprungo alle man till sina givna poster utmed räcket. Änterpikarna stuckos över relingen. Chang blåste i pipan »still» och så kom rapporten alle man på sin post, varpå följde uppställning i »divisioner», och så var dagens arbete avslutat.

På utsatt dag och tid avseglade vi till Bias Bay, endast några timmars seglats norr om Hongkong. Här kastades ankar. Ångslupen sattes i vattnet. Med beväpnad besättning om ett 10-tal man och en kulspruta i fören på ångslupen, kryssade jag ikring och

¹ 1 Lao Tse = gammal man och en av de åtta taoistiska gudomligheterna

prejade djonker, men det fanns inga pirater. De visste nog vad deras frid tillhörde. »Kaipans» kanoner blänkte i solen, och folket vid strandbyarna som visade oss stort intresse kunde tydligt se hur vi för- och eftermiddag höllo på med vår exercis.

-Fördömt nonsens, sa commander Powell. Jaga pirater! Då kan jag ju lika gärna försöka att fånga in hela fiskarflottan här i Bias Bay, ty de äro pirater allasammans bara de få någon chans.

Jag var ute på nattpatrullering med ångslupen. Det var kav lugnt och beckmörkt som alltid vid nytändning. Vi gick med släckta lanternor, och rätt som det var höll jag på att kollidera med en stor djonk som låg och drev i stiltjen. Så fort djonkmännen fick se mig blev det ett fasligt liv ombord. De hoppade i ett par småbåtar, som lågo långsides och vari en del smuggelgoods inlastats, och var snart försvunna i natten. På akterdäcket av min pris satt tvenne kvinnor. Den yngre av dem grät som om hennes hjärta ville brista. Den andra var en gammal häxa, och av henne fick jag ovett. Hon förbannade mig, mina förfäder och min avkomma om jag möjligen skulle få någon, vilket hon i samma andetag lät mig förstå att hon högeligen betvivlade. Något galet var det väl med den där djonken eftersom dess besättning hade fått så brått att ge sig i väg. Vi tog henne på släp, och snart var vi långsides av »Kaipan».

Commander Powell, som blev störd i sin sömn, var arg som ett bi. Djonken var lastad med socker; det var visserligen kontraband, om någon del av lasten lossats i »rum sjö», men hur skulle det bevisas? Den gamla häxan på djonken överflyttade nu sin vrede på commander Powell, vilket inte förbättrade min situation. »Det här blir väl en fin depesch till Peking», tänkte jag, då Terry i detsamma ropade:

-Här har vi det!

Under ett par sockersäckar hade man hittat ett gevär, och när vi slutat omstuvningen av lasten var antalet uppe i 8 karbiner, ett halvt dussin revolverar och en hel säck full med patroner. Så rotade vi upp en del andra grejor som helt säkert var tjuvgods. Det var tydligt att vi fått tag i en piratdjonk. Ändamålet med vår expedition var uppfyllt. Nästa dag togs djonken på släp in till Hongkong, och mr Terry fick sina fyra set tennis samma eftermiddag.

NITTONDE KAPITLET.

Sedan japanerna år 1895 fråntog kineserna ön Formosa eller Tai Wan som den också kallas, är Hainan kinakustens största ö, ungefär 155 engelska mil lång och 90 mil bred. Den ligger i Tongkinggolven på gränsen till franska Indokina, skild från fastlandet endast genom ett 5 till 10 miles brett sund. Hainan är en av världens märkligaste öar ur såväl geologisk och zoologisk som botanisk synpunkt. få vetenskapsmän ha besökt den, och aldrig har någon europé bestigit de högfjäll som resa sig i det inre av landet, 6 å 7 tusen fot över havet. Befolkningen uppgår till omkring två millioner, av vilka de flesta äro kineser. Men så fort man lämnat den kultiverade kuststräckan i norr kommer man in i tät djungel och djupa raviner. Här hålla urinvånarna till, stammar av malajiskt ursprung som gå under namn av olais, miaos och tais. Kineserna kalla ofta Hainan den sagolika ön och kan berätta historier om huvudjägare, björnar så stora som hästar och hjortar med sex ben, och i floderna lär det finnas fisk med guldsand i magen - allt historier som man först skrattar åt, men till grund för sagorna ligga nog en hel del fakta.

»Kaipan» låg segelklar i Hongkong för en av de årligen återkommande sydtripperna till Hainan och fyrarna i detta distrikt. Så fort commander Powell kom ombord, lättades ankar, och vi ångade ut genom den vackra skärgården runt Hongkong. Efter att ha passerat Vaglans fyr, hade vi öppet vatten och en tre dagars resa framför oss. Det var i maj månad och hett som bara katten i Hongkong, och fastän vi nu stävade mot än varmare nejder var det skönt att få andas havsbris och få se blått vatten. På tredje dagens morgon fick vi land i sikte: det var Tayaöarna. På dessa. nakna klippöar höllo de fruktade Tayapiraterna till och lurade på handelsdjonker, som kommo från Malajstaterna och Cochín-Kina. Strax därefter fick vi se ön Hainan ligga som ett blått streck i horisonten. Kusten tog bestämdare former, höga klippor och stora gula sanddynor doko upp. Sedan fick vi land på bägge sidor och stävade in i Hainansundet. Här gällde det att navigera med försiktighet, ty korallrev och sandbankar finns det gott om, och sjökorsten äro inte alltid att lita på i dessa farvatten. Nu började kusten att bli mera låglänt, och en tät skog av pandanas- och kokospalmer tycktes växa rätt ut i vattnet. Vid öns enda hamnstad Hoihow kastades ankar. Hoihow kallar sjöfolk på Kinakusten för »The Pigs' Harbour» (Svinhamnen). Det är en stor öppen redd; mellan

en del sandbankar, som ge skydd för den svårare sjöhävningen, ligga smärre lastångare förankrade. Ett litet fort, en signalstation och några vita hus äro allt man kan se från sjösidan. »Pigs' Harbour» gör verkligen skäl för namnet, ty luften genljuder av grisars grymtande och skärande nödrop. Här utskeppas beches-de-mer eller havsgurkor - en sorts ätliga sjöborrar - ätliga svalbon, kokosnötter och så grisar i det oändliga.

Hainansvinen är ena väldiga bjässar, som vuxit sig vilda och feta av sötpotatis och nötter. Stora flatbottnade djonker komma utseglande med dem. De ligga hopbundna och inflätade i bambuburar, likt solida kollin, och lastas i travar den ena på den andra flera varv högt. Den som en gång farit med en dylik last glömmer det aldrig, ty dag och natt tränga gälla och jämmerliga rop ur fartygets inre, en fruktansvärd kör ungefär som när man släppt på alla piporna i en orgel. Den enda fördelen är att ett dylikt fartyg i tjocka ej behöver använda ångvisslan, ty det kan ändå höras och även förnimmas med luktnerverna på mils avstånd.

I commander Powells gig seglade vi i land för att avlägga det brukliga officiella besöket hos tullverkets chef på platsen. Powell satt hela tiden och underhöll mig med anekdoter om den märkliga man vi skulle besöka. En hel del giftiga antydningar gåvos om att »Mr On and Off again» som han kallade chefen, var ett beskedligt dårhushjon, som förvisats till denna avkrok av världen.

-Han är baltisk ryss och lika tokig som alla sina landsmän, sade Powell.

Tullchefens residens var en praktfull bungalow, liksom överallt i tropikerna omgiven av idel verandor, med moskitnätsbeklädda dörrar och fönster. Den låg mitt i en park, en botanisk trädgård i miniatyr med »Maiden-hair»-träd, solfjäders- och flaskpalmer. Det enda som störde skönhetsintrycket var att allt var etiketterat: till och med träd och buskar bar plakat med latinska namn och andra oöversättliga kråkfötter. Under lummiga kameliaträd stod någonting som såg ut som en hönsbur, ett ramverk av bambupålar över vilket var spånt ett tätt kopparnät. En dörr öppnades, och här stod en liten torr och skruppen man med stort patriarkskägg. Han vinkade och bugade. Powell hävde ur sig:

-Här ser du »mr On and off again». Den gamle såg på mig med en ängsligt forskande blick, men tycktes lugnad av min artiga och mera respektfulla svarsbugning.

-Å nej, så galet är det inte precis, mitt namn är Affanasieff. Är ni

svensk? I Sverige har jag varit flera gånger. Ni talar förstås tyska som alla svenskar, det skall bli trevligt, vi skall språkas vid lite senare. Jag håller nu på och arbetar, och med en gest visade han på ett bord, belamrat med alla möjliga preparat. Där låg ett odjur, en väldig krabba.. Den såg ut som en stekpanna med handtag.

-Det är en *Limulus polyphemus*, King Crab som engelsmännen kallar den, ett ovanligt vackert exemplar som skall införlivas med mina samlingar.

Han bad oss så vara välkomna. -Gå in i biblioteket, jag kommer om några ögonblick.

Dr Fausts studiekammare kunde ej ha varit märkligare inredd. I taket hängde torkade ödlor på långa snören likt votivskepp i en kyrka. Runt väggarna löpte bokhyllor och skåp med naturaliesamlingar. De stodo ett stycke från väggen, och fötterna på skåpen var instuckna i plåtbehållare fyllda med olja till skydd mot de vita myrorna. På skrivbordet låg en hög med avhandlingar på alla världens språk. Här tronade en dödskafe av en människoliknande apa. Ett vitt papper låg utbrett med mystiska pincetter, luppar och attiraljer. Fjärilar och insekter satt uppspetade på korkbitar.

Affanasieff kom in, ringde på boyen, bad om ursäkt och rekvirerade in whisky och soda, bad om ursäkt och hällde i. Själv försåg han sig med ett försvarligt teglas. De bägge äldre herrarna pratade nu om tjänsten, allt under det Powell stälpte i sig så mycket whisky som tiden medgav. Powell snarkade snart. Tyst och stilla, med många ursäkter byttes nu samtalsämne och språk; Först förevisades alla sevärdheter i parken. Det blev ett föredrag om Hainans botaniska märkvärdigheter, varvid särskilt de växter från vilka kineserna tog sina färgämnen till textilier demonstrerades.

-Ack ja, de komma snart att glömmas bort, ty tyskarna ha redan erövrat hela Kina med sina anilinpreparat.

Så gick vi in i huset igen, och nu förevisade han sina storartade samlingar av fjärilar, hopbragta från olika platser i Kina. Men de vackraste och märkligaste var dock från Hainan. Glanspunkten i hela samlingen var de underbart tecknade nattfjärilarna, och nu blev Affanasieff riktigt värtalig. Några vetenskapliga utläggningar kunde ju ej komma ifråga, ty vad förstod sig en sjöman på fjärilar? Intressant var det i alla fall att lyssna på den gamle mannens beskrivningar. Av den sista lådan han drog ut och visade blev man också mer än imponerad, ty här lågo två nattfjärilar, riktiga jättar,

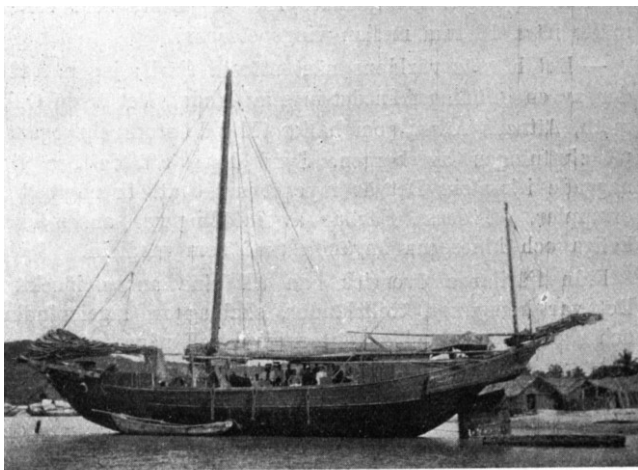
som säkert mätte nära 10 tum mellan vingspetsarna.

-Det här är världens näst största fjärlil; jag har fått den av en inföding från det inre av landet. Det är en Oak-moth, Attacus Atlas, som håller till i de stora ekskogarna på sluttningen av bergen. Synd bara att de äro lite naggade i kanten. Det är mycket svårt att få några bra exemplar, då dessa fjärlilar av infödingarna anses vara heliga och kineserna använda dem som medicin.

Från fjärlilarna övergick han till sina andra insekter. Det var bönsyrsor, trollsländor, skalbaggar, fågelspindlar och skorpioner i ruskiga jätte-exemplar. I några små bambuburar bodde cicador, och när han slog på burarna med en blyertspenna började cicadorna att spela. De frambragte ett »chirp», så skärande och skarpt, att det gav genljud i hela huset.. Också commander Powell kom in för att se på loppcircusen, som han kallade det.

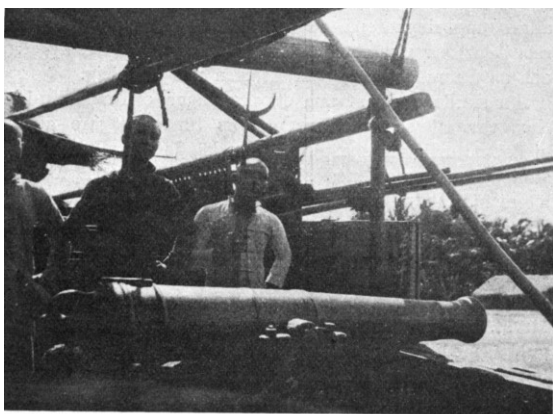
Den kvällen satt vi länge i Affanasieffs laboratorium ute i par-ken. Ett par stearinljus flämtade i luftdraget. Tropikernas hela nattliga insektsvärld kretsade runt därute eller slog mot nätet som. omgav oss. I buskarna höll o lysande skalbaggar bröllopfest. Ide-ligen tändes och släcktes de små fosforlysande blossen. Nu var det två sjömän som respektfullt lyssnade till den gamle vetenskapsmannens berättelser om en djurvärld, vi förut ej haft den ringaste aning om. Powell var så rörd, att han, som han uttryckte sig, i framtiden inte ens skulle våga trampa på en kackerlacka.

Vi hade slutfört inspektionen av fyrarna, och »Kaipan» var nu på väg till Yu-Lin-Kan, en tullstation på sydändan av Hainan. Stationen skulle indragas, då den visat sig vara obehövlig. Sjöförarna hade gjort kål på handels-djonkerna, och man fruktade att något galet hade hänt den europeiska tullvaktmästaren därstädes. Man hade nämligen inte på länge hört något från honom. Efter att ha passerat en del branta klippöar närmade vi oss en öppen vik. Några djonker mötte oss vid inloppet. Från deras masttoppar vajade eldröda standar. De var beväpnade med stora gjutjärnskanoner, och framme i fören syntes en del smärre nickhakar. Vid kanonmynningarna var bundna röda tygstycken. Det var piratflottan från Yu-Lin-Kan, som gick till segels. Deras utkik hade sett oss i god tid, och som »Kaipan» var väl känd även här, ansåg de väl att det var bäst att hålla sig på avstånd. Vi passerade dem rätt nära och kunde tydligt se att de var beredda till strid. De hade nämligen hängt upp mångdubbla rader med fisknät

Piratdjunk från Yu-Lin-Kan.

runt fartygens reling till skydd mot gevärskulor och höllo nu som bäst på att vattenösa näten för att göra dem än mer effektiva. För oss kunde de dock vara alldeles trygga: sjörövare aktar man sig för att komma i krakel med, i synnerhet som vi själva förde »regnbågsflaggan», den randiga kinesiska duken, under gaffeln.

De voro bevärade med stora gjutjärnskanoner.

Genom ett mycket smalt sund kom man in i själva Yu-Lin-Kan Bay. Det var som att styra in i en lagun på en söderhavsö. Tätt djungel nådde ända ned till stranden, som kantades av kokospalmer. Så fort ankaret gått i botten, paddlade kanoterna ut till oss. I en av dem var den försvunna tullvaktmästaren. På huvudet bar han sin vita uniformsmössa, men annars var han klädd som mannen som gör vad som faller honom in. Han var norrman och hette Eriksen, f. d. gammal sjöman. Nu hade han haft det paradisiskt i över två år och var inte alls livad för att behöva lämna sitt kära Yu-Lin.Kan. Piraterna hade varit hans bästa vänner och umgängeskamrater i ensamheten. Häromdagen hade de just varit inne med två stora lastdjonker från Kanton som de kapat. Visst hade han skrivit till Hoihow och rapporterat, men brevbäraren blev alltid uppbringad på vägen, och hans rapporter hade returnerats av piratchefen själv. Så de var väldigt hyggliga och snälla människor, som Eriksen uttryckte sig.

Här skulle vi nu stanna ett par dagar, och som Yu-Lin-Kan var ett sannskyldigt paradis för en jägare gillade vi det naturligtvis skarpt. Eriksen kände till allt och hade sina egna mannar med sig på våra utflykter. Bytet blev några hjortar, ett par piggsvin och en försvarlig pytonorm. Eriksen och jag hade en dag varit och skjutit beckasiner i en del risfält i närheten av en Lais-by som hette Samar. På hemvägen mötte vi en gammal man, en av Eriksens speciella vänner, som stannade och passade på att säga farväl. Eriksen sade att det var en riktig gammal tjuvgubbe, medicinman och byns undergörare.. Han misstänkte honom för resten att ha stulit en del höns, men det fick väl bero med den saken eftersom det skulle sägas farväl. På gubbens insjunkna bröst satt ett plåster fastsmetat. Det såg lite egendomligt ut och Eriksen förklarade att det var en flygfiskvinge, ditsatt för något medicinskt bruk. Vid närmare påseende tyckte jag att formen föreföll något främmande. Det fanns ju inga ben i vingen; på den tunna blänkande hinnan syntes en del mörka punkter, och man kunde tydligt se de fina nerverna. Ögonblickligen slog det mig att här hade jag en vinge av Affanasieffs Attacus Atlas, fastän det fina färgmjölet var avskavt. Det blev korsförhör på stället och gubben var inte så litet imponerad av att jag kunnat lista ut vad det var han bar på bröstet. Eriksen blev lika intresserad att få tag i några av dessa fjärilar. Gubben var först mycket hemlighetsfull, men så gav han med sig och lovade att visa oss, om vi ville följa med dagen därpå - bara för Eriksens skull eftersom han skulle fara sin väg. Vi skulle ta

med oss två flaskor riktigt gott och starkt brännvin, det var allt. Av stewarden ombord på »Kaipan» köpte jag två flaskor Kao Liang Yu, ett brännvin, tillverkat av durrha. och 95 procent starkt. Så nu skulle väl gubben bli nöjd. - Bara han nu inte super sig full innan vi får tag i de där fjärilarna. -A, det skall vi nog se till, menade Eriksen. Vi mötte gubben på utsatt tid och ställe och blev lite förvånade, då han inte hade med sig några attiraljer, håv eller nät som vi hade väntat. Själv gick jag och bar på en: sådan där bur som kineserna använde att frakta småfåglar i. Det enda gubben var försedd med var en försvarligt lång kniv och ett halvt kokosnöts kal fästsatt vid bältet. Vi knogade i väg uppför en skogsbacke, där djungeln var så tät att man fick krypa och hugga sig fram. Där kom den långa tunga kniven väl till pass. Solen brände hett och i snåren ångade värmen än värre. Ovan som jag var att röra mig i sådan terräng, blödde jag nästan lika mycket som jag svettades. Som belöning rastade vi i en glänta i skogen, där en bäck kom porlande utefter klippiga branter. Här växte jättebambru i lummiga lunder. Det var ett riktigt litet paradis. Gubben kapade sig en lång och smäcker bambru, så var han klar igen och ville fortsätta. Han menade, att den hetaste tiden på dagen skulle fjärilarna tagas; så fort det led mot skymningen var det för sent. Nu bar det uppför det branta berget, vegetationen ändrade sig något och till slut kommo vi in i den mörka ekskogen; Här var det liv och rörelse. Silverfasaner flög upp ur flera snår. Det var en sällsynt vacker syn att se dem segla ned i dalen, skimrande och blänkande i solen. Eriksen hejade mig bakom ett par buskar.

-Hör du inte? Vänta skall du få se!

Vi hukade oss ned och kröpo försiktigt vidare. Under ett stort lummigt träd var en öppen plats. Här spankulerade den allra grannaste tupp i rött, gult och blått. Några skrockande hönor med kycklingar kommo farande i gräset som ulltottar. Det var ju precis som på en vanlig bondbakgård. Tuppen hade lite ovanligt långa ben och stjärten var smalare samt starkt böjd, annars var de precis som andra höns. Nu blev de skrämde av gubben som manade på oss. Tuppen seglade i väg åt samma håll som fasanerna nyss, och höns och kycklingar var som uppslukade av snåren. Det var djungelhöns, de vilda stamfäderna till all världens tamhöns.

Gubben gick och letade och påtade med sin långa bambru i en del ihåliga träd och fick ut en uggla här och några fladdermöss på ett annat ställe. De irrade kring ett slag, flög mot några grenar, föllo ned och lågo och gnällde i gräset. Vidare uppför branterna bar det.

Vid ett jättestort träd som tydligen för många år sedan splittrats av blixten stannade vår vägvisare. Nu gjorde han sig ingen brådska längre. Han pekade upp mot det murkna trädet, vars innersidor starkt belystes av solen. Vi ansträngde oss och tittade och tittade så det värkte i nacken. Gubben grinade åt oss medlidsamt. Nu skulle brännvinet fram, men Eriksen och jag protesterade. Nog var vi törstiga, men att dri.cka 95-procentig alkohol utan vatten i denna hetta hade varit detsamma som att skaffa sig hjärnslag.

-Fast om nu den där tjyvgubben nödvändigt skall ha en dram, så må det vara hänt, men mer får det inte heller bli.

Efter en försvarlig »pilleknarkare» satt vår fjärilsjägare och tog igen sig. Han måste vila sig ett slag för att inte darra på handen, som han uttryckte sig. Så tog han kniven och splittrade toppen av bambun i fyra delar. Den halva kokosnöten, som han bar i bältet, klämdes fast och surrades på ändan av spöet. Nu skulle skålen fyllas med brännvin. Det var inte så lätt ty bambun var väldigt lång. Men gubben visste på råd; försiktigt knäckte han den på mitten och böjde ned den, ty skålen. måste vara bräddfylld. Vi hällde i och så rätade han ut spöet i höjden.

Var var nu de där fjärilarna? Vi kunde fortfarande inte se en skymt av dem. Men gubben ställde sig lugnt under trädet och förde försiktigt skålen mot den förmultnade sidan av trädet och höll den till slut alldeles stilla mot en viss punkt. I andlös spänning väntade vi vad som skulle ske.

-Ser du inte! Där! Där! ropade Eriksen. Just ovanför skålen rörde sig något. Ett par fjärilsvingar öppnade sig, man kunde tydligt se hur djuret liksom darrade och skälvde. Vår man gjorde en snabb uppåtgående rörelse med bambun. I kokosnötskålen låg nu fjärilen och piskade med vingarna så att brännvinet stänkte runt. På en halv minut var allt stilla och skålen täcktes helt och hållet av det grannaste exemplar, man kunde tänka sig. Det var alldeles oskadat. Gubben tog det försiktigt i nypan och höll fjärilens huvud en liten stund i vätskan för säkerhets skull.. Ännu ett exemplar fångades i samma träd. Att vi inte kunde upptäcka dem var ju märkvärdigt, ty gubben såg dem visst med detsamma. Fjärilens ljusbruna färg med de krokiga ränderna stämde alldeles med den murkna ekstammens. -Nu finns det inga fler här, förklarade vår fjärilsjägare. Uppmuntrade av vår framgång hade vi snart fått tag i ett liknande träd. Här fick vi ännu en fjäril och en stund därefter var antalet uppe i hela fyra stycken. Då ville inte gubben vara med längre. Det hade ju i alla fall varit en lyckad jakt. Vid bäcken och

bambulunden, där vi rastat på uppvägen, envisades den gamle att stanna. Han hade snaror för fågel, menade han, och dem ville han rakt inte visa oss. Jag gav honom en blank och skinande silverdollar som naturligtvis skulle avprovas innan den accepterades. Det sista jag såg av den märklige mannen var att han satt mitt i solgasset med en brännvinsflaska i var hand, stormförtjust vinkande.

Avskedet från Yu-Lin-Kan blev mycket rörande för Eriksens del. Han hade skött sig som en hel karl och var mycket omtyckt av infödingarna. I avskedspresent fick han en hel kanotlast med kokosnötter och spädgrisar.

Då vi ångade ut genom det smala sundet stodo kvinnor och barn viftande farväl.

Affanasieff blev något till glatt överraskad då vi kommo tillbaka till Hoihow. Så fina exemplar av Attacus Atlas hade han aldrig sett: ett av dem mätte minst 11 tum - den var nu absolut störst i sitt slag! Jag erbjöd honom ett par, hane och hona, vilket han tog emot efter mycket tvekande och krusande; men i grund och botten var han nog hjärtans glad. Sedan ångrade jag, att jag ej givit honom alla fyra fjärilarna. Ty knappt en månad efter vi kommit tillbaka till Hongkong var de två kvarvarande totalt försvunna ur sin låda, antagligen uppätna av kackerlackor.

TJUGONDE KAPITLET. 1917

»Kaipan» var såld! -lock, stock and barrel. Engelsmännen hade renkammat Kinakusten på alla passande småfartyg för kriget i Persiska golfen och Tigrisfloden upp till Basra och Bagdad. Men endast en mycket liten procent av alla dessa fartyg lyckades ta sig över Indiska Oceanen. Gick en till botten, var det dock bara att köpa två båtar till; sådana äro nu en gång anglosachsarna. Ska det vara så ska det vara, inget knussel. Priset på »Kaipan» lär visst ha varit så där en bagatell på 200,000 - en hel del mer än vad hon kostade som ny för över 40 år sedan. I den allmänna villervallan höllo vi på att komma med, men det var bara ett misstag som snart var avklarat. »Kaipan» låg nu vid flottbasen i och för inventering och avmönstring.

-Det här är ju som att rota i ett marinmuseum, sade varvschefen, då han fick se alla våra blänkande vapen, som i årtal polerats med sand, smärting och smärgel tills det knappast fanns något kvar av dem. När de fick se vårt ammunitionsförråd uppstod formlig panik. Det bestod nämligen av nitroglycerin-cordit, som inte undersökts sedan den dagen det uppfanns. Nu sänktes alltsammans hastigt och lustigt i det djupa blå, ty det stank explosion och all annan fasa om det. Ja, så går det när kofferdisjömän skall leka navy.

Sam hade kommit neddimpande från Shanghai, antagligen av misstag, men tids nog för att få bevittna »Kaipans» sorgliga öde. Regnbågsflaggan vajade ännu under gaffeln, och vi ställde till med en passande ceremoni då den halades ned för alltid. Trumpetaren blåste och hedersvakten skyldrade. Det var visst bara Sam och jag som kände stundens allvar, ty de mannar som deltog i ceremonien var så gult blankt oförstående för det hela.

Dagen därpå hände det. Telegram! Extrablad! Ängvisslor tutade! Klockorna ringde! Vapenstillestånd! Fred! F r e d!! Hela Hongkong gick i ett mer eller mindre patologiskt rus. Allmän förbrödring, blåjackor och marinsoldater gick arm i arm - en sällsynt händelse. På klubbarna var det smockfullt, »God save the King» och »Tipperary» dallrade i luften. Vi bodde på Hotel King Edward - det smakade att vara friherrar då tjänsten betalade fiolerna efter avmönstringen. En av de våra, fyrinspektören kapten Giertsen, norrman, hade också anlänt till staden. Skandinavien fick alltså vara med i all denna glädjeyra, och först fram på morgonkröken

törnade vi in på hotellet, trötta, hesa och snurriga i huvudet.

På andra dagen kunde ingen avmattning förmärkas. Myndigheterna hade i alla fall för en gångs skull fått fart på sig. Möten, tal, avtackningar och inbördes bevis av beundran mellan de allierade ländernas konsuler skulle nu gå av stapeln. Hqngkong Club är en imponerande byggnad, vars hall och pelargångar kan rymma flera hundra personer; men i dag trängdes där säkert över tusentalet. Guvernören höll tal och »God save the King» sjöngs och spelades med sakral värdighet, och publiken tog själv upp »Tipperary», men höll sig eljest något så när inom det passandes gränser. Hett och trångt var det, så man delvis klev över varandras vrister.

La Marseillaise höll på att bli farlig för klubbhuset, som skakade i sina fogningar. Under de efterföljande talen, som ingen lyssnade på, langades champagneflaskor och glas över mängdens huvuden. Man hällde på sig och i sig, tre å fyra man om varje flaska och glas. En liten mörklagd herre med blänkande kraschaner hade varit ovanligt ordrik, under det hans armar skuggfäktat mot en osynlig fiende. Italienska folksången brakade lös, arm i arm dansade man' onestep och sjöng i takt till allt detta smattrande välljud. Huset vaggade märkbart. Det small som pistolskott, då ett par av de stora mittpelarna sprucko. Den dödstystnad som nu följde på allt larmet var så intensiv att man fick en fysisk förnimmelse av att den kunde tagas med bara handen. Alla nyktrade till, och hymnen »Nearer my God to Thee» avslutade mötet. Sedan den dagen är historien om Jerikos murar för mig inte bara symbolisk.

Tredje dagen drog en kortege genom staden, ett upptåg som var fritt för alla. Det vimlade av blomsterprydda vagnar och utklädda flickor, men kineserna överträffade allt. Stadens förnämsta skådespelartrupp uppträdde i de utsöktaste dräkter. Kwang Yin och andra gudomligheter symboliserade freden och den anglokinesiska vänskapen. Smakfullt, praktfullt, konstnärligt!

Ett fyrverkeri, även det rent kinesiskt, avfyrares senare på kvällen. Tusentals dollar gick upp i rök och gnistrande ljuseffekter. Ett sådant fyrverkeri är inte bara raketer, bengaliska eldar och mer eller mindre lyckade flammande girlanger. Tänk er någonstans på firmamentet en drake eller pagod, formad av eld och rök. I skarpt och minutiöst tecknade linjer dansa fina ljusprickar. Rökens spröda slöjor falla som pärlor, medan eolsinstrument bli till vackert klingande tempelklockor. Pyroteknik är ett för grovt uttryck för ett sådant konstnärligt trolleri.

Med S/S »Linan» for »Kaipans» officerare till Shanghai. Kapten Giertsen begav sig hem till sitt huvudkvarter i Amoy. Det var en härlig sjöresa, då man fick vila ut efter gläddjeruset i Hongkong. Giertsen kylde av sitt bultande huvud med en våt handduk. Småsvärjande spankulerade han på akterdäck och drog då och då upp eller stoppade ned en liten silkes flagga, en »Union Jack» á 10 cents. Den var inropad på en stormig och vild auktion i hotellets bar kvällen innan vi lämnat Hongkong. Han ville inte själv tro att den kostat honom 50 pund, men minnet började något så när klarna, och checkbokens contrafolio ljög inte. Han tröstade sig i alla fall med att det var »St. Dunstans Hospital» för blinda sjömän och soldater som hade fått de där pengarna.

Vid återkomsten till Shanghai beordrades jag till tullkryssaren »Chuen Tiao». Befälhavare var commander Gowing, en liten rödlätt jovialisk figur och den populäraste skepparn i tjänsten. Hans specialitet var sjömätning, och som detta är kvintessensen av sjömansintelligens, var »Chuen Tiao» särskilt eftertraktad av oss yngre.

Commander Gowing spankulerade på halvdäcket, uppsträckt i full gala: han gick och väntade på att förste officer Fraser skulle rapportera allt klart för avgång. Så vinkade han till sig kvartermästaren, som stod vid fallrepet, och sände bud efter båtsman att förevisa den nyanställda däckspojken, son till någon av besättningen. Båtsman kom ledande en liten parvel på så där 12 till 13 år. Enligt reglementet fordrades minst 15 för inträde i tjänsten, men den här gången var det meningen att göra ett undantag. Lin, som pojken hette, hade varit besättningens kelgris i flera år och alltid följt med sin far ombord då fartyget var i hamn. En gång hade pojken gömt sig i potatislåren och på så sätt lyckats stjäla sig med på en resa. Det stora ögonblicket var nu inne, och Lin stod i stram honnör på halvdäcket. Hur stram hans givaktställning var kunde man inte se, ty båtsman hade förtänksamt tagit till styva mått och de vida byxorna veckade sig som dragspel. Med ängsliga blickar följde Lin Gowings promenad på halvdäcket och förut stod besättningen och väntade hur det skulle gå för deras skyddsling. Så stannade Gowing framför pojken och granskade honom med skarpa blickar. Det blev för mycket för Lin. Tårarna kommo honom i ögonen, och han tog ett grabbatag i byxorna och sprang för brinnande livet för över. På halvdäcket stod commander Gowing och stirrade på en mystisk våt fläck, som inte funnits där förut, och ropade så till Fraser:

-Skriv in Lin på besättningslistan!

Yangtseflodens delta med dess många sand- och gyttjebankar behövde ofta mätas om och de olika kanalerna upplodas. Med »Chuen Tiao» ångade vi ut; hon var alltid moderfartyg vid mätningsexpeditionerna. Commander Gowing granskade de olika mätningsskotten och gav sina direktiv, råd och anvisningar. Efter

När sikten för mätningar var dålig så var jaktbytet så mycket bättre. Sam med en bustard och ett par harpaltar.

ankringen firades båtarna i sjön, och ångslupen körde fram och tillbaka. förut stod o två man och hivade lodet, medan jag och en kamrat klamrade oss fast lite varstans och invinklade de olika positionerna med våra sextanter. Akter ut under en skyddande kanvassufflett satt Fraser och lade ned ställe och vattendjup etc. med ett instrument som kallas »stationpointer». Uppmätning av kustlinjen var ett mera gouterat nöje, i synnerhet som man då rörde sig mera på egen hand. Med några mannar som bar en del pinaler och grunkor traskade man längs stränderna och lade upp deras konturer i en anteckningsbok. Bössan hängde laddad på ryggen, och hade sikten varit dålig för mätningar var kanske jaktbytet så mycket bättre. Så gick man och hälsade på i bondgårdarna på öarna, där den rikliga matsäcken ofta delades med en skara lortiga ungar eller några kringar som satt och dräglade. Det ingick i vårt arbete att bekanta oss överallt, och stå väl med befolkningen.

Kusten och öarna var låglänta och flacka med få eller inga fasta punkter, stora nog att på långa avstånd kunna reflekteras i sextantens speglar. för att möjliggöra en effektiv och snabb upplodning hade man på olika platser uppfört s. k. beacons (sjömärken), 90 a 115 fot höga träställningar, byggda av solitt timmer. En resa, då Gowing var sjukrapporterad och Fraser förde befälet, skulle en gammal »beacon» fällas och en ny uppföras i dess ställe.

Mitt värdfolk där jag tog in för natten, i mitten den lilla flickan som blev ompysslad.

Det var första gången ett så ansvarsfullt jobb anförtrots åt mig ensam. Det blåste pålandsvind med hög sjö då vi skulle landa,

men vid lågvatten på eftermiddagen blev det något bättre. Efter att ha vadat en mile, släpande våra timmer och grejor med oss, landade vi till slut dyvåta och uttröttade vid den beacon som skulle demoleras. Här hade en del hyddor uppförts runt själva sjömärket, och innan de tagits ned var det inte att tänka på att kunna uppför något nytt. Mina mannar installerade jag i den bredvidliggande byn. Det var kallt och blåste nordanvind över det låglänta landskapet. Bränningarna fräste ute på sandrevlarna, och det var stjärnklart, vilket bådade frost till natten. Mitt folk var genomblött efter allt vadandet. Ett glas brännvin och två gram kina per man delades ut, medan risgrytan kokade. Som väl var fick jag hyra sängkläder, en sorts tjocka sticktäcken, både för mig själv och folket. I dem rullade vi dödströtta in oss efter skaffningen och somnade strax, trots loppor och löss. Jag vaknade framåt midnatt vid att någon ropade högljutt.

På den öppna härden, som matats av stickor och strå, flammade en brasa. Här satt en man, och höll en liten gråtande flickunge på sina armar. Vid ett nytt förtvivlat rop vände jag på huvudet. I hyddans dörr stod en kvinna med armarna sträckta mot den stjärnklara himmelen, ömsom ivrigt bedjande och ömsom vilt ropande. Hon åkallade gudarna, som flytt med det sjuka barnets själ. Hon stod innanför en ring av i jordgolvet instuckna rykande och glödande trästickor. En stund låg jag och tog in den märkliga tavlan - elden på härden och mannen som satt och vaggade det gråtande barnet, ringen av glödande trästickor och den bedjande kvinnan i en dörröppning, full av de klaraste stjärnor. Så gick jag upp och kände på barnets panna: den var brännhet. Jag visste ju inte hur det var fatt, men rådde ändå mannen att ge flickan en avrivning med ljumt vatten. När det var färdigt, skulle hon få medicin. Kvinnan tog ingen notis om oss, hon bara bad och ropade. Jag hjälpte själv till att få av ungen kläderna och ge henne en grundlig överhaling med det varma vattnet, lindade så in henne i ett täcke och gav henne ett halvt gram aspirin. Fem minuter efteråt. sov hela sällskapet. Det sista jag såg av kvinnan var att hon satt vid spisen och svängde med överkroppen fram och tillbaka. Dagen därpå var flickan frisk och sprang och lekte med de andra ungarna.

Jag hade meddelat Fraser, att folket gjorde svårigheter med att låta oss flytta en del hus för det nya sjömärket, och fick till svar:

-Försök med lämpor, vi ha gott om tid. Därför gick jag ikring och bekantade mig med folket, köpte upp alla ägg som funnos, betalade bra och försökte få tag i vem som hade mest att säga till om. Det

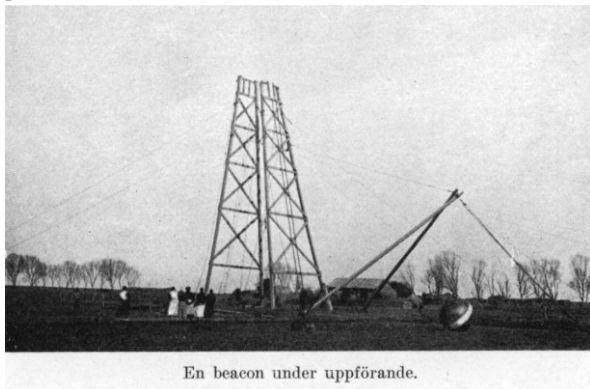
är ett gammalt knep i Kina, att om man vill komma någon vart så gäller det att hålla sig väl med kvinnorna, i synnerhet med dem som ha de flesta åren på nacken. Nu hade jag fått tag i en gammal mora, som satt och spann, inte en utan två trådar åt gången. Efter lite övertalning lät hon mig sitta ned. En tråd klarade jag av ledigt, men när det kom till två blev det ett ohjälpligt trassel. Nu hade folk börjat samlas för att se på när den utländska djävulen spann. Det var just precis vad jag ämnat, men mer folk måste jag ha innan jag kunde klämma till med vad jag hade på hjärtat. Från spinnrocken gick jag till vävstolen och skulle låta skytteln gå.

Jag talade till allt folket.

Men se här var det än mer finurliga grejor än vad jag sett i mitt eget land. Då folket såg min tvekan blev det först riktigt roligt, och nu hade jag snart hela byn runt stugan. Det gällde i alla fall att inte förlora det »fina ansiktet», som jag fått vid spinningen. Snart såg jag, att skyttel, bom och kam var en hel mekanism för sig själva. Högra handen förde vävbommen, och med den vänstra skulle man dra i ett snöre, då två läderlappar i vardera ändan för varje slag av bommen och varje halning i snöret åstadkommo att skytteln löpte från sida till sida. Det fordrades lite vana att lära höger och vänster hand att göra sinsemellan oberoende rörelser, men det gick så bra att jag själv blev förvånad och intresserad. Inte en enda gång behövde jag röra vid skytteln. Så där ja, nu kan vi börja! Precis

som en »soap box» agitator i Hyde Park klev jag upp på en stol och talade till allt folket. Min boy var tolk så språket fick läggas primitivt.

En beacon under uppförande.

Sjömärket är gammalt och sjukt, men ni skall få ett nytt. Ni behöver inte betala en kopparcent. Men först måste en del hus flyttas.

Svar: ett otillfredsställt mummel.

-Haikwari (tullen) betalar alla skador å hus, mark och gröda.

Svar: mummel och några belåtna hi-ya-rop.

Värmd av mina egna ord, precis som mannen i Hyde Park; började jag att bli mer värtalig och försökte med lite blix och dunder:

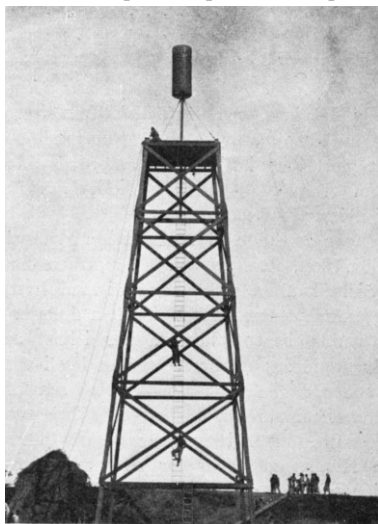
-för tänk om storm och åska fällde den gamla beacon och slog ihjäl dem som bodde i husen.

Härpå följde tystnad. Alltså första framgången. Jag berättade så en historia om en fiskarbåt, som var ute på sjön i hårt väder och inte kunde hitta hem då sjömärket fallit, lät fiskarbåten dramatiskt förlisa på sandrevlarna utanför hemmet och var nog grym att låta hela besättningen omkomma. Nu förstod man mig, och det kom ett något så när unisont hi-ya-rop. Det gällde att smida medan järnet var varmt. Fram med »Ti-pao» (byns äldste) så att man kvickt fick skriva kontrakt. Göra upp om kostnaderna för husens förflyttning och ersättning för möjlig skadegörelse, Ett dylikt kontrakt, undertecknat av byns äldste, håller i alla tider, och ingen kan opponera sig. Det skrivna ordet i Kina är heligt, åtminstone bland bönderna. Kontraktet som skrevs på ett avrivet blad ur min annotationsbok, såg ut så här.

Flyttning och möjlig skada å två hus.	\$ 6.00
Skada å ett potatisland	\$ 0.50
Skada å ett jordnötsland.	\$ 0.50
<u>Cumshaw (drickspengar till Ti-pao)</u>	<u>\$ 2.00</u>

Summa \$ 9.00

Värre var det inte, och det kanske kan frågas: vadan all denna »hullabaloo» för så litet? Men en liten tuva kan stjälpas ett stort lass i Kina, och det hade inte varit så länge sedan vi haft ett allvarligt bråk bara för ett par avkapade kvistar på ett träd.

Arbetet slutfört. (Höjd 115 fot.)

I fyra dagar arbetade vi med att nedtaga och uppföra det nya sjömärket, ett styvt och farligt arbete för alla våra mannar.. Sista kvällen vi stannade i land hyrde jag ett helt kringresande teatersällskap för fem dollars. Av timret från den gamla beacon hoptimrades i hast en tillfällig arena. Här uppfördes ett drama, någonting i stil med den förlorade sonen, realistiskt i minsta detalj som orientalerna vilja ha det. Dramats hjälte spelade så bra, att min boy som skulle sätta mig in i stycket och vara tolk, nästan var obehövlig. Men något ideal för en modern regissör var föreställningen inte: rekvisitan var nil, och de agerande uppträdde i samma lumpor som de vandrat landsvägen fram.

TJUGUFÖRSTA KAPITLET. 1922

År 1922 företog Sam Toll och jag vår sista stora expedition tillsammans. Det gällde nämligen att kartlägga och upploda mynningen och en del av Yalufloden. Den är utefter hela sin längd grännsflod mellan Mandsjuriet och Korea och hade förut ej uppmätts av kineserna själva, då dylikt arbete utförts av ryssar och japaner för eget utnyttjande. I någon av de många traktater, som finnas mellan Kina och Japan hade stipulerats, att Yalufloden efter vissa år växelvis skulle ommätas av respektive lands myndigheter. Ar 1921 hade denna sak blivit aktuell för Kina: det gällde faktiskt Kinas integritet då ju Korea är ett av japanerna erövrat land och Mandsjuriet av dem räknas som deras speciella intressesfär. Sam hade sommaren förut gjort en del förstudier, och nu skulle vi tillsammans slutföra arbetet.

Vår expedition förbereddes med största noggrannhet. All upptänklig litteratur i ämnet studerades, våra nya och fina instrument avprovades etc. Proviantfrågan på en sådan här expedition är ju också av vikt, men vi var väl försedda med ammunition och gevär och hade kommit överens om att så mycket som möjligt leva på våra bössor. När vi hunnit så långt att det var tid att få tag i en bra kock, fick vi ett oväntat huvudbry. Våra egna tjänare var föga lämpliga, då de var sydkineser. För det första förstodo de inte språket som talades i den norra landsändan, och för det andra var de så rädda för de mandsjuriska rövorna Hung-Hu-Tse¹ (Rödskägg), att de bara skulle blivit oss till besvär. Dahl räddade oss ur den situationen genom att låna oss sin egen kock, och som denne bland annat fick betyg om att förstå sig på en del svensk mat som 'ärter och fläsk och pannkaka m. m. blev han bums antagen. Han var inte mycket att se på, en liten krokryggig, koppärrig prisse och därtill nästan blind. Men en bättre man stod ej att uppdriva, ty alla betackade sig så fort de fingo reda på vart det skulle bärd hän. Sedan fingo vi reda på att hans koppärrighet ej berodde på någon sjukdom utan var en följd av brännsår, som han

¹ Tu Fei är det rätta namnet på kinesiska för rövare. I Mandsjuriet kallas de-Hung-Hu Tse (Rödskägg). Namnet lär ha uppkommit från den tiden då tartarer och mongoler härjade i landet.

fått då han närsynt plirade över stekpanna och kokkärl.

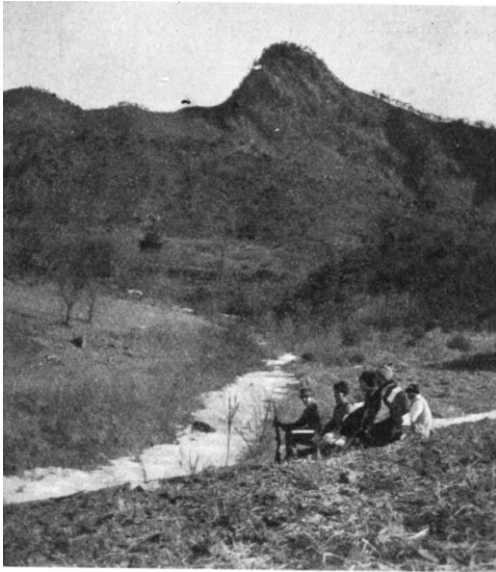
Äntligen var vi resklara och inskeppade oss på en nordgående båt i Shanghai; och efter en veckas färd anlände vi till staden Antung, som ligger ett par och trettio miles uppför Yalufloden. Antung är en efter våra förhållanden ej så oäven stad. Här ha japanerna sin särskilda stadsdel med affärsgator och tehus precis som i sitt eget land. Den kinesiska och koreanska delen av Antung är inte något att skryta över, men grannskapet till de alltid proptra och renliga japanerna har utövat ett gott inflytande. Allt som allt har staden ungefär en 150,000 invånare, en blandning av kineser, mongoler, koreaner och japaner.

Mandsjuriet är Kinas nordligaste provins, begränsat av Yalufloden i öster mot Korea och Amurfloden i norr mot de ryska besittningarna i Asien. Dess förnämsta hamnstäder äro Niutschwang vid Liaofloden och därefter Antung. Mandsjuriet har en gång varit en stormakt som behärskat både Korea och Kina, men är nu som sagt ej längre självständigt. Kineser och japaner rivalisera om »protektoratet» över denna provins, under det att dess rövare till generaler växelvis sälja sig till den mestbjudande. Skälet till att just denna provins är så eftertraktad är att folkmaterialet är gott och landet skogrikt, det senare naturligtvis av stor vikt för det trädfattiga Japan. Exporten underlättas av goda kommunikationer: järnvägsnätet är nästan jämförligt med vilket högciviliserat lands som helst. Japanernas inflytande i denna provins har naturligtvis varit en nagel i ögat på kineserna. Mandsjuriet är en läckerbit som alla velat åt; och då japanerna under rysk-japanska kriget avfärdat sina då värsta konkurrentr ryssarna, ansågo de sig som herrar på täppan. Vid fredskonferensen i Portsmouth 1905 sågo de dock sina planer gäckade till följd av president Roosevelts ingripande och fingo nöja sig med den lilla landremsan runt Port Arthur. Korea har sedan år 1894 varit fullständigt japanskt.

Entré till Yamen i Antung.

Innan vi kunde börja med vårt arbete, måste vi avlägga besök hos alla möjliga myndigheter. Etiketten i Kina är sträng. För att vi inte skulle stöta oss med någon, hade en lång lista gjorts upp på alla

Vi knatade uppför alla möjliga bergstoppar.

dem vi inte fingo glömma att besöka. Tu Chuns (guvernörens) sekreterare var en utomordentligt fin och bildad man av gammal mandarinsläkt. Han tog emot oss med stora famnen, precis som om vi varit gamla bekanta. På hans kontor satt vi länge och språkade, drucko te och rökte cigaretter, allt under det han gav oss goda råd och späckade sitt tal med lustiga anekdoter. Då han såg att jag sneglade på president Wilsons porträtt som hängde över skrivbordet, upplyste han oss att de varit »school-chums in the States»¹ där hade vi alltså förklaringen till hans oklanderliga engelska. Av honom blev vi tilldelade en eskort på ett 30-tal soldater under kommando av en »major», och det var meningen att dessa soldater skulle bistå oss i arbetet. Majoren visade sig sedan vara ett olidligt påhäng; som rökte opium och hade alla möjliga dumheter för sig.

Så satte vi i gång med vårt arbete. Baslinjen för vår kartJäggning kontrollmättes, trianguleripgsstationer upprättades och mätningarna tog sin början. Det var tidigt på våren, då Mandsjuriet är ett härligt land. Liljekonvaljer och gullvivor stod i full blom, och lövsprickningen hade just börjat; det kändes precis som en vår

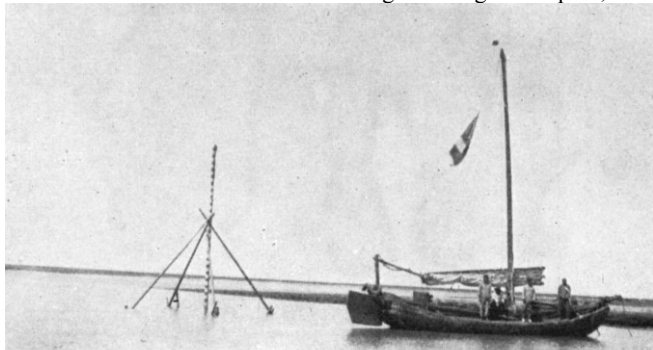

En bondgård. Obs! rökfånget till "kangen".

hemma i Sverige. Vi kartade uppför den ena fjälltoppen efter den andra, satte upp våra märken och smetade på vitlimning både här och där. Kalk och vitlimning äro sjömätarens bästa vänner; det

¹ Skolkamrater i Förenta staterna.

gäller nämligen att göra vissa punkter synliga på många miles avstånd, så att de lätt kan upptäckas i instrumentens kikare. Det hände rätt ofta att dessa exkursioner tog flera dagar i anspråk, och

En tidvattensmätare. Flaggan på halv mast betyder fallande vatten.

då tog vi in på bondgårdarna över natten. En kväll kamperade vi i en liten skogshydda som beboddes av en pittoresk gammal gumma, kraxande och krokryggigt stödjande sig på en käpp likt sagans trollpacka. Hon var inte så vidare trakterad av vårt besök, och för att inte göra intrång satte vi in våra tältsängar i ett getstall.

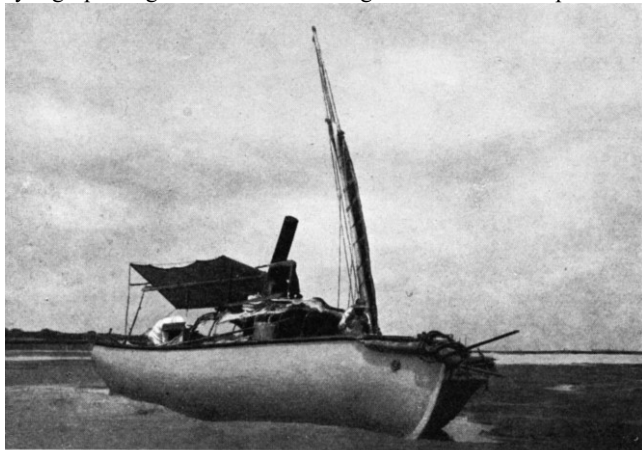
Sams jättetimmerstockar satte snart det gamla rucklet i vibration, och för att få en nypa sömn tog jag min bädd under armen och flyttade ut på gårdsplanen. Jag vaknade mitt i natten; där satt nu den gamla gumman och värmdde sina liljefötter på en koleld, allt under det hon befläktade mig med ett palmblad. Morgonen därpå fick vi reda på att det var vår kock, som kört ut gumman och hela natten legat och vräkt sig på hennes varma kang¹. Det var en förtjusande gammal gumma och jag fick mig en grundlig uppsträckning av henne. Ty som vit man borde jag förstå bättre än att sova under bar himmel och bli biten av moskiter. Och vad värre var, jag fick inte utsätta mig för månen, »ty då kan ni bli som jag», varpå gumman pekade på sin egen intrasslade fysionomi.

Äntligen var vi klara med detta arbete och kunde ägna oss åt floden. S. k. tidvattenspålar utsattes. Dessa skulle avläsas och

¹ "Kang". I norra Kina och Mandsjuriet sova alla på bäddar, vilka kan uppvärmas med eld. Tortyrredskap och lushårdar.

tidvattenshöjden antecknas för var 10:e minut. Till deras skötande och avläsande skulle nu våra soldater användas. Men som de varken förstod att läsa eller skriva arabiska siffror måste vi först upprätta en skola. Alla våra soldater var pigga och med på galoppen. För att än mer liva upp dem utdelades premier till dem som först kunde avlägga sina examina.

Yaluflodens deltaland består av idel lerbankar, och här skulle nu en del »beacons» uppsättas. Dessa sjömärken var förfärdigade av långa stålrör, som nedskruvades i gyttjan, och för att de skulle bli synliga på långt håll hade vi förlängt dem med bambupålar och

Vårt sjömättningsfartyg, en ångslup, i väntan på det inkommande högvattnet.

flaggor. Hur vi vid lågvatten skulle kunna röra oss på dessa gungflyn ute i floden var ett problem, som vi först grubblade mycket över.

En dag fick vi emellertid se en koreansk jägare som var ute och vittjade några fällor. På fötterna hade han långa båtliknande skidor och stakade sig fram lika lätt och ledigt som en skidlöpare på finaste skarsnö. Det dröjde heller inte länge förrän hela expeditionen kunde gå på gyttjeskidor, och det var endast tack vare dem som en stor del av vårt arbete kunde utföras. Innan vi blev vana vid dem, sattes åtskilliga rovor, och ibland sågo vi ut som veritabla lergubbar från topp till tå.

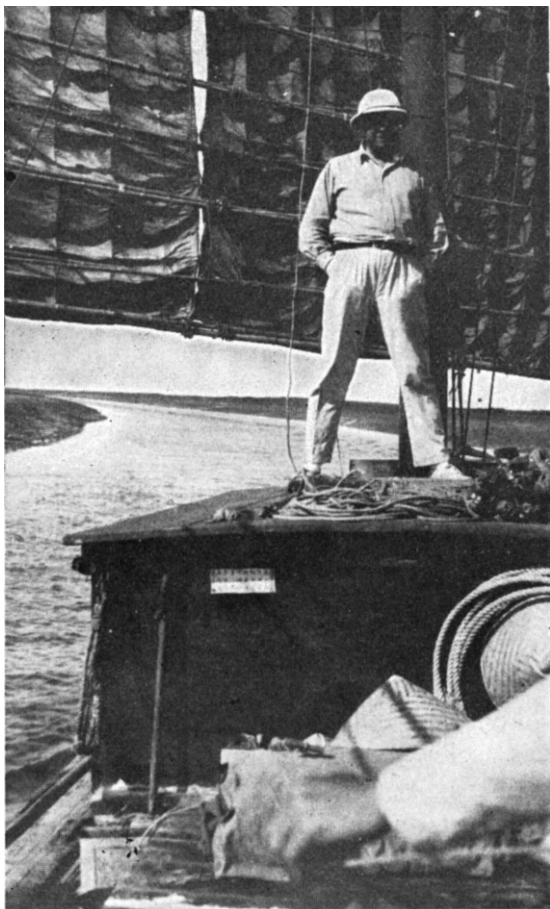
Expeditionens sjömättningsfartyg var tullkryssaren »Ping Chings» ångslup med en vältränad besättning på sex man. Den hade per ångbåt sänts upp från Shanghai. Tu Chuns sekreterare i Antung lät

Expeditionens "husbåt".

oss även förfoga över en del smärre djonker. I en av dem hade vi inrättat en hytt; den var inte större än att två tätsängar och ett litet bord fick plats. Kabyssen låg för ut och var så knappt tilltagen att den nätt och jämnt gav rum för kocken och hans kokattiraljer. Här satt han i alla fall dagen i ända hopkrupen som en Buddha framför sin lilla träkolsugn. Med den djonken seglade vi vida omkring: Då det blåste för hårt brukade vi söka skydd i en sidokanal, som hette Ta-Tong-Kow. Här låg en liten by med samma namn. Ursprungligen hade här bott flera tusen människor, men nu var byn stadd i snabb tillbakagång på grund av krabbornas härjningar. Dessa djur hade börjat tränga in på låglandet i sådana massor att befolkningen faktiskt fick lov att rymma fältet. Ingenting kunde växa, allt förstördes av krabborna. En natt bodde jag i byns tullhus hos en japan, men jag gjorde aldrig om det. Där fanns krabbor överallt. De kröp under sängarna, i taket och på väggarna, och hela natten förde de ett sådant oväsen att det var omöjligt att sova. Japanen jag bott hos var en tullvaktmästare, nedsänd för att vid behov bistå oss. Den stackars mannen var verkligen att beklaga. Krabborna blev honom snart övermäktiga och han hamnade sedan på hospitalet i Antung: han hade fått »krabbsjukan».

Vi hade legat i och arbetat i över en månads tid, söndag som vardag och ibland 18 timmar i sträck; det var på tid att vi fick lite

Vi seglade vida ikring.

rekreation. Till den ändan slogo vi oss ihop med några koreanska jägare och seglade ut mellan bankarna. Fågelvärlden är här oerhört rik; det vimlar av änder, gäss och vadarfåglar av alla upptänkliga slag. I den täta lökvassen gingo ståtliga brandgäss och betade. Våldiga tranor stod orörliga i vasskanten. Änder av alla de sorter kretsade över våra huvuden eller flög upp från vattnet. Makligt flöt vår djonk fram i trånga kanaler, där vassen vuxit upp till nära

Sam med jaktbyte.

18 fots höjd.

Jakt hade vi haft nog av förut, nu var vi ute för att se och studera de kinesiska och koreanska fångstmännen. I en mindre göl, omgiven av tät skyddande vass, överraskade vi en flock s. k. Mandarinänder, förtjusande vackra fåglar med skarpa färgteckningar som hos kolibris. På vardera vingen ha hanarna en stor uppstående fjäder att kokettera för sina honor med. Dess like i färgprakt finnes inte i hela andvärlden. Plötsligt flög de upp, och ur den gyttjiga dammen kröp fram en märklig figur. Han var klädd i en sorts dykardräkt av rå buffelhud med håren vända inåt. I ett bälte runt livet dinglade en knippa änder. På huvudet hade han trätt en urholkad vattenmelon. I melonen var borrarade små hål att se och andas igenom. Denne fångstman var en korean och hade sitt eget knepiga sätt att komma åt fåglarna. Han kröp ned i dammen, som ej var djupare än att vattnet räckte honom till halsen, och endast melonen var synlig på ytan. Fåglarna slog ned och simmade omkring, och de som kom honom för nära drogs under vattnet och hamnade i fångstmannens bälte. På en del lerbankar med gles lökvass älska gässen att slå ned i skymningen. I täta rader stå här instuckna bambukäppar med vassa järnkrokar. Då gässen landar i skymningen se de ej käpparna, trassla in sig i krokarna och bli på detta sätt fångna. Då vi, som det ibland kunde hända, någon kväll lågo förankrade vid en dylik fågelbank, var det svårt att under nattens lopp höra de väldiga fåglarnas kamp när de sökte befria sig. På morgonen kunde man se hur kineserna eller koreanerna plockade upp dem i hundratal.

En koreansk fångstman.

På ett annat. ställe mötte vi en kinesisk jägare. Han paddlade sig fram i en trång liknande båt där han själv låg makligt utsträckt på en hög av skjutna änder och gäss. I fören på båten satt en muskedunder fastsurrad. Runt båten var fästad en del videkvistar och vass.

Den såg ut som en lösryckt flytande stor torva. Muskedundern stack visserligen ut ett stycke i fören, men för att göra det hela än mer naturtroget illusoriskt satt här en tam kråka tjudrad. I dylika båtar smyger sig jägaren på de stora fågelflockarna och kan med ett enda skott skrothagel nedlägga ungefär 20 a 30 åt gången.

Koreanska falkenerare med byte av fasaner.

De kinesiska och koreanska jägarna använda sig av mycket primitiva och ålderdomliga gevär, långa bössor av liten kaliber, vilkas lopp ej är vidare än ett lillfinger. Kolven utgöres av ett handtag i form av en pistolkolv. Bössan avfyras medelst en lunta, en lång hoprullad pappersremsa som sakta glöder utan låga. Då luntan ej är i bruk bär jägaren den bakom örat som en vanlig penna. I sitt bälte har skytten tre pungar, en med järnhagel, en med grovt krut och en med finare fängkrut. Bössan laddas från mynningen utan mellan- eller förladdning och avfyras med kolven stödd mot högra låret, varvid skytten får akta sig för att ej luta på pipan för mycket, ty då rinna haglen ut. De koreanska jägare vi hade med oss sköt flera gäss och änder i vår åsyn. Man kunde aldrig se att de på något sätt siktade, men ändå förfelade de aldrig sitt mål. Skottvidden var naturligtvis ej stor, ungefär 30 a 40 meter. Jaktfalkar användas även här sedan urminnes tider, men mest till fasan- och harjakt. Den attiralj som användes vid dessa

jakter är på pricken lik den som än i dag brukas i England och Holland av moderna falkenerare och består av hätta, handske, läderring och falkenerarstav.

Vårt arbete hade nu framskridit så långt att vi kunde börja »coastlina», som vi kallade det, d.v.s. lägga in landkonturerna på våra mätbord. Därefter började upplodningen. Med vår lilla ångslup lågo vi långt ut till sjöss och arbetade oss därefter uppför floden. Det var ingen lätt sak att endast på två man hand ta vinklarna, lägga ned dem på hordet och på samma gång hålla ångslupen på rätt kurs. Tur för oss var, att vi fått så vältränade mannar med oss från Shanghai, ty med bara soldaterna hade vi stått oss slätt. En sjömätare känner samma heliga vördnad för sitt arbete som en konstnär för sin tavla. För varje dag ser han att verket mer och mer fullbordas. Lodningslinjerna blotta bankar och grund, det är det. skisserade uppslaget, topografien är de första penseldragen och inläggningen av smärre vattendrag, fält och byar är avputsningen.

Vi hade hunnit ett 10-tal miles uppför floden, då det en vacker dag började märkas att något var i görningen. Nästan all seglats hade avstannat, och befolkningen på en del smärre öar och holmar sökte sig in till fastlandet. Så uppenbarade sig en del mystiska djonker, som kryssade omkring och särskilt tycktes intressera sig

Ett band rövare hade tillfångatagits.

för vårt förhållande. Myndigheterna i Antung, som var måna om vår säkerhet, hade sänt en liten kanonbåt för att vaka över oss i händelse av rövaranfall. Varningen kom i form av ett brev från Tu Chuns sekreterare. Vi letade länge efter den där kanonbåten och

hittade den till slut. Den hade krupit in i en väl skyddad vik, i säkerhet för både oss och rövarna; antagligen var man mest rädd för oss. Saken var nämligen den, att man varken hade kol eller ammunition ombord. Båten skyltade i alla fall med en maskinkanon och en del nickhakar. Att de inte hade någon ammunition var bara ett plus för oss, ty att leka med dylika saker här i landet kan få tråkiga konsekvenser. Den fick kol ur vårt eget förråd, och sedan ångade vi gladeligen upp och ner för floden. Vi mätte, lodade och stod i, medan rövarna härjade på sitt håll. Men en dag uppstod panik: rövarna hade varit nog oförsiktiga att gå in på koreanskt område, och japanerna hade tagit saken om hand. Resultatet blev att en del infångades och sändes över till den kinesiska sidan för att få sin dom. Resten flydde i sina djonker nedför floden. En del skott växlades mellan oss och dem, men som väl var kunde vi ju inte hålla på med det så länge. För syns skull och för att bevara vårt eget ansikte¹ jagade vi dem dock ett stycke på väg.

Ett av våra högkvarter.

Vår kanonbåts bedrövliga maskineri kunde bara hålla full fart cirka 10 minuter åt gången, och snart var Hung-Hu-Tserna ur sikte i sina snabbgående djonker.

Allteftersom arbetet fortskred flyttade vi våra nattliga tillflyktsorter. Vi bodde nu för det mesta i land, men ordentliga boningshus

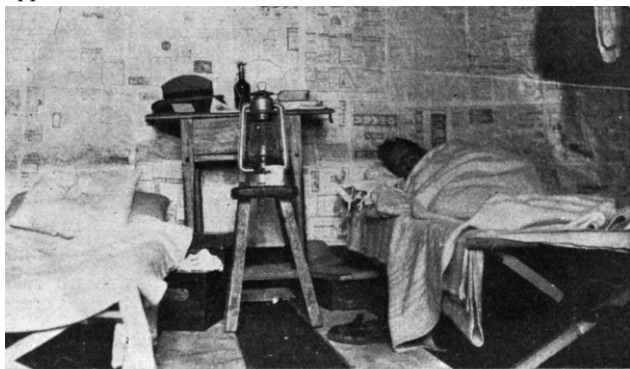
¹ Att vara rädd om sitt anseende, kalla kineserna för att "bevara ansiktet"

stod ej att få tag i, utan vi fick nöja oss med de vanliga ler- och stråhyddorna. Det var i alla fall ett himmelrike att slippa ifrån krabborna och sjöfåglarna, som i det yttre deltalandet höll oss vakna om nätterna. fåglarna kunde vi skrämman i väg med ett par skott, men krabborna var allestädes närvarande, och så stora »insekter» knäpper man inte som vanliga väggglöss.

Från att endast ha omfattat den kinesiska sidan av Yaluflodens deltaland, sträckte sig våra lodningslinjer nu tvärsöver floden till koreanskt område.

Japanerna som här skötte gränsbevakningen höll skarp utkik på oss, och så fort vi närmade oss land stack nästan alltid en del soldathuvuden upp över flodbanken. Vi blev aldrig direkt hindrade; men en gång blev Sam anhållen av en patrull, då han skulle sätta upp en flagga i ett träd. Våra pass klarade snart av misstaget och sedan den malören blev vi alltid mycket förekommande bemötta.

Postångaren från Shanghai kom ångande uppför floden, och då vi väntade viktiga depescher; ville jag själv gå in till Antung och hämta posten. Vi var förankrade ungefär 6 miles flod vägen nedanför den stora järnvägs-bron, som går mellan Antung och Shin We Yu. Kocken ville nödvändigt följa med då provianten - eller kanske det var opiet hade börjat tryta. Jag trodde mig säker om vägen och kände dessutom till en genväg genom några kaoliang (durrha)-fält. Hur vi nu bar oss åt, gingo vi i alla fall vilse. Kaoliangen hade växt upp till nära 10 fots höjd, snart var vi uppslukade i ett enda hav av tät säd.

Interiör.

Kocken som var närsynt traskade efter. Det var en ovanligt het dag. Det ångade från åkrarna där luften dallrade och i den täta vegetationen förlorade man snart den rätta riktningen: vi bara gingo och gingo. Då smäller ett skott! Strax därpå smäller ett igen. Vi kunde se hur uppskrämda fåglar kretsade omkring oss. Kocken ville inte gå ur fläcken. Med hes stämma och av fasa förvridet ansikte viskade han Hung-hu-tse. Jag kunde inte lämna honom åt sitt öde ute på fältet, ty då hade han säkert på orientaliskt vis lagt sig ned att dö. Då och då smällde det till igen, och varje gång hoppade den lille mannen högt till våders. Till slut, började benen att röra sig på honpm, och vi veko av i 90 graders vinkel enligt solställningen i riktning mot floden. Nu smäll ett skott igen

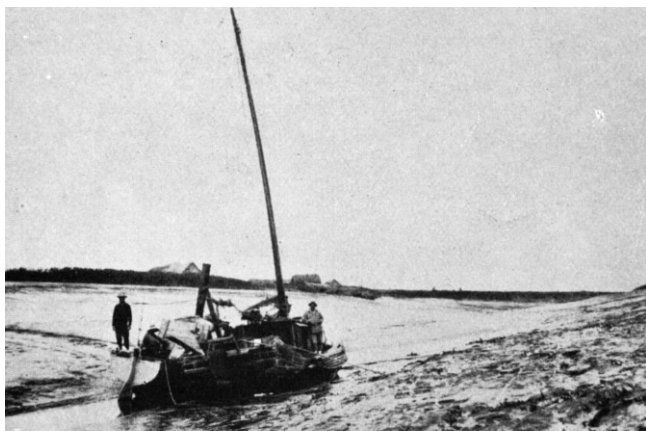

Sam tar igen sig.

alldeles inpå oss, och kocken lade sig ned: han ville inte gå ett steg längre. Som. skottet tycktes ha avfyrats helt nära smög jag mig

fram tills jag kom till randen av åkern. Framför oss låg ett stort öppet risfält, och en bondgård var inte långt borta. Jag spanade försiktigt åt alla sidor, men det var jag som först blev upptäckt. Två kinespojkar hojtade till av förskräckelse då de fick se mig och sprang in i bondgården. I handen höll de långa piskor, varmed de gått och knallat för att hålla fåglarna från fältet. Jag gick nu och hämtade kocken som fortfarande var halvt förlamad av fasa. Då vi kom ut ur kaoliangfältet hade minst ett dussin bönder församlats, alla beväpnade med långa knivar; en del hade också gevär, och nu först såg det riktigt riskabelt ut. Som väl var hade kocken lyckats återfå sitt målföre, och situationen förklarades. Vi hade trott att pojkarna varit Hung-hu-tse, och bönderna i sin tur var lika uppskrämda av oss. Så kom vi då äntligen till Antung, fick vår post och seglade samma kväll tillbaka till vårt högkvarter på floden.

Det hade varit meningen att vi skulle varit färdiga med vårt arbete innan taifun-säsongen började i slutet av augusti månad. Men då det som vanligt uppstått oförutsedda hinder på grund av nyckfull väderlek etc. hade en del arbeten försenats. Vi hade hållit till med vår husbåt (djonk) ett par dagar nere vid Ta-Tong-Kow för att ta ned märken och förflytta en del tidpålar uppför floden, där vi nu hade vårt arbetsfält. Efter vanligheten kom stormen på oss helt plötsligt utan förvarning. För bottenrevade segel länsade vi in i en kanal. Regnbyar och mörker gjorde att vi ej fick någon riktigt god ankarplats. Floden steg med rasande fart. Det började att gå hög sjö, och ler-banken gav ej längre skydd. Sam och jag satt nedkrupna vår lilla hytt midskepps. Sjöarna välte över. båten inte sådana där sjöar som man har i öppet vatten, utan solitt gyttjebemängda. Vår lilla ångslup hade kommit i drift och det sista vi sågo av den, var att den med god fart drev in över land. Regnet piskade, och barometern sjönk fortfarande: om den nu inte pekade på jordbävning som sjöfolk kallar det, så var det inte långt ifrån. Vår djonk dansade och hennes breda bog smällde i sjöarna; bara ankartåget ville hålla gick det väl an. Kompassen som placerats mitt på durken för att vi skulle kunna hålla reda på hur vinden drog sig, var till föga nytta, då dess skiva oscillerade i raskt tempo. Ett par av våra soldater lågo och kvedo i akterummet. Ute dånade stormen, och regnet piskade ideligen. Då hördes märkvärdiga ljud från kabyssen.

Strandade utefter en lerbank.

-Det är väl kocken som håller på att dö, menade Sam. Vi sköt undan en liten lucka på förliga skottet och kikade in. Där satt han på golvet och sken lika belåtet som Pu Tai¹ den skrattande buddhan: Träkolsugn och pannor stöttade han med armar och ben så gott han kunde, och på vår förfrågan hur allt stod till fingo vi till svar: -Chow is ready (maten är färdig). Ja, sådan var den lille mannen: bara man nämnde Hung-Hu-Tse blev han blek om nosen, men var han väl i sin kabyss, fanns ej hans like. Strax innan mörkningen tog stormen av, vattnet föll och efter en del hårda dunsar låg vår djonk halvtstjälpt utefter en brant lerbank. Ångslupen var ett gott stycke uppe på land. Dess besättning hade fått skydd för natten i en bondgård. Det behövdes ett 10-tal bufflar att dra henne ut så pass att hon kunde komma flott igen med hjälp av högvattnet.

Det kändes tryggt då vi under vårt arbete lagt järnvägsbron bakom oss; nu var vi säkra på att det värsta var avklarat. Högkvarteret var nu definitivt flyttat till Antung, och vi bodde som kungar i översta våningen på själva tullhuset. Vi gjorde oss tid att idka umgänge

¹ Pu Tai. Kinas mest populära husgud, hinduernas Maitreya (Den barmhärtige). Alltid aybildad glad och god med ett belåtet grin. Sparsamt klädd och skrytsamt korpulent.

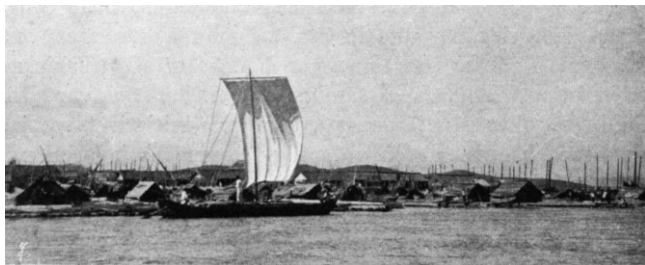
Järnvägsbron över Yalufloden.

med stadens utländska koloni, till vilken bl. a. hörde en svensk, herr Nordström, även han anställd i tullen. Tillsammans med honom och den amerikanske konsuln på platsen företog vi utflykter i grannskapet, badade och vräkte oss i de varma svavelkällorna uppe i bergen, gingo på tehus och åt »sukyaki» med förtjusande japanskor och tittade snett på Koreaflickorna, vilkas klotrunda former och med ett rött band uppsatta hår behagligt påminde om Zorns morakullor.

Naturligtvis saknades ej en biografteater, en väldig rotunda, byggd av mattor och bambustänger, som måste vara en riktig dödsfälla i händelse av eldsvåda. Den kvällen vi var där var det fullt hus, en egendomlig blandning av olika folkstammar: kineser i långa, blå, pälsbrämade sidenrockar, som räckte ända ned till fotsulorna; deras kvinnor i byxor och tätt åtsittande jackor; koppärriga bredansiktade mongoler i vida pälsmössor mitt i sommarhettan; koreaner i skinande vita kläder med en liten komisk kalott, virkad av deras eget hår, på huvudet; koreanskor i svart veckad kjol och en kort öppen jacka, alltför snävt tilltagen så att man kunde se de nakna brösten; och små stela, högtidliga japaner i redingot och hög hatt. Efter en dylik herre trippade förtjusande damer, underverk av blomsterprakt och färgnyanser. Varje liten japanska hade minst ett halvt dussin kimonos på sig och kring livet »obin», ett skärp med en trollknut bak i ryggen likt en fjäril på flykt. Hela detta mänskliga konglomerat stirrade med spänd förväntan på den vita duken. Alla knaprande på solros- och melon frön, ett smattrande brus hördes i salongen. framme vid den vita duken stod den japanske konferensiären och lade ut texten på tre olika

språk, kinesiska, japanska och koreanska. Filmen som visades var amerikansk och hette »Tarsan and The Apes» (Tarsan och aporna). I filmen förekom två bovar, som var allt annat än sympatiska. I texten presenterades de som »two Swedish swines» (två svenska svin). Det var inte så värst roligt att sitta och höra på konferensiären då han lade ut texten om de där svenska svinen på alla dessa språk. För tillfället var det bara att hålla god min, och egentligen var det mest synd om den amerikanska konsuln som var med i sällskapet. Han fick sina fiskar varma den. kvällen, det kan ni lita på.

Äntligen randades fullbordandets dag. De sista linjerna hade lagts in på våra »bord» och all statistik insamlats. Dagen för vår avfärd från Antung var bestämd, och det gällde nu bara att äta färväl med våra kinesiska vänner - ett nöje som har sina stora risker och är rent livsfarligt, ifall det skall begås med österländsk grundlighet. Det är inte nog med att man skall äta mycket och länge, utan man måste även fonetiskt övertyga sina värdar att maten bekommit en väl. Även här saknades inte stora kvantiteter dryckjom, genever, konjak, öl och champagne i en mindre behaglig röra. Kineserna växla skålblickar precis som en väluppfostrad svensk, och hålla lika styvt som vi på sitt »ganbei» - skål!

Djonk med timmerflottor i bakgrunden.

Sam och jag kunde naturligtvis ej återgälda alla våra frikostiga värdar. Men för våra käcka soldater och alla de som hjälpt oss med vårt arbete ställde vi till ett hejdundrande kalas. Det sparades inte på fläsk eller fågel, hela berg av skinande vitt ris i stora byttor och öl och kinesiskt brännvin så mycket som våra gäster förmådde dricka. Fiolspelare och flöjtblåsare skötte om underhållningen. Anföraren för våra soldater, den tjocke och trinde »majoren», som hela sommaren skalat potatis åt vår kock, höll tal och tackade. I det talet förekom ordet »Sö-den-Kå» flera gånger, och då passade vi på att buga till svar. Ty »Sö-den-Kå» betyder Sverige.

TJUGUANDRA KAPITLET. 1918

Efter kriget hade den svenska kolonien i Shanghai så småningom svällt ut. Haven var åter farbara, och för de av krigsåren något späkt landsmännen hägrade Österns köttgrytor. Det var idel ungdomar, ingenjörer och affärsmän med fruar och en och annan liten fröken, som satte hjärtan i brand med sitt hemlands fågning. I Holdo Strömvalls hem hade bildats en sångförening. Viljan var god, men vi kom knappast längre än till »Till Österland vill jag fara», knaggligt fyrstämmig och omsjungen i det oändliga. Vi försökte den till och med på en uppvaktning för fru von Heidenstam, men kom av oss i stämmorna och gjorde fiasko. Sånggudinnan firades dock alltjämt så där mer privatim hos Strömvalls, och när fru Karin satt vid flygeln vågade vi oss på »Vila vid denna källa» och »Hör oss Svea».

Karin och Holdo Strömvall, hjältetenoren Bengt Olov och en liten kinesgrabb, som filosoferar över "livets knapp" eller knapphet.

Danskarna i Shanghai hade sin tennisförening, där andra skandinaver fick vara gäster. Norrmännen behövde inga yttre tecken på någon sorts nationell samling: de hade ju sin 17:e maj som hela Shanghai talade om, både långt innan den gick av stapeln och sedan den väl var över- stånden. Flera av oss svenskar hade fått sig tillskickad en tidning, »Allsvensk samling». Om det nu var den tidningen eller sångföreningen som gav initiativet vet jag inte,

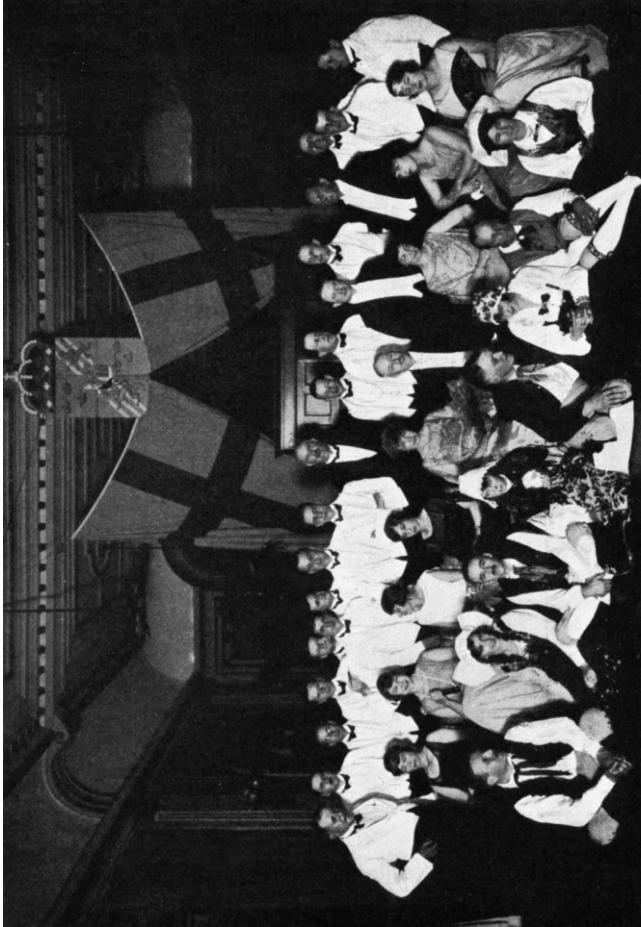
men behovet av en ordentlig förening började alltmer dryftas.

Major von Heidenstam var, om inte precis äldst i kolonien, i alla fall vår mest framstående representant, och med honom, konsul Åkerhielm och herrar Strömvall, Dawson och von Norrman i spetsen grundades 1921 »Svenska föreningen i Kina». Medlemsantalet var så där omkring 30-talet. Det blev ett försvarligt bord då samkväm hölls på »Astor House» eller »Cercle Sportif Francais». Klubben var snart allas vårt stamlokal. Aptiten växer medan man äter, vandringsbibliotek och understöds-kommitte instiftades, ministermottagningar och föreningens officiella erkännande av staden Shanghai ordnades. För en gångs skull hade svenskarna verkligen varit storartade och hållit ihop. Danskar och norrmän var nu distanserade.

Sångföreningen höll på att torka in, inte i brist på punsch, ty det var Ström vall frikostig med, men det saknades en första tenor som kunde hålla ton och höjd. Just i grevens tid fick vi undsättning, då kolonien förstärktes med två män, som båda var sällsynt begåvade på skilda områden. Tenoren upptäcktes i ett badrum som han just höll på att fylla med tonerna av den sista hemmaschlagern »Jag struntar i mitt unga liv och köper mig ett posentiv» etc. Han hette Bengt Olov Wallin, ett härligt namn för en hjältetenor. Att han sedan också kunde spela Brahms' ungerska danser och en hel del andra svåra saker på sin violin var ju ett plus att reta våra andra skandinaviska bröder med. Det bästa av allt var var dock att Bengt Olov var som skapt för »Fredmans epistlar». Ni skulle bara hört oss i »Vila vid denna källa» och »Vita ben! Viiita ben! i ljus och lampors sken» Bengt Olovs svenska lin stod då rätt till väders, och för att hålla stämmorna samman hoppade han från sitt höga C ända ned till andra basarna. Ja, han var en mästare i att jonglera med tonarterna.

Föreningens mest ansvarsfulla post var klubbmästarens. Den sköttes av Bryan Dawson, bördig från, »Lilla London» på Sveriges västkust. Det var hans jobb att anmäla sammanträdena på »Cercle Sportif Francais», komponera det kulinariska programmet och instruera den franska kocken i smörgåsbordets mystik. Klubbens bartender riktade han även med vår föreningens speciella cocktail. Den andra nyanlända landsmannen blev föreningens rolighetsminister och allas vår »Andy». Han var utlandssvensk med ett språk som härstammade från en obestämd plats någonstans mellan Berlin och Göteborg, och flödade alltid av de befängdaste historier. När sedan Bernard Hai, bördig från vår

egen. metropol, sällade sig till shanghai-terna, blev det. riktigt liv i luckan; ty alla följde med intresse Bernards skära ungdoms aptit på livet och Shanghai; eldigt sprakande som de tändstickor han representerade. »Svenska föreningen i Kina» stod nu på sin höjdpunkt.

”Svenska föreningen i Kina.”

Hade Strömvall i sitt gästfria hem lagt grunden till »Lilla Sverige» i Fjärran Östern, så hade vi ungkarlar en förnäm representant i Sabelström, en wohlthäter som höll sig med egen bil och butler.

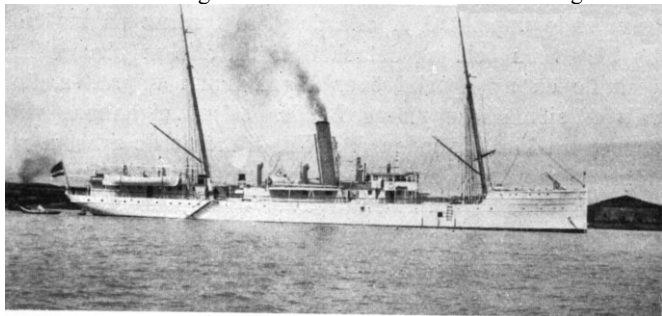
Butlern hette Chang och var en underbar man; till sitt yttre förnäm som en mandarin och därtill en gudabenådad kock, som alla koloniens fruar försökte locka och tubba. Men Chang förstod att taga vara på sig och höll styvt på sitt eget och vårt ungarlsstånd.

"Andy", Svenska föreningens Kalle Hagman.

När Chang, nej jag menar Sabelström hade tiffin eller middag för sina umgängesvännar med damer, visste man också att det skulle bjudas på läckerheter: champagne cocktail i gnistrande kristallbägare, tryfferad gåslever eller rysk kaviar serverad i små urholkade isblock, soppa på beche de mer, »mandarinfisk», stuvad a la Blå porten, rhenvin i långa smala flaskor med etiketter i medeltida bibeltryck, halvråa beckasiner á, l'Anglais med det stötta inkråmet serverat på rostad bröd, »Turkey Bustard» (vild kalkon) med svensk gräddsås och bourgogne av ädlaste Côte D'or.

Till efterrätt någon parfait, komponerad så att den inte störde den iskylda champagnen. När Sabel ström stod och frostade glasen i en skål fylld med krossad is, då den franska klubbens finaste konjak skulle serveras till mockan, sken han som en sol. Nu hade han fått fruarna gröna av avund. Men när vi ungdomar'

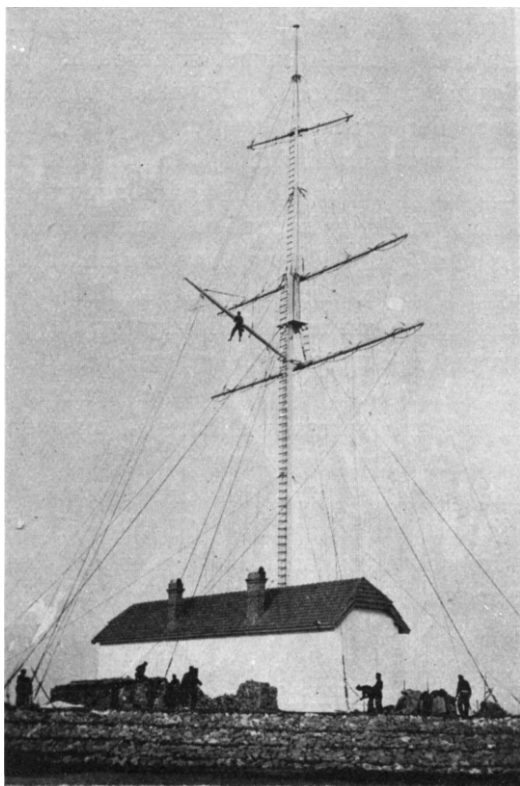

Tullkryssaren "Ping Ching".

väldgästade Sabelström gick det inte alltid så vräkigt till. Då bänkade man sig ibland runt en flaska »livets vatten» och festade på något så sällsynt som en burk Lysekilanjovis. Vad gjorde det om den också jäst, tills burken blivit ett mer eller mindre perfekt klot? Ur den ineliggande soppan fjaskades först upp oklanderliga specimen av skarpsillens skelett, och i fluidet doppades så bröd: det smakade i alla fall »Home sweet home», en ljuv sensation, begriplig och uppskattad av oss utlandssvenskar. I en blixtröy över medlemmarna i »Svenska föreningen i Kina» får man inte heller glömma dess ständigt förste sekreterare, ingenjör Bryhn. Hans kvartalsrapporter och föredrag vid den s.k. business tiffin var särskilt upp- skattade. Ingenjör Bryhn tillhörde den stab av tjänstemän, som arbetade under major von Heidenstams ledning på förbättrandet av Shanghais hamnområde och dess utlopp, Whangpoofloden.

Sams och mitt flytande hem under flera år var tullkryssaren »Ping Ching» under befäl av commander William Gibson Pitcairn. »Ping Ching» var vår flottas största fartyg, ursprungligen en spansk kanonbåt av mycket gammalt datum. Byggt av rent järn är hon så gott som oförgänglig, om hon nu inte någon gång blir kastad på en klippa. Ett mer svårmanövrerat fartyg och en sämre sjöbåt har jag aldrig varit ombord på. Hennes arbetsradie sträckte sig från Mandsjuriet i norr till Franska Indo-Kina i söder, där vi hade

uppsikt över alla de yttre fyrarna på kusten. Ofta blev Sam och jag detacherade till alla möjliga jobb; än skulle en ny special över någon hamn upprättas, än skulle ett sjömärke uppföras. Landets största signalmast vid inloppet till Tientsinfloden (Pei Ho) tillhörde de arbeten vi utförde; den väckte en viss uppmärksamhet, då den uppförts endast med hjälp av en del av »Ping Chings» besättning. Ett betydligt farligare uppdrag var dock byggandet av en liten cementbåk på en enstaka klippa vid inloppet till Hainansundet, ett undervattensskär som endast kom upp till vattenbrynet ett par timmar vid lågvatten. Här låg »Ping Ching» i över en och en halv månad och väntade, medan den sammanlagda

Sams och mitt riggariobb vid "Taku Bar",
utloppet av Peifloden.

tiden för sjömärkets uppförande endast var cirka 18 timmar. Skäret låg mitt i en malström och gav knappt fotfäste. Det var med oerhörd spänning och febril fart man fick arbeta de få minuter tidvatten och vind gävo oss tillåtelse. Nu står båken där i alla fall.

Kinesiska tullverkets chef inspector general Sir Francis Aglen K. C. och lady Aglen gjorde årligen en inspektionsresa med »Ping Ching», och då var det fest. Med tullchefens standert på förtoppen seglade vi in till de olika hamnarna; trumpetare blåste och hedersvakt rantade fram och tillbaka vid fallrepet, ty alla dignitärer skulle ha stor salut med sabelskrammel och honnör. Sir Francis var mäkta populär och en ovanligt god sjöman. Hur ruskigt vädret än var höll han nästan alltid till på kommandobryggan om dagarna och följde noga med navigationen. Lady Aglen hade det nog inte så trevligt ibland, då »Ping Ching» krumbuktade sig som värst. Då bäddades lady Aglen ned i ett badkar, väl madrasserat för att hon inte skulle bli alldeles sönderslagen. En julafton arbetade sig »Ping Ching» mödosamt fram mot en rykande nordostmonsun. De skyhöga vågorna hade slagit in en del skylight och ventiler, och överallt vadade man i vatten som slog »från bord till bord». Lady Aglen höll på att bli dränkt i sitt badkar. Då kvällen kom, blev det än värre, och det var på ett hår när att »Ping Ching» gått till botten med man och mus. Lady Aglen envisades trots vädret att vi skulle ha julklappar. Upp på bryggan och ned i maskinrummet skickade hon små paket med ineliggande biljett och något utsökt kinesiskt konstverk i silver eller brons. Min present, ett antikt fyrfat, gick jag och bar på hela den natten då vädret ej tillät någon av oss att gå under däck. Då vi kommo till Shanghai upptäcktes att vi haft kontraband ombord. Hela »Ping Ching» var nämligen fullstuvad av opium. Det var Sir Francis egna tjänare, som i hemlighet fört det ombord. Vad vår chef tänkte om den saken fick vi aldrig reda på men det regnade depescher över oss, och förhör med besättningen hölls i det oändliga. Den malören tystades dock snart ned, fast pressen i Shanghai passade på och saltade in det. Det finns ingen som kan överträffa en smart kines då det gäller att tjäna litet extra kova.

Mellan inspektionsresor och dylikt lågo vi i Shanghai, som var vårt huvudkvarter. En gång om året hade vi en månads semester, vilken alltid togs ut på vintern för jaktens skull. Det var ett evenemang som diskuterades både länge och väl och förbereddes i god tid.

Oskar Hedin och Axel Dahl var seniorer bland svenskarna i

Shanghai och bägge kända som väldiga Nimrodar. »Gubben Hedin», f.d. sjöman, kanalgrävare på Panamanäset och poliskonstapel i Shanghai, njöt nu sitt otium, en mycket lindrig befattning vid stadens gasverk. Han var ett stort och älskligt original, men mycket exklusiv då det gällde att välja jaktkamrater. Han hade inte bruk för »inkslingers» (bläcksuddare) som han kallade alla som ej var eller en gång hade varit till sjöss. Trots att han inte varit hemma mer än en eller två gånger på 45 år talade han oklanderlig svenska, sådan den ljud i Kålhagen utanför Gävle, där hans vagga stått. Att språket sedan var litet maritimt späckat

Oscar Hedin med trogna följeslagare.

hade vi ju bara roligt åt, för gubben höll styvt på att få tala som han behagade, vadan han var något skygg i damsällskap. Dahl var välbeställd tjänsteman i Shanghais Municipalitet och Hedins ensamme jaktbroder sedan många år, stor hundkännare och

fenomenal skytt. Tillsammans med Sam hade vi fyra bildat bolag om en svassig motorkryssare som döpts till »Scandia», en väldigt fin, rymlig och praktisk båt. En större skönhet fanns inte i Shanghai, och det var med stolthet vi foto omkring och visade den blågula flaggan, den första som någonsin vajat i många av de byar och städer som besöktes.

Hemma hos Hedin höllos krigsråd och bolagsstämma före vår vintriga jaktutflykt som denna gång skulle gå av stapeln uppe i Wu-Tai-Shanbergen utanför Chinkiang. Gubben bjöd på middag och hade själv varit hos »tyska slaktarn» och köpt blodkorv, sylta och »Alte Landtjäger» till smörgåsbordet.

-Nu skall ni supa bra pojkar! Brännvinet skäms inte för sig det är svart etikett på vodkan.

Själv fick han suka, då han plåstrade med en kronisk abscess på levern; han måste nöja sig med att röka sin indiska cheroot¹ och se till att det inte var tomt i glaset. Tre andra svenskar hade den här gången tingat på att få vara med, »Andy», Hai och Bengt Olov.

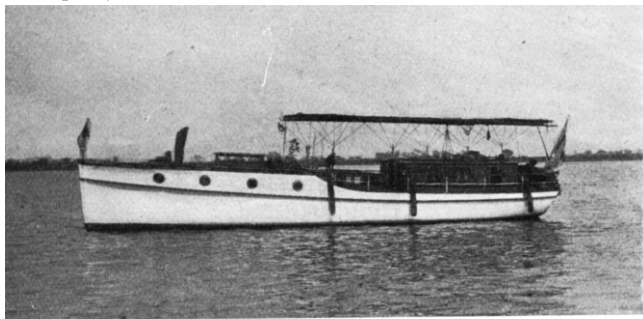
-Hm, sa Hedin, undrar just vad det är för ena spolingar. -Använder dom starkt och vet dom om att jag snarkar som hela Korsnäs sågverk? Du Sam får se till att dom är med och betalar fiolerna, så det inte går som sista gången, för det var en fin fyr ni prackade på oss. Han lånade gevär, och min hund hade han ett gott öga till. En hel kväll fick jag sitta och plocka hagel ur stussen på hundkräket. Men jag blev inte arg. Inte ens då han viggade två dollors då vi kommo tillbaka till Shanghai för att kunna ge boyarna dricks. Nu hälsar den jäkeln inte på mig då vi möts på gatan. Fy fan för sådana landsmän.

»Gubbell» var så arg att han höll på att ta en stor sup i misstag.

Det bankade på porten, och hundarna gav skall. Hedins hushållerska, en gammal skinntorr jappekåring, släppte in två stormiga ungdomar. Det var Bengt Olov och Hai. Som inkamning hade de med sig en stor låda cigarrer. De gingo till anfall på blodkorv och sylta och förstod sig på vodka som riktiga kavaljerer. När sedan Bengt Olov sjungit »Dansen på bakgården» och som extranummer »kväsarvalsens», var Hedin så förtjust att han hängde på dem både gevär. och patronbälten. Med Hai

¹ En mycket svart och kraftig cigarr

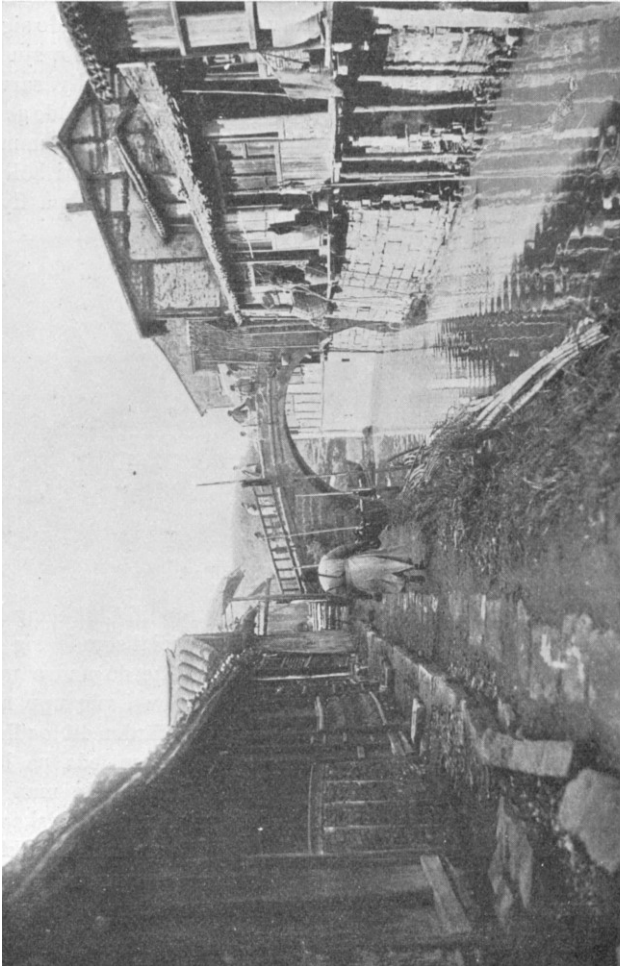
diskuterade han vilket nummer¹ hagel som var bäst för fasaner, n:r 4 eller n:r 6. Hai höll på n:r 5 fast han aldrig i sitt liv sett en vild fasan på flykt.

Motorkryssaren "Scandia".

Med »Scandia» tog vi oss flodledes upp till Chinkiang och sköt änder i vassarna, medan Dahl specialiserade sig på fasaner. Då vi kom till Chinkiang stötte de andra ungdomarna till, och i bärstolar bar det sedan i väg upp mot bergen där tullverket hade en bungalow. Färden dit tog flera timmar i anspråk, men för oss, som sett oss leda på låglandet, var det fest. Väl uppe på höjderna hade man en härlig utsikt över floden och det omgivande landskapet. Där fanns snö, visserligen inte i stora drivor men tillräckligt för att försätta oss i julstämning. Bungalowen var ett gammalt tillbyggt tempel, pittoreskt oregelbundet och fallfärdigt, men i det stora rummet flammade och sprakade elden i en stor öppen spis. Här blev vi mottagna av »caretakern», och ett 30-tal drevkarlar stod uppställda för mönstring. Sam som tagit ledningen utdelade order och diskuterade fälttågsplanen för morgondagens jakt. Härpå restes en flaggstång av hopsurrade bambupålar, och nu vajade guldkorset uppe i det blå medan duken smällde i vinden. Våra boyar hade under tiden packat upp medhavda grejor och kocken gjort klart till skaffning. Den kvällen rörde vi inte vid en korkskruv ens, ty det gällde att vara tidigt på benen följande morgon. »Andy» hade fått tag i »The visitor's book», en sorts loggbok förd av alla jaktsällskap som gästade Wu-Tai-Shan.

¹ Engelska hagelnummer.

— Med Scandia besöktes många städer —

Här satt vi nu och sögo på våra snuggor så att lampan höll på att slockna medan »Andy» ur loggboken föredrog historier om vildsvin, råbockar, fasaner och allt annat jaktbyte föregående sällskap lagt sig till med - spännande kapitel, tragiska med för resten, ty i ett av dem berättades om en fransman som blivit ihjälriven av en fargalt.

och byar.

Hedin var den förste som gav signal till allmän kojning: hans cigarr hängde i sned vinkel mot bröstet, och vissa skorrande ljud lät oss ana vad som komma skulle. Skor, strumpor, putties och jaktattiraljer hängde klara på sänggavlarna, och så tumlade vi in.

Två minuter därefter lät det som om en kornknarr och en cicada spelat duett borta i ett hörn. Vi lyssnade så länge som musiken hade nyhetens behag. Dahl som hört den låten alltför ofta slängde en stövel upp i Hedins koj. »Gubben» gjorde precis som Ulla Winblad; sedan sovo både vi och naturen.

Det var kallt som i ett uthus då vi vaknade. Boyen tände ett par ljus, som till stakar hade Johnny Walker och Black and White. Sedan satt vi på sängkanten och bälgade i oss skållhet choklad. Det hade just börjat dagas, då vi kommo ut på gården. Under natten hade det varit skarp frost, och iskristallerna gnistrade i det torra gräset. Basen för drevkarlarna blåste i pipa: klart för avgång! Så delade vi upp oss, Sam och Dahl i mitten av drevet, »Andy» och Hai på vänstra och Hedin och jag på högra flygeln. Några drevkarlar bar ryggsäckar med proviant och dryckjom. Så bar det i väg med oss upp och ner för bergsluttningarna, än genom högt, torrt och skarpt gräs, än genom täta hagtorns- och dväргеcksnår. Det var här som grisarna skulle hålla till. Det dröjde inte länge innan det första skottet gav eko i dalen. Det var Sam som baggat

Wu-Tai-Shans snötäckta toppar.

(fällt) sitt första rådjur. Hedin svor över att han var tvungen att gå och kånka på en tung Winchesterkarbin i stället för sin lätta fågelbössa, ty allteftersom drevet gick fram flög den ena fasanen upp efter den andra, och bamburapphöns fanns det gott om. Wallin som tingat på att få gå som han behagade, bara han höll sig undan för drevet, hade redan knatat i väg upp till fjälls. Efter en stund kunde vi se honom skarpt avteckna sig där han gick uppe på själva

bergskammen. Här tycktes han stå i djupt begrundande över naturens skönhet. Just nedanför honom låg utbrett ett litet. snötäcke. I våra kikare kunde vi se hur ett par rådjur kom skuttande upp mot Wallin. Någon ropade och skrek nere i dalen. Nu hade han visst sett dem och lade an i knästående ställning. Djuren for förbi honom på ett stenkasts håll, men då stod Wallin och letade i alla fickorna på sin jaktrock - han hade nämligen glömt att sätta in patronknippet.

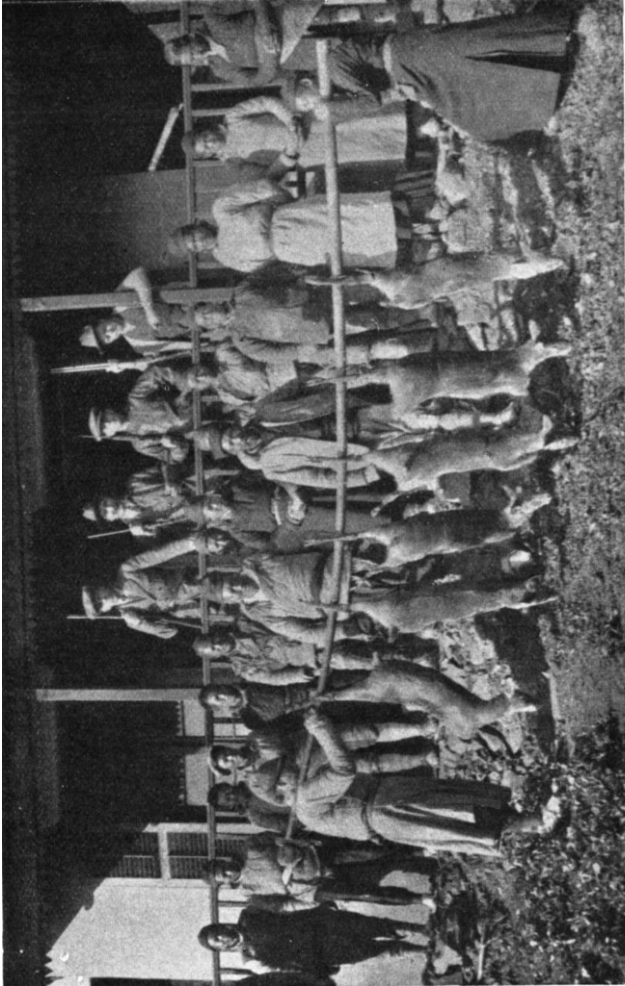

Oscar och Bengt Olov rastar med drevkarlarna.

-Var det inte det jag trodde! Och sådana där skall man ha med på jakt. Nej nu tror jag vi tar igen oss ett tag, pustade Hedin, och så slog vi oss ned på en flat. berghäll, där solen gassade, och lät drevet gå. Då och då knallade det mellan bergväggarna, ett par ekorrar lekte tafatt runt en trädstam, och borta i fjärran kunde man se hur Yangtsekiang ringlade sig fram genom landskapet. Hedin var ledsen och arg, på det här nymodiga jaktsättet.

-Det är den där sabla Sam som hittat på det här, nästa gång skall han väl ha kvinns med också.

Efter en stund hördes drevbasens gälla pipa blåsa samling och så kom hela gänget tågande upp till oss. Sam hade fått två rådjur, men några grisar hade inte syns till. Efter skaffningen sände Hedin efter våra bössor och hundar, och sedan gick vi för oss själva och rotade upp både harpaltar och fasaner. I tre dagar hade jakten pågått och vederböriligen avfotograferats, varvid några av sällskapet varit mycket måna om att få posera ensamma med hela bytet som dekorativ bakgrund. Sista dagen var det julafton och all

Klart till uppbrott.

jakt var avblåst, fastän Sam och Dahl förstås varit uppe tidigt på morgonen och »flåhackat» kring bergen: deras jaktiver kunde intet hejda. Julgranen, en liten pinje, kläddes med medhagt krimskrams, och ute i köket fräste det och stektes dagen i ända. Allt var klappat och klart så när som på kardemumman till glöggen -det var det enda som visat sig vara omöjligt att uppbringa i Shanghai.

Kardemuma fann vi inte i något lexikon och trots allt spring på stadens apotek fick vi vara den förutan. Men i vår fantasi spelade den kryddan en stor roll, ty just den var det som skulle sätta stuns på det hela. Det blev i alla fall en lyckad fest; gamla hemlandstoner togs upp, och sedan repertoaren av sångförenings-låtar sinat, skulle var man sjunga sin visa. Då turen kom till Hedin nekade han först blankt, men som vi hört honom ibland nynna alla möjliga låtar släppte vi honom inte i första taget. Så tog han sin stol och placerade sig i bortersta hornet med ryggen vänd mot oss. Satt en stund och bolmade på sin cigarr och så kom de med darrande röst, ty »gubben» var mäkta rörd:

»Naturen tystnar, lärkan vilar
och duvan trycks mot makens bröst
och näktergalen stilla lyssnar
till skön Hilmas fagra röst.

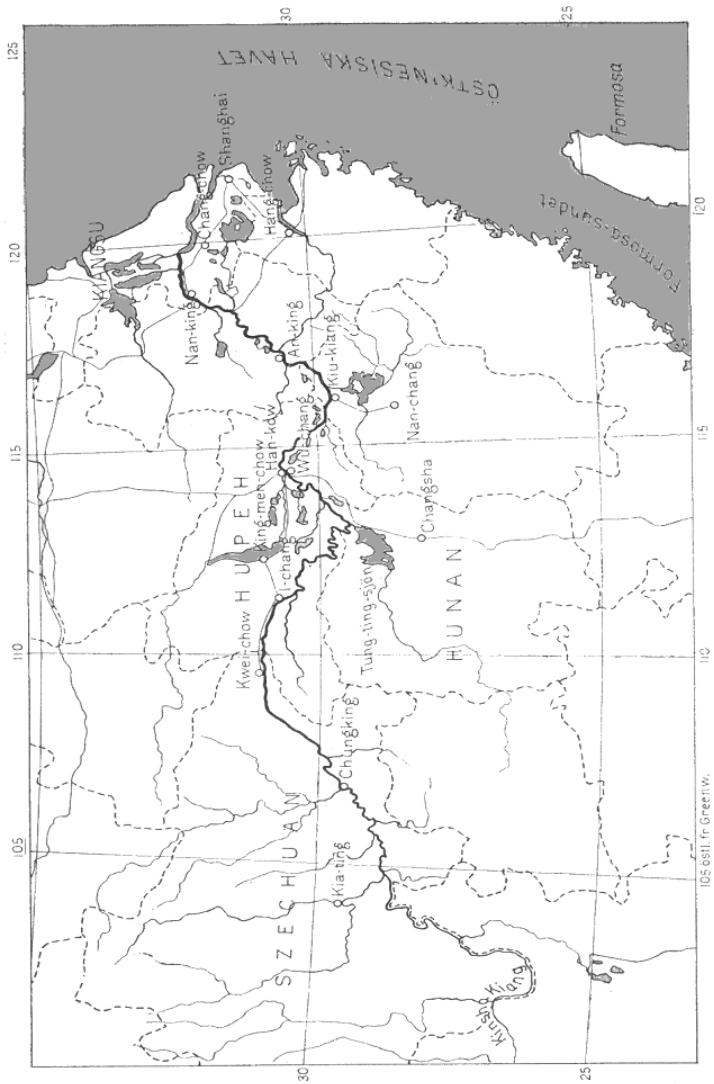
Ack om jag ändå finge vara
en liten blå förgätmigej
jag skulle blomstra, blomstra bara
ja, evigt blomstra blott för dej.

Ack om jag ändå finge vara
en lanterna på din stig
jag skulle lysa, lysa bara
ja, evigt lysa blott för dig.»

Dagen därpå återvände vi till Chinkiang och gick ombord på vår egen »Scandia», varefter vi i sakta mak och med många strandhugg stävade nedför Yangtse tillbaka till Shanghai.

Ar 1923 skulle Sam fara hem till Old Sweden på sin första ferie efter nio år i det kinesiska tullverkets tjänst. Själv hade jag blivit beordrad att som distriktsflodinspektör på Övre Yangtsekiang fara 1,400 miles in i landet. Sams och mina vägar skildes nu åt för första gången på allvar efter många år. I »Ping Chings» »gig» tog jag hans svällande kappsäckar fulla med presenter till vänner och bekanta i hemlandet och lade ombord vid den tyska passagerarbåten. De sista ord som växlades var naturligtvis ägnade alla de hemmavarande.

-Skryt nu inte så fly förbaskat Sam, men hälsa till Sverige och »Henne». Sam skötte sig också efter vanligheten som en hel karl och nog hade han hälsat hem all right. Två år därefter var han »bäste man» på mitt eget bröllop i Shanghai.

TJUGUTREDJE KAPITLET. 1924

"Wildly; grandly beautiful, thrilling, fascinating! The Yangtze Gorges' will for ever be a wonder spot of the world. That they are so little known to the average run of mankind is due to their remoteness from the seacoast, the difficulties attaching to travel up the Yangtze and the disturbed political condition of China."

Lieut. Commdr. Glen Howell

U. S. Navy.

in "Shipping & Engineering".

Yangtsekiang är numera det. allmänt använda geografiska namnet på Kinas största flod. Den rinner upp i de tibetanska högfjällen, och dess totala längd är 3,500 miles. av vilka 1,700 äro navigabla. Sitt namn har den fått av ett sagans konungarike som hette Yang och vars huvudstad lär ha varit Yang Chow i provinsen Kiangsu 165 miles från dess mynning. Det är här som Yangtse genom en kanal står i förbindelse med staden Tientsin i norra Kina ej långt från Peking. Denna kanal är 700 miles lång, kallas Grand Canal eller Kejsarkanalen och är liksom den kinesiska muren ett av världens största nationella arbeten.

I dagligt tal har Yangtsekiang många namn allt efter de olika provinser den genomflyter. Det vanligaste är Ta Chang Ho (stora långa floden). Den del jag nu skall försöka beskriva kallas i Szechuan för Chuankiang (De fyra strömmarnas flod) och i gammalkinesisk litteratur för Hsia-kiang eller Pa-kiang, vilket närmast kan översättas med Cañonfloden. Ovanför staden Suifu eller Hsü Chow, 1,600 miles från Yangtses utlopp har den fått det poetiska namnet Kin-Sha-Kiang, eller gyllene sandens flod. De viktigaste bifloderna är 8 till antalet, men av dem vill jag blott påpeka Fu Ho eller Min Ho, som är navigabel till staden Kiating, 90 miles ovanför Suifu. Till sist måste jag också nämna att hela övre Yangtse i en del geografiska verk blivit kallad Laag Ho (blå floden), ett namn som är lika missvisande som namnet Blå Hallen i vårt stadshus; den är nämligen för det mesta lika tegelröd.

Det distrikt av floden över vilket jag som flodinspektör hade full jurisdiktion i maritima affärer sträckte sig från staden Ichang i provinsen Hupei till staden Kiating i provinsen Szechuan; totala distansen är ungefär 640 miles.

Grand Cañons av övre Yangtsekiang.

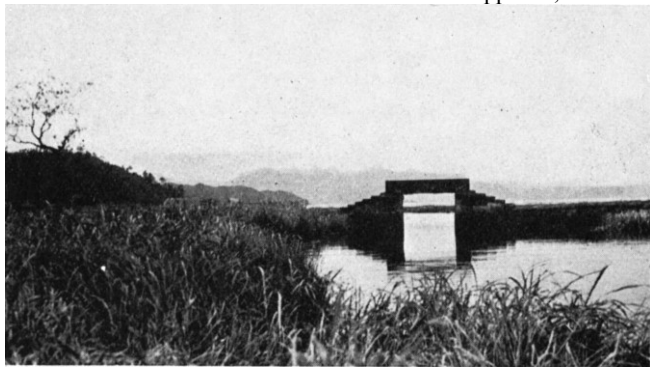
Övre Yangtsekiang mellan Ichang och Chungking, en sträcka på 350 miles med en nivåskillnad av 550 fot. hade länge ansetts som ofarbar för ångfartyg. Den resande som önskade fortsätta färden från Ichang hade att använda sig av härför speciellt konstruerade djonker. En dylik resa till Chungking tog i medeltal 30 á 40 dygn och var med full utrustning en mycket dyrbar affär. Resan var förbunden med stora faror och umbäranden. Det var inte bara

General Yang Sen vid foten av Hsin Lung Tan. (Nya Drakforsen.)

undervattensklipporna och forsarna som lurade, utan talrika rövarband har dessutom alltid gjort en dylik resa osäker; att resenärerna kom fram till Chungking fullständigt utplundrade var ej så ovanligt.

Missionärerna i Kina ha ofta varit banbrytare även i praktiska ting, och det var en engelsk missionär, mr Archibald Little, som år 1898 med en liten ångslup »Lee-Chuen» efter 3 veckors resa lyckades ta sig fram till Chungking. Ett tyskt rederi byggde sedan ett fartyg som var både större och mera ändamålsenligt än »Lee-Chuen». Men på dess första resa råkade den endast ungefär 30 miles uppför floden stöta på en undervattensklippa och försvann för alltid. Under sina ferier i hemlandet försökte mr Little ivrigt intressera sina landsmän för konstruerandet av fartyg, som kunde övervinna denna svårnavigabla flod, och under ett av sina föredrag gjorde han bekantskap med kapten Plant. Denne hade förut fört ångare över Nilens katarakter och på Tigrisfloden, och mr Little anställde nu kapten Plant vid ett kinesiskt bolag som bildats i Szechuan. Delvis efter Plants egna ritningar byggdes en hjulångare S/S »Pioneer». Detta var år 1900. Den gjorde en lyckad rekordresa under Plants befäl. Så utbröt boxarupproret, och S/S

Grand Canal eller Kejsarkanalen.

»Pioneer» inköptes av engelska marinen för att undsätta utläningar i det inre av landet. Sedan dröjde det ända till 1913, innan kapten Plant på allvar kunde sätta i gång med ett nytt fartyg S/S »Shu Hun». Detta fartyg är än i denna dag en av de bästa båtarna på floden.

Kapten Plant, »The grand old man of Yangtze-kiang», dog år 1921

och ett monument över. honom står nu vid foten av den stora Hsintankatarakten. Utan att på något sätt försöka förringa kapten Plants gärning, kan man i alla fall finna det märkligt, att missionären mr Little tycks ha råkat i glömska; om någon skulle ha hyllats som den verkliga pionjären så var det onekligen han.

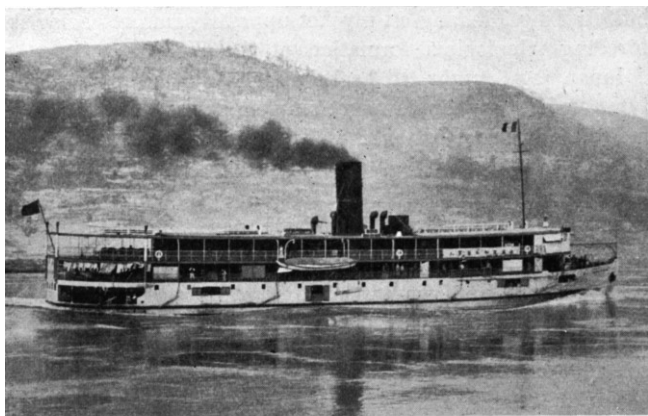
Till följd av kapten Plants framgång och de oerhört stora frakterna - nära 100 kr. per ton - mellan Ichang och Chungking uppstod en formlig »Klondyke rush». Då jag år 1921 övertog befattningen som ensam flod inspektör, hade vi 62 ångare på traden, däri inberäknade de utländska kanonbåtarna, och lotsstabens numerär uppgick till 178 man. År 1926 hade siffrorna ökats till över 100 fartyg och omkring 350 lotsar.

Halande en djonk över kanalbanken till andra vattenvägar.

Ett fartyg på övre Yangtsekiang måste höra till de bästa produkterna av vår tids skeppsbyggnadskonst, och modern komfort saknas ej ombord. De första fartygen byggdes av så välkända firmor som Yarrows och Thornycroft i England, men numera konstrueras båtarna i Shanghai, och kineserna kan med rätta vara stolta över sin skeppsbyggnadsindustri. Båtarna variera i längd från 140 till 215 fot och äro byggda av finaste och lättaste material. För att framdriva dem genom de starka forsarna fordras stor maskinkraft; en del av dem ha ända till 4,500 hästkrafter. Alla äro dubbelpropellerade och för att erhålla största möjliga manöver, förmåga försedda med 3 eller 4 roder.

Farten varierar mellan 12 och 16 knop på full last. Faran att stöta på grund eller rent av »gå i land», något som ofta förekommer, har

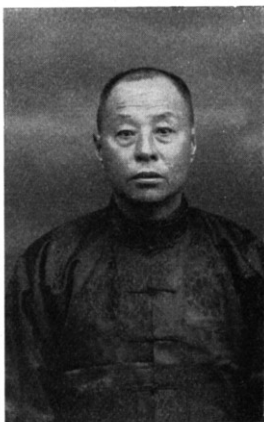
Franska flodångaren "Fook Yuen" byggd i Shanghai.

gjort det nödvändigt att indela skroven med vattentäta skott både längs- och tvärskepps; ett dylikt fartyg kan hållas flytande med full last och två avdelningar fyllda med vatten.

Kommandobryggan. är särskilt intressant och respektingivande, omgiven som den är av pansarplåt, tjock nog att motstå beskjutning med moderna gevär. Luckor med skottgluggar kan på ett ögonblick fällas ned - en nödvändig åtgärd mot den plötsligt och ofta påkommande beskjutningen från rövarband och disciplinerade soldater. Här finnas även nödvändiga instrument som manometrar, slagräknare och en högtalande telefon till både maskin och pannrum, så att befälhavaren kan utöva nödig kontroll.

Geologiskt sett har »Övre Yangtsekiang» sitt stora intresse, då den är ett belysande exempel på en flod som är äldre än de höga fjäll som omger den. Millioner år, under vilken tid landet har höjt sig, har floden skurit sig genom de höga kalkstensfjällen som på sina ställen nå en höjd av över 4,000 fot. Att Yangtsekiang är »older than the hills» är ett påstående, som jag inte har ur egen fatatur, då min utbildning som sjöman i stället lärt mig att akta mig för bergknallar. Om jag någon gång briljerar med en del geologiska data, så är jag säker på att de är korrekta. De härröra nämligen från ett föredrag av Kinas förnämsta geolog doktor V. K. Ting. Efter en resa jag gjorde tillsammans med »the Yangtze Commission» i oktober 1923, där major von Heidenstam var en av de förnämsta

deltagarna, höll dr Ting i Ichang ett mycket uppmärksammat geologiskt föredrag »Geological formation of the Yangtze».

Mästerlotsarna, Chou Yun Wu, Chin Cheng Fu, Yang Chan Wu och Kung Yun Ching.

Innan jag övergår till beskrivningen av floden och äventyren, måste jag nämna något om dem som dagligen »kämpa med floddraken», lotsarna och båtsmännen. De äro män vilkas förfäder i otaliga generationer levat sitt hårda och farofyllda liv på floden. Det är folk för vilka alla som kommit i beröring med dem hysa den största beundran. Kartor och seglingsbeskrivningar är av föga nytta vid navigeringen. Här fordras framförallt lokalkännedom och

en grundlig sådan. Navigeringen skötes därför av infödda lotsar, som sedan sin tidigaste barndom levat på floden, och utan deras hjälp är en färd otänkbar.

För att erhålla certifikat som fullt utbildad lots fordras ej blott att ha varit laopan (djonkförare) och ti kung (djonklots), utan också flerårig erfarenhet i den speciella konsten att handhava ångfartyg. En lots har även att genomgå 3 ganska svåra examina och prov. I gengäld är de väl betalda och kan vid sidan av sin lön, vilken i bästa fall uppgår till 300 kinesiska dollars per månad, tjäna ända till 400 dollars extra på tantiemer och sportler. I Ichang ha de sitt eget klubbhus och äro välorganiserade och disciplinerade under direkt ledning av flodinspektören och de s. k. senior pilots.

Min. gamle skeppare på »Ping Ching», commander W. G. Pitcairn, hade efter kapten Plants död 1921 övertagit platsen som »Shün Yangtse», i. e. flodinspektör över hela Övre Yangtsekiang. Till förste assistent hade utsetts franska korvettkaptenen Marcel Robbe. Bägge lämnade tjänsten år 1924. Pitcairn övergick till privat affärsverksamhet, och Robbe blev beordrad att återinträda i marinens tjänst.

TJUGOFJÄRDE KAPITLET.

Då jag landade i Ichang hade jag inte sett staden på över 8 år. Från att ha varit ett rätt obetydligt samhälle inom en halvt raserad stadsmur hade den nu svällt ut över muren och börjat få ansatser till reguljära gator. Hus i utländsk stil var ej fåtaliga. Flodinspektörens residens hade på den tiden legat så gott som »på landet», inringat av en liten vacker park med skyddande mur. Min rickshaw tog mig uppför Erh-Ma-Lo¹, som var sig något så när lik, och mitt bland en massa ruckel, opiumhålör, teatrar och småhotell återfann jag den lilla oasen. Min båt hade varit betydligt försenad, så att ingen väntade mig den kvällen. Då jag klev in genom porten rusade en stor ilsken hund på mig. Det var den tibetanska gårdvaren Bessy. Från verandan hördes commander Pitcairns stämma:

-Är det du?

-Ja, .det är jag! Bessy hade ett kraftigt tag i mitt ena byxben. Det var mig ett fint mottagande! Till slut kommo ett par boyar och befriade mig.

Från husets övre regioner hördes skvalp av vatten och skrammel med pytsar, och så kom Pitcairn ned inlindad i sin badrock. Poor old Pitcairn - av min gamle mallige skeppare fanns inte mycket kvar, och han nästan grät när. han tog mig i famn.

-Tyst, hör på de djävlarerna!

Från teatern brakade det löst med cymbaler och ilsket skriande trumpeter.

-Här har jag levt på whisky och brom i nära nog en hel vecka.

Jag fick inte en syl i vädret för alla hans bekymmer och vojningar, och innan boyen ännu hunnit bära in den oundvikliga whisky-and-sodan hade jag redan fått veta att mrs Pitcairn var på väg till England med barnen och att allt var ett litet helvete. För ett par månader sedan hade Ichang blivit intaget av soldater, och mrs Pitcairn hade med barn och amma varit instängd i källaren. medan rövarna försökte bränna huset. -Allt det där hände medan jag var

¹ Ma Lo = Hästgata.. Alla kinesiska städer ha minst en stor gata som alltid kallas Ma Lo. Erh Ma Lo = andra hästgatan.

Erh Ma Lo = andra hästgatan i Ichang.

på floden, så du kan tänka dig hur jag kände det då jag kom hem. Just som vi satt och pratade i munnen på varandra hördes en ångsirens vilda tjut ge någon sorts varningssignal nere från hamnen.

Tullhuset i Ichang.

-Vad

tusan är det nu fatt?

Pitcairn körde ned mig i stolen:

-Ge du attan i vad de har för sig där nere. Vi har två kanonbåtar i hamnen, kan inte de klara av det så har vi inte där att göra. Boy! Tag den nya masterns kläder och gör klart för en resa till Chungking! Skål på dig, S. O. S., det känns bättre sedan du kommit.

Halva natten låg jag och kastade mig i den breda järnsängen medan musiken från teatern larmade och gatuförsäljarnas rop och bambukastanjetter höllo på som värst. Till slut tog larmet av, en blind mans klocka klingade melodiskt medan han traskade gatan fram. Så tystnade klockan, en fiol stämde upp en gammal välkänd visa. »Så tog jag flickan på hennes knä och det var väl inget ont i de». Den spelmannen måste vara från Kanton - och så somnade jag.

Flodinspektörens residens.

Kl. 6 på morgonen väcktes jag av Pitcairn, som slog fyra glas på en bronsklocka. Boyen kom med te och rostat bröd.

-Master, jag tillhör er, vill ha 18 \$ och en halv pikul ris per månad. Boyen såg frodig ut i ansiktet och hans pupiller skvallrade inte om opium, vadan det gjordes upp om provotid och så var den saken klar. De gamla tagen gå aldrig ur en skeppare, och efter vanligheten fick jag en skopa ovelt - det hörde till morgonpsalmen. Den här gången var det för att jag snarkat alldeles fly förbannat.

-Ska man nu ha det att dras med också, tycker du inte att vi har

Commander W. G. Pitcairn.

nog oljud runt huset förut?

Nere på gården stodo ett par kulis uppställda med pytsar och svabbar, ty med en grundlig renspolning runt veranda och trappor måste dagen begynna.

-In med dig i badrummet, S. O. S., skall du få se på finfina grejor. Jag hade knappast klivit in genom dörren förrän jag fick mig en kalldusch så att tänderna skallrade. Det var sitt eget patent han överraskat mig med.. Uppe i taket hängde en pyts; man behövde

bara dra i ett tåg så kantrade den. Pitcairn hade fått sitt förlösande morgongrin.

Båten, vi skulle fara med, hade uppskjutit sin avgång till framåt 10-tiden, och medan boyarna tog ombord våra grejor, blev jag introducerad hos tullverkets chef på platsen, mr Lyons. Här fick vi reda på att det hade varit ett fasligt tumult nere på hamnen kvällen förut, vilket förklarade allt blåsande i ångsirenerna. En kinesisk general med tillhörande livvakt hade i något överförfriskat tillstånd roat sig med att kasta ut en del passagerare. När så

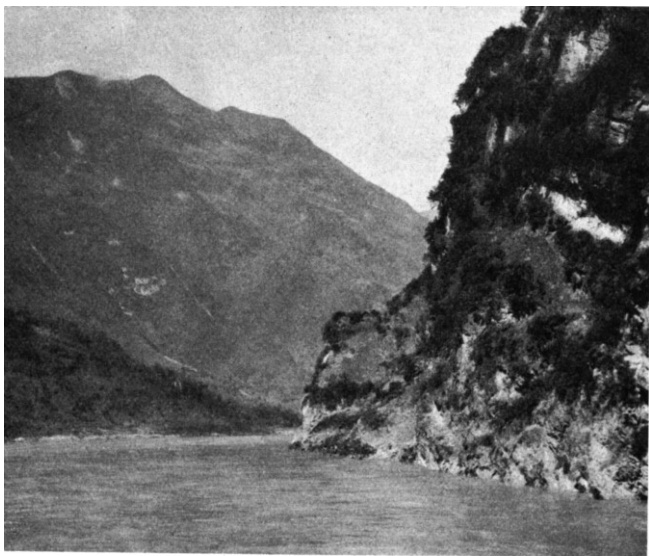
Kapten Törnroth med hunden "Bar Wuff". Kapten Thomson med fru och författaren i stolen.

kaptenen blandat sig i leken, blev det allmänt slagsmål med revolverar och bajonetter; ett par kvinnliga passagerare hade blivit sårade och kaptenen skjuten i benet.

- Där ser du, sa Pitcairn, nu börjar dansen för dig.

Ombord i S/S »Alice Dollar» satt kapten Törnroth i en korgstol på bryggan och stödde sitt sårade ben på en mindre stol. Mrs Törnroth hade en bindel om pannan, och som hon stådade med en stor blond peruk ville den nu inte sitta riktigt. Hon manövrerade den i alla fall skickligt; vad som var fram och bak på peruken var inte så kinkigt. ty framför allt måste hon berätta. Det blev en livfull skildring av hur »Cap», som hon kallade sin man, klarat av det hela.

-O Cap - he was wonderful, han tog den ena kinesen och slog den andra med -och som dom sköt sedan! Ett skott gick rätt igenom durken i min hytt, kulan splittrades mot en järnbjälke och sårade mig och en annan dam.

Iehang Cañon.

S/S »Alice Dollar» lättade ankar, kapten Törnroth stod stödd mot en av maskintelegraferna. Han var en jättelik man, nära sex fot sex i strumpsockorna, väderbiten och senig. Fastän finländare till börden hade han redan för längesedan lagt sig till med det konstanta amerikanska grinet, vilket på kort tid tyckes kunna förvandla vem som helst till 100-procentig yankee. Törnroth hade utfört en hjältebragd, ensam hade han stritt mot ett tjugutal beväpnade män, och generalen själv låg nu mer eller mindre sönderbruten i arresten ombord på den amerikanska kanonbåten.

Just som vi svängde ut mellan de på reddan förankrade fartygen stoppade oss en motorbarkass, och i ett tiotal matrosar anförda av en officer äntrade ombord. Vapen, och ammunitionslådor langades

San Yu Tung bergspass.

upp, det hade nämligen ansetts lämpligt att fartyget för denna resa medförde en skyddsvakt. Kapten Törnroths stora kropp vaggade för några ögonblick fram och tillbaka; så föll, han ned i sin korgstol.

En bro över mynningen till passet.

-O, min stackars »Cap»! Mrs Törnroth vred på peruken, allt under det hon tvättade liv i sin blåslagne och sårade man. Du understår dig inte att röra på dig under hela resan, för då får du, med mig att göra!

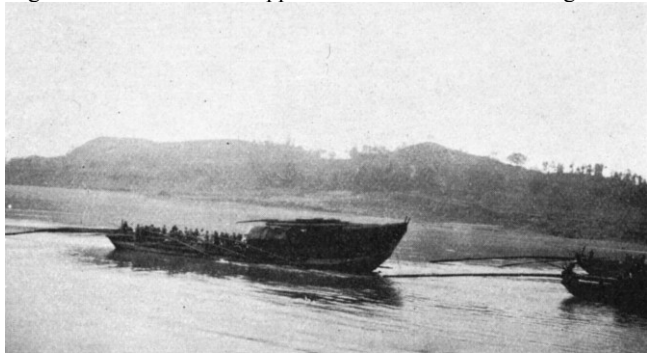
Törnroth bara skrek och skrattade allt efter som den i ren sprit indränkta bomullssudden överfor hans mörbultade lekamen. Med kapten Pitcairn i tillfälligt kommando fortsattes så resan.

Efter att ha saktat farten för en del fiskebåtar styrde vi så in i den 6 mil långa Ichang Cañon. Framför oss öppnar sig ett panorama, vars mäktiga skönhet är fullständigt överväldigande. Ett trångt bergpass med över 2,000 fots lodräta kalkstens berg omger oss. I avlagringarnas trappformationer växer en i alla färgskiftningar prunkande flora. På ungefär 1,000 fots höjd stå ännu körs- bärs- och plommonträden i full blom. Här och där i bergsskrevorna hänga små hyddor och tempel likt uppspikade duvslag. Med kikaren kan man tydligt se folk i rörelse: på en smal stig så där 1,500 fot över flodnivån går en gumma och vallar getter. Längre fram krypa ett 30-tal pråmdragare på alla fyra och bogsera en djonk uppför floden med en lång bambulina. Dessa pråmdragarstiggar äro delvis inhuggna i berget och på sina ställen blott 2 fot breda och så låga, att man endast kan taga sig fram krypande. Smärre bergpass öppna sig i den solida bergväggen. Ett av dem som ligger strax vid mynningen av Ichang Gallon kallas San Yu Tung. I den lilla hyddan som för ett ögonblick skymtar fram bodde ända till år 1919 ett gammalt original, en tysk

Familjen Rohde vid entrén till ett klipptempel San Yu Tung.

sjökapten med sin fru. Han hade för länge sedan slutat att segla, och familjen livnärde sig av att hålla skola. Då jag vid mitt första besök i Ichang år 1914 besökte dem höll kapten Rohde på att trumfa i sin klass av kinespojkar olika ämnen, vari ingick både navigation och astronomi. Frau Rohde gav pianolektioner åt små och stora flickor; det var en komisk syn att se en liten tös i röda byxor sitta framför ett gammalt fortepiano och med ett finger hamra ut »Es war im Böhmer Wald, wo meine Wiege stand». Nu har rövarna plundrat hans hus. Idyllen är förstörd. Lite längre fram i Gallon. på högra flodstranden ligger den märkliga »Drakgrottan». Den har blivit världsberömd, ty det var här som en engelsk resande år 1915 upptäckte de förstenade lämningarna av

Vi stoppa för nedfarande djonker.

vad han trodde vara den ursprungliga »kinesiska draken». Den draken har vår kände Kinaforskare professor Gunnar Andersson mycket effektivt avlivat i sin bok »Draken och de främmande Djävlarna». Nu har professor Andersson aldrig själv varit inne i den där grottan, och fastän jag naturligtvis vet att professorn har rätt då man ser paleontologiskt på saken och glömmer heraldiken, kan jag försäkra att draken finns där i alla fall. Tillsammans med en del kineslotsar har jag krupit och halat mig fram nära nog en hel engelsk mil i grottan till en plats som de kalla »Drakens postkontor». Här har jag egenhändigt sänt odjuret en på kinesiska avfattad böneskrift. Vad den innehöll är en privatsak mellan draken och mig. Emellertid är grottan ingenting annat än en uttorkad underjordisk flodbädd, och man får vara försiktig och ej ge sig in för långt ty då kan man lätt gå bort sig.

Vid övre ändan av Cañon passera vi ett s. k. vattenmärke; stora

siffror målade på bergväggen ange bär den lokala vattennivån, från noll till 200 fot. Dylika vattenmärken äro av stor betydelse vid navigeringen, då de angiva djupet över klippor och i de olika passagera. Vid skarpa krökar av floden äro signalstationer upprättade, som varna för mötande fartyg och djonker.

Väl klara av Ichang Cañon, komma vi in på en sträcka som kallas Vildfåglarnas flod. Strömmen är här mycket stark, och djupa vattenvirvlar komma dansande mot »Alice Dollar», som ibland kränger svårt. Passagen är smal och krokig, då hela Yangtsekiang liksom är dämd upp av höga klippor och jättestora, runda granitblock. Lotsen på bryggan, en gammal gråskäggig man och äkta son av Yangtsekiang står framför rorsmannen, som med spänd uppmärksamhet följer hans anvisningar. Intet ord yttras, allt

Kung Ling Tan, "Pärlforsen".

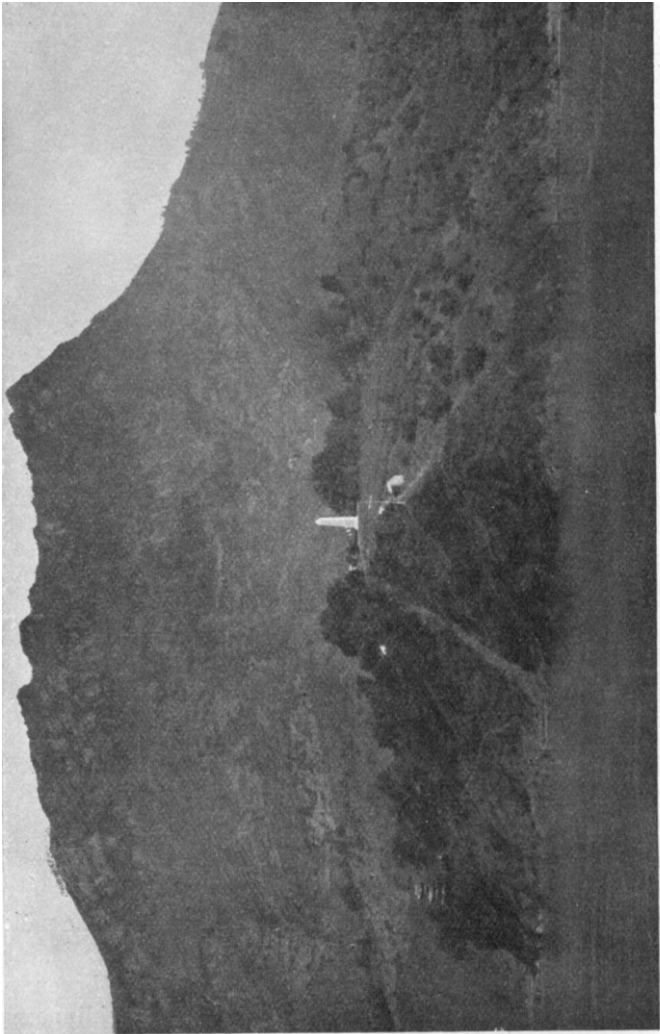
kommando sker med vissa handrörelser. Vi närma oss nu den första katarakten »Stora Utter-strömmen». Lotsens handrörelser bli allt livligare, och rorsmannen arbetar intensivt med ratten. Vi rusa med god fart i bakvattnet tätt utmed en klippa. Pitcairn ringer ned till maskinrummet för högsta möjliga fart, och så med ens skär fartygets bog in i forsen. Mötet med det nedrusande vattnet gör att hela fördäcket liksom gräver ned. sig. Vattnet sprutar i stora kaskader över »backen». Hela fartyget skakar av maskinens prestationer, och tum för tum kryper vi fram genom forsen. Väl över, blicka vi tillbaka; vattnet är nu argt och upprört, mitt i forsen går det hög sjö. Det är lätt att förstå att en tveksam eller felaktig manöver skulle betytt en ögonblicklig undergång. Vi ånga fram under en halvtimme, varefter en signalstation stoppar oss för

Niu Kan Ma Fei Shu. Oxlever- och Hästlungs-Cañon.

nedfarande djonker och vi få vänta till dess 30-40 stycken passerat. Det är en ståtlig syn, att se dessa stora djonker, vardera på en 60 á 80 ton, komma farande med strömmen, framdrivna av långa vrickåror med 5, 6 man till varje åra. En lång spira sticker ut i fören med vilken 10 till 12 man arbeta för att hålla stäven i rätt riktning. Alla man ha knappast en tråd på sig utom sina röda och svarta turbaner. Längst fram i fören på djonken står lotsen och ger sina order under ideligt viftande med armarna. En påfösare piskar obarmhärtigt roddarnas nakna ryggar. Det forsar om bogen på djonken, som under skarpa girar styr klar av klipporna. Nu visar signalstationen klart och vi styra in i Pärlforsen, där strömmen visserligen ej är så stark, men de många undervattensklipporna (pärlorna) äro desto farligare. Här ligga små båtar med röda och blå flaggor, markerande grunden. Flodens lopp blir snart åter lugnt, och vi passera den vackra Oxlever- och Hästlungs-Cañon - ett namn som den fått av en del stalaktitformationer utefter bergväggen.

En viss aktivitet gör sig nu gällande ombord. Stora fenders dragas fram, ställinor göras klara och ångvinscharna prövas. Förste maskinisten har konferens med skepparna, ångtryck och slagantal i maskin diskuteras. Vi närma oss nu den stora Hsintankatarakten.

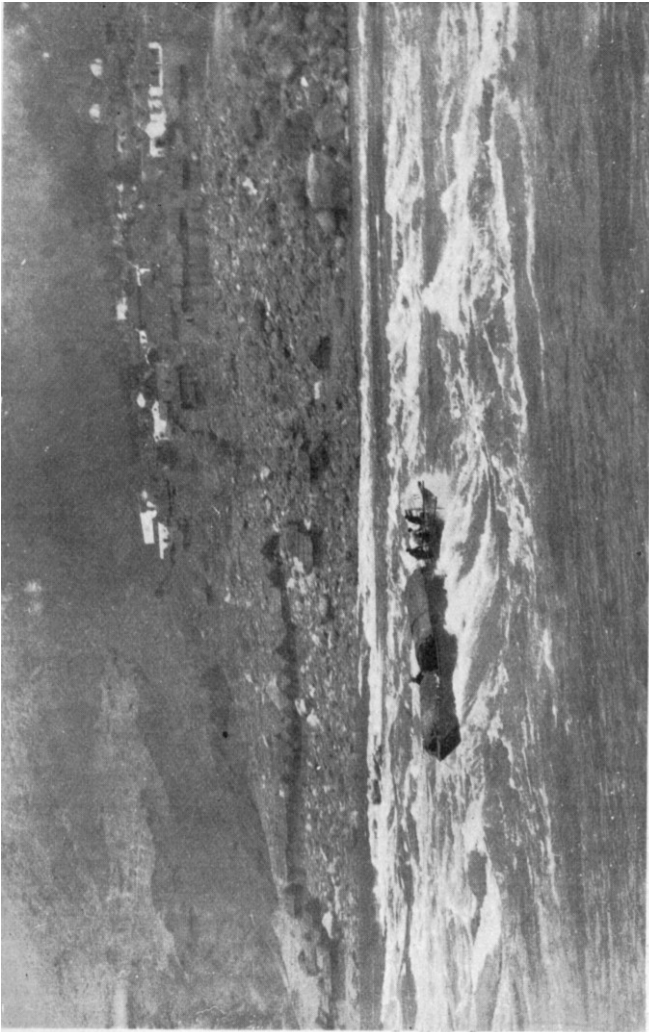
Kapten Plants monument nedanför Hsintanforsen.

Namnet betyder den nya forsen, men den är allt annat än ny. Den förorsakades nämligen av ett bergras för över 300 år sedan. Det är den svåraste forsen på hela floden vid vissa vattenstånd. Vi stanna ett par mil nedanför och landsätta alla kinesiska passagerare,

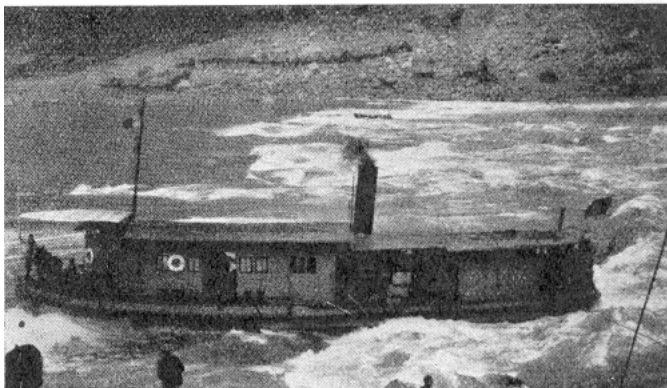
Monumentet och dess väktare.

delvis för att lätta fartyget som är hårt lastat, men också för att undvika panik ifall ej allt skulle gå efter beräkning. Då vi passerat en krök av floden, ligger forsen rätt framför oss, omgiven av 3,000

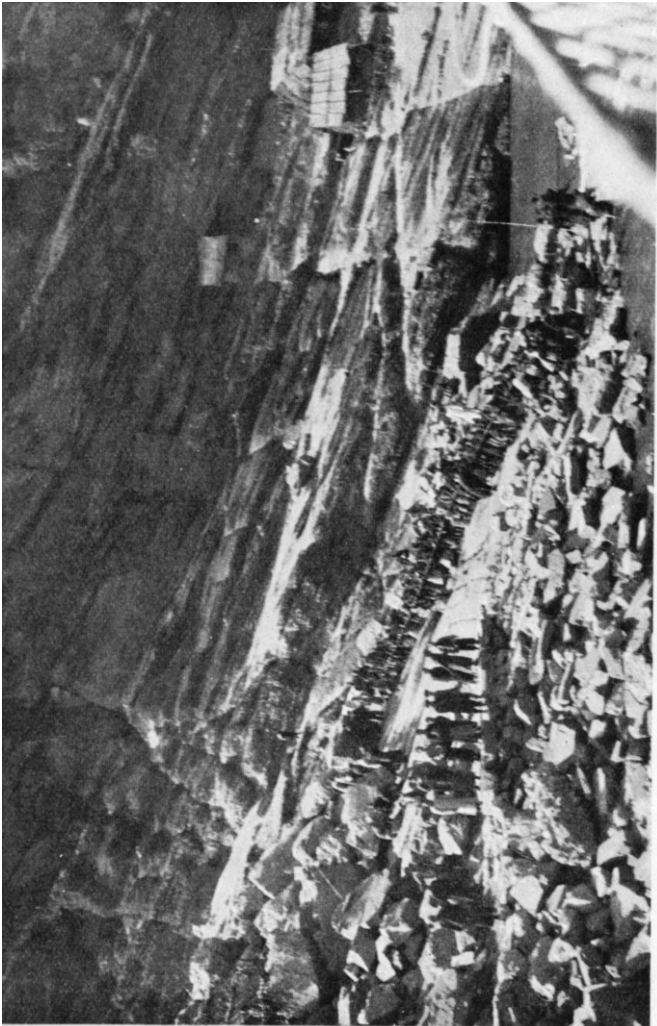
En djonk på väg utför forsen. Minuten efter det bilden togs uppslukades den av en vattenvirvel, alla "blevo borta".

fot höga, lodräta berg som i fortsättningen forma den s.k. »Klara vattnets Cañon». Hsintauforsen strömmar med en hastighet av 9 knop och har ett stup av 6 fot på 150, i själva fallet. Den som för första gången med ett fartyg närmar sig Hsintau, har onekligen en

känsla av att det här klara vi aldrig, och svårt ser det verkligen ut. Stora klippblock ligger mitt i floden, mellan vilka det vita, skummande vattnet väller fram. Den enda möjliga passagen ligger vid högra flodstranden, och där ser det lika svårt ut. Vi ha saktat farten nedanför forsen i väntan på högsta möjliga ångtryck, men så fort manometern på bryggan utvisar 250 pounds tryck slås full fart i maskin, och vi stäva upp mot forsen tätt intill klipporna på högra stranden. Hela båten skälver och skakar; ur skorstenen står elden högt till våders, och ett regn av sot och aska faller över oss. Stäven borrar in i sig i vattenmassorna för att åter sakta resa sig.

Framåt går det, och lotsen på bryggan svänger armarna för att liksom mana fram fartyget. Plötsligt blir det stopp, och nu veta vi, att av egen maskinkraft kan vi ej komma längre. Pråmdragarna, som skockat sig på stranden, jubla: nu blir det. extra förtjänst av. Så börjar en palaver mellan dragarna och fartygets tolk, ett bedrövtligt intermezzo som vi måste överlämna åt kineserna att klara av, ty här duger inte att vi europeer blanda oss i leken. Dragarna vilja ha 120 dollars för att hjälpa oss över, men fartyget vill endast betala 80 dollars, den brukliga taxan. Här ligga vi nu mitt i forsen med maskinerna arbetande under högsta möjliga slagantal. På ena sidan reser sig L en klippig strand, på den andra ett stort klippblock över vilket vattnet sprutar, och bakom oss ligger ett långt rev. Spänningen stiger med varje minut; det tycks den också göra i land, och lotsen, tolken och dragarna ge varandra de mest oöversättliga epiteter. Till slut tar lotsens tålmod slut. Slängande sin mössa i däck och till yttermera visso stampande på den överröstar han både tolken och dragarna, och äntligen blir

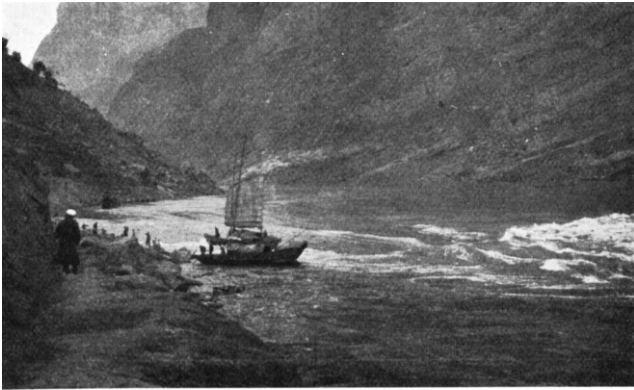
Prändragarna hugga tag i ställinorna.

priset bestämt till 90 dollars. Med kastlina dras långa ställinor i land och fastgörs i berget ovanför forsen. Tjocka trossar av flätad bambu fastgörs vid fartyget. När allt är klart och omkring 300 man selade till linorna vidtager dragkampen. Två ångvinschar och

Där bambulinorna fästas och 300 man hålla dragkamp med Hsintan.

dragarna göra sitt bästa, maskinerna arbeta än hastigare. Färgen på skorstenen, som ursprungligen var svart, har redan bränts bort, och den börjar bli allt mer rödglödgad. Vinscharna hala in ståltrossarna tum för tum och bambulinorna äro spända till det yttersta. Äntligen kan det märkas, att båten börjat röra på sig, och så med

Ping Sui Sha = Klara vattnets Cañon.

ens skjuter fartyget fram, trossar och stållinor slakna - Hsintan är besegrad!

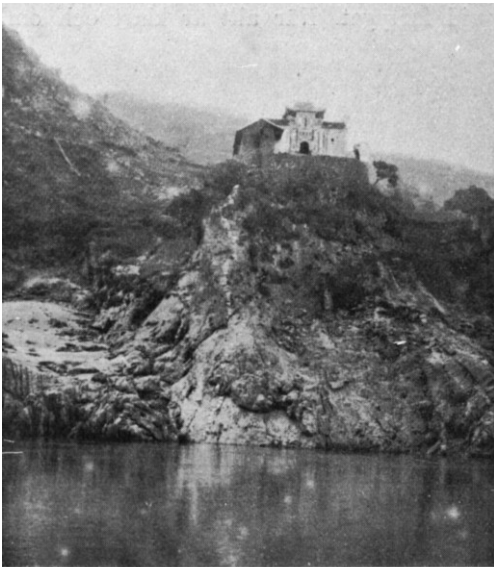
Smärre pagoder och tempel stå på vakt vid flodkrökarna. Lü Tsu To Pagoda.

Vi stanna ovanför forsen och maskin personalen får ta igen sig. Eldarna, vilka under en hel timmes tid arbetat instängda i

En djonk arbetar sig mödosamt uppför strömmen.

pannrummet under högt lufttryck, äro alldeles uttröttade, och ett par av dem måste halas upp för att kvickna till.

Kwan Ta Kow tempel vid inloppet till Häxfjällens Cañon.

Alla passagerare ha nu åter embarkerat. Klara Vattnets Cañon, med" dess 4,000 fot höga fjäll, vilka liksom en kuliss tjänat till bakgrund och omslutit Hsintan, äro snart passerade. Fartyget arbetar sig mödosamt fram genom den ena strömmen efter den andra. Landskapet ligger mera öppet, och vi. passera en del smärre byar och städer. Här finns gott om kol, och flötserna ligga i öppen dag på toppen av bergen. Smärre pagoder och tempel stå på vakt vid flodkrökarna. Det är en ständigt växlande tavla som rullas upp för oss. Återigen börjar floden att tränga ihop sig mellan höga fjäll, och vi äro inne i den 23 mil långa Stora Häxfjällens Cañon. Här är hemskt och dystert, mörka moln hänga nästan ständigt över bergstopparna. Klippväggarnas fantastiska formationer, djupa grottor de- korerade med stalaktiter i alla färgnyanser, vattenfallen vilka likt jättestora slöjor hänga över stupen och vinden som tjuter och dånar, allt detta blir till en mystisk symfoni vilken aldrig glömmes. Otaliga äro de sagor och sägner som kineserna ha att förtälja om denna plats; ibland handla de om någon av grottorna eller vattenfallen, men mest om draken som ligger på flodens botten och bara behöver skaka på sin svans för att dra en djonk i

Häxfjällens Cañon. Det är här, som djävulen enligt kinesernas utsago en gång gick bort sig.

d
jupet. Vid högvatten om sommaren är Cañon ofarbar för djonkerna. Vattenmassorna, vilka här trängts samman till en höjd av nära 200 fot, bilda djupa vattenvirvlar, som i en ändlös rad och med rasande fart dansa i väg genom Cañon. Det är draken som

viftar på svansen.

Vi ånga fram med god fart och möta flera fartyg på nedgående, vilkas ångsirener ge tusenfaldigt eko bland fjällen. Vi stoppas och prejas av det sista fartyget, vars kapten meddelar att han blivit beskjuten av rövare. Meddelandet, som ropades ut genom megafonen, lydde helt kort: »Beskjuten, mile 127, två dödade och fyra sårade !»

Mei Ren Fong. De sköna vindarnas berg. Övre inloppet till Häxfjällens Cañon.

Vi tacka för den vänliga upplysningen; nu veta vi vad vi ha att bereda oss på i morgon. Vid övre ändan av Cañon ligger en liten, av höga vallar omgiven stad, Wu-Shan. Här kastas ankar för natten och intages nytt kolförråd. Vi ha nu hunnit 90 miles från Ichang och befinna oss just innanför gränsen till provinsen Szechuan. Så fort ankaret gått i botten komma »blomsterbåtar» och förtöja vid fartyget - ett poetiskt namn på små flytande hotell och opiumhålor. Köket är beläget längst fram i fören, och kocken står just vid en stor gryta och kokar ris. På smärre koleldar beredas allehanda mer eller mindre läckra rätter. Bjärt målade sköna damer betjäna opiumrökarna. Här göres också musik; ackompanjerade av små stekpannslutor låta flickorna höra sin klagande sång, som fortgår in långt fram på natten.

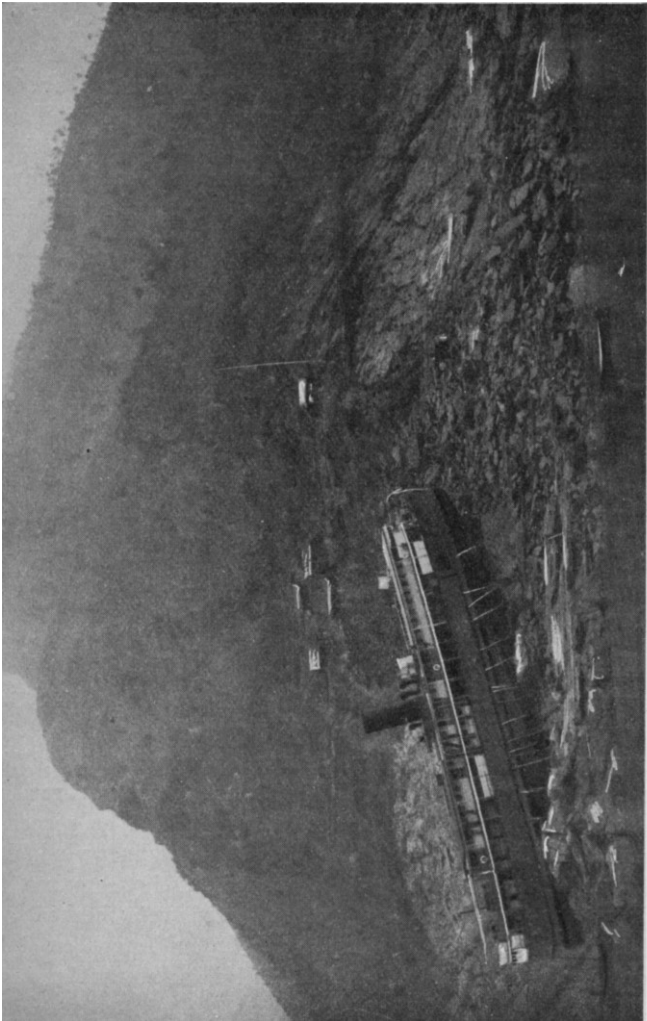
TJUGUFEMTE KAPITLET.

Sjöfolk äro tidiga av sig, och redan i daggryningen kommer styrman och knackar på våra hytt dörrar. Det gäller att kläda sig fort och komma ut på däck; vi närma oss nämligen den s. k. farliga zonen. Kapten Törnroth har nu krytat till sig, och fastän han ännu inte kan lämna sin stol håller han själv vakten på bryggan. Den ena strömmen efter den andra passeras; man måste verkligen beundra lotsarnas skicklighet att manövrera fartyget. Med osviklig precision inträffar båten just på den rätta punkten vid foten av forsen och skär strömmen under den rätta vinkeln. En avvikelse på endast några grader - och vattenmassorna skulle kasta oss upp på stranden. Denna tid på året med stigande vatten är ett på så sätt havererat fartyg omöjligt att rädda.

Omväxlande scenerier ge landskapet ett mera tilltalande utseende. Djupa dalgångar, med bondgårdar och smärre byar inbäddade i skyddande bambulundar, se pittoreskt inbjudande ut. Markerna äro här under intensiv odling. Ända högt upp på bergsslutningen sträcka sig åkerlapparna, på de svåraste branterna i trappliknande små tegar. Strida bäckar, vilka under sitt lopp bilda det ena vattenfallet efter det andra, arbeta sig väg mot floden. Bakom ett av dessa fall kan vi liksom genom en slöja skymta konturerna av ett tempel. Dylika vattenomhöljda tempel äro här ej sällsynta. Kineserna förtälja, att i forna tider, då fara 'hotade, kunde dessa vattenfall dirigeras så av prästerna, att templen ej blott blev osynliga, utan även fullständigt oåtkomliga.

Nu börja återigen de höga fjällen dra sig samman, och till slut ser det ut som om passagen vore fullständigt blockerad. Vi närma oss nu inloppet till »Vindlådornas Cañon», endast 3 1/2 miles lång, men den mest grandiosa av dem alla. Floden har här skurit sig en trång vindlande passage genom 4,000 fot höga berg, vilkas lodräta väggar skiftar i vitt och rött. Vattenmassorna som trängts samman i en på sina ställen endast 300 fot bred ravin når under sommar-månaderna sin största höjd, ända till 275 fot över lågvattenståndet. Denna Cañons majestätiska skönhet har inspirerat många skalder,

¹ Detta fartyg blev sedan bärgat efter att ha rutschat en distans av över 300 fot.

Ett fartyg som hängt upp sig.

vilkas oden på flera ställen synas inhuggna i klippan. Här och där i skrevorna, på en som det synes fullständigt oåtkomlig höjd ha placerats lådor eller kistor, som av kineserna fått namnet vindlådor. Huru de kommit dit, vad de innehålla, eller orsaken till

denna kuriösa placering, tyckes ingen veta besked om.

En annan vy av vraket¹ och vår väg uppför floden.

I den förut beskrivna Häxfjällens Cañon finnes en dylik kista av järn fullständigt inbäddad i kalkstens avlagringar på en 800 fots höjd över floden. Här ha framtidens arkeologer någonting att tvista om. Vid en av de trängre lassagerna äro tjocka järnpelare infällda i klippan, lämningar efter en s. k. tullbarriär från kejsar Chien Lungs tid. Vindlådornas Cañon öppnar sig helt plötsligt och floden vidgar ut sig till en liten sjö. I mitten av denna ligger en

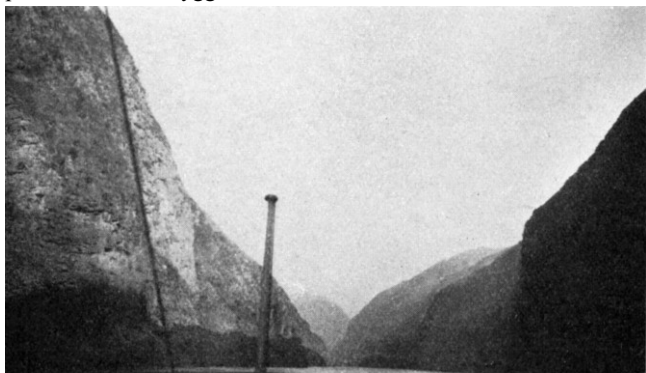

Strida bäckar arbeta sig väg mot floden.

grusbank, varifrån ett stort ångmoln höjer sig. Det er ut som om hela grusbanken var en enda stor kokande kittel. Här väller en naturlig saltkälla fram. Kineserna hålla som bäst på att medels kokning av vattnet utvinna alt. Det är en märklig syn denna

rykande ö mitt i floden. Strax ovanför denna saltkälla ligger den urgamla, av vackert krenelerade torn och vallar omgivna staden Kvei Fu. Stadsmuren är byggd i terrasser, kulturlager skulle en arkeolog väl kalla dem, till en höjd av över 200 fot över lågvatten. Det ser oförklarligt ut att en dylik stad kunnat bli översvämmad. Detta hände dock år 1871 då loden här steg till 275 fot och lade nästan hela Kvei Fu i ruiner. Efter att här ha landsatt en del passagerare fortsätta vi färden.

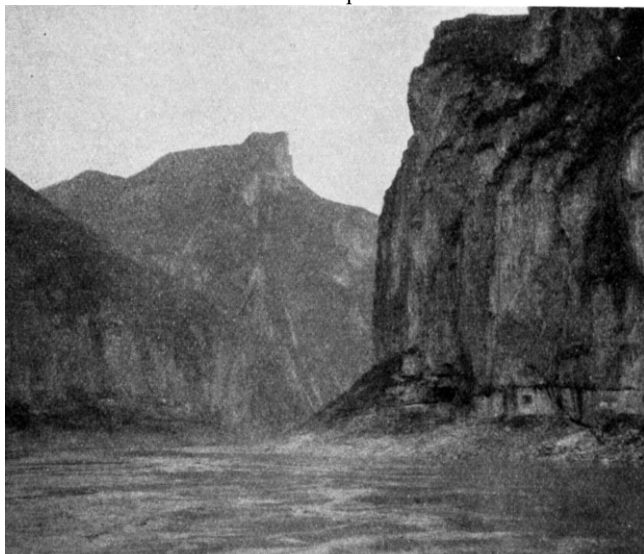
I Kvei Fu fingo vi bekräftelse på att rövarna fortfarande höllo till vid mile 1.27, och då vi nu närma os's ha vissa försiktighetsmått vidtagits. Bomullsbalar ställas upp längs relingen på mellandäck, och en del järnplåtar resas mot hy tt- väggarna. Så många kvinnor och barn som möjligtvis kan få rum där ha placerats på den pansarbeklädda bryggan.

Nu börja åter de höga fjällen dra sig samman.

Vi gå med högsta möjliga fart. Befälhavaren över vår militäreskort har placerat ut sina män med karbiner och ett par kulsprutor, s. k. »Lewis guns»; alla ha fått bestämda order att ej avlossa ett skott förrän på givet kommando. Redan på avstånd kan vi tydligt se en del djonker, som blivit kapade. Nu smäller det första skottet, den elektriska alarmklockan på mellandäck ringer gällt. Fartyget börjar kränga då passagerarna rusat över till den motsatta sidan. Skotten falla nu tätt, och mellan knallarna som ge eko i bergen hörs klirrandet av sönderskjutna fönsterrutor. Skottlossningen slutar hastigt efter att ha pågått i fem minuter. Genom en liten glugg på bryggan kan vi med kikaren tydligt se rövarna på stranden, som ge oss ännu några skott till avskedshälsning. De som avlossat de sista

skotten stå på en sandstrand, och några småpojkar äro redan i fard med att plocka upp de tomma patronhylsorna. En av örlogsmatroserna ligger utsträckt på magen bakom sin kulspruta, han har haft rövorna på kornet hela tiden.

Fong Shan Sha. Vindlådornas Cañon.

Han svär över »god dam Chinks»¹ och rövarpatrask. Jag ser på vår löjtnant, en snäll mammas gosse, nyss utkläckt från något military college i U. S. A. Det permanenta yankeegrinet är borta, stel och stram står han med handen på sin coltrevolver.

-Did you see those small boys?²

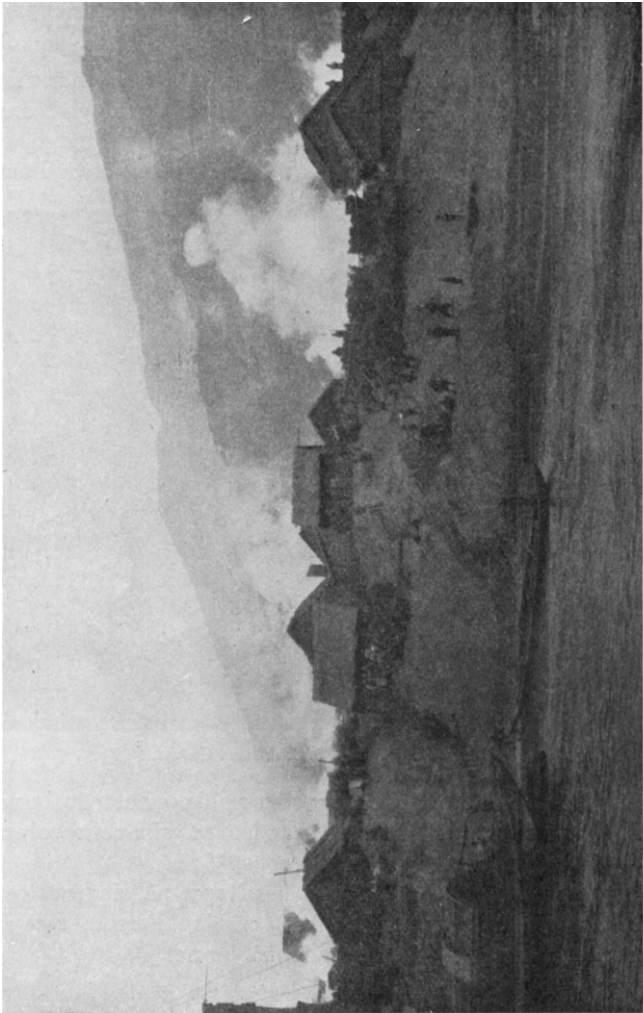
Nu ler han igen och släpper handtaget på sin revolver.

Mannen vid kulsprutan har haft en lika narrow escape³ som de kineser; han nyss hade på kornet.

¹ Förbannade kineser. Amerikansk slang.

² Såg du de där småpojarna?

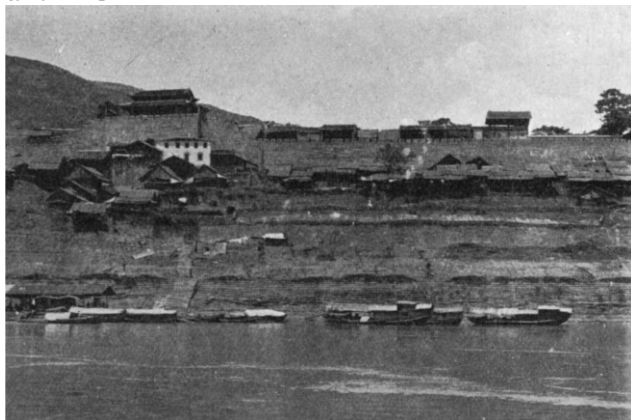
³ Knapp räddning.

En rykande ö mitt i floden. Saltkällan nedanför Kvei Fu.

Väl klara av den farliga zonen besiktiga vi skadegörelsen. Fastän vi beskjutits på en så kort distans som endast fem- å sexhundra meter har träffsäkerheten varit dålig och ingen av passagerarna är sårad. Det hela tycks inskränka sig till ett par krossade fönster, en sönderskjuten skrivmaskin och ett par små hål i skorstenen. Men

nu kommer styrman och rapporterar att kocken hittats död i kabyssen. En kula har gått rätt igenom järnspisen och träffat honom i bröstet. Kocken hade tydligen sökt skydd bakom spisen, men kulor från ett modernt armegevär stoppas ej av en tunn gjutjärnsspis.

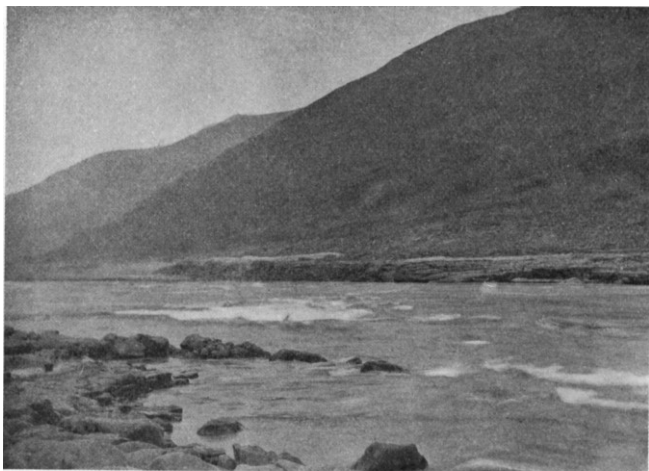

Staden Kwei Fu. De vita punkterna på stadsmuren äro siffror som ange vattenståndet upp till 200 fot.

Kineserna äro fatalister och låter sig ej vidare störas av ett rövaranfall, som på sin höjd varat i fem minuter. Mattimmen är inne och det oundvikliga kabblet kring risgrytorna är i full gång.

Själva få vi annat att tänka på, då vi ha två stora forsar att passera. Miao Chi Tsu -strömmen komma vi över i första taget, men Tong Yang Tse- strömmen är värre. Tre gånger få vi backa ut ur forsen och taga ny sats. Fjärde försöket krönes med framgång, och passagerarnas hejarop vilja aldrig ta slut. Vår gamle lots blir vederbörligen omklappad, det anses nämligen mycket styvt att kunna komma över Tong Yang Tse utan att använda sig av draglinor.

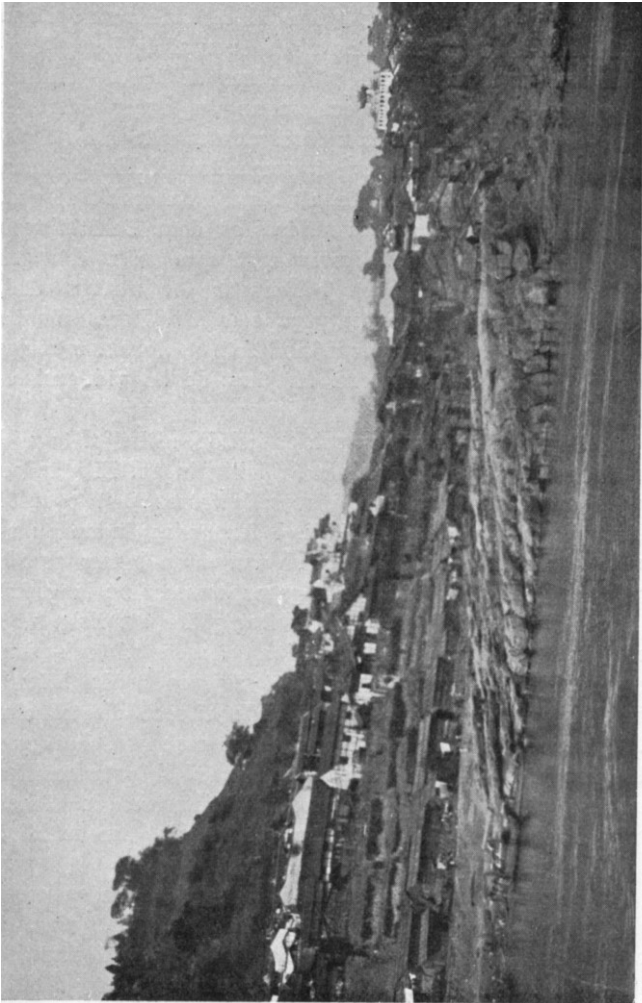
Vid staden Yun Yang stoppa vi för passagerare. YW Yang är känd som ett mycket gammalt bildningscentrum, och hela staden tycks bestå av idel tempel. På motsatta stranden ligger ett kloster, byggt under Tang-dynastien och alltså över 1,000 år gammalt. Dess silverpatinerade gröna tegeltak lyser i solen, små torn med pärlemorinfattade fönster avteckna sig mot en bakgrund av smäckra bambustänglar. Den som sett det templet kanske förstår vad konstnärlig meditation betyder för en kines.

Tong Yang Tse-strömmen.

Vi ha nu omkring 8 mil kvar, tills vi skall över den farliga Hsin Lung Tan-katarakten (Nya Drakforsen), och besättningen börjar redan göra klara ställinorna i den händelse vi skall behöva hala oss över. Hsin Lung Tan- katarakten uppkom genom ett land ras år 1896. Den har ett mycket dåligt rykte, och innan ångfartyg övertagit större delen av flodtrafiken förolyckades här över 1,000 man årligen. Vid de farligaste forsarna äro s. k. Hung Chuan (röda båtar) stationerade för att bistå djonkerna i sjönöd. och otaliga äro de liv vilka räddats av dem. Besättningen på dessa båtar äro beundransvärt tappra män. Här ges inga medaljer eller andra belöningar för utförda dåd, men alltid äro de redo att våga sina liv. Deras lön är endast några få dollars per månad från de lokala myndigheterna samt den lilla extra förtjänst de ha vid assistering av ångfartygen.

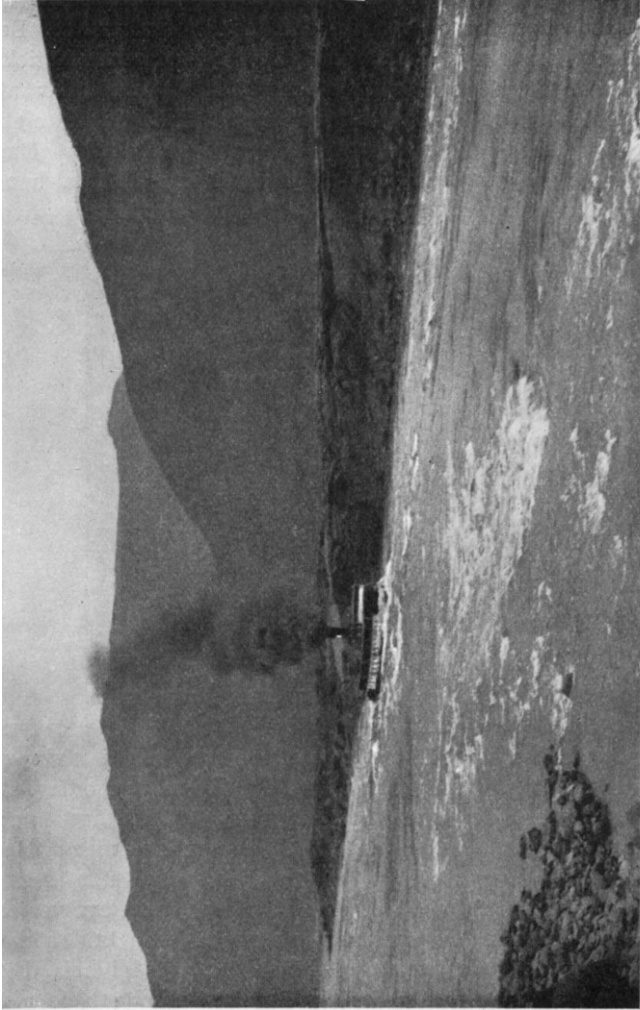
Vi ankra nedanför forsen och en hel del attiraljer tagas i land för att vi skall vara klara till hivningen. Ena ändan av en 180 famnar lång ståltross fastgöres just ovanför fallet vid några stora stenblock. I den andra ändan fästes en lång, smäcker bambulina, och två »röda båtar» ge sig i väg med den mitt i forsen. Ångaren kommer nu långsamt arbetande sig uppför strömmen. Det gäller att fiska upp den livboj, till vilken bambulinen är fästad och som driver ned mot fartyget, utsläppt av den »röda båten». Fartyget lyckas efter mycket girande hit och dit till slut få tag i livbojen,

Staden Yun Yang.

och ståltrossen halas ombord och lägges till vinscharna. Maskinerna arbeta med högsta möjliga fart och vinscharna hala och dra i ståltrossen, och med deras förenade krafter övervinna vi till slut den mäktiga Hsin Lung Tan-katarakten.

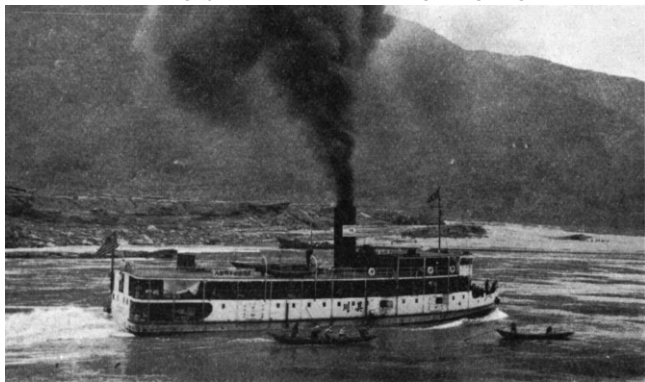
Landskapet, som vi nu genomfara, består av höga pyramidformiga

Ett fartyg arbetar sig uppför Hsin Lung Tan-forsen.

sandstensberg, och floden har skurit sig väg genom jämna lager av samma bergart. Utmed floden äro allehanda buddhabilder och figurer inhuggna i berget. Alla dessa figurer äro bemålade i bjärta färger eller överdragna med guld. Märkvärdigt nog äro de så placerade att då vattnet stiger om våren de alla bli översvämmade.

Det ser rätt komiskt ut att se en dylik förgylld buddha sticka upp sitt huvud över vattnet; man får en känsla av att den sträcker på halsen för att än en liten tid få njuta av dagsljuset. Vid passerandet av en dylik buddha glömmer ej kinesen att enligt gammal tradition skaka hand med sig själv och företa de övliga bugningarna.

Hung Chuan. "Röda" båtar möta fartyget i forsen.

Framför oss ligger Wan Hsien, de tusen byarnas stad, som är ett av nedre Szechuans största handelscentra. Staden är bekant för sin s.k. »trädolja», vilken utvinnes ur nötterna av ett träds slag som i riklig mängd odlas utefter bergen. De tusen byarnas stad gör onekligen skäl för sitt namn, den ser ut som en samling hopgyttade bondbyar. Byggt utefter en bergssluttnings utan regelbundna gator och med hustaken tätt intill varandra, verkar den på avstånd som en koloni svampar på en trädstubbe. Man gör klokt i att genom kikaren iakttaga det hela. För att ge sig upp i staden fordras att vara immun både mot det ena och det andra, d. v. s. vara väl kinesiskt acklimatiserad. I Wan Hsien finnes minst ett halvt dussin olika missionsstationer, katolska såväl som protestantiska. och missionärerna för här en föga avundsvärd tillvaro.

Då vi svänga in och kasta ankar i hamnen, bli vi vittne till ett skådespel som i Kina börjar bli alltmer sällsynt. Det är nämligen första dagen på årets femte månad, och den stora drakbåtsfesten håller på att gå av stapeln. Från de hundratals djonkerna, som kanta stränderna, vajar fanor och standar. Högt uppe i luften ormar och ringlar sig väldiga odjur. Det är pappersdrakar på en 50-60 fots längd, som se kusligt illusoriska ut. Det smattrar och knallar

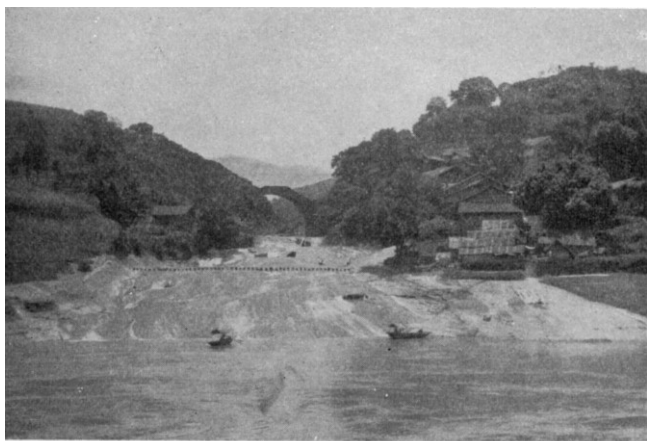
Höga pyramidformiga sandstensberg.

från smällare och raketbomber, och krutröken ligger som en tät slöja över vattnet. Bakom en klunga djonker komma plötsligt mot oss ett halvt dussin vattendrakar. Det är långa smala kanoter, vari ungefär 30-40 man frenetiskt paddla. I förstäven på kanoterna glimma gyllene drakhuvuden, vilkas långa skägg släpa i vattnet. Akterstäven är utformad till en svans som sticker djärvt till väders.

En bro vid staden Wan Hsien.

I mitten på varje drake står en man och slår på en trumma för att elda på roddarna, som med sina skovelåror piska vattnet. Startlinjen passeras i god form av fyra drakar i bredd. Roddarna stämma upp draksången. Trumslagaren ökar takten, Kapprodden är i full

Ett vattenfall ovanför Wan Hsien.

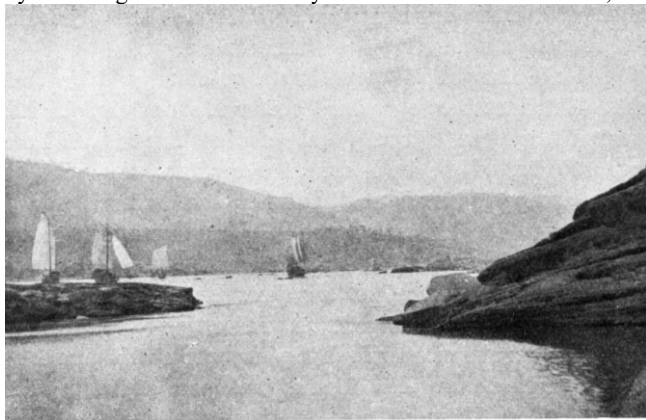
gång. Just som en av båtarna passerar vårt fartyg, kantrar den av någon okänd anledning. Ett par män försvinna i vattenvirvlarna då strömmen här är ganska stark. Trumslagaren som hållit sig flytande på sitt instrument bärga vi själva, och resten blir upptagen av tillskyndande båtar. Trots manspillan räknas det som en vanlig malör, och kapprodden fortsätter obehindrat. Strax efter skymningen tändas mångtusende små oljelampor i form av lotusblommor på vattnet och, glida med strömmen nedför floden. De sprida sig i långa ljusband, dansa runt i vattenvirvlarna, tindra och slockna, men ständigt nya lampor släppas ut och till slut ser hela Yangtsekiang ut som en glödande lavaström i alla regnbågens färger.

På övre däck ligger den skjutne kocken på»lit de parade;) under en presenning. Bredvid står ett litet bord dukat med allehanda sköna rätter, och två stora röda talgljus flämta och ryka, allt för att blidka gudarna. Rptomkring äro de kinesiska passagera lägrade, allvarligt njutande opiets fröjder. Det sista jag ser innan jag går in i min hytt är fartygets båtsman. Han står en stund framför den dödes läger. Så skakar han hand med sig själv, gravitetiskt bugande tre gånger.

TJUGUSJÄTTE KAPITLET.

Under natten har floden stigit ett tjugotal fot, och strömmen är nu som starkast; vi ha ett typiskt vårflöde eller »freshet» som det här gäller att forcera oss igenom.. Maskinerna arbeta under högsta ångtryck, och hela maskinpersonalen är mobiliserad. Fu Tan - katarakten fräser, kantad av sandstensklippor som under årtusenden fräts sönder av vattnet, så att de se ut som blindpiporna på en kyrk- orgel. Fartyget rullar som i öppen sjö, och det tar oss en och en halv timme att övervinna forsen. Landskapet vi genomfar, skiljer sig i viss mån från den sträcka av floden vi redan passerat. Vi ha ej fullt så trånga och djupa cañons. Bergsformationerna bestå här mest av sandsten, än i jämna trappliknande avlagringar, än i hoptornade massor av stenblock. Floden ligger mera öppen och vi få större vyer, men i fjärran reser sig höga vita kalkstensberg, på vars toppar synas ruiner av fästen och borgar. Att med en kamera fånga dylika bilder låter sig ej göra då luften mycket sällan är tillräckligt siktbar. De vyer, jag här presenterar, ge endast en svag föreställning om de praktfulla scenerierna; men de äro ändå resultatet av en treårig kamerajakt och den mest fullständiga kollektion som existerar.

Vegetationen är här synnerligen praktfull. Utefter bergssluttningarna växer bambuskogen, skiftande i alla tänkbara nyanser av grönt. Jättestora banyanträd bilda trolska silhuetter, där

En trång passage.

de stå på höjderna. Strida bäckar kasta sig utefter branterna, och här och där liksom inramas de av cirkelrunda stenbroar med ett vakthus i tangenten.

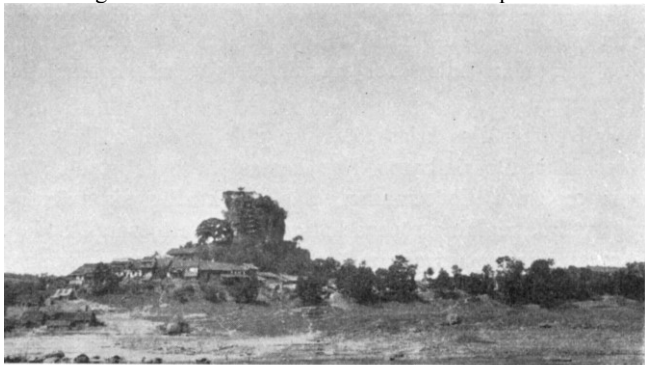
Längre fram passera vi en ensamt liggande hög klippa, av kineserna kallad Shi Pao Chai (Juvelslottet). På toppen av denna klippa ligger ett tempel med tillhörande kloster. För att bereda väg dit upp har en 9 våningars hög pagod med spiraltrappa byggts utefter bergväggen. »Juvelslottet» med sin pagod är vida berömt och har ej sin motsvarighet i hela Kina. Naturligtvis förtäljas många sägner just om klippan, templet och pagoden. I forna tider upptäckte en fattig buddistisk munk - en del berättare påstå att det skulle ha varit själva Pu Tai - att ris flödade ur ett litet hål vid foten av berget. Denna risflod var dock ej större än att det nått och jämnt räckte för det dagliga behovet i klostret och byn. Välståndet växte och därmed oförnöjsamheten. Byns äldste kommo överens om att göra sig av med munken och utvidga hålet varifrån riset flödade; man ville göra affärer och bli rik. Sagt och gjort, munken kastades i floden och det höggs ett väldigt hål i klippan. Då sinade flödet. Hålet finns där ännu, men nu sitter där en liten skrattande buddha och gör narr av byns innevånare.

I god tid före skymningen kasta vi ankar vid en sandbank. Distriktet har ej vidare gott rykte om sig, då flera rövarband nyligen härjat i trakten. Det dröjer inte heller länge, förrän vi få bud om att vara på vår vakt. En mindre sampan, lastad med kvinnor och barn, lägger till vid fartyget för att söka skydd. Våta kinesiska passagerare, vilka uppgå till nära 300, ha nu blivit så upp- skrämda, att de fordra, att vi skall byta om ankarplats. Närmaste stad ligger ungefär 10 miles uppför floden. Det har nu mörknat, men med hjälp av vår strålkastare och med iakttagande av alla försiktighetsmått anlända vi till slut till staden Chung Chou, 221 miles från vår utgångspunkt.

Vi ankra igen just nedanför stadsmuren. Allt är olycksbådande tyst och stilla: endast några ljus här och där ge oss en föreställning om stadens utsträckning. Någon på stranden ropar an fartyget. Med roparen tryckt till örat uppfattas orden »Bang Lao Erh», som är det lokala smeknamnet på rövarena. Det betyder ordagrant översatt »min andre broder» och har tillkommit på följande sätt. Soldaterna, vilka skall vara inbyggarnas beskyddare, kalla sig själva »eder förste broder», men befolkningen gör så liten skillnad mellan soldater och rövare att de senare fått namnet »min andre broder». Ett belysande exempel och en enkel förklaring på

situationen i Kina just nu.

Efter en stund kommer ett bud ombord, medförande underrättelse från kanadensiska missionens sjukhus. Dess föreståndare, dr Williams, meddelar, att rövarena så gott som omringat staden och att dess garnison efter en hård strid nu håller på att retirera.

Juvelslottet.

Sjukhuset är fullt av sårade, varför han själv måste stanna på sin post. Han råder oss att ge oss av härifrån så fort vi kan, då rövarena redan börjat plundra och endast hållit upp då de trott oss vara en engelsk kanonbåt. Här äro vi nu: att försöka nedför eller uppför floden i mörkret skulle betyda fullständig förlisning inom några minuter. Allt synes emellertid vara lugnt för tillfället, och vi gå in i salongen för att njuta vår försenade middag. .

Helt plötsligt smäller ett skott, och samtidigt kastas glasbitar från en sönderskjuten ruta över salongsbordet. En passagerare glider ned från sin stol, i fallet dragande led sig hela bordduken. Här ropas och skrikes åt alla håll.

-Släck ljuset! Är någon sårad? och därpå igen: -Tänd ljuset

Några ögonblicks tystnad, i mörkret hörs en manlig stämma svära över att han ej kan finna den elektriska lappen.

Vid en sådan här situation är det alltid förlösande att ~ ett gott skratt; det uteblev ej heller. Det såg verkligen komiskt ut. Hela den härliga middagen med sönderslagen servis låg på golvet. Alla hade vi instinktivt sökt skydd, :t par damer under bordet. Min vän Mc Nab, skotten, stod bakom ett skåp; i handen höll han en flaska – matolja. I mörkret hade han tagit fel; det var egentligen den goda whiskyn han ämnat rädda. Resten av passagerarna var allaredan

hals över huvud på väg till kommando- bryggan.

I all hast hålles krigsråd, vapen utdelas, och strålkastaren göres klar. Dess skarpa ljus kastas än över staden, än över motsatta flodstranden, där en kraftig skottväxling pågår. En avdelning rövare håller just på att övergå floden. Våra kinesiska passagerare äro jämförelsevis lugna, kvinnor och barn har sökt skydd under däck i maskin- och pannrum. Strålkastaren tycks göra verkan, ty skottlossningen upphör för en stund.

N:u hotar oss en ny fara. Stranden är fullpackad av flyktingar. De sampaner som finnas att tillgå komma roende ut till fartyget, lastade med kvinnor, barn och otaliga kappsäckar. De kasta sig handlost ombord och låta sedan sampanerna driva bort med strömmen. Vi äro redan full packade, och fartygsdäcket ligger jämnt med vattenytan. Tur för oss är att det snart ej finnes flera sampaner att tillgå, då vi nu redan äro i fara att sjunka. Den sista båten har nu kommit långsides, men från stranden kasta sig en del människor i floden för att simmande försöka nå oss. I den starka strömmen lyckas det blott för några få och det är ohyggligt att se och höra människor gå till botten och själv vara oförmögen att bistå.

Rövarna äro nu inne i staden, och skott smälla än här och än där. De ha satt eld på en del hus, och flammorna kasta sitt röda sken över stranden och fartyget. För att visa att vi äro på vår vakt sända vi upp ett par signalraketer, som väsande gå till väders.

Så gå flera timmar under allmän spänning. Ett stritt regn har börjat falla. Skottlossningen upphör och elden i staden synes vara på retur. Regnet kom som på beställning för att kanske rädda både oss och Chung Chous innevånare. Någon vidare sömn blir det ej av den natten; vi gå vakt om vakt, alle man tagande sin törn.

I dagningen landsätta vi våra tillfälliga skyddslingar. Nattens fasor äro väl över, men man kan ännu läsa ångesten i deras ögon vid tanken på vad som hänt deras hem och deras kära. Rövarna äro nu herrar över staden och bli därigenom dess nya garnison. På så sätt antaga de titeln av »förste broder».

Bland flyktingarna finns en gammal förtorkad gumma, som vi placerat i en bekväm tältstol då hon inte kan stå på sina »liljefötter». Vid handen håller hon en liten rar tösunge vars hår är uppfäst med röd tråd till en vaggande tofs mittpå huvudet. Vi höll rakt på att glömma bort den gamla då de andra gingo i land, och nu protesterar hon ivrigt och vill helst vara där hon är. Den

lilla flickan ser bedjande på oss med sina stora och för ovanlighetens skull alldeles raka ögon. I sin hand håller hon en väl tummad och klibbig sockerkaka, som hon erbjuder mig bara jag vill låta mormor vara i fred. Kineserna ombord råda oss till att sätta gumman och barnet i land. I annat fall skulle där lätt kunna sprida sig ett rykte att vi bortfört dem mot en lösepenning eller kanske rentav för att sälja flickan. I Kina gäller det minsann att vara rädd om sitt rykte. Här som i andra länder kan av en »liten fjäder nog bli fem hönor». Det känns hårt, men gumman måste i väg. Det sker under än ivrigare protester; flickans hand vill hon inte släppa, och vi måste sätta barnet i hennes knä. På så sätt bäras de med stol och allt ned i en sampan och ros i land. Den gamla sitter sedan på stranden och okvädar både oss och fartyget. Då kommer någon springande nedför stadsporthens trappor, en son eller sonson, vad veta vi; men återseendets glädje är rörande. Då vi lättat ankar och stäva ut på floden kan jag genom kikaren se gumman bli buren uppför bygatan av ett par män; bredvid går den lilla flickan. Jag hörde aldrig mer av dem och återfick ej heller min präktiga tältstol.

Vid passerandet av staden få vi en överblick av rövarnas härjningar. Den utanför västra stadsporthen liggande lilla byn är nästan totalt nedbrunnen, och det ryker ännu bland ruinerna. De på stranden spridda föremålen bära vittne om nattens strider och rövarnas vilda framfart - alltför ohyggliga detaljer att här beskrivas.

Vattnet är nu i fallande och vi göra god fart; floden ligger öppen och bred och landskapet gör ett bördigt intryck. Här och där ligga smärre städer och byar, och stora gravmonument från Chou- och Tang-dynastierna vittna om en över 1000-årig kultur. Från kommandobryggan hålles skarp utkik efter kringströvande rövarband, och vid passerandet av en del illa beryktade platser fällas de pansrade skyddsskärmarna ned och vi söka betäckning på bästa sätt. Vid en krök av floden möta vi helt plötsligt ett detachement av landets plågoris. De marschera i en lång rad utmed stranden. Med dem följer ett 30-tal män, hopbundna par om par och alla lastade med byte, i många fall kanske deras egna bortrövade ägodelar. Det är förmögna bönder som bortförs som gisslan i utpressningssyfte.

Floden ringlar sig fram mellan otaliga sandbankar och små, just i vattenbrynet befintliga skär. Med två långa bambustakar loda vi oss fram. De assisterande lotsarna ropa ut vattendjupet

allteftersom vi passera de svåraste ställena. På en del rullstensbankar mitt i floden hålla kineserna på att vaska guld. Det är dock så ytterst små kvantiteter, som utvinnas, och det ger ett mycket knappt levebröd. Tillvägagångssättet är synnerligen primitivt. Den alluviala leran, som likt ett tunt lager omsluter de ur rullstensbankarna framgrävda kiselstenarna, avtvättas. Denna lervälling får sedan passera över ett bord med rinnande vatten; varvid guldstoffet fastnar i de i bordet infällda skårorna.

Guldvaskare.

Det ligger en lätt dimma över floden, men genom den skira slöjan bryta sig allehanda färger som i ett prisma. Helt plötsligt öppnar sig ett panorama som i skönhet och prakt trotsar all beskrivning. Det är som om en mäktig målares gigantiska pensel överfarit landskapet och bestrukit det med de bjärtaste färger, rött, vitt, blått, skärt och gredelint i en enda kubistisk röra. Det är vallmon som står i blom: vi äro i opiets konungarrike. Varje liten åkerlapp, ända till de små tegarna uppefter bergens sluttningar, är så långt ögat kan nå utnyttjad för denna odling. I timtal ånga vi fram genom det blomsterprydda landskapet, och först sedan vi tillryggalagt nära 60 eng. mil tar det slut. Vid staden Feng Tu, belägen på en låg udde, kasta vi ankar. Feng Tu har upprepade gånger varit översvämmat; men trots att en ny stadsmur och befästningsverk uppförts på en skyddande höjd, bo kineserna fortfarande kvar i sin gamla stad. Enligt sägnen skulle det nya området vara förhäxat, då här en ond ande bortfört en ungmö på hennes bröllopsdag. I ett stort tempel på »Himmelens berg» bakom Feng Tu kan man än i dag få se skelettet av den unga

flickan, där hon sitter på en tron i sin bröllopsdräkt omgiven av diaboliska väktare. I detta tempel tillhandahålles mot den blygsamma avgiften av en dollar ett pass som ger dess bärare fritt tillträde till himmelriket, ett dokument som en del utlänningar visat sig vara mycket. måna om att komma i besittning av.

En gång, då jag med ett annat amerikanskt fartyg S/S »Chi Lai» kastade ankar vid Feng Tu fick vi besök av hövdingen för det lokala rövarbandet eller som han själv kallade sig, chefen för Feng Tus garnison. Han varnade oss för traktens banditer, d. v. s, rivaliserande rövarband, och erbjöd sig att sköta om fartygets säkerhet mot en som han tyckte mycket blygsam avgift av 100 dollars. Summan var tilltagen med svindlande hög prutmån: den vanliga taxan hade varit fem dollars. Jag misstänkte att något var i görningen. Det skadade ju därför inte att låta honom veta att vi var väl beväpnade. Vår värdige »skyddskårschef» inbjöds att intaga en kopp te på kommandobryggan, och som tilltugg serverades en flaska Hennessykonjak. Här hade vi uppmonterat ett litet maskingevär av senaste amerikanska konstruktion, en s. k. »Thomson's Sub machine gun». Rövarhövdingen blev strax intresserad, då han fick veta att den kunde avfira ungefär 500 skott per minut. Sedan uppförde förste styrman med hjälp av en del manliga passagerare en komedi, som inövats på förhand. Resten av arsenalen utgjordes av 3 karbiner och 3 colt revolverar. Först kom styrman med två passagerare i full beväpning och passerade bryggan och så tillbaka in i salongen, där nästa 3 man hastigt spände på sig vapnen och i sin tur gjorde samma rond. Detta fortgick tills förrådet av mannar tog slut. Det blev på så sätt 12 beväpnade män, båtsman inberäknad. Priset sjönk nu hastigt, men jag insåg att det inte vore rådligt att gå under ett erbjudande av 40 »tiao». En tiao är värd omkring 75 cents och består av 1,000 små mässingsmynt med ett fyrkantigt hål i mitten, för bekvämlighets skull uppträdda på snöre. Priset på »vakthållningen» låter ju inte så dyrt. Men jag visste att rövaranförelaren i alla fall nog skulle spela till sig en hög med silverdollars från fartygets kinesiska purser på ett mycket ensidigt mahjongparti, innan han dagen därpå lämnade fartyget. Vaktmanskapet hade nu anlänt, sex trashankar beväpnade med moderna mausergevär. Varje man hade tre patronbälten, två i kors över bröstet och ett runt livet. Det såg faktiskt ut som om kläderna hållits samman av bara patronbälten. Nu hoppades vi att det äntligen skulle bli vila av, men en stor djonk kom och lade sig långsides med »Chi Lai». Den var

fullastad med lådor, väl emballerade i oljat papper och omspunna med rep. Det var opium, minst 20 ton, som skulle fraktas nedför floden. Vi försökte förklara, att fartyget redan var så gott som överlastat, men den smarte banditchefen, samme man som vi fått betala för att han skulle se efter fartyget, bara grinade åt oss. Han gav order till sina patronbehängda trashankar, och opiet lastades in, antingen vi ville det eller inte. När den sista lådan gick över relingen, låg fartygets däck endast en tum över vattnet. Passagerarutrymmet som förut varit mer än trångt blev nu olidligt knappt. En del av passagerarna' fick därför lov att mot dryg betalning breda ut sina sovmattor i djonken. Vi kunde nu tryggt gå till kojs; en hel arme vakade över oss och sitt eget opium. På stranden och utefter bergssluttningarna flammade lägereldarna, och då och då ropade en vaktpost an oss och fick svar av sina kamrater ombord. Det var en fångslande tavla, som Marcus Larson skulle varit överförtjust i att få måla.

TJUGUSJUNDE KAPITLET.

Låt oss dock nu återgå till min första resa på Övre Yangtsekiang. Ovanför Feng Tu passerade vi tidigt följande morgon Kvang Yin Tan-katarakten. Namnet har den fått efter barmhärtighetens gudinna Kvang Yin, som i låg relief inhuggits i berget just i själva forsen. Denna katarakt är endast farlig och svår att passera då floden nått en nivå av ungefär 70-80 fot över nollpunkten. floden, som nu åter är i stigande, stoppar oss här, och det tar oss tjugu minuters styv klättring med maskinerna arbetande för högsta ångtryck att komma förbi. I denna katarakt får man ibland bevittna ett fenomen som av kineserna kallas »Fa Shui». Den mellan bergväggarna sammanträngda vattenmassan liksom exploderar. Det börjar med en vattenvirvel av ända till 100 fots radie och med ett 20 till 30 fot djupt liggande centrum. Helt plötsligt rusar vattnet upp i mitten av virveln, och det fartyg som fångats av den kastas upp på klipporna. Strandar man på så sätt vid fallande vatten kan det dröja månader innan båten åter kan flottagas.

Ovanför Kvang Yin Tan ha vi en av de sista cañons på floden, ej så grandios som de föregående, men ovanligt pittoresk tack vare sin rikliga vegetation. Den kallas också av kineserna för den Gula blommans Canon. Här finns gott om kol, och i en del mindre flötser bryts den i öppen dag. Där Chia Lien Ho eller Kung Tan-floden utmynnar i Yangtsekiang ligger staden Fu Chou, ett av

Kvang Yin Tan-katarakten.

sjöfarare här på floden känt och fruktat ställe, som är berömt för sitt opium och sina djonker med vridna akterstävar: Det är här som »generalerna» från provinserna Kwei Chow och Yunnan bruka gå till anfall mot provinsen Szechuan för att tåga mot staden Chungking, den åtrådda läckerbiten, och för att företa härjningar i Yangtsedalens opiumdistrikt. Då vi närmade oss Fu Chou rådde där en olycksbådande stillhet. Nere vid tilläggsplatsen syntes inga andra människor än ett kompani soldater som stod uppställda likt en hedersvakt. Vi trodde också först, att någon militärpamp här tänkt gå ombord på »Alice Dollar»; men för säkerhets skull fälldes de pansrade luckorna i god tid, och vår eskort låg i beredskap med gevär och de båda kulsprutor vi medförde. När vi kommit ett par hundra meter från den ponton, som utgjorde landningsplatsen, drog den officer som anförde truppen i land plötsligt sin sabel och kommenderade ge fyr. Vi fingo dock bara en salva; ty ögonblicket därefter smattrade två kulsprutor och ett halvt dussin gevär, och sen fanns det inte några soldater kvar i denna märkliga uppvaktning. Alla hade i hast sökt betäckning. Genom fönstret på bryggan kunde jag se mrs Törnroth; hon vred på sin peruk och ropade med full hals:

-Give 'em hell boys! Give 'em hell boys! Allt gick så hastigt, att man först inte hann göra några reflektioner; men när elden efter

Ett strandat fartyg.

någon minut upphört. var vår första tanke: »Hur har det gått med passagerarna - och vad är skälet till denna plötsliga och oväntade beskjutning från land?» Det senare fick vi aldrig reda på; och som

väl var hade endast ett par man sårats.

Några månader efter denna händelse för jag med ett franskt fartyg S/S »Shu Hun», kapten Bienaime. Vi hade just ankrat vid Fu Chou, då fartyget plötsligt överfölls av en massa soldater, som tillhörde en rövararme från en angränsande provins. Vi två, kaptenen och jag, var de enda europeerna ombord, och, att tänka på motstånd var ju lönlöst. Först letade soldaterna efter

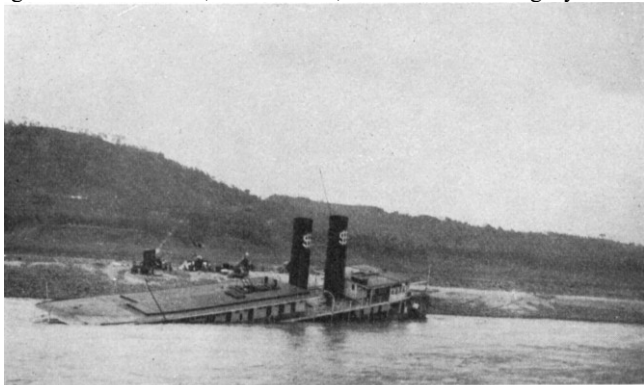
Rövarsoldater med de fångna officerarna från S/S »I-Yang Maru». Nederst i förgrunden japanske vicekonsuln i Chungking då fångarna friköptes.

ammunition. Men när de ingen kunde finna, placerade de en cigarrlåda full med revolverpatroner i purserns hytt för att få en anledning att ta honom i land, då det ju var han som hade hand om fartygets pengar. Vi tog inte saken vidare allvarligt, utan försökte skämta litet med dem som anförde soldaterna. Men det slog slint, och i stället blev kapten Bienaime och jag förda i land. På pontonen satt rövargeneralen själv och höll krigsråd med sina officerare, ett halvt dussin ohängda pojkslynglar. I två timmar fick vi sitta under strängt förhör, medan ett par av ynglingarna vårdslöst lekte med sina stora mauserpistoler. Ömsom siktade de på oss och ömsom förevisade de magasinerna, så att vi skulle se att vapnen var laddade. Nå ja, allting har en ände, och till slut lät de oss fara vår väg. Hur allvarlig situationen varit för oss fick vi emellertid snart reda på. Nästa ångare de anhöll var en japan, S/S »I-Yang Maru». Den blev överrumplad på samma sätt men japanerna satte sig till motvärn. Kaptenen och ett 10-tal man av

besättningen nedsköts. Här hade det kinesiska manskapet, befälet ovetande, smugglat ombord ammunition.

De överlevande japanerna, två styrmän och en maskinist, tillfångatogs. Det dröjde över ett år, innan de efter många umbäranden och strapatser återfick friheten mot en dryg lösepenning som japanska staten betalade.

Då vi väl äro klara av Fu Chou, breder Yangtsekiang ut sig igen, och vi ha en del svåra S-formiga passager att manövrera oss igenom. En av dessa, Tai Pan Tsu, har ett särskilt dåligt rykte och

S/S "Robert Dollar" strax efter strandningen.

är i synnerhet besvärlig för båtar på nedgående. Ett dylikt fartyg, som med strömmen gör ungefär 18 till 20 knop, behöver bara tangera en av de talrika rullstensbankarna för att kantra eller kastas upp på banken. Våren 1924 strandade här det amerikanska fartyget SIS »Robert Dollar». Det körde på ett rev med över 20 knops fart och gjorde därvid en så svår överhalning, att passagerarna bokstavligen stjälptes över bord. En amerikansk dam som just vid det tillfället befann sig i sin koj, kastades genom hyttporten ut i floden, men lyckades som genom ett underverk klara sig oskadad i land på en sandbank. Fartyget bröts mitt itu och blev fullständigt vrak.

Vi närma oss nu Chungking, målet för vår resa. En del fartyg på nedgående meddela, att Chungking blivit intaget av trupper från Yunnan och Kwei Chow samt att general Yang Sen nu som bäst håller på att retirera. General Yang Sen är Szechuans tappreste försvarare; i årtal har han legat i fejd med sina grannar och de med honom. När Yang Sen lyckats hålla Chungking en månad,

kommer en annan »general» och petar bort honom, men nästa månad är han tillbaka igen och så börja striderna på nytt. Det är inga vanliga opera buffa-slagsmål som här utkämpas, utan regelrätta bataljer. Skjutskickligheten bland dessa hoprafsade rövartrupper är det visserligen mycket dåligt beställt med, men alltid få några hundratal man bita i gräset, utom de stackars borgare i staden som dödas av förlupna kulor.

S/S "Anning" har "gått i land" och brutit ryggen av sig.

På vänstra flodstranden synes en lång rad av soldater marschera i riktning nedför floden. De gå i gåsmarsch som indianer på krigsstråt, och i spetsen tåga fanbärare med brunröda standar. På avstånd höres en häftig skottväxling men vi ha intet annat val än att gå på, då strömmen här är för stark och ingen ankarplats finnes. General Yang Sens trupper ropa an oss från vänstra flodstranden - och »zipp bang!», nu skjuter de rackarna på oss! Just som vi komma inom hamnområdet bli vi beskjutna av de anfallande trupperna, och så kasta vi ankar vid högra flodstranden. Det kliar nog i fingrarna på våra örlogsmatrosar; men officeren, vår unge löjtnant, har bestämda order att ej ett skott får lossas om vi ej direkt anfallits.

Det ser inte ut som om det skulle bli någon vila av den natten, ty skottlossningen pågår ideligen mellan de olika trupperna på bägge sidor om floden. I en bergsskrevna strax ovanför fartyget ligger en truppavdelning och brassar på ideligen. Kulorna från deras gammalmodiga Martin Henry-gevär surra över våra huvuden som ollonborrar.

På den bepansrade bryggan ha vi släpat upp våra madrasser, Ett

gammalt missionärspår gör oss sällskap: det är så trångt, att vi ligga »skavfötters» och i syskonbädd. Mrs Törnroth står i och pratar, och som äkta amerikanska ger hon oss till livs allt om sig själv, från vaggan till dags dato. Det gamla missionärs paret är intressantare. Mr och mrs Riri har just återkommit från vad de själva kalla en sista semester i hemlandet Skottland och är nu på väg till Ta Chen Lo nära Tibets gräns. Mrs Riri verkar fullständigt oberörd av att kulorna vissla förbi och av att det ibland brakar löst över våra huvuden. Så berättar hon för oss i korta drag sin historia.

-Vi var den gången, ja det är nu över 30 år sedan, ett tiotal unga flickor som i en djonk seglade uppför Yangtsefloden; men på varje ställe, där vi försökte landa, blev vi motade tillbaka i djonken av mandarinerna. De var rätt vänliga mot oss, men ville bara bli oss kvitt; ansvaret för våra liv, som vi själva värderade så litet, var dem för ansvarsfullt, förklarade de. Till slut fick en del av oss komma i land, en här och en där; och själv hamnade jag i Kiating, 290 miles ovanför Chungking.

Så beskrev hon sitt arbete och »Kinainlandsmissionens» historia.

-På den tiden gick vi alla i kines-kläder, och allting gjorde vi själva, lärde kineserna att stöpa ljus, tillverka tvål och tvätta sina egna barnungar.

Skottlossningen pågick hela natten, men mrs Riri sov nu så gott, hon var så van vid sådant där.

Äntligen bröt dagen in, och det blev fridsamt och lugnt. Den första måltidstimman är inne, och då slåss man inte i Kina. Över hela hamnen ligger en tät, rökaktig dimma, orsakad av elden under tusentals risgrytor. Så fort det blir siktbart lättar vi ankar. Vid passerandet av en stor buddhabild, som står på högra flodstranden, av sjöfarande kallad hamnkaptenen, stanna vi ett tag, och massor av smällare avfyras. Kineserna vända sig mot den på stranden stående buddhan och buga vördnadsfullt tre gånger. Båtsmannen kommer springande med en röd tupp; med ett raskt snitt skär han halsen av tuppen och bestänker fartygets bog med blodet. Även vi utlänningar förstå och känna med kineserna, tacksamma över att alla faror för denna gång äro överståndna.

Vi ha nu kommit till mitten av »Mittens rike» och handelsmetropolen för provinsen Szechuan. Chungking är belägen på en hög sandstensklippa som skjuter ut i floden, på den ena sidan flankerad av bifloden Ghia Ling Ho. Invånarantalet inom dess

murar uppgår till några hundratusen; men med förstäder och flodbefolkningen stiger det kanske till millionen. Det finnes nog ingen stad i Kinas inre, som trots alla strider och bråk kan uppvisa större kommersiell livaktighet och snabbare tillväxt, detta tack vare den sådan några år etablerade ångbåts förbindelsen ända till Suifu och Kiating omkring 300 miles ovanför Chungking. Här är nu distributions centrum för handeln ända till Tibet. Det råder en intensiv djonktrafik, och ur alla vikar, som kan ge skydd åt dem, sticker det upp en skog av master.

Från floden gör staden ett märkligt intryck. Husen ligga tätt hopgyttade, själva krönet på stadsmuren är bebyggt.. och uteser murens sidor hänga hyddor på bambupålar som jättestora svalbon. Stränderna äro fullpackade av en massa tillfälligt uppförda skjul, och ända ut på floden myllrar det av folk som bo i djonkerna.

Staden Chungking. Observera husen som hänga uteser stadsmuren.

I en liten rankig sampan ta vi oss i land; som det ej går att ro i den strida strömmen blir vi halade längs med stranden. För att komma till Tai Ping Men (Norra stadsporten) har vi att passera en 500 meter lång strand. remsa, där djonkerna ligga tätt sammanpackade; det tar oss nära nog en hel timme innan vi hinner fram. Här råder en ohygglig stank, inte endast av den från stadens höjder ned rinnande smutsen, utan även från avfallet som utskeppas. I en knarrig bärstol går det i sakta mak uppför de branta trapporna från

floden. Trängseln är svår; på ena sidan av trappan rör sig en ändlös rad av vatten- bärare mot staden, och på den andra sidan strömmar en lika ändlös rad mot floden med tomma vattenpytsar.

En annan vy från Chungking.

Det dryper av smuts från varje steg, väldiga svarta suggor vältra sig i dyn, och i stråhyddorna bor allt det hopfösta riff raff, som är ovärdigt att få komma in i staden. Mängden av skabbiga hundar liksom pointerar all denna mänskliga förnedring.

Vid stadsporten vimlar det av soldater, alla väl beväpnade med moderna gevär och påskruvade bajonetter. Officerarna ha små leksaks sablar och pistoler i stora trähölster. Soldaterna äro småväxta och av en helt annan rastyp än den vanliga stadsbefolkningen. Det är rövartrupper från Yunnan och Kwei Chow, som i går intagit staden. Alla bärstolar och bärare bli grundligt visiterade. Kappsäckar och paket öppnas: det är opium och pengar man vill åt. Skulle någon stackars kines vara nog förmoden att ha en rulle silverdollars gömd, tages den genast ifrån honom, och i stället får han några smutsiga sedlar, i handeln värda ungefär tiondelen av vad han blivit av med. Mot oss främlingar äro dock soldaterna rätt hyggliga, och vi få snart passera.

Strax innanför stadsporten ligger tullhuset, där »the commissioner» (tullchefen) tar emot oss och vår rapport om uppresan. Han är

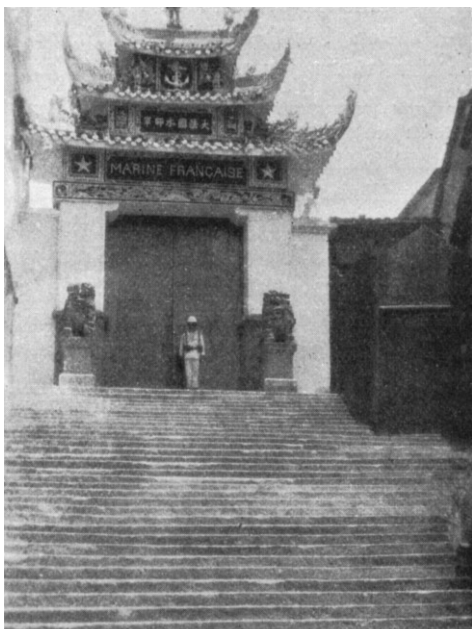
Tai Ping Men. Norra stadsporten.

en äldre jovialisk man som nyligen blivit förflyttad till Chungking, vilket han med sin anglosachsiska humor kallar för »the fundamental orifice of creation». Inne på hans kontor sitter en del officiella personligheter, kineser som tillhöra den segerrike rövargeneralens stab. Det är frågan om att lägga beslag på tullens intäkter, men »Onkel», som vi kalla chefen, står på sig, och den gången fingo de intet. »Onkel» torkade sin svettiga panna med en vidlyftig näsduk. I tre timmar höll jag dem stängna, men hade de pratat på i fem minuter till, hade jag gett upp.

Så går han fram till kassaskåpet, och vi bjudas på en dram. -Det kan både ni och jag behöva för resten.

»Onkel» berättar så hur de djävlarerna började att skjuta, »just som jag skulle gå över floden i min båt».

På nedre botten i tullhuset har flod inspektoratet sitt kontor, och här träffar jag nu min kollega kapten Robbe. Som de flesta

Entré till Franska marinens etablissement.
Chungking.

fransmän ute i Östern talar han bra kinesiska, men dålig engelska. Han har nyss återkommit från en resa till Suifu med en av franska marinens kanonbåtar, »La Grandiere». Han har också haft ett litet helvete och varit i elden nästan hela tiden. En kväll hade de ankrat utanför en stad, där en del missionärer var i fara. Ankaret hade knappast gått i botten, förrän ett bud anmäler sig med ett meddelande från de s. k. militära myndigheterna. De fordrade, att »La Grandiere» skulle utlämna alla vapen och all ammunition.

-Ja, så blev det une petite difference d'opinions -de sköto och vi sköto tillbaka hela natten. »Jo, det här var ljusblått!» tänkte jag; men kapten Robbe bara skrattade:

-Det var väl ingenting -förra resan blev jag tagen av ett rövarband. De stal alla mina kläder, proviant och instrument, och inte nöjda med det, kom de om en stund och hörde efter om jag inte hade några juveler också. Men då blev jag arg och frågade dem om de tog mig för en femme de joi. De tyckte visst att det var bra svarat,

för sedan fick jag vara i fred. Dagen därpå, då jag kom upp i byn, satt rövorna i ett tehus och höllo auktion på alla mina grejor.

Så började mitt första läroår på floden, och i sampaner, djonker och på båtar färdades jag omkring under 311 dagar av de 365 som fanns att tillgå. Jag levde tillsammans med mina lotsar, bodde i

Tai Ping Men. Norra stadsporten.

templen och gjorde bekantskap med gudar, präster och rövare.

R. F. "La Grandière".

Med alla blev jag god vän; ty man fick snart lära sig att vad man sett och hört måste gå in genom det ena örat och ut genom det andra. Kineserna i Szechuan äro ett präktigt folk: deras enda fel är egentligen att de ej tycka om utlänningar, men det lastar jag dem ej för. Att de slåss och röva anse de som sin privata ensak, och en soldat som ej slåss är för dem som en skomakare som ej har några skor att laga.

TJUGUATTONDE KAPITLET.

Jag hade varit strängt urptagen av mitt jobb på floden och av kontorsarbetet, som nu för mig fördubblats, sedan jag i slutet av år 1924 övertagit flod inspektoratet efter commander Pitcairn och Robbe. Därför hade jag ej varit längre inom staden Chungkings murar än till tullhuset. Mitt hus låg vid Tang Tse Men (Östra stadsporten), och därifrån färdades jag i bärstol till kontoret morgon och kväll. Att beskriva den färden, visserligen bara en halv kilometer, skulle ta ett helt kapitel: Dantes inferno kunde inte ha varit värre. Huvudskalleplats, latringropar, bordeller, krälände tiggare och opiumhålör för soldater var de mest framträdande dragen i tavlan. Att se en del ihjälslagna människor efter något nattligt rabalder kastade än här och än där var långt ifrån ovanligt. Under belägringarna dogo tiggarna uteder stränderna i tjugtal. Det hade nog varit lätt för mig att få ett annat hus inne i staden eller på andra sidan floden, där de flesta utländska affärshusen hade sina bungalows, men då hade också min dyrbara rörelsefrihet gått förlorad. Nu kunde jag ge mig i väg alla tider på dygnet, och som jag var väl känd och skaffat mig vänner bland tiggarna var jag så gott som okränkbar. Min präktiga boy Lo Kwei, som följde mig på alla färder, behövde bara ropa Shun-Yangtse (flod-inspektören) för att jag skulle slippa fram oantastad överallt. Men Chungking var värt att studera och min gamla hobby att rota i all gammal strunt, curio-jakter kallades det, satt ännu i.

Fastän staden nyss utstått en 14 dagars belägring är kommersen i full gång; det är bara silversmederna och sidenhandlarna som bommat igen sina butiker. I centrum av staden vid ett torg ligger en stor slottslignande byggnad i vedervärdig s. k. halvutländsk stil. Det är Chungkings »Kommerskollegium». Här har »rövargeneralen» sitt huvudkvarter, och en del av hans vaktmanskap har slagit läger på torget. Det är en högvakt som de där hemma nog skulle haft mycket roligt, åt, kan jag inte låta bli att tänka. Soldaternas uniformer äro idel sönderrivna paltor: en del ha uppkavlade byxor och ståta med skära damstrumpor och sandaler med tofsar på fötterna. Beväpningen ser i alla fall ut att vara den bästa, mausegevär och revolverar för befälet.

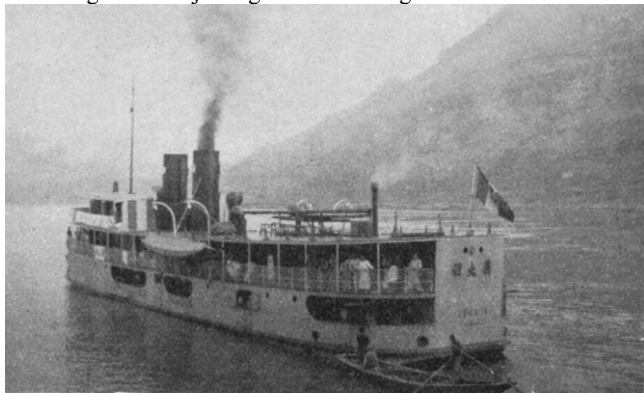
I porten stå »generalens» privata skarprättare med väldiga huggsvärd på ryggen. I handtagen på svärderna är fästade ett rött tygstycke, ett tecken på deras officiella bruk. Nedanför trappan sitta några missdådare med stora halskragar av trä, på vilka förbry-

telsens art står angiven. En av dem har stulit en koppartacka och den sitter nu också vederbörligen fastsurrad på hans rygg. De som lidit kroppslig bestraffning.... Nej, här vill jag ej ingå i några detaljer; eländet kan ju lätt tänkas. På befallning äro alla affärer runt torget öppnade och här skyltas med allt möjligt utländskt krimskrams. I ett stort fönster ser man en hel sängkammardinredning med de mest vildsint sköna engelska järnsängar, dignande av mässingsbeslag och grant inlagd pärlemor. En medicinhandlare skyltar med en massa morfinsprutor, liggande på sammetshyenden likt juvelsmycken. Det är lätt att förstå att här salubjudas allehanda härliga narkotiska droger som nu blivit så moderna i Kina.

På sidenhandlarnas gata äro alla affärer stängda, men genom en del mystiska gränder och bakvägar lyckas jag slinka in i en av de största affärerna. Här salubjudes det berömda crepe de chine från Chengtu, och för en rulle om 50 fots längd och 2½ fot brett betalas 32 kinesiska dollars (48 kr). Det som mest intresserar mig är dock broderade tempelbonader och s. k. tibetansk brokad. Här firas orgier i skön form och färgprakt. I norra utkanten av staden ligger tjuvarnas marknad, och det var hit jag i huvudsak vallfärdade. Dess hundratals små affärer kan få vilken antikvitetsjägare som helst att darra av helig iver. Här kan man gräva i all möjlig lump, och har man tur och förstår sig på saken kan man fiska upp riktiga konstverk, gamla fantastiska buddabilder målade på siden eller kanske någon liten kruka värd mera än hela butiken. För två dollars kom jag över en liten ingefärskruka från Kang Hsi-perioden, en utsökt tingest i djup klarblå färg med dekor av blommande plommonkvistar¹ på fruset vatten. Ett radband av vattenklar bärnsten, jade och lapis lazuli är alltid kurant, men här får man det för en bråkdel av dess hemmavärde. Efter att ha fått mitt lystmäte på shopping traskar jag omkring för att bese tempen, men de äro fulla av opiumrökande soldater som inte tycka om att bli störda. På återvägen passerar jag färgarnas gata. I skumma bodar rives eller males en del färgstoffer mellan stora kvarnstenar, dragna av blinda kulis, Att se dessa stackars män, gående sin tröstlösa kretsgång och överhöljda av gult eller grönt färgdamm, är en syn så beklämmande att man aldrig glömmmer den.

¹ I Kina är motivet alltid plommonträdetts blommor, ej körsbärsblommor.

Vid oljeslagarnas gata måste jag bese oljetillverkningen. Från ett stort skjul, där tjock och mäktig rök tränger ut genom gluggar i taket, höras väldiga hammarslag. I dörren blir jag stående för att vänja mig vid mörkret och hettan. I stora kittlar rostas soyabönor, och mellan stenvalsar, dragna av bländade åsnor, krossas börnorna, varefter massan packas in i ostliknande halmfodral. Oljepressarna utgörs av urholkade timmerstockar, vari »ostarna» placeras. Kilar instickas i den ena ändan av stocken och med väldiga hejare, som äro upphängda i taket, rammass så kilarna in. Den härvid utpressade oljan rinner i en liten guldgul stråle ur andra ändan av stocken. Hejaren skötes av en man som springer på en smal plankan uppe i taket, och för att visa mig hur skicklig han är låter han med en kraftig ansats hejaren göra ett rundslag så att hela huset skakar.

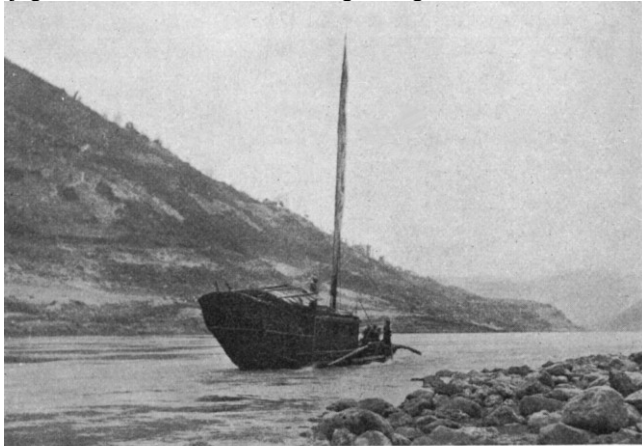
S/S "Italia", längd 140 fot, 2,000 ind. hästkrafters maskiner.

Alla som arbeta här äro nakna och skina och blänka av svett och olja i ljuset från de flämtande blossen.

I Chungking vore det lätt att gå bort sig, om man inte hade vattenbärarna som visade vägen; man behöver bara följa några kulis med tomma pytsar så är man strax nere vid floden.

Återfärden till Ichang är alltid ett evenemang: man är glad att få vända Chungking ryggen och återgå till mer civiliserade trakter. Den här gången tar jag en italiensk båt som heter »Italia». Hon är smäckfull av passagerare, och en del av bagaget som ej fått rum inombords har surrats fast längs relingen.. Hela fartyget är garnerat av stora bärstolar och korgar. I dagbräckningen lättas ankar, och nu bär det av med rasande fart nedför floden.

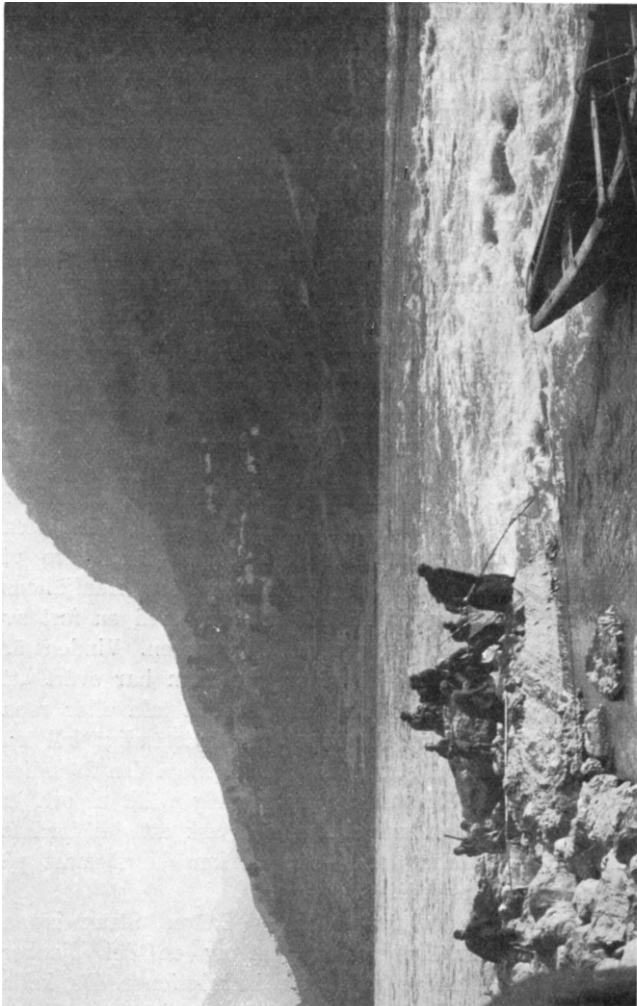
Vi gör en medelhastighet av 18 knop och i forsarna över tjugotalet. Det känns som att slänga i väg uteder en rutschbana.

Djonk på väg utför floden.

De olika landskapsbilderna avlösa varandra med kinematografisk hastighet i uppfriskande kontrast mot oppresans snigelfart. Vi ha redan varit på väg i flera timmar, då maskinerna börja att sakta ned. Ängtrycket sjunker olycksbådande. Förste maskinisten, en kines, rapporterar att hans folk klagar över dåligt kol. Det är naturligtvis inget fel på kolen, men besättningen vjll ta ombord opium. Kapten har ingenting annat att göra än att föga sig i deras som de själva tycka väl maskerade fordringar, och så blir det att kasta ankar vid Fu Chou eller Feng Tu. Att opponera sig är en högst riskabel sak, ty det kunde ju hända att kapten bleve skjuten eller rentav på något sätt försvann. Han vore i så fall ej den förste som råkat ut för den malören. Vid Feng Tu ta vi ombord 20 å. 30 lådor opium och för syns skull något litet kol.

Det är på nerfärden man har de rikligaste tillfällena att beundra lotsarnas rentav fenomenala färdighet i att hantera fartyget och, dessas säkra kännedom om farleden. Ibland ser det ut som om vi rusade mot vår undergång, men i sista stund gå vi alltid klara, än av ett stort klippblock, över vilket vattnet forsar, än i en krokig passage, där det gäller att i rätta ögonblicket kasta om rodet för att gira klar av någon sandbank. I den stora Fu Tan-forsen, som vid det nu rådande vattenståndet är som starkast, kasta strömvirv-

Fiskare på stranden.

larna oss med bredsidan mot strömmen, men genom att i rätt tid slå full back i maskin undgå vi att bli kastade upp på land.

En natt ligga vi till ankars vid staden Wan Hsien för att taga ombord en värdefull last av »wood oil», som kommer ombord i stora träbyttor. Dagen därpå äro vi åter på väg till Ichang. I

»Vindlådan» och Häxfjällens Cañon har vattnet stigit till 145 fot, och med en fart av nära 25 knop rusa vi igenom bergspassen. Vinden är stick i stäv: det tjuter och viner, och man har svårt att hålla sig kvar på överdäcket. Att försöka tala eller ropa är lönlöst, det starka luftdraget tar fullständigt kål på rösten. Att dansa i väg med ett fartyg genom den 23 miles långa Häxfjällens Cafion då Yangtsekiang svällt ut och är som mäktigast är en upplevelse, så stark att det fordras musik för att skildra den - jag tänker då närmast på Liszts ungerska rapsodi.

Så gå vi in i den sista, Ichang Cañon. Strax innan den tar slut blir fartyget stoppat av en del djonker som för röda standar med vita inskriptioner. De kalla sig »Föreningen till förhindrandet av opiumsmuggling», men i själva verket äro de lastmottagare just för denna vara. Så fort nu dessa »mänsklighetens välgörare» tagit hand om sina opiekistor ånga vi in på Ichangs hamn som om ingenting hade hänt. Av de resor jag nu beskrivit, tog uppfärden

Häxfjällens Cañon.

till Chungking, en distans av 350 engelska miles, fyra till fem dagar i anspråk. Medelhastigheten var ungefär 6 knop. Nedresan till Ichang tog lite mer än 1½ dag; vi hade då en genomsnittsfart av 18 knop och där strömmen var som starkast ända till 25 knop. Fartygen övervinna tack vare sina kraftiga maskiner en stigning av nära 600 fot, något som möjliggörs just genom de stora katarakterna, vilka här tjänstgöra som naturliga slussar.

Amerikas biggest in the world, den s. k. Colorado Grand Cañon

kan ej mäta sig med »Övre Yangtsekiangs» äventyrliga och växlande skönhet. Ännu är denna del av floden föga känd av den resebeskrivande globetrottern. Den är värd att ses och beundras av dem som förstå sig på och ha tillfälle att gå »out of the beaten track»¹

Då vi stå beundrande och undrande inför någon gammal kinesisk målning från Sung- eller Ming-dynastierna med dess fantastiska berglandskap, vattenfall och av bambulundar omgivna tempel, så är just denna kanske 1000- åriga tavla, förändligad av ålderns patina, en levande bild av detta land.

¹ Utanför den trampade stigen.

TJUGU NIONDE KAPITLET.

Våren 1925 hade ett upplopp ägt rum i Shanghai, framkallat av den bolsjevikiska agitationen särskilt bland den studerande ungdomen. En folkmassa hade försökt storma en polisstation i staden, där stadens myndigheter hade sin arsenal. Polisen, som varit dåligt underrättad, hade ej vidtagit några försiktighetsmått, utan överraskades av folkmassan. Det kom till skottlossning och några man nedsköts, däribland en del studenter. Spänningen ökades dag för dag, och med högsta möjliga fart rusade stormakternas krigsfartyg från alla kanter av världen mot Kina för att skydda sina landsmän. I Shanghai var dock inte faran så stor, då de flesta utlänningarna enrollerats i kommunens frivilliga skyddskår. Japan låg ju också beredd med sin flotta. Européerna inne i landet, som var helt prisgivna åt den uppagiterade befolkningen, hade det värre, och i Chungking skulle man snart få kännning därav. Agitationen mot »de främmande djävlarerna» var skickligt organiserad, och vi i vår isolerade ställning, omgivna av rövarband och med många missionärer på enstaka poster i det inre av landet, hade allt skäl att frukta en allmän massaker på utlänningar. Det ligger också nära till hands att tro att en dylik just avsågs - ett nytt boxaruppror, som Kina sedan ensamt skulle fått skulden för. Ryssarna följde en gammal välkänd taktik: söndra och härska.

Fjorton dagar efter den förut omnämnda händelsen i Shanghai var tusentals s.k. studenter på väg över hela landet för att predika den nya läran. Till Chungking hade nära nog ett hundratal anlänt. De höll sina anföranden i gathörnen och bland tiggare och slödder utanför stadsportarna. Främst riktade de sig mot japaner och engelsmän. En av dessa studenter brukade stå och orera alldeles nedanför mitt hus, och då jag en gång slog mig i språk med honom kom jag till min förvåning underfund med att han behärskade både tyska och engelska samt på alla sätt uttryckte sig som en bildad man. Till agitationen hörde också att boyscoutkårer bildades och talarna omgävo sig med en vakt av en fem, sex man utstyrda i dylika uniformer. En kväll träffade jag på en gammal man som satt och räknade ihop de 400 cash (20 öre) som han fått i dagavlöning som scout. Han berättade helt öppet för mig, att han tänkte smita i väg med de fina kläderna; de kunde vara bra att ha till skydd mot »lafoo», varmed han menade tvångs rekrytering som bärare för soldaterna.

Att bli »lafoo» var nämligen det värsta som kunde hända en stackars kuli. Då fick han arbeta till dess han stupade eller blev nedskjuten, när han inte längre orkade hålla sig på benen. När han reste sig för att gå, glömde han sin stav med vimpel och påmålade varghuvud.

- Skall' ni inte ta den med? - Jo visst ! - och så stultade den bålde scouten i väg. Allt det där hade jag bara roligt åt och tänkte inte alls på att det skulle resultera i obehagligheter. Jag hade aldrig rönt annat än gott från kineserna och tyckte mig så väl förstå deras konservativa läggning. Engelsmän och japaner var dock beredda: de hade församlats i läger, skyddade av ett par små kanonbåtar på motsatta stranden av floden. Hit hade även kvinnor och barn överförts. Ännu hade ingenting särskilt förmärkts, annat än att man bytt ut det vanliga yang kwei tsai (utländsk djävul) mot yang go tse (utländsk hund), vilket ju inte var så trevligt. En del ryssar hade varit synliga, men för det mesta var de utsvultna stackars emigranter, Ossendowski-figurer, som jag brukade hjälpa i väg nedför floden. En eftermiddag hade min engelske assistent mr Beatty lämnat kontoret före mig. Jag hade just kommit utanför norra stadsporten, då jag fick se en stor folkhop församlad; och just som min bärstol kommit ur sikte av militärvakten vid porten började stenar och okvädinsord hagla. Mina bärare släppte ögonblickligen stolen, och då jag klev ur kornen en stor sten farande rätt genom soltaket. Om jag suttit kvar bråkdelen av en sekund hade den träffat mig rakt i huvudet. Här stod jag nu mitt i ett Dantes inferno, bland latrin- gropar och avskrädeshögar, omgiven av tusentals människor som hojtade och skrek. Då uppenbarade sig en figur. Det var den blinde tiggare, jag brukat ge en slant åt om morgnarna. Han var en gammal man och efter vanligheten gick han framåtlutad, stödd på tvenne käppar. På bröstet dinglede en tom plåtbuk det var i den jag brukat kasta sianten, då han med hög röst ropade sitt Shun-Yangtse Lao ye! (herr flodinspektör!). Han visste precis på minuten när jag var att vänta på väg till eller från kontoret och stod alltid vid Östra stadsporten där jag bodde. Men i dag mötte han vid Norra stadsporten. Hans gälla rop trängde fram genom mängdens hylningar. Vad han ropade förstod jag ej, men några stenar kastades inte längre och det blev jämförelsevis tyst. Med den blinde mannen banande väg framför mig vandrade vi sakta fram. Han svängde sina käppar till höger och vänster. Ungefär halvvägs passerades mr Beattys bärstol vilken folkmassan slet i bitar, som om de varit ilskna hundar: Nu försvann tiggaren,

han hade uppslukats av mängden. Ater haglade okvädinsorden, men jag gick stadigt på. Då jag hunnit till trapporna nedanför mitt hus, trodde jag att det värsta var över; men här hade en del soldater och i boyscoutuniformer utstyrda kulis samlats. Skulle jag springande försöka nå min port? Det gällde att inte förlora sinnens närvaron. I sakta mak bar det uppför de många trapporna. Här låg en kvinna med sitt barn på armen vars huvud var täckt av ett grönt löv. Hon lyfte på bladet och jag såg in i ett ansikte som egentligen bara var ett stort, anfrätt hål. Helt mekaniskt tog jag upp en handfull koppar och gav henne; i mitt upprörda tillstånd kunde jag först långt efteråt påminna mig detaljerna. Porten öppnades. Här stod min boy Lo Kwei, och han fick faktiskt hala mig in, ty fötterna nekade plötsligt att göra tjänst. Så fort porten gått i lås haglade stenarna på nytt. - I ett inre rum satt mr Beatty, blödande och blåslagen; han hade en del elaka sår, antagligen förorsakade av spikar i käpparna, man använt på honom. Beatty såg verkligen bedrövlig ut. Den anglosachsiska stoicismen satt i alla fall kvar, och när jag plåstrade om honom med jodsprit, som brände som eld i de öppna sårn, bagatelliserade han det hela med ett:

-I am all right, don't worry.

Beatty var den sista människa i världen jag kunde tänka mig skulle råka så illa ut. Han var from som ett lamm och för det mesta stum som en fisk och hade väl aldrig gjort en mask för när; bara han fick röka sin pipa och läsa sin kära »Spectator» och Stuart Mill, begärde han inte mer av livet.

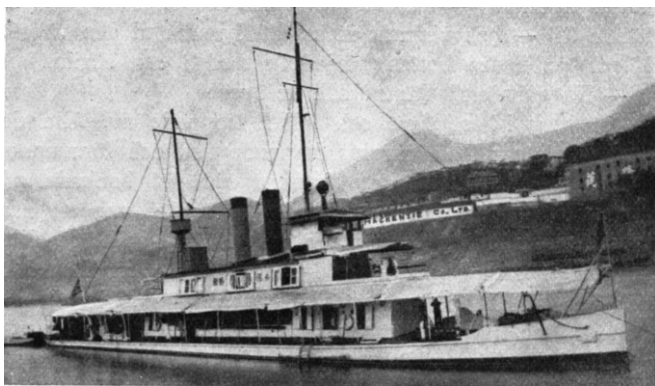
Vi försökte att semaforera över till de brittiska och amerikanska kanonbåtarna, som lågo förtöjda vid motsatta stranden, för att be dem sända en båt vid mörkningen och ta oss över till det europeiska lägret. Vi fick emellertid intet svar, fast jag i min kikare tydligt kunde se att man gav akt på oss. Under tiden höll sig folkmassan kvar runt huset, och allt emellanåt rasslade stenarna på takets tegelpannor. Jag skäms inte för att erkänna att jag var skakig. Nog hade jag varit med om litet av varje och sett döden i ögonen under mer än en beskjutning, men utsikten att bli ihjälpskad av en rasande folkhop eller kastad i en latringrop var i alla fall något nytt. Dessutom var jag rädd för Beatty, som behövde skyndsam läkarvård. Jag skrev och bröt sönder pennan, tills jag fick fingrarna fulla med bläck. I stället tog jag en stor rödkrita, som inte gav så starkt utslag för min darrande hand, och plitade ihop först några rader till tullchefen, vilka förklarade situationen, och sedan ett brev till commander Simpson på H. M. S.

»Widgeon». Lo Kwei, min boy, var som alltid redo och lyckades smita ut genom ett fönster bakvägen; och efter ett par timmar hade vi svar. Man ville inte sända någon båt nu, då man var rädd för att ytterligare reta upp befolkningen, men hoppades att allt snart skulle bli lugnt. Man rådde oss därför till att försöka smita i väg så fort det blev mörkt och påpekade att man för den skull höll utkik på oss.

Bråkmakarna hade ännu inte lyckats att spränga vår port, men från stadsmuren, vars krenelerade krön låg / just i jämnhöjd med husets gavelfönster, sköto de över en lång stock för att på så sätt komma åt oss.

Då brakade det i väggen från ett av de inre rummen. Tapeten rännade, och en dörr öppnade sig, om vars existens jag inte haft en aning. I dörröppningen stod några kvinnor - hustrur till mina lotsar som jag väl kände till - och vinkade åt oss att komma ut den vägen. Någon på nedre botten började att ropa och skrika.

-Nu går dom! Vänta! Allt är över! Det blev i hast tyst, och folket troppade av. Alla de som samlats på stadsmuren hoppade ned och försvann.

U. S. S. "Palos" i Chungking.

Det hade redan börjat skymma, då det bankade på porten och någon bad att bli insläppt. Det var ett. par kineser som blivit utskickade av stadens militära diktator, och med deras hjälp lyckades vi få tag i en båt och ro över till den motsatta stranden. Lung-Men-How var namnet på den lilla byn där européerna hade församlats. Här landade vi och mottog os av mrs Donolly, en

mycket modig dam, som bland annat hade den inte lätta uppgiften att se till och hålla humöret uppe bland koloniens kvinnor. Det var nu beckmörkt, men ändå hade hon ensam gått på stranden och väntat.

-Jag var ju så orolig för er säkerhet. Min man och ett par andra är just på väg för att försöka ta er över. Har ni inte sett till dem?

Nu blinkade en elektrisk ficklampa, ute i mörkret, och strax därpå kom mr Donolly och blev vederbörligen omklappad av sin fru. Beatty fördes ombord på H.M.S. »Widgeon» för att bli omplåstrad, varpå vi andra tågade upp till klubben. Här hade försvaret sitt högkvarter och härifrån utgick posterna för natten. Den enda som nu var kvar i Chungking var brittiske konsuln mr Archer. Han hade hela tiden stått i trådlös förbindelse med H.M.S. »Widgeon», och det var honom vi kunde tacka för vår undsättning. Mr Archer hade i sista stund lyckats få ett bud till generalen för de kinesiska trupperna, och det var på order av dennes utskickade som den rasande folkhopen hade gett sig i väg.

På klubben var diskussionen i full gång om hur saker och ting skulle arta sig. Emellanåt spelade man bridge och för resten svor man över befälhavaren, som infört något sorts Bratt-system i anledning av situationens allvar. Man skulle inte få mer än två whisky and soda eller fyra gin and bitters varje kväll. Den saken klarades i alla fall lätt av, ty alla förbud kan kringgå, och boyarna vid baren var dåliga räknemästare. Ett par dagar därefter for jag ned till mitt kontor i Ichang. Här var allt lugnt, och en mängd missionärer, som beordrats att utrymma sina distrikt i det inre av landet, hade samlats i staden.

Jag var just återkommen från en tripp på floden, där jag bärgat ett strandat fartyg och uppfört några nya sjö märken, och låg som bäst och tog igen mig efter att ha varit på benen i över 48 timmar. Då sände tullchefen och mr Blunt brittiske konsuln i Ichang, bud efter mig.

Jo, saken var den -det var mr Blunt som förde ordet -att ett trådlöst telegram inkommit från Chungking med underrättelse att nya oroligheter utbrutit och att europeerna var i stor fara etc. Telegrammet var betydligt stympat av atmosfäriska störningar, så att det var allt man visste om situationen. Mr Blunt föreslog en undsättningsexpedition. Lämpligt fartyg fanns redan men lotsarna hade vägrat att medfölja då deras familjer blivit hotade till livet i den händelse de hjälpte oss.

Det gällde nu att handla raskt; redan samma kväll sände jag ut mina löpare och kallade in alla lotsarna till konferens. Tidigt följande morgon var alla mangrant församlade. Efter vanligheten bjöds på te, konjak och rökverk varav jag hade ett stort förlag, allt presenter från olika kinesiska firmor sedan förra julen. Förrådet användes just vid sådana här tillfällen och kom då väl till pass, då det i tullverket inte fanns något som hette representationspengar. När alla man hade bänkat sig och på kinesvis ödat en massa tid med prat om allt annat än vad saken gällde, började jag försöksvis framhålla min ställning som kinesisk ämbetsman och den bedrövliga situationen just nu. Därvid poängterade jag särskilt att landets regering var den första att vilja skydda utlänningarna.

-Om ni nu nekar att tjänstgöra blir det till evig skam för både oss och lotsverket.

Lotsförmannen visade mig nu ett anonymt brev, vari som förut nämnts, deras familjer hotades till livet, och förklarade att det endast var därför man nekat att tjänstgöra. Då jag personligen lovade att medfölja expeditionen och garanterade att ingen. skottlossning från vår sida skulle äga rum. samt att lotsningen skulle ske frivilligt, ville emellertid alla följa med. Samma eftermiddag avgick SIS »Shu Kwang» med högsta möjliga fart till Chungking.

Vi hade ombord dubbel uppsättning av lotsar och extra män i den händelse det visade sig att andra fartyg måste tagas i bruk för en fullständig evakuering av Chungking. Det var första gången jag for med ett fartyg som hade brittisk örlogseskort ombord, och aldrig har jag sett ett skott avfyras mot kineserna under den flaggan så länge jag var på floden; Just då vi närmade oss Chungking mötte vi Standard Oil-bolagets tankångare »Mei Foo» under befäl av kapten Miclo. Då han passerade med sitt fartyg visade han från bryggan en svart tavla där det stod »varning för mile 342». Mile 342 var enligt sjökortet just det engelska oljebolaget »Asiatic Petroleum Co :s» magasin nedanför staden. Kapten Miclo var känd som en stor skämtare; men i alla fall var vi beredda, och jag gick just och undrade hur det skulle gå med mitt löfte till lotsarna, då örlogsmatroserna gjorde kulsprutorna klara.

Vid en krök av floden fick vi se oljemagasinen, och här vajade nu den vita brittiska örlogsflaggan.. Det blev naturligtvis ett gott skratt, kapten Miclo hade fått engelsmännen att göra klart skepp till drabbning inför sin egen flagga. Då vi med SIS »Shu Kwang» passerade den japanska koncessionen i Chungking kunde vi se att

den var omringad av stora folkmassor; och då vi kastat ankar vid Lung-Men-How bekräftades det, att det nu var japanernas tur att få en släng av den bolsjevikiska slevén. Situationen hade visserligen varit allvarlig, det var därför man telegraferat efter undsättning, men sedan oroselementen koncentrerat sig på japanerna hade man fått litet andrum. I alla hus och bungalows på höjderna hade mobben härjat och antingen förstört eller bortfört allt löst. Särskilt var detta tragiskt för en av de kvinnliga missionärerna. I många år hade hon och hennes man verkat i landet. Så dog mannen och änkan för tillbaka till hemlandet; men begäret att fortsätta kärleks arbetet blev henne för starkt, och nu hade hon i många år ensam arbetat som läkarmissionär och gjort sig vida känd för sin godhet. Hela hennes hus var förstört och allt stulet, ända till dörrar och fönsterposter. Det enda, som återbördades, var en bibel och bönbok, delvis sönderriven: de tunna bladen hade varit bra att rulla cigarretter i. Hennes egna trojänare hade blivit så uppskrämda av den härjande mobben, att de i sin tur varit med om att bestjåla sin välgörarinna.

Helt plötsligt avstannade allt bråk, antagligen i brist på subsidier; ty att det kostat en hel del pengar att trumma ihop så mycket folk var lätt att inse. Kineserna själva tröttnade snart, de hade minsann nog av eget elände med rövare, soldater och brandskattande generaler, vilka lamslog handel, sjöfart och åkerbruk. Man skämdes dessutom inte så litet över de begångna dumheterna; och hade det förut varit synd om oss, blev det nu rent av tragiskt för bolsjevikerna. Här återfördes de snart till sitt rätta värde, och kineserna började inse deras intrång på landets integritet, ärevärdiga *feodalsystem* - och *bonderätt*. Vad det betyder att röra vid den saken ha nog stormakterna fått lära sig; de ha ju inte alltid haft så rent mjöl i påsen, då det gällt Kina. Men vad landet genomgått i den vägen är snart, liksom nu senast bolsjevismen, en övervunnen ståndpunkt. Den studerande ungdomen kan nog i sin iver att reformera landet och lära sina landsmän inbördes sammanhållning och patriotism verka rätt arrogant på oss européer. Men vi är dock bara landets gäster eller dess betalda tjänare, och när vi inte längre behövas, så få vi gå var och en hem till sitt. Den som lärt känna detta folk, från prämdragare och kulis till de högst bildade klasserna, kan ej undgå att hysa beundran för deras idoghet och goda lynne. Ett kinesiskt nationaldrag är en allt försonande humor, och den som förstår sig på att ta dem från den sidan behöver aldrig röna några svårigheter. Det är med dem som

med irländaren, vilken till slut förlorade tålamodet efter att en längre tid ha varit arbetslagets driftkucku och sade:

-You can call me a son of a bitch, but don 't forget to laugh!¹

För övrigt - har vi så stor anledning att förhäva oss över kineserna? Har vi inte under århundraden och årtusenden mottagit impulser från den uråldriga kinesiska odlingen, allt från den dag då de först lärde oss använda kompassen och till våra dagar, då vår beundrade konstnär Milles fått många av sina motiv från den arkaiska kinesiska konstens skattkammare?

¹ "Ni kan kalla mig för son av en hynda, men glöm då inte bort skrattet."

TRETTIONDE KAPITLET.

I oktober 1925 skulle jag fara ned till Shanghai för att möta min blivande fru, som då var på väg från hemlandet via Sibirien. Jag hade lagt in min officiella ansökan om ledighet etc., och på kortast tänkbara tid kände både Ichang och Chungking till den stora händelsen. Min boy Lo Kwei kallade den på sin pidgeon-engelska för »to catch new wife», och kocken kom och hörde sig för om »missis tänkte blanda sig i soppan», vilket skulle betyda en förfrågan, ifall jag trodde att hon skulle bli nöjd med hans matlagning -vilket både han och jag naturligtvis så innerligt hoppades.

Morgonen innan jag gav mig av kom Lo Kwei och purrade med te och rostat bröd. Som vanligt, då han hade något på hjärtat, kunde jag läsa det i hans skinande anlete. Han ville ha reda på om jag tänkt på att skaffa en amma, ty det dög inte kocken till, förklarade han. Jag hade brått och blev arg: -Amma, vad nu då? -Jo, en kvinna som hjälpte nya missis med tvätt, stoppa strumpor och allt sånt där.

Jag svarade något lämpligt; men Lo Kwei stod kvar och grinade än värre.

-Vad är det nu då?

-Lin chang (lotsarna) ville gärna se master och ge en present.

Jag tittade ut genom badrummets fönster: det var svart av folk nere på gården, över ett hundratal hade församlats. Jag kastade på mig en kimono och åkte nedför trapporna. På planen framför huset var uppställt ett litet altare med brinnande ljus, och rökelse ringlade sig upp ur ett fyrfat dit man oupphörligt kastade papper som skulle föreställa pengar. Lotsförmannen var gravlikt allvarlig då han höll tal och överlämnade en stor silversköld, varpå i arkaisk skrift var inristat »Lycka i Hemmet» jämte mitt och givarnas namn, d.v.s. »Övre Yangtsekiangs Lotsklubb». Men det var inte nog med det, utan den ena lådan silver efter den andra upppackades: vaser, fat, koppar, skålar och kannor, allt i rent silver, samt. dessutom stora rullar av det utsöktaste crepe de chine.

Nej, det här var nu alldeles för överväldigande! Kocken fick bulla fram vad huset förmådde, och vi hade en trevlig stund tillsammans. Som avslutning följde handskakning och tack till alla; jag var mäktat rörd förstås, ty det var precis som om bröllophög-tidligheterna redan hade börjat.

På nedresan blev jag något försenad. I Hankow skickade jag tele-

gram till familjen Dawson, där min fästmö skulle bo; och då båten ångade uppför Whang-poo-floden till Shanghai var spänningen på sin höjdpunkt. Jag undrade om allt var all right, om telegrammet kommit fram etc. Då vi lade till var ingen synlig; jag dök in i hytten och grabbade tag i kappsäcken.

-Sternvall!

-Jacksheit!

-Här är vi!

På kajen stånkade en bil, fullastad med Sam, Dawsons och så - Ja, vi hade ju inte sett varandra på över 12 år. Landgång, stål trossar, kulis och balar dansade förbi, och att jag inte for på näsan, det kan jag tacka den för, som tog mig i famn.

Konsul Lilliehöök skötte om »splitsningen» med van hand, och innan jag ens riktigt fattat situationen var vi smärtfritt och enkelt ett äkta par. Bröllopsmiddagen på »Cercle Sportif» skötte Sam om, och jag var glad för min frus skull att den blev så pampig och att han trummat ihop alla vännerna i kolonien. Några hektiska dagar i Shanghai följde, och sedan sade jag adjö till Sam Toll för sista gången.

Amman, Tai Tai (fru Sternvall), kulin och kocken.

Efter en inspektionsresa på Yangtsekiang med republiken Kinas president Chang-kai-chek ombord på sitt fartyg tullkryssaren »Hai Hsing», föll commander Sam Toll på sin post den 21 febr. 1929.

Åtterresan till Ichang var en lång affär; vi blev fördröjda på vägen

av en del bråk och strejker, men vad gjorde det? Ju långsammare desto bättre, när man lever livet leende.

Tjänsten framför allt. Efter endast ett par dagars rumsterande i vårt hem i Ichang, där allting nu var så underbart nytt, måste jag lämna min fru ensam. Där vårdades hon av Lo Kwei, amman som trippade på »liljefötter», och så den tibetanske gårdvaren Bessy som jag litade på mest av alla. Kapten och mrs Rohde hade lovat att hjälpa till att fördriva tiden och ensamheten. Under den resa jag skulle företaga hade jag en hel del att uträtta på floden och räknade på att inte hinna fram till Chungking förrän efter cirka 10 dagar. Där hade jag inrett ett andra hem åt oss, visserligen mera primitivt, men vackert beläget på en höjd, varifrån man hade en härlig utsikt över floden, landskapet och staden, som låg på behagligt avstånd på motsatta stranden. Dagen efter min ankomst dit hade gynnsamma rapporter influiter från hela mitt distrikt. Det gick inte i lås att vara ensam längre. Jag telegraferade ned till Ichang, och kapten Törnroth var den som på sitt magnifika fartyg

Den gamla portvakten.

S/S »I-Ling» tog madame på hennes första färd genom cañons och katarakter till mitten av »Mittens rike». Hon kunde inte fått bättre ciceron och förevisare av märkvärdigheterna. Att upprepa alla superlativen efter den resan är ogörligt; att den varit »vildsint vacker och så överväldigande att dess motsvarighet ej ens kan tänkas», är bara min något tama omskrivning. Kapten Törnroth hade varit »bedårande», fastän en stor spjuver som alltid var med

på bönemötena om förmiddagen och själv hade hållit nykterhetsföredrag för vem som ville höra på, för att strax därefter bjuda min fru och en annan passagerare på cocktail före, dinén.

Tai Tai och I-Ling.

Lotsen på »I-Ling» måste ha varit en riktig charmör efter beskrivningen, »vacker som en arabisk prins och klädd i siden och pälsverk». Men se kronan på allt var en pekingeservalp, hon fått av den prinsliga lotsen, Den hade döpts till I-Ling efter kapten Törnroths fartyg. Vit var den som en ulltapp och absolut lika i båda ändar, vadan den måste hanteras med urskillning under karesserna, Den hunden fick man naturligtvis genomlida, och på den förstördes massor av fotofilm.

-Du måste försöka fänga hans blick, som är så bedårande.

Ja, det var lättare sagt än gjort; i stället koncentrerade jag mig på att fänga någonting annat som för mig var det underbaraste av allt..

Vi uppehöll oss nu ungefär fjorton dagar åt gången växelvis i Chungking och Ichang. Madame var nu alltid med på färderna; hon hade bringat tur med sig och allt var lika lugnt som på »mammans gata». Var det någonting i görningen så höll man naturligtvis tyst med den saken.

En ny kvinnlig medlem i kolonien var ett evenemang av första ordningen. Det blev ett spring på tebjudningar, tiffins och dineer. Introduktionen sköttes om av mrs Donolly, högsta hönset i den sociala korgen i Chungking. En underbar kvinna för resten, den egna barnkullen var stor; men dessutom hade hon skola för koloniens alla ungar och var självskriven medlem av försvarskommitten, för att göra benne full rättvisa måste man också nämna, att hon bakade de bästa »scones», en sorts tebröd som är alla engelska fruars stolthet och som man talar om då man vill inleda en konversation med värdinnan. Det var henne jag kunde tacka för att madame inte hade alltför tråkigt då jag hela dagarna var över i Chungking och skötte mina kontorsgöromål. Då det var för lång väg att återvända hem på tiffinrasten brukade jag

Vår örtagård i Ichang.

använda den till min gamla hobby, antikvitetsjakter i staden. Jag knegade i väg upp och ned för oändliga trappor, då här knappast fanns några gator, rotade i lumpbodar på »tjuvarnas marknad» och återvände alltid med något bric á brac, ämne till studier för madame i Hobsons eller Hannovers kända verk om kinesisk keramik. De bästa förvärven gjordes dock inom textilier och broderade gobelänger, då provinsen Szechuan är ett sannskyldigt eldorado inom denna konstart. Det gamla verkligt förstklassiga

porslinet är oerhört svårt att få tag i för rimligt pris. Kineserna själva värdera det högre än vi utlänningar. Det vimlar naturligtvis av efterapningar, som äro svåra att avslöja. Kineserna ha ännu ej som hemma i Europa börjat praktisera vetenskaplig gravplundring, men sedan även den lärdomen insupits blir det nog uppsjö på marknaden. Detsamma kan sägas om de vackra bronserna. Många museer och privata samlare ståta med utsökta samlingar, där katalogen är apokryfisk från pärm till pärm och hänför praktexemplaren till Li Hung Changs kollektion. Det enda den mannen samlade på var pengar, som han skrapade åt sig över hela det kinesiska imperiet. Men hans son, vanligen kallad Lord Li, var stor geschäftmakare i s. k. äkta varor, och hela hans samling såldes oavkortat med ensamrätt till ett halvt dussin museer i taget av antikvitets schackrarna i Shanghai och Peking.

En hel del ur den där Lord Li-kollektionen lär ha inköpts till Sverige för dyra fyrkar. Här hemma finns dock särskilt en verkligt god och autentisk samling, som absolut står i särklass. Den är näst »Metropolitan» i New York kanske den märkligaste i hela världen, nämligen »Östasiatiska samlingarna» i Stockholms handelshögskola.

Vi hade gått ombord på en italiensk ångare S/S »Ping Foo» för att fira julen i Ichang. Vi embarkerade kvällen före, och under nattens lopp anlände passagerarna i sådant antal att fartyget, på morgonen var överlastat. Som protest funderade vi starkt på att gå i land med detsamma; men kaptenen, en oerfaren man på traden, bad mig för död och pina att ej lämna honom i sticket. Han lovade att de flesta av passagerarna, f. d. soldater, skulle lämna fartyget i första bästa hamn. Därav blev intet i stället blev han tvingad att ta ombord opium, och nu låg däckets midskepps och skvalpade i vattenbrynet. Det fanns nu intet annat val än att gå på, men kusligt var det i alla fall att dansa nedför katarakterna så gott som på en flytande likkista. Ovanför staden Feng Tu blev vi plötsligt beskjutna. I sista stund fick jag madame halad ur kojen, och i bara linnet satt hon på den bepansrade bryggan tillsammans med kineskvinnor och boyar så länge det varade. Här kastade vi ankar, och en del soldater kommo ombord. Jag höll på att råka illa ut, då jag förgick mig och skällde som en bandhund. Undra på det, då soldaterna med den oskyldigaste min i världen förklarade att de endast ville stoppa fartyget för att lasta ombord mera opium. I samma veva kom man bärande en av passagerarna, som fått en kula genom huvudet och nog hade sina timmar räknade.

På hemfärd med S/S "Ping Foo".

Här gingo de flesta i land: det hade nämligen spritt sig ett rykte att opiet ombord tillhörde ett rövarband, och nu var man rädd för att vi skulle bli överfallna, av rivaliserande banditer. Detta evinnerliga opium var i de flesta fall orsaken till allt bråket inom provinsen. En god vän till mig, kapten Brandt, hade året förut blivit mördad just av opiumsmugglare, strax nedanför Feng Tu vid en plats som heter Kao Chia Chen. Jag kom själv ombord på kapten Brandts fartyg morgonen efter rövaranfallet och tog båten S/S »Tse Shui» till Chungking. Här berättade kineserna, som var gröna i stället för gula efter de genomgångna farorna, hur »Tse Shui» överrumplats mitt i natten. Kapten Brandt hade släpats ur kojen, varefter han ställts upp mot skorstenen på övre däck och nedskjutits. Därpå kom turen till en del av besättningen, som helt enkelt kastades över bord. Ur hytterna hade sedan stulits allt löst av värde, varvid man omsorgsfullt förstört alla speglar vilka rövarna alltid ha en panisk förskräckelse för. Tänk om någon skulle bli kvar: en spegel har nämligen förmågan att återge en brottslings bild.

Med den historien i friskt minne var det ju ej så underligt om jag var lite orolig. Resten av resan gick dock utan vidare äventyr, och opiet vi hade ombord tog »Föreningen till förhindrandet av opiumsmuggling» hand om strax innan vi anlöpte Ichang. Då jag sade adjö och tackade kaptenen för den trots allt lyckade resan, visade han mig ett kravbrev på cirka femtio dollars. Det var en

räkning på förbrukad ammunition, som »röversoldaterna» ödat på honom under en föregående resa: Det var då för väl att man ibland kunde få sig ett gott skratt åt eländet.

Den kväll, då vi landade, var det julafton, och vi hade inte den ringaste aning om hur vi skulle bära oss åt för att fira den på rätta sättet. På vägen hem från hamnen stannade vi hos min leverantör i kolonialvaror, där vi bland annat fick tag i en julgran, förfärdigad av färgade träspånor och ungefär tio tum hög. I botten på foten stod det »Made in Germany». Vid vår port mötte Lo Kwei och grinade sitt Kong-tse-fa-tsoi, vilket egentligen betyder gott nytt år men som han tyckte kunde passa nu också. Portvakt, vattenbärare, kulis och rickshawdragare stodo uppställda för att få den brukliga julpresenten. Under ideligen upprepade kong tse! kong tse! blev jag hastigt och lustigt av med alla mina silverdollars. Lo Kwei slog upp dörrarna på vid gavel: han hade tänt lampor och ljus i alla rum, och brasan i salen flammade.

-Men vad är nu detta? Medan jag tog av mig rocken hade madame rusat in. Jag undrade inte på hennes förvåning, ty här såg det ut som på ett bättre konditori. Överallt hade placerats vildsint grant utstyrda krokaner och puddingar, lådor och askar med konfekt, frukt och smällkarameller. På golvet i ett hörn stodo uppradade en massa flaskor, viner av alla slag, konjak och en hel låda japansk whisky.

-O du min skapare så här ser ut - Och var har nu allt detta kommit ifrån?

Madame kunde naturligtvis inte förstå sig på alla de kinesiska visitkort. Men det bästa av allt, näst en liten näpen kattunge i en korg, var dock en packe brev som låg mittpå bordet. Lo Kwei och kocken hade överträffat sig själva, och vår julmiddag, vars clou var en väl späckad och fylld kalkon, var minsann något att bjuda Tse Tai Tai (fru Sternvall) på. Ur flaskornas mängd fiskade vi fram en bastprydd Chianti, och till plumpuddingen, som brann så det stod härliga till, för Lo Kwei sparade inte på konjaken, skålade vi med varandra. Varpå det lästes brev och tänktes trådlöst. Då vi gingo upp till våra rum, lågo I-Ling och katten i samma korg. I-Ling sov och katten slickade sin nyförvärvade vän som om det varit den naturligaste sak i världen. Morgonen därpå vaknade vi vid ett förfärligt kakalorum nere i trädgården. Det lät som om man släppt lös ett helt menageri. Här slogs ett halvt dussin kalkontuppar. Det såg komiskt ut, ty alla bar på halsarna väldiga röda plakat där i guldkrift givarna önskade oss en god jul.

Här i Ichang firades nyåret kanske än mer än julafton, då de flesta av utlämlingarna var skottar eller deras ättlingar. Vi hade varit på en skotsk middag och ätit och druckit skotskt. Huvudrätten var »haggis», en sorts uråldrig förstfödslorätt som inmundigas med veneration. Den är närmast att jämföra med vad vi kalla korvkaka.

Så hade man sjungit »Rooming in the glooming» och hand i hand på stående fot »Auld lang syne», varefter madame blev initierad i olika klandanser, vilka exekverades under rop och hi-håanden som endast riktiga highlanders förstå sig på. Därefter for alla hem till sitt och bytte kläder. Det skulle nämligen bli maskeradbal på den nybildade »Amerikanska Klubben» under värdskap av mrs och kapten Törnroth. Man styrde ut sig på bästa sätt, och då vi anlände hade klockan hunnit nära nog inpå småtimmarna. Här hade samlat sig kaptenerna på flodångarna och alla officerare från kanonbåtarna i hamnen. Damerna var i minoritet, men så lyste de så mycket mer; madame Loreal, en förtjusande liten fransyska i nationaldräkt, min fru i broderade pyjamas á la Chinois och resten i kostymer som var laddade med påfågeln alla färgklutar. Under det dansen trädde, spelades piano och två grammofoner surrade, allt på en gång. Det var inte så kinkigt, ty då man for från det ena rummet till det andra, bytte man om från vals till foxtrot allt efter den låt som var förhärskande. Stämningen var så där hög som den endast kan vara »where the pavement ends»¹ Vem av damerna som fick första kostympris kommer jag nu inte ihåg. En av kaptenerna, utstyrd i baddräkt med svamp och borste dinglande vid bältet och en jättemonokel att hålla upp det av nyårsfirandet något trötta ansiktet, ansågs i alla fall vara mest originellt kostymerad.

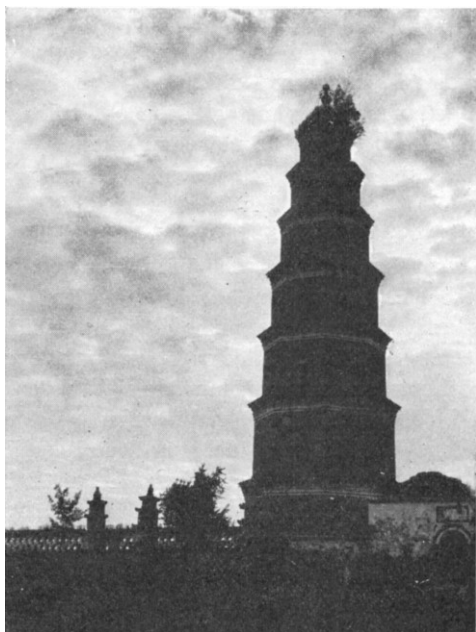
Jag hade lagt in min officiella ansökan till Peking om hemlov, vilket enligt statuterna skulle ske sex månader i förväg. Men innan den hunnit beviljas och min avlösare utsetts var redan ett par månader förgångna. Den tid som fanns kvar ägnades åt att installera min efterträdare och få honom förtrogen med arbetet och de invecklade förhållandena på floden.

Jag skulle nu lämna Chungking efter en sista rundresa och hade sagt farväl till alla mina vänner; bärstolarna stodo och väntade

¹ Där trottoaren tar slut.

utanför porten. Lotsförmannen för det övre floddistriktet och en del andra kineser var samlade för att säga farväl och överlämna en del små presenter. Just som min fru hoppat upp i bärstolen brakade det löst med smällare och bomber. Bland krutrök och blixtrande krevader bar det så utför de branta backarna. I täten sprang män som kastade raketbomber och avfyrade skott. Vid en skarp krök av vägen alldeles över ett bråddjup såg jag madames förskräckta anlete, och I-Ling gav hals. Då vi till slut kommo ned till vår båt var bägge mer döda än levande av krutrök och förfäran. Den avskedssaluten glömdes inte så snart.

Efter ankomsten till Ichang fick jag arbeta in i sista stund med lotsexamina, då alla kandidaterna var måna om att få sina licenser

Ichang-pagoden i månsken.

utfärdade före min avresa. Äntligen kom avskeds timmen, och allt var klappat och klart. Det var inte så utan att jag kände mig rörd, då jag bjöd farväl till mina präktiga män.

-Kom snart tillbaka, var orden vid varje handskakning. Sedan alla

ställt upp sig, marscherades i sluten trupp genom hela staden. Liksom i Chungking knallade det och sköts ideligen:

Det var en härlig midsommarafton 1926 då båten ångade ut med oss nedför floden. Jag pekade ut för min fru den kulle där vi ofta suttit och fantiserat, medan fartyg kommo och °gingo till och från mera civiliserade .nejder. Nu var vi själva på väg mot hemlandet, och det var med en känsla av obeskrivlig ro vi sågo Ichang-pagoden försvinna bakom flodens första krök.

Efter att ett par dagar ha tagit igen oss i Shanghai och överlämnat l-Ling i taka händer embarkerade vi på den amerikanska postångaren »President Jeffersoll» som via Yokohama förde oss till Seattle. Det var en härlig färd, och Stilla Oceanen gjorde för en gångs skull skäl för namnet. Sedan jag sist var på långfärd över de stora haven hade mycket hänt, och nu, när man liksom kopplat av allt det gamla, överraskade man sig själv med att sitta och meditera. Det stora världskriget var utkämpat. Japan hade för ett par år sedan nästan ödelagts av en jordbävning, och i Yokohama fanns knappt sten på sten av den gamla staden. Allt det nya, de stora vetenskapliga landvinningarna man bara läst om och undrat över, fick man ombord på »President Jeffersoll» som först göra bekantskap med. På kommandobryggan var allt av modernaste slag. Här stod ingen till rors framför den gyroskopiska kompassell som visade vägen utan magnetens hjälp. Elektrodynamiskt hölls fartyget på rätt kurs. Då vi fick tjocka utanför de Aleutiska öarna, tutade mistlurarna regelbundet varannan minut utan att någon styrman drog i linan till ångvisslan. En klocka och den elektriska strömmen utförde arbetet. Himlakropparna som doldes av dimman var det omöjligt att konsultera för att utröna fartygets läge. Den trådlösa skötte om den saken, och genom etern pejlades nu fyrarna, osynliga och på hundratals mils avstånd. Hur mycket vatten var det under fartygets köl? Här »manades inte lod och lina», och ingen båtsman svingade det tunga skeppslodet. Ett behändigt instrument stod i förbindelse med det s.k. ekolodet, och även under högsta fart kunde djupet när som helst avläsas. Tjockan lättade, och fyrskeppet utanför Puget Sound lomade upp rätt för ut. Vår Stilla havsfärd på 12 dagar var fullbordad, och allt hade gått med hjälp av de nya vetenskapliga »sjövinningarna».

Då jag köpte våra s. k. genomgående biljetter i Shanghai, medföljde en del illustrerade reklambroschyrer över färden med tåget genom den amerikanska kontinenten; vyer av fjäll och glaciärer att se och beundra. Själva tåget var avkonterfejat med alla sina under

av modern komfort. På den bakre vagnen fanns en utsiktsplattform, men här regnade det sten och aska då vi som en oljad blixst för genom landskapen, för det mesta uttorkade prärier och trädstubbar i det oändliga. Jag hade betalat extra för så kallat »special compartment», vilket privilegium bestod i att våra kójer lågo över varandra i en gemensam sovkupe. Hej för gamla Sweden - då ha vi det bättre ställt i tredje klass på statens järnvägar. Efter 5 á 6 dygn anlände vi till New York och vårt rum i nittonde våningen på Hotel Mc Alpin, där vi lakade ur oss massor av sot och resdamm. Sedan kunde resten av hemfärden företagas i god form.

S/S »Olympic» med fyra skorstenar och hissar i fartygets inre var så stor, att det knappast märktes. Nordatlanten låg som om den oljats enkom för vår skull. Efter landning i Southhampton tog vi tåg till Harwich. Den danska båten till Esbjerg var full av blåögda och linhåriga skolungdomar på hemfärd efter en studieresa. Det gjorde en riktigt gott att få se sitt eget folk igen, ljusa, glada och livaktiga. Nordsjön hade sin beau jour, men i alla fall rullade den lilla båten. Det var naturligtvis madame som upptäckte det fenomenet; och först då kände jag mig riktigt tacksam för elementen som varit henne så nådiga på färden över de stora haven.

I Köpenhamn telefonerade vi hem. I och för sig var det ju inte så märkvärdigt, fast liksom så mycket annat nytt för mig. På Vivels placerade oss kyparen i ett hörn, kun reservert för svenskar. Det var på ett hår när att vi kommit för sent till tåget för hemmamaten och Peterson- Bergers Frösöblomster. Då vi i bil passerade Skeppsbron, där finska ångfartyget »Oihonna» låg förtöjt, nöj jag min fru i armen.

-Nu har du farit jorden runt, och lite till, om du tar med dina färder på Övre Yangtsekiang.

.